

ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1944-1954

โดย

ว่าที่ร้อยตรีพิชยพรรณ ช่วงประยูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1944-1954

โดย
ว่าที่ร้อยตรีพิชยพรรณ ช่วงประยูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE RELATIONSHIP BETWEEN VIET MINH AND THE UNITED STATES,
1944-1954

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts (HISTORY)
Department of HISTORY
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2017
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา
ค.ศ.1944-1954
โดย พิชยพรรณ ช่วงประยูร
สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ศาสตราจารย์ สัญชัย สุวังบุตร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัทศนวงศ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธีรา อภิญญาเวศพร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ศาสตราจารย์ สัญชัย สุวังบุตร)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระ นุชเปี่ยม)

56205201 : ประวัติศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : โฮจิมินห์, ขบวนการเวียดมินห์, แนวความคิดภาวะทวิระหว่างประเทศ, สงครามอินโดจีน, สงครามเย็น, นโยบายจำกัดวงการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์

ว่าที่ร้อยตรี พิษยพรรณ ช่วงประยูร: ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1944-1954 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ศาสตราจารย์ สัญชัย สุวังบุตร

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกาทั้งหมดตั้งแต่ปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงสงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 เหตุการณ์และพัฒนาการดังกล่าวนำไปสู่ความสัมพันธ์ช่วง ค.ศ.1944-1945 ซึ่งควรได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียด ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานชั้นต้นและชั้นรอง หลักฐานเหล่านี้จะถูกวิเคราะห์และนำเสนอด้วยการพรรณนา

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แม้ช่วงก่อนญี่ปุ่นจะพ่ายแพ้และถอนตัวจากดินแดนยึดครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ประธานาธิบดีแฟรงกลิน ดี โรสเวลต์แห่งสหรัฐอเมริกาเชื่อว่าความเป็นเจ้าอาณานิคมของยุโรปได้สิ้นสุดลง ในต้น ค.ศ.1945 เขาเสนอว่าต้องขัดขวางฝรั่งเศสจากการฟื้นฟูอำนาจปกครองอาณานิคมในอินโดจีนด้วยการให้อดีตอาณานิคมอยู่ภายใต้การดูแลของภาวะทวิระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ในช่วงสามเดือนสุดท้ายก่อนเสียชีวิต โรสเวลต์เปลี่ยนความคิดและเห็นว่าอินโดจีนยังไม่มีความพร้อมสำหรับการเป็นเอกราช เขายอมให้อังกฤษและฝรั่งเศสบุกอินโดจีนเพื่อให้ฝรั่งเศสปกครองอินโดจีนแทนญี่ปุ่น โฮจิมินห์ปฏิเสธความคิดของโรสเวลต์ ในปลาย ค.ศ.1945 เขาขอความช่วยเหลือโดยตรงจากสหรัฐอเมริกาและอ้างคำประกาศเอกราชอเมริกันพร้อมทั้งชื่นชมความเป็นไปได้ของความร่วมมือระหว่างสหรัฐกับเวียดนาม

ประธานาธิบดีแฮร์รี เอส ทรูแมนซึ่งสืบทอดอำนาจต่อจากโรสเวลต์ปฏิเสธที่จะตอบคำร้องขอทางจดหมายของโฮจิมินห์ในการต่อต้านระบอบอาณานิคม ทรูแมนและกระทรวงการต่างประเทศสรุปว่าโฮจิมินห์เป็นคอมมิวนิสต์และอยู่ใต้การชี้นำของสหภาพโซเวียต สงครามเย็นที่ขยายตัวรวดเร็วจากยุโรปมายังเอเชีย ใน ค.ศ.1950 และลัทธิแมคคาร์ธีที่มีบทบาทในสหรัฐอเมริกาทำให้ทรูแมนยอมรับความชอบธรรมของฝรั่งเศสที่จะกลับไปปกครองอินโดจีน ทรูแมนยังดำเนินการจำกัดวงการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์และแผนมาร์แชลล์ เขาต้องการให้ฝรั่งเศสเป็นโล่ต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในยุโรปและอินโดจีน เมื่อทั้งจีนและสหภาพโซเวียตรับรองสถานภาพของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามที่โฮจิมินห์เป็นผู้นำ ท่าทีของสหรัฐอเมริกาต่อสงครามอินโดจีนเปลี่ยนแปลงไปทันที นโยบายให้การสนับสนุนฝรั่งเศสในสถานการณ์สงครามได้เริ่มต้นขึ้น

สหรัฐอเมริกาต้องการให้ฝรั่งเศสมีบทบาทสำคัญในเวียดนาม ดังเช่นสหรัฐอเมริกาที่ยังคงเน้นการ
ปกป้องเกาหลีและยุโรป

56205201 : Major (HISTORY)

Keyword : Ho Chi Minh, Viet Minh, International Trusteeship, Indochina War, Cold War, Containment policy

ACTING SUB LT. PICHAYAPAN CHUANGPRAYOON : THE RELATIONSHIP BETWEEN VIET MINH AND THE UNITED STATES,1944-1954 THESIS ADVISOR : PROFESSOR SANCHAI SUWANGBUTRA

The aim of this thesis is to study and analyze the overall Viet Minh-U.S. relations towards the end of the Second World War to the first Indochina War. The events and developments leading to this relationship during 1944-1954 should be thoroughly analyzed. A historical method is used, which mainly consists in gathering both primary and secondary materials and sources. These materials are then analyzed and the findings are presented in a narrative form.

The research result shows that even before the defeated Japanese withdrew from the occupied empire in Southeast Asia at the end of the Second World War, President Franklin D. Roosevelt believed that the days of European colonial mastery were over. In early 1945, he proposed that the French be prevented from restoring their colonial rule in Indochina by placing the former colony under an International Trusteeship. However, in the last three months of his life, Roosevelt changed his mind and believed that Indochina was in no way prepared for independence. He allowed Great Britain and France to invade Indochina so that the French could replace the defeated Japanese. Ho Chi Minh however refused to take Roosevelt's idea. In late 1945, he asked for help directly from the United States. He quoted the American Declaration of Independence and applauded the possibility of the U.S.-Vietnam cooperation.

Roosevelt's successor, President Harry S. Truman refused to respond to Ho's letters appealing to American anti-colonialism. Truman and the State Department concluded that Ho was a communist and Moscow-directed. The rapid shift of the Cold War from Europe to Asia in 1950 and the rise of McCarthyism in the United States led Truman to recognize the French right to return to Indochina.

Truman went ahead with the containment policy and the Marshall plan. He needed France to act as a shield against communist expansion in Europe and Indochina as well. When both China and the Soviet Union recognized the Democratic Republic of Vietnam, headed by Ho Chi Minh, the United States attitude to France's war in Indochina changed immediately to a policy of providing support for France's war effort began. The United States wanted France to continue to take the major role in Vietnam as American efforts were already focused on Korea and Europe.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่อาจสำเร็จหากปราศจากความช่วยเหลือและความอนุเคราะห์ของบุคคลหลากหลายท่านดังต่อไปนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อศาสตราจารย์ สัญชัย สุวังบุตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งคอยให้คำชี้แนะและตรวจสอบต่องานเขียน ส่งเสริมการใช้งานหนังสือภาษาต่างประเทศ พร้อมทั้งอดทนต่อความล่าช้าตลอดระยะเวลาการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ชูลีพร วิรุณหะ อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการผู้ซึ่งคอยให้คำชี้แนะ ตีกรอบกระบวนการคิดให้ตลอดระยะเวลาการศึกษาในห้องเรียนจนสามารถพัฒนาหัวข้อดังกล่าวขึ้นมาได้ รวมถึงอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาประวัติศาสตร์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ นุชเปี่ยม ซึ่งรับเป็นกรรมการภายนอก

ขอขอบพระคุณ พ่อและแม่ ที่คอยให้กำลังใจ เข้าใจต่อการศึกษาในสาขาวิชาที่ข้าพเจ้ารัก ทั้งให้การสนับสนุนในทุกวิถีทาง ขอขอบคุณ คุณสายทอง บัลลพ์วานิช สวัสดิศักดิ์ ช่วงประยูร ป้าและพี่ชาย รวมถึง Mary Ann Mahan ชาวอเมริกันเพื่อนสนิทของครอบครัว ผู้ซึ่งให้การช่วยเหลือจัดหาหนังสือจากต่างประเทศและการแปลเอกสารภาษาต่างประเทศ

ขอบคุณรุ่นพี่และรุ่นน้องระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ที่คอยให้กำลังใจและแนวคิดบางประการที่มีประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณ มนัส สังข์จันทร์ รุ่นน้องระดับปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งร่วมเดินทางไปยังประเทศไทยเวียดนามด้วยกัน

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณ ชุตินา จันทร์มาศ ผู้คอยสนับสนุนและให้กำลังใจ พร้อมทั้งอยู่เคียงข้างตลอดระยะเวลาการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ข้าพเจ้าหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเกิดประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาประวัติศาสตร์เวียดนาม โดยเฉพาะประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา เวียดนามกับสงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 และสงครามเย็นในเอเชีย หากเกิดข้อผิดพลาดประการใดข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พิชยพรรณ ช่วงประยูร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. ทบทวนวรรณกรรม	7
3. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา	9
4. ขอบเขตของการศึกษา	9
5. วิธีการศึกษา	10
6. แหล่งข้อมูล	11
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
บทที่ 2 สงครามโลกครั้งที่ 2 และการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนาม ค.ศ.1941-1944	12
1. สงครามในยุโรปและความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศส.....	12
2. การรุกรานอินโดจีนของญี่ปุ่น	20
3. ขบวนการเวียดนามห์	28
3.1 พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน.....	28
3.2 การปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน.....	31
3.2.1 กบฏโฮเวียด-เหงะดิ่งห์ ค.ศ.1930-1931.....	33
3.2.2 การฟื้นตัวของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน	35
3.3 การก่อตั้งขบวนการเวียดนามห์.....	38

3.4 การปฏิบัติงานของขบวนการเวียดนามห์.....	40
3.4.1 การปฏิบัติงานของขบวนการเวียดนามห์ ค.ศ.1942-1944.....	42
บทที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามห์กับสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1944-1945	45
1. กองทัพเวียดนามห์	45
1.1 การปฏิบัติการของกองทัพเวียดนามห์.....	47
2. นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนสมัยโรสเวลต์	49
2.1 แนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ	51
2.1.1 การประชุมที่เดहरาน.....	54
2.2 การดำเนินนโยบายที่ชัดเจนต่ออินโดจีนและการขัดขวางฝรั่งเศสในการฟื้นฟูระบอบ อาณานิคมในอินโดจีน	56
3. จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามห์กับสหรัฐอเมริกา.....	58
3.1 การปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองในอินโดจีนของหน่วยไอเอสเอส	60
3.1.1 ความร่วมมือระหว่างหน่วยไอเอสเอสกับหน่วยเอสเอซีไอ	61
3.1.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยไอเอสเอสกับกองทัพอากาศที่ 14	62
3.1.3 ความร่วมมือระหว่างหน่วยไอเอสเอสกับหน่วยจีบีที	65
3.2 การติดต่อกันเป็นทางการครั้งแรกระหว่างขบวนการเวียดนามห์กับสหรัฐอเมริกา	67
3.2.1 การทำความรู้จักกับขบวนการเวียดนามห์ของหน่วยไอเอสเอส	68
3.2.2 การช่วยเหลือนักบินอเมริกันโดยขบวนการเวียดนามห์	70
4. การปฏิบัติการร่วมกันระหว่างขบวนการเวียดนามห์กับสหรัฐอเมริกา	73
4.1 การประชุมที่ยัลต้า.....	74
4.2 การยึดอำนาจเดือนมีนาคมของญี่ปุ่น	76
4.3 การปฏิบัติการในฐานะสายข่าวของขบวนการเวียดนามห์ให้แก่หน่วยไอเอสเอส	77
4.3.1 การหารือร่วมกันระหว่างหน่วยไอเอสเอสกับโฮจิมินห์	78

4.3.2 การปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองให้แก่หน่วยโอเอสเอสโดยขบวนการเวียดนามหัว	81
4.4 การเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนในปลายสมัยโรสเวลต์ ถึงต้นสมัยทรูแมน.....	82
4.4.1 การขึ้นสู่อำนาจของประธานาธิบดีทรูแมน	85
4.4.2 ภารกิจกว้าง.....	86
4.4.3 การประชุมที่พ็อทสดัม.....	90
4.5 การปฏิวัติเดือนสิงหาคม	92
บทที่ 4 สงครามเย็นและสงครามอินโดจีน ค.ศ.1945-1949	98
1. จุดเริ่มต้นสงครามเย็นในยุโรป	98
1.1 หลักการทรูแมนและแผนมาร์แชลล์	101
1.2 การเผชิญหน้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต	103
2. สงครามอินโดจีน	105
2.1 การประกาศเอกราชของเวียดนาม	106
2.1.1 การถอนตัวของชุดภารกิจเมอร์ซี่จากฐานอย.....	108
2.2 สงครามใต้เส้นขนานที่ 16 และความพยายามรักษาอำนาจของรัฐบาลเฉพาะกาลภายใต้ การนำของเวียดนามหัว.....	110
2.2.1 การติดต่อโดยตรงถึงเหล่าผู้นำสหรัฐอเมริกาของโฮจิมินห์	113
2.2.2 ข้อตกลงเดือนมีนาคมระหว่างฝรั่งเศสกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม .	116
2.2.3 การประชุมที่เมืองด่าหลัตและข้อตกลงชั่วคราว	119
2.3 สงครามเหนือเส้นขนานที่ 16.....	123
3. นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อสงครามอินโดจีน ค.ศ.1947-1949	127
3.1 นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อสงครามอินโดจีนสมัยมาร์แชลล์.....	127
3.1.1 ความพยายามหาคำตอบเรื่องการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์และ สหภาพโซเวียตในอินโดจีนของสหรัฐอเมริกา	129

3.1.2 จุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อรัฐบาลเวียดนามห์และสงครามอินโดจีน	131
3.2 ข้อตกลงเอลีเซ่	133
3.3 ความจำเป็นของสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ ในเวียดนาม.....	135
บทที่ 5 การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาต่อฝรั่งเศสในสงครามอินโดจีน ค.ศ.1949-1954.....	137
1. การขยายตัวของสงครามเย็นจากยุโรปมายังเอเชีย	137
1.1 การรับรองสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและรัฐเวียดนาม.....	138
1.2 จุดเริ่มต้นการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาแก่ฝรั่งเศส.....	140
1.3 สงครามเกาหลี.....	142
2. การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาต่อฝรั่งเศสระหว่าง ค.ศ.1950-1953.....	145
2.1 การปรับเปลี่ยนยุทธวิธีของกองทัพเวียดนามห์ระหว่าง ค.ศ.1947-1950.....	145
2.2 โครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่ค.....	147
2.2.1 การจัดระเบียบโครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่ค.....	149
2.3 สถานการณ์สงครามและการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาแก่ฝรั่งเศสระหว่าง ค.ศ.1951- 1953.....	151
2.4 การสนับสนุนของจีนและสหภาพโซเวียตต่อรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม	161
3. ยุทธการที่เดียนเบียนฟู.....	165
3.1 แนวความคิดในการยุติสงครามของฝรั่งเศส.....	166
3.1.1 แผนนาวาร์	167
3.1.2 การปฏิบัติการตามแผนนาวาร์และการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา	169
3.2 การปิดล้อมแนวป้องกันของฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟู.....	171
3.2.1 ปฏิบัติการกาสเตอร์.....	171
3.2.2 การเสริมสร้างแนวป้องกันของฝรั่งเศสและการเตรียมพร้อมของกองทัพเวียดนามห์	173

3.2.3 การประชุมที่กรุงเบอร์ลิน	176
3.2.4 สถานการณ์การสู้รบและการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา	178
3.2.4.1 ปฏิบัติการวัลเซอร์และปฏิบัติการร่วมกัน	180
3.2.5 ความพ่ายแพ้ของกองทัพฝรั่งเศส	185
บทที่ 6 บทสรุป.....	188
รายการอ้างอิง	193
ประวัติผู้เขียน	199

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการเยือนสหรัฐอเมริกาของประธานาธิบดีเจือง เติน ซาง (Truong Tan Sang) แห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามใน ค.ศ.2013 ประธานาธิบดีซางได้พบปะหารือกับประธานาธิบดีบารัค โอบามา (Barack Obama) แห่งสหรัฐอเมริกา ณ ทำเนียบขาว เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ในช่วงการเจรจาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันนั้น โอบามากล่าวถึงสำเนาจดหมายของโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh) ที่เขียนถึงประธานาธิบดีแฮรี ทรูแมน (Harry Truman) ที่ซางได้ให้ดู โอบามากล่าวว่าได้แลกเปลี่ยนความเห็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาในอดีต และประเด็นเรื่องแรงบันดาลใจของโฮจิมินห์ที่ได้จากคำประกาศเอกราชและรัฐธรรมนูญของอเมริกา รวมทั้งเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศที่มีมาอย่างยาวนานในอดีตนั้นนับเป็นพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและแข็งแกร่งขึ้นใหม่ ทั้งสองประเทศตกลงที่จะร่วมมือกันในด้านต่างๆและมีความเห็นร่วมกันว่า ประชาชนชาวอเมริกันเชื้อสายเวียดนาม หรือชาวเวียดนามโพ้นทะเล (Viet kieu) ที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาจะมีส่วนร่วมเสริมความร่วมมือและความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้แน่นแฟ้นขึ้นด้วย¹

ประธานาธิบดีโอบามาได้นำประเด็นเรื่องการหารือแลกเปลี่ยนความเห็นกับประธานาธิบดีซางแถลงให้ประชาชนอเมริกันทราบผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์ อีกทั้งยังกล่าวถึงความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองประเทศที่มีมาในอดีต คำแถลงของโอบามาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาได้ก่อกระแสความคิดเห็นที่หลากหลายเพราะชาวอเมริกันส่วนใหญ่ต่างประหลาดใจเรื่องความสัมพันธ์ที่ทั้งสองประเทศเคยมีมาในอดีตและต่างแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมากต่อประเด็นดังกล่าว หน้าเว็บไซต์ YouTube ของทำเนียบขาวมีข้อความแสดงทัศนะว่า “...นี่คือเรื่องโกหกทั้งหมด...” “...ไม่ได้ล้อเล่นใช่ไหม...” และอื่นๆ นอกจากนี้กลุ่มสำนักข่าวชื่อดังของสหรัฐอเมริกาต่างพากันวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็น เช่น สำนักข่าว Fox News ได้สัมภาษณ์คริส สเตอร์วอลล์ (Chris Stirewalt) ผู้เชี่ยวชาญการเมืองภายในเวียดนาม ส่วนหนึ่งของการสัมภาษณ์เขาได้แสดงความคิดเห็นว่า แม้โฮจิมินห์จะส่งจดหมายขอความช่วยเหลือถึงประธานาธิบดีทรูแมนแต่โฮจิมินห์ยังขอความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตและจีนคอมมิวนิสต์อีกด้วย ทั้งนี้โยบายในการ

---

¹ The Obama White House, "President Obama's Bilateral Meeting with President Truong Tan Sang," <http://www.youtube.com/watch?v=38dKDeJ2828>.

ปกครองเวียดนามของโฮจิมินห์นั้นก็ตรงข้ามกับวาทะประชาธิปไตยของทอมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) อย่างสิ้นเชิง²

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว รวมถึงการแสดงความคิดเห็นของประชาชนชาวอเมริกันต่อคำแถลงการณ์ของประธานาธิบดีโอบามานั้นสะท้อนให้เห็นการรับรู้และความทรงจำของชาวอเมริกันที่มีต่อโฮจิมินห์ว่าเป็นผู้นำที่นิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์แนวทางมากซ์-เลนิน (Marxism-Leninism) การดำเนินนโยบายปกครองเวียดนามของโฮจิมินห์นั้นจึงแทบเป็นไปได้เลยในการได้รับแรงบัลดาลใจจากวาทะประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกาที่ประธานาธิบดีเจฟเฟอร์สันเขียนขึ้น การรับรู้และความทรงจำของชาวอเมริกันยังครอบคลุมไปถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาโดยรวม กล่าวคือมุมมองที่มีต่อสถานะความสัมพันธ์ของทั้งสองคือความศัตรูระหว่างกัน ทั้งสองชาติต่อสู้กันในสงครามเวียดนาม (Vietnam War) อันยืดเยื้อระหว่าง ค.ศ.1955-1975 สงครามดังกล่าวมีความสำคัญมากในศตวรรษที่ 20 เป็นสงครามที่สร้างสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล ทั้งยังนำมาซึ่งความพ่ายแพ้อย่างอัปยศ สูญเสียซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นชาติมหาอำนาจของสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและหลักฐานต่างๆ ทั้งที่เป็นเอกสาร รวมถึง คำสัมภาษณ์ของผู้ที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์ที่ประธานาธิบดีโอบามากล่าวถึงทำให้ทราบว่ายังมีอีกแง่มุมของเหตุการณ์ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง โฮจิมินห์เองนั้นนิยมชมชอบปรัชญาทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา รวมถึงนโยบายของประธานาธิบดีและรัฐบาลอเมริกันหลายสมัย หลายครั้งที่โฮจิมินห์ได้นำคำพูดหรืออ้างถึงนโยบายของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกากล่าวไว้ในจดหมายและโทรเลขที่เขาเขียนและส่งไปยังเหล่าผู้นำสหรัฐอเมริกา รวมไปถึงจดหมายส่วนตัวและบทสนทนาระหว่างเขากับทหารอเมริกันที่เคยร่วมปฏิบัติการด้วยกัน หลักฐานที่ปรากฏจึงอาจกล่าวได้ว่าโฮจิมินห์นิยมชมชอบในแนวคิดของสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียม รวมไปถึงคำประกาศเอกราชและรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาโดยเชื่อมั่นว่า สหรัฐอเมริกายึดมั่นในอุดมการณ์ดังกล่าวอย่างแน่วแน่ เขานำเอาแนวคิดทางการเมืองนี้รวมไปถึงข้อความบางตอนจากคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกามาบรรจุไว้ในคำประกาศเอกราชของเวียดนามที่เขาได้เขียนขึ้น โดยคาดหวังว่าสหรัฐอเมริกาส่งสนับสนุนสิทธิ เสรีภาพของเวียดนามในการเป็นชาติเอกราช

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1939-1945) โฮจิมินห์และพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้ก่อตั้ง “สันนิบาตเพื่อเอกราชของชาวเวียดนาม” (Viet Nam Doc Lap Dong Minh Hoi,

² YouHotNews, "Alert: Obama Praises Ho Chi Minh While Lincoln Memorial Vandalized," <https://www.youtube.com/watch?v=1PmWoyp4bv0>.

League for the Independence of Vietnam) หรือที่เรียกว่า “ขบวนการเวียดมินห์” (Viet Minh) ขึ้นในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1941 เพื่อต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสและญี่ปุ่นผู้รุกรานโดยชูคำขวัญว่า “...เพื่อเอกราชของเวียดนาม ไม่ว่าฝรั่งเศสหรือญี่ปุ่นก็ไม่ใช่เจ้านาย...” ขณะเดียวกันก็มีความพยายามจะแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือจากประเทศพันธมิตรมาโดยตลอด ไม่ว่าจะมาจากรัฐบาลจีนคณะชาติภายใต้การนำของจอมพลเจียงไคเช็ค (Chiang Kai-shek) ใน ค.ศ.1942 แต่ประสบความสำเร็จไม่มาก จนท้ายที่สุดก็ได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาในการต่อสู้กับญี่ปุ่น ใน ค.ศ.1945 “กองทัพเวียดมินห์” ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยการบัญชาการของนายพลหวอเหวียนซาป (Vo Nguyen Giap) จึงค่อยพัฒนาแข็งแกร่งมากขึ้นจากที่เคยมีอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ล้าสมัยและมีจำนวนจำกัด ทั้งใช้ยุทธวิธีจรยุทธ์ของสงครามกองโจร (Guerrilla Warfare) หรือสงครามนอกแบบได้กลายเป็นกองทัพสมัยใหม่ในเวลาต่อมาโดยได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาด้านการฝึกอบรมทางยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ทันสมัย

การให้ความสนับสนุนกองทัพเวียดมินห์ของสหรัฐอเมริกาเริ่มจาก “สำนักงานบริการด้านยุทธศาสตร์” (Office of Strategic Services) หรือที่รู้จักกันว่า “หน่วยโอเอสเอส” (OSS) ซึ่งริเริ่มติดต่อกับขบวนการเวียดมินห์โดยส่งทหารของตนเข้ามาเจรจากับโฮจิมินห์ที่กรุงฮานอยหลังจากญี่ปุ่นยึดอำนาจในอินโดจีนเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ.1945 หน่วยโอเอสเอสพาโฮจิมินห์เดินทางไปยังคุนหมิง (Kunming) เพื่อพบกับนายทหารระดับสูงของกองทัพสหรัฐฯ ฝ่ายสหรัฐอเมริกาประทับใจตัวโฮจิมินห์เป็นอย่างมากและไม่สนใจคำเตือนจากฝรั่งเศสที่ว่าโฮจิมินห์เชื่อมั่นในลัทธิคอมมิวนิสต์ หน่วยโอเอสเอสได้ร่วมมือกับโฮจิมินห์ในการต่อสู้กับญี่ปุ่นโดยให้เวียดมินห์ปฏิบัติหน้าที่เป็นสายข่าวให้ ปฏิบัติการดังกล่าวทำให้เวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกากลายเป็นพันธมิตรกันอย่างเต็มตัว ในกลาง ค.ศ.1945 สหรัฐอเมริกาส่งทหารหน่วยโอเอสเอสมายังฐานปฏิบัติการของเวียดมินห์โดยมีชื่อปฏิบัติการว่า “ภารกิจกวาง” (Deer Mission) เพื่อทำการฝึกกองทัพเวียดมินห์ของนายพลซาป จากบทสัมภาษณ์พันตรีแอลลิสัน ทอมัส (Allison Thomas) หัวหน้าชุดภารกิจกวาง โฮจิมินห์ยืนยันว่าเวียดมินห์เป็นขบวนการที่ชูประเด็นเรื่องชาตินิยมรวมพลังชาวเวียดนามทุกภาคส่วน ทุกชนชั้นของสังคม ไม่แบ่งแยกความคิดทางการเมืองและศาสนา ไม่กีดกันว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มใหญ่เพื่อร่วมมือกันขับไล่ฝรั่งเศสและญี่ปุ่นนำเวียดนามไปสู่การเป็นเอกราช ไม่ได้มีเฉพาะกลุ่มที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์แต่อย่างเดียว³

³ Batrachious, "Timewatch - Uncle Ho and Uncle Sam (Bbc 1998)," <https://www.youtube.com/watch?v=Q02w70UwUQ>.

เมื่อญี่ปุ่นยอมจำนนในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1945 ขบวนการเวียดนามเห็นว่าสถานการณ์ขณะนั้นสุกงอมสำหรับการปฏิวัติใหญ่จึงก่อการปฏิวัติเพื่อยึดอำนาจการปกครองประเทศก่อนที่กองทัพฝ่ายพันธมิตรจะเข้ามาปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่น การปฏิวัติเดือนสิงหาคม ค.ศ.1945 จึงเกิดขึ้นและประสบความสำเร็จอย่างงดงาม หลังการปฏิวัติสหรัฐอเมริกาส่งชุดปฏิบัติการของหน่วยโอเอสเอสมายังเวียดนามอีกหนึ่งชุดโดยมีภารกิจเพื่อช่วยเหลือเชลยศึกฝ่ายพันธมิตร บทสัมภาษณ์พันตรีอาร์คิมิดีส แพตตี (Archimedes Patti) หัวหน้าชุดภารกิจ เขาเชื่อว่าภารกิจที่แท้จริงคือยังคงสนับสนุนและเป็นพันธมิตรกับเวียดนามต่อไป ซึ่งระหว่างการปฏิบัติการกิจนั้นสมาชิกหน่วยโอเอสเอสในชุดภารกิจดังกล่าวมีความเห็นว่า เวียดนามเป็นขบวนการชาตินิยมที่ต่อสู้เพื่อเอกราชไม่ใช่ขบวนการคอมมิวนิสต์ที่ต่อสู้เพื่อการปฏิวัติขั้นสูงและสถาปนารัฐสังคมนิยม ทั้งสมาชิกและทหารเวียดนาม รวมถึงประชาชนชาวเวียดนามก็ให้การต้อนรับและช่วยเหลือพวกเขาอย่างเป็นมิตร⁴

เจตนาารมณ์ของโฮจิมินห์และรัฐบาลเฉพาะกาลของขบวนการเวียดนามที่ต้องการจะรักษาความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาต่อไปถูกถ่ายทอดในคำประกาศเอกราชเมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1945 ซึ่งเป็นวันเดียวกับที่ญี่ปุ่นลงนามยอมจำนนต่อฝ่ายพันธมิตรอย่างเป็นทางการ คำประกาศเอกราชที่โฮจิมินห์เขียนขึ้นเองนั้นโดยเฉพาะ 2 ย่อหน้าแรก เขาจงใจใช้คำและประโยคที่ปรากฏในคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1776 ซึ่งเขียนโดยเจฟเฟอร์สันหนึ่งในเหล่าผู้ก่อตั้งชาติและประธานาธิบดีคนที่ 3 ของสหรัฐอเมริกาเพื่อให้สหรัฐอเมริกาเห็นว่า วัตถุประสงค์และหลักการที่รัฐบาลเฉพาะกาลต้องการและทำการต่อสู้เพื่อเวียดนามนั้นเหมือนกับวัตถุประสงค์ของสหรัฐอเมริกาที่ต่อสู้กับอังกฤษในสงครามการปฏิวัติอเมริกัน (American Revolutionary War) ระหว่าง ค.ศ.1778-1783 และได้ประกาศหลักการสำคัญเอาไว้ในคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกานั้นก็คือ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและความเท่าเทียม ซึ่งเป็นการแสดงออกที่โฮจิมินห์และรัฐบาลเฉพาะกาลต้องการสื่อสารไปยังสหรัฐอเมริกาซึ่งเขาเห็นว่าภายหลังสงครามจะเป็นชาติมหาอำนาจสำคัญที่มีบทบาทในเอเชีย โฮจิมินห์จึงต้องการให้สหรัฐอเมริกานับสนุนความเป็นเอกราชของเวียดนามและรัฐบาลเฉพาะกาลต่อไป

แต่สถานการณ์กลับไม่ได้เป็นไปตามที่รัฐบาลเฉพาะกาลของขบวนการเวียดนามคาดหวัง เมื่อสงครามในแปซิฟิกยุติลงอย่างเป็นทางการ ประธานาธิบดีทรูแมนซึ่งดำรงตำแหน่งสืบต่อจากประธานาธิบดีแฟรงกลิน โรสเวลต์ (Franklin Roosevelt) ที่ถึงแก่อสัญกรรมอย่างกะทันหันตั้งแต่วันที่ 12 เมษายน ค.ศ.1945 ก่อนสงครามในยุโรปจะสิ้นสุดลงได้เปลี่ยนนโยบายที่มีต่อเวียดนาม ทรูแมนยุติการสนับสนุนแก่เวียดนามทั้งหมด อีกทั้งยังยุติการปฏิบัติการของหน่วยโอเอสเอสทุกชุด

⁴ ibid.

โดยให้ถอนตัวออกจากเวียดนาม สหรัฐอเมริกาสันับสนุนฝรั่งเศสให้กลับมาบีบบังคับในเวียดนามเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมขึ้นใหม่อีกครั้ง นโยบายที่เปลี่ยนแปลงของสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้นำไปสู่ประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ที่ว่า เหตุใดสหรัฐจึงเปลี่ยนแปลงนโยบายดังกล่าว เวียดนามก็ได้พยายามที่จะแสดงจุดยืนของตนเองต่อสหรัฐอเมริกาอย่างไรเพื่อให้สหรัฐอเมริกายังคงร่วมเคียงข้างรัฐบาลเฉพาะกาลของเวียดนามในฐานะพันธมิตรและสนับสนุนเอกราชของเวียดนามต่อไป

จากการค้นคว้าเบื้องต้นได้พบข้อมูลหลักฐานต่างๆทั้งที่เป็นเอกสาร รวมไปถึงบทสัมภาษณ์ของผู้ที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์ที่นำไปสู่เรื่องราวอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งควรจะนำมาพิจารณาวิเคราะห์ให้ลุ่มลึก เพราะการมองภาพความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกานั้นพื้นฐานของความเป็นศัตรูกัน ได้ถูกถ่ายทอดในงานวิชาการทั้งในต่างประเทศมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะในวงวิชาการไทยดังจะเห็นจากการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกานั้น มีผู้ทำการศึกษาไว้พอสมควร เช่น จักรสิน พิเศษสาร เรื่อง 30 ปีสงครามกู้อิสรภาพเวียดนาม (2519), วินัย คุณอุดม เรื่อง โฮจิมินห์ President Ho Chi Minh (2535), ชีระ นุชเปี่ยม เรื่อง เวียดนามหลัง 1975 (2537), เชิดเกียรติ อุตถากร เรื่อง ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม (2540), ธัญญาทิพย์ ศรีพนา เรื่อง เมื่อเวียดนามปฏิรูป (2541) และสุด จอนเจดสิน เรื่อง ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน (2544) เป็นต้น ผลงานข้างต้นส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในบริบทค่อนข้างใหญ่และกว้าง ไม่ว่าจะเป็นงานที่ศึกษาถึงชีวประวัติของโฮจิมินห์ งานที่ศึกษาถึงการปฏิบัติงานและการดำเนินนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตลอดจนภาพรวมของประวัติศาสตร์เวียดนาม เป็นต้น แต่การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกจะเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของงานศึกษาดังกล่าวเท่านั้น ข้อมูลในเรื่องความสัมพันธ์มีเพียงสั้นๆอีกทั้งรายละเอียดของข้อมูลก็มีความผิดพลาดอยู่ เช่น งานของจักรสิน พิเศษ ได้กล่าวว่า หน่วยโอเอสเอสได้ส่งชุดภารกิจเข้ามาตั้งฐานปฏิบัติการอยู่ในป่าทางภาคเหนือของเวียดนามในช่วง ค.ศ.1944⁵ แต่ในการศึกษาค้นคว้ากลับพบว่าหน่วยโอเอสเอสไม่เคยส่งชุดปฏิบัติการเข้ามายังเวียดนามก่อน ค.ศ.1945 หรือในงานของวินัย คุณอุดม ได้กล่าวว่า นอกจากการสนับสนุนที่ได้รับจากหน่วยโอเอสเอสแล้ว เวียดนามยังได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษอีกด้วย⁶ แต่การศึกษาพบว่าในภาคเหนือของเวียดนามมีเพียงกองทัพสหรัฐฯและหน่วยโอเอสเอสเท่านั้นที่ให้การสนับสนุนเวียดนามแต่เพียงผู้เดียว เป็นต้น

⁵ จักรสิน พิเศษสาร, 30 ปีของสงครามกู้อิสรภาพเวียดนาม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2519). 42.

⁶ วินัย คุณอุดม, โฮจิมินห์ President Ho Chi Minh (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2535). 95.

ผู้ศึกษาเห็นว่าการศึกษาของนักวิชาการไทยในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา มักใช้กรอบความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศบนพื้นฐานการเป็นศัตรูระหว่างกัน งานศึกษาที่มีเน้นการให้ความสำคัญสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาแก่ฝรั่งเศสในสงครามอินโดจีนระหว่าง ค.ศ.1950-1954 และความสนับสนุนแก่เวียดนามใต้ภายหลังฝรั่งเศสถอนตัวออกไปและปฏิบัติการในช่วงสงครามเวียดนามตั้งแต่ ค.ศ.1954-1975 เป็นส่วนมาก เรื่องราวอีกแง่มุมหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดมินท์กับสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 มักถูกมองข้ามและไม่เป็นที่สนใจมากนักโดยเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ในช่วงปลายสงครามโลกและภายหลังสงครามยุติลง รวมไปถึงสาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ว่า เหตุใดสหรัฐอเมริกาจึงเปลี่ยนนโยบายจากที่เคยเป็นพันธมิตรกับเวียดมินท์และสนับสนุนเอกราชของเวียดนาม มาเป็นสนับสนุนฝรั่งเศสให้กลับมาয়เวียดนามเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ผู้ศึกษาเห็นว่าในความเป็นพันธมิตรระหว่างขบวนการเวียดมินท์กับสหรัฐอเมริกานั้นสามารถวิเคราะห์ได้ลุ่มลึกโดยคำถามหลักที่ใช้ศึกษาได้แก่ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดมินท์กับสหรัฐอเมริกา ระหว่าง ค.ศ.1944-1945 และ 2. สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองต้องเปลี่ยนแปลงไปในช่วง ค.ศ.1945-1954 วิชยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการตอบคำถามดังกล่าวโดยวิเคราะห์จากบริบทของเหตุการณ์ที่สำคัญ 2 เหตุการณ์ใหญ่คือ สงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเย็น ซึ่งรวมถึงความขัดแย้งในเวียดนามภายหลังสงครามยุติจนถึงการเกิดขึ้นของสงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 การขยายตัวของสงครามเย็นจากยุโรปมายังเอเชียจนถึงการสิ้นสุดของสงครามอินโดจีน

บริบทที่ 1 นั้นจะเป็นการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายในฐานะพันธมิตรโดยที่ขบวนการเวียดมินท์นั้นต้องการการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาในการต่อสู้กับญี่ปุ่นและต้องการให้สหรัฐอเมริกาสันับสนุนการต่อสู้เพื่อให้เวียดนามได้รับเอกราชหลุดพ้นจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกาต้องการให้เวียดมินท์สนับสนุนการปฏิบัติการต่อสู้กับญี่ปุ่นในเวียดนาม ประธานาธิบดีโรสเวลต์ก็มีนโยบายว่าเมื่อสงครามยุติจะให้เวียดนามเป็นเอกราชจากการปกครองของฝรั่งเศส

ส่วนบริบทที่ 2 นั้นจะศึกษาวิเคราะห์ได้ถึงสาเหตุและปัจจัยส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายต้องเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นพันธมิตรกลายมาเป็นศัตรูโดยเน้นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นคือ

1. นโยบายที่เปลี่ยนแปลงไปของสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายสงครามโลกและหลังสงครามซึ่งเป็นช่วงที่ทรูแมนดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีต่อจากประธานาธิบดีโรสเวลต์ ทรูแมนซึ่งต่อต้านคอมมิวนิสต์เป็นอย่างมากและให้ความสำคัญกับยุโรปจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนฝรั่งเศสกลับไปปกครองเวียดนาม

2. สถานการณ์ของการเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลงไปหลังสงครามโลกยุติ ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตในปลายสงครามโลกและช่วงสงครามเย็นในยุโรป สหรัฐอเมริกาได้ประกาศหลักการทรูแมน (Truman Doctrine) ใน ค.ศ.1947 เพื่อช่วยเหลือประเทศต่างๆ ที่ตกอยู่ภายใต้การคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์

3. การขยายตัวของสงครามเย็นจากยุโรปมายังเอเชีย ความขัดแย้งในเวียดนามระหว่างขบวนการเวียดมินห์และเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสที่ต่อสู้กันในสงครามอินโดจีนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาจึงให้การสนับสนุนฝรั่งเศสอย่างเต็มรูปแบบในการปราบปรามเวียดมินห์

2. ทบทวนวรรณกรรม

งานเขียนที่ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกานั้นมีผู้ทำการศึกษาไว้พอสมควร ทั้งยังมีวิธีการเขียนที่แตกต่างกันออกไป ข้อมูลสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มที่ศึกษาประเด็นของความสัมพันธ์เพื่อเป็นส่วนประกอบในการศึกษาขนาดใหญ่ และ 2. กลุ่มที่ศึกษาประเด็นของความสัมพันธ์โดยตรง ตัวอย่างงานในกลุ่มที่ 1. ซึ่งศึกษาประเด็นของความสัมพันธ์เพื่อเป็นส่วนประกอบในการศึกษาขนาดใหญ่ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, เรื่อง ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: เอเชีย. จักรสิน พิเศษสาทร เรื่อง 30 ปีของสงครามกู้อิสรภาพเวียดนาม. เชิดเกียรติ อัครถาวร เรื่อง ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม. วินัย คุณอุดม เรื่อง โฮจิมินห์ President Ho Chi Minh. อีระ นุชเปี่ยม เรื่อง เวียดนามหลัง 1975. ธัญญาทิพย์ ศรีพนา เรื่อง เมื่อเวียดนามปฏิรูป. สุก จอนเจดสิน เรื่อง ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน. Alan Axelrod, The Real History of the Vietnam War: A New Look at the Past. Fredrik Logevall, Ember of war: the fall of an empire and the making of America's Vietnam. Joseph Buttinger, Vietnam: A Political History. Mark Bradley, Vietnam at war. Mark Lawrence, The Vietnam war: A Concise International History. Stanley Karnow, Vietnam: A History. และ Stein Tonnesson, The Vietnamese revolution of 1945: Roosevelt, Ho Chi Minh and de Gaulle. เป็นต้น งานกลุ่มนี้ส่วนมากจะศึกษาประเด็นที่มีขนาดใหญ่ โดยกล่าวถึงประเด็นของความสัมพันธ์เป็นแค่เพียงส่วนประกอบหนึ่งของเนื้อหาเท่านั้น

กลุ่มที่ 2. ศึกษาประเด็นความสัมพันธ์โดยตรง เช่น Dixee R. Bartholomew-Feis, The OSS and Ho Chi Minh: Unexpected Allies in the War against Japan.

และ Mark Bradley, *Imagining Vietnam and America: the making of postcolonial Vietnam*.

งานของ Bartholomew-Feis นั้นเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของขบวนการเวียดนามกับหน่วยไอเอสเอสในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มจากอธิบายสถานการณ์ทั่วไปในเวลานั้นของเวียดนาม เช่น การปกครองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส การรุกรานของญี่ปุ่นและสถานการณ์ของสหรัฐอเมริกา นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อเวียดนาม การปฏิบัติการทางด้านข่าวกรองทางการทหารของกองทัพสหรัฐฯ ในเวียดนามที่มีศูนย์บัญชาการอยู่ในภาคใต้ของจีน จุดเริ่มต้นของการติดต่อกันในปลาย ค.ศ. 1944 ความสัมพันธ์ใน ค.ศ. 1945 การยึดอำนาจเดือนมีนาคมของญี่ปุ่น การติดต่อกันอย่างเป็นทางการระหว่างหน่วยไอเอสเอสกับเวียดนาม การปฏิบัติการร่วมกันจนถึงการส่งทหารอเมริกันจากหน่วยไอเอสเอสเข้ามาฝึกอบรมและปฏิบัติการร่วมกับเวียดนาม การปฏิบัติเดือนสิงหาคมจนถึงการประกาศเอกราชเดือนกันยายน การปฏิบัติการของหน่วยไอเอสเอสในเขตโคชินไชน่า

งานของ Bradley นั้นเป็นการศึกษาเรื่องมโนคติของการสร้างเวียดนามให้เป็นรัฐที่มีเอกราชทั้งของเวียดนามและสหรัฐอเมริกาในแต่ละยุคสมัย โดยเริ่มต้นตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 เรื่อยมาจนถึงต้นศตวรรษที่ 20 นโยบายต่อเวียดนามก่อนการเข้าร่วมสงครามโลกของสหรัฐอเมริกา นโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมและแนวความคิดในการให้เอกราชแก่เวียดนามภายหลังสงครามยุติของประธานาธิบดีโรสเวลต์ ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาและหน่วยไอเอสเอสช่วงปลายสงครามโลก นโยบายและการดำเนินนโยบายของทั้งสองในช่วงรอยต่อระหว่างการสิ้นสุดของสงครามโลกจนถึงการเริ่มต้นระยะเวลาแรกของสงครามอินโดจีน

การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาจากผลงานข้างต้นที่กล่าวมานี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าผลงานส่วนใหญ่ถึงแม้ว่าจะมีการพูดถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองอยู่อย่างพอสมควร แต่เป็นเพียงการศึกษาเพื่อประกอบประเด็นประวัติศาสตร์อื่นๆ ในภาพรวมซึ่งทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์เวียดนามกับสหรัฐอเมริกามีจำกัด อีกทั้งยังมีข้อผิดพลาดในเรื่องของข้อเท็จจริง ลำดับเวลาและเหตุการณ์ เป็นต้น ในส่วนของงานศึกษาถึงความสัมพันธ์โดยตรงนั้น แม้จะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับช่วงของระยะเวลาความสัมพันธ์ไว้อย่างน่าสนใจและเต็มไปด้วยข้อมูลอันลุ่มลึก แต่ก็ไม่ได้กล่าวชัดเจนว่าอะไรเป็นสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองต้องยุติลง อะไรที่ทำให้สหรัฐอเมริกายุติการสนับสนุนและออกคำสั่งให้ทหารหน่วยไอเอสเอสยุติการปฏิบัติการและถอนตัวออกจากเวียดนามหลังจากเวียดนามประกาศเอกราชในเดือนกันยายน ค.ศ. 1945 หรือทำไมสหรัฐอเมริกาจึงหันมาสนับสนุนอย่างเป็นทางการทั้งงบประมาณ อาวุธยุทโธปกรณ์และ

ที่ปรึกษาทางการทหารให้แก่ฝรั่งเศสในการทำสงครามอินโดจีนเพื่อปราบปรามเวียดมินห์ในช่วง ค.ศ.1950-1954 เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ “ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1944-1954” เป็นการศึกษาที่ต้องการอธิบายเรื่องราวความสัมพันธ์ของเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกาว่า อะไรคือสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เวียดมินห์ขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา การให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนทางด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และที่ปรึกษาทางการทหาร นโยบายของสหรัฐอเมริกาที่จะไม่ให้ฝรั่งเศสกลับมาปกครองอาณานิคมอินโดจีนอีกครั้งเมื่อสงครามโลกยุติลง นโยบายของเวียดมินห์ที่จะรักษาความสัมพันธ์และขอการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาต่อไปภายหลังจากการประกาศเอกราช การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาภายหลังสงครามโลกยุติ สถานการณ์การเมืองโลกและความขัดแย้งระหว่างฝ่ายพันธมิตรในปลายและหลังสงครามโลกจนนำไปสู่การเกิดสงครามเย็นในยุโรป การขยายตัวของสงครามเย็นจากยุโรปมายังเอเชียซึ่งทำให้ความขัดแย้งในเวียดนามในเวลาต่อมากลายเป็นส่วนหนึ่งของสงครามเย็น การสนับสนุนฝรั่งเศสในสงครามอินโดจีนของสหรัฐอเมริกาเพื่อปราบปรามเวียดมินห์ จนถึงจุดสิ้นสุดของสงครามอินโดจีน ค.ศ.1954

3. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ของเวียดนามตั้งแต่ช่วงการรุกรานของญี่ปุ่นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน ค.ศ.1941 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ.1944 จนถึงจุดที่ปัญหาความขัดแย้งในเวียดนามได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสงครามเย็นใน ค.ศ.1954
2. เพื่อศึกษาภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาในอดีต โดยเฉพาะระหว่าง ค.ศ.1944-1945 ที่ขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกาส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกันทั้งทางการทหารและการเมืองเพื่อมีชัยชนะในสงครามโลก
3. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การเมืองโลกในยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ จนถึงการเกิดขึ้นของสงครามเย็นและการขยายตัวของสงครามเย็นจากยุโรปมายังเอเชียซึ่งเป็นสาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองเปลี่ยนแปลงไป

4. ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้แบ่งขอบเขตของการศึกษาเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ปลาย ค.ศ.1944-ต้น ค.ศ.1945 ซึ่งเป็นช่วงที่ขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกาเริ่มต้นทำการติดต่อกัน ตั้งแต่การช่วยเหลือนักบินของสหรัฐอเมริกาที่ถูกยิงตกทางป่า

ภาคเหนือของเวียดนามปลาย ค.ศ.1944 จนถึงการติดต่อกันอย่างเป็นทางการของทั้งสองฝ่ายหลังการยึดครองเวียดนามของญี่ปุ่นในเดือนมีนาคม ค.ศ.1945

ระยะที่ 2 ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและนโยบายที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ระหว่างต้น-กลาง ค.ศ.1945 ในระยะเวลานี้เป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ และส่งเจ้าหน้าที่จากหน่วยโอเอสเอสมาร่วมปฏิบัติการกับขบวนการเวียดมินห์ทางภาคเหนือของเวียดนาม ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้และเวียดมินห์ได้ก่อการปฏิวัติในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1945 ซึ่งประสบความสำเร็จจนสามารถสถาปนาอำนาจของรัฐบาลเฉพาะกาลขึ้นที่กรุงฮานอย ทั้งมีการประกาศเอกราชของเวียดนามเมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1945 รัฐบาลเฉพาะกาลของเวียดมินห์พยายามดำเนินนโยบายที่เป็นพันธมิตรและต้องการขอให้สหรัฐอเมริกาสนับสนุนเวียดมินห์และการเป็นเอกราชของเวียดนามต่อไป

ระยะที่ 3 ความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงจากการเป็นพันธมิตรมาเป็นศัตรู โดยเริ่มจากกลาง ค.ศ.1945-ถึงกลาง ค.ศ. 1954 ในระยะนี้ฝรั่งเศสได้กลับเข้ามายังเวียดนามเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมจนนำไปสู่การเกิดขึ้นของสงครามอินโดจีนในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1946 ในยุโรป สถานการณ์การเมืองโลกภายหลัง ค.ศ.1945 ได้นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศพันธมิตร โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตจนนำไปสู่การเกิดสงครามเย็นในยุโรป ค.ศ.1945-1950 การขยายตัวของสงครามเย็นจากยุโรปมายังเอเชียซึ่งเกิดขึ้นจากชัยชนะของกองทัพพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มีต่อกองทัพจีนคณาชาตินำไปสู่การสถาปนารัฐคอมมิวนิสต์ขึ้นในแผ่นดินจีนเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1949 รวมไปถึงรุกรานของกองทัพคอมมิวนิสต์เกาหลีเหนือในสงครามเกาหลีเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ.1950 การให้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการของสหรัฐอเมริกาต่อฝรั่งเศสในสงครามอินโดจีน และสุดท้ายลงด้วยความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟู

5. วิธีการศึกษา

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาหลักฐานด้านเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัย บทความ ข่าว บทสัมภาษณ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์และสื่อออนไลน์

6. แหล่งข้อมูล

1. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ และวังท่าพระ
2. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยนเรศวร
3. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. สื่อออนไลน์ต่างๆ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงการขยายตัวของสงครามเย็นมายังเอเชียและสงครามอินโดจีนครั้งที่ 1
2. เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์การเมืองหลังสงครามในยุโรปยุค ค.ศ.1945 ซึ่งเป็นสาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองเปลี่ยนแปลงไป
3. เพื่อให้เข้าใจจุดเริ่มต้นของสงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 ที่เป็นพื้นฐานของสงครามเวียดนามในเวลาต่อมาและความเชื่อมโยงของสถานการณ์การเมืองในยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงกับสถานการณ์สงครามเวียดนาม
4. เพื่อให้เข้าใจบริบทประวัติศาสตร์ยุโรปในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 และหลังสงครามที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บทที่ 2

สงครามโลกครั้งที่ 2 และการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนาม ค.ศ.1941-1944

สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นเหตุการณ์สำคัญในศตวรรษที่ 20 เพราะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจในดินแดนต่างๆทั่วโลกซึ่งรวมถึงเวียดนามเช่นกัน หลังความพ่ายแพ้และยอมจำนนของฝรั่งเศสต่อเยอรมนีในกลาง ค.ศ.1940 ญี่ปุ่นซึ่งเห็นความสำคัญ ด้านยุทธศาสตร์ที่ตั้งของเวียดนามจึงเห็นเป็นโอกาสเข้ายึดครองเวียดนามที่เป็นส่วนหนึ่งในอาณานิคม อินโดจีนของฝรั่งเศส (French Indochina Colony) เพื่อสนับสนุนนโยบายสงครามและการขยาย อิทธิพลในเอเชียของตน แม้ขบวนการชาตินิยมเวียดนามหลายกลุ่มจะสนับสนุนการยึดครองอินโดจีน ของญี่ปุ่นแทนเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส แต่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนภายใต้การนำของโฮจิมินห์ที่กำลัง ต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนามในช่วงเวลาดังกล่าวกลับเห็นต่างว่าญี่ปุ่นไม่ใช่ผู้ปลดปล่อยแต่เป็น ผู้รุกรานรายใหม่ ด้วยเหตุนี้พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจึงจัดตั้งขบวนการเวียดมินห์ขึ้นเพื่อขึ้นำในการ ต่อสู้เพื่อเอกราชและผนึกกำลังชาวเวียดนามที่รักชาติทุกภาคส่วนขับไล่ทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่น

1. สงครามในยุโรปและความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศส

สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสงครามใหญ่ระหว่างประเทศมหาอำนาจอักษะ (Axis Powers) กับมหาอำนาจฝ่ายพันธมิตร (Allies Powers) และเป็นสงครามที่หลายประเทศทั่วโลกเข้ามา เกี่ยวข้อง สงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นในยุโรปเมื่อเยอรมนีซึ่งมีอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) เป็นผู้นำดำเนินนโยบายสงครามของเยอรมนีใหม่ (New Germany) หรือ จักรวรรดิไรค์ที่ 3 เพื่อขยายดินแดนไปทางตะวันออกโดยบุกโปแลนด์ด้วยยุทธวิธีสงครามสายฟ้าแลบ (Blitzkrieg)

เมื่อวันที่ 1 กันยายน ค.ศ.1939¹ อังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งคำประกันเอกราชของโปแลนด์จึงประกาศสงครามกับเยอรมนีเมื่อวันที่ 3 กันยายน แต่ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสไม่ได้ตอบโต้เยอรมนีอย่างจริงจัง กองทัพฝรั่งเศสเพียงเคลื่อนกำลังมายังซาร์ลันด์ (Saarland) และไม่ยอมรุกคืบหน้าไกลกว่าการป้องกันของปืนใหญ่จากแนวมาจินโน (Maginot Line) ซึ่งเป็นแนวป้องกันของฝรั่งเศสยาว 314 กิโลเมตรในแคว้นอัลซาส-ลอร์เรน (Alsace-Lorraine) ตรงชายแดนด้านตะวันออกและตะวันตกเฉียงเหนือที่ติดต่อกับเยอรมนีและอิตาลี ส่วนอังกฤษซึ่งเพิ่งรวมกำลังเข้าอยู่ใต้การบังคับบัญชาของฝรั่งเศสก็ยังไม่สามารถปฏิบัติการใดๆได้ เยอรมนีจึงสามารถย้ายกองกำลังมาเสริมเพิ่มเติมยังโปแลนด์จนสามารถยึดกรุงวอร์ซอ (Warsaw) ได้ในวันที่ 27 กันยายน และครอบครองโปแลนด์ทางภาคตะวันตกได้ภายในเวลา 4 สัปดาห์

สหภาพโซเวียตซึ่งเป็นพันธมิตรกับเยอรมนีและต้องการครอบครองโปแลนด์ตะวันออกตามข้อตกลงที่ทำไว้กับเยอรมนีวิตกว่าเยอรมนีอาจยึดครองโปแลนด์ทั้งหมด สหภาพโซเวียตจึงเข้ารุกรานโปแลนด์ทางด้านตะวันออกเมื่อวันที่ 17 กันยายน ค.ศ.1939 ซึ่งเป็นการละเมิดกติกาสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างโซเวียต-โปแลนด์ (Soviet-Polish Non-aggression Pact) ใน ค.ศ.1932 กองทัพแดง (Red Army) ของสหภาพโซเวียตสามารถรุกเข้ามาถึง 100 กิโลเมตรและแทบจะไม่มีการต่อต้านจากกองทัพโปแลนด์แม้แต่น้อย รัฐบาลโปแลนด์ลี้ภัยไปโรมานีเยและต่อมาไปจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นนอกประเทศ กองทัพโพลหน่วยสุดท้ายยอมจำนนเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม ค.ศ.1939 เยอรมนีและสหภาพโซเวียตจึงแบ่งกันปกครองโปแลนด์ หลังจากการยึดครองโปแลนด์เยอรมนีก็เคลื่อนกองทัพบุกโจมตีประเทศยุโรปอื่นๆ ส่วนสหภาพโซเวียตก็บุกโจมตีฟินแลนด์และนำไปสู่การเกิดสงครามรัสเซีย-ฟินแลนด์ (Russo-Finish war) หรือชื่อที่รู้จักกันว่าสงครามฤดูหนาว

¹ สงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ความเคียดแค้นของเยอรมนีในสนธิสัญญาแวร์ซาย (Treaty of Versailles) ที่กำหนดบทลงโทษอย่างไม่เป็นธรรมต่อเยอรมนีภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลง วิกฤตการณ์เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในต้นศตวรรษที่ 1930 และปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองในเยอรมนีซึ่งส่งผลให้พรรคนาซี (Nazi party) ภายใต้การนำของฮิตเลอร์สามารถก้าวขึ้นมามีบทบาททางการเมืองโดยฮิตเลอร์ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในปลายเดือนมกราคม ค.ศ.1933 เมื่อประธานาธิบดีเพาล์ ฟอน ฮินเดนบวร์ก (Paul von Hindenburg) ถึงแก่อสัญกรรมใน ค.ศ.1934 ฮิตเลอร์จึงรวบอำนาจการปกครองและมีอำนาจสูงสุดในฐานะฟือเรอร์ (Führer) หรือ ท่านผู้นำแห่งไรค์ หลังการขึ้นสู่อำนาจฮิตเลอร์ได้ดำเนินนโยบายสร้างเยอรมันใหม่เพื่อสถาปนาจักรวรรดิไรค์ที่ 3 (ค.ศ.1933-1945) ด้วยนโยบายและการทำสงครามเพื่อขยายดินแดนซึ่งในเวลาต่อมากลายเป็นชนวนของสงครามโลกครั้งที่ 2. ดู สัญชัย สุวังบุตร, นาซีเยอรมนี ค.ศ. 1933-1945 (กรุงเทพฯ: ศักติโสภาคการพิมพ์, 2556). 59-94.

(Winter War) ค.ศ.1939-1940

สงครามที่เกิดขึ้นทำให้กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย (Scandinavia) ซึ่งประกอบด้วยเดนมาร์ก นอร์เวย์และสวีเดนไม่ต้องการให้การรบขยายตัวเข้ามาในประเทศประกาศยืนยันนโยบาย ความเป็นกลาง อย่างไรก็ตาม ในต้น ค.ศ.1940 เยอรมนีเตรียมการบุกนอร์เวย์เพราะเห็นว่านอร์เวย์ เป็นจุดยุทธศาสตร์ทางทะเลที่สำคัญในการป้องกันกองทัพเรือเยอรมันในทะเลเหนือและสามารถใช้ เป็นฐานปฏิบัติการให้กับกองทัพเรือที่จะออกปฏิบัติการในทะเลเหนือ ทะเลบอลติกและมหาสมุทร แอตแลนติก ทั้งนอร์เวย์มีเส้นทางทางบกที่เชื่อมต่อกับสวีเดนมายังเมืองท่านาร์วิก (Narvik) ซึ่งเส้นทางนี้ใช้ในการขนส่งแร่ธาตุที่จำเป็นที่ต้องนำเข้าจากสวีเดนสำหรับการทำสงครามของเยอรมนี²

เยอรมนีกำหนดการบุกตามปฏิบัติการเวเซอริง (Operation Weserübung) เพื่อโจมตี นอร์เวย์ไว้ในช่วงปลายเดือนมีนาคม ค.ศ.1940 แต่เนื่องจากประสบปัญหาในการเตรียมการและ การประสานงานระหว่างกองทัพเรือกับกองทัพอากาศจึงทำให้กำหนดการปฏิบัติการเลื่อนเป็นวันที่ 9 เมษายน ค.ศ.1940 การโจมตีของกองทัพเยอรมันแบ่งเป็น 2 ส่วน กองทัพส่วนเหนือ หรือ เวเซอริงเหนือ (Weserübung North) จะบุกนอร์เวย์โดยยกพลขึ้นบกตามเมืองท่าที่สำคัญ ต่างๆ และส่งพลร่มลงยึดสนามบินตามเมืองสำคัญต่างๆ โดยเฉพาะที่กรุงออสโล (Oslo) กองทัพส่วนใต้ หรือ เวเซอริงใต้ (Weserübung South) จะบุกเดนมาร์กทั้งทางบก ทางทะเลและ ทางอากาศโดยส่งพลร่มลงเพื่อยึดสนามบินที่สำคัญเช่นเดียวกัน³ การบุกของเยอรมนีในเดนมาร์ก เป็นไปได้ด้วยดีเพราะทั้งองค์ประมุขพระเจ้าคริสเตียนที่ 10 (Christian X) และรัฐบาลยอมจำนน ต่อเยอรมนีโดยคุณ ในนอร์เวย์กองทัพเยอรมันเคลื่อนกำลังอย่างรวดเร็วและสามารถเข้ายึด เมืองท่าที่สำคัญและกรุงออสโลได้สำเร็จ รัฐบาลนอร์เวย์อพยพออกจากเมืองหลวงไปตั้งมั่นที่ เมืองทรอมโซ (Tromsø) ทางตอนเหนือของประเทศ ภายในวันเดียวเยอรมนีกียึดครองเมืองสำคัญ ของทั้งนอร์เวย์และเดนมาร์กได้หมด

กองกำลังพันธมิตรตะวันตกโดยการนำของอังกฤษตอบโต้การรุกรานของเยอรมนีทันที ด้วยการส่งกองทัพไปยังนอร์เวย์เพื่อยึดเมืองท่าสำคัญต่างๆ และพื้นที่ตอนกลางของประเทศกลับคืน เรือรบอังกฤษปะทะกับเรือรบของเยอรมนีที่เมืองท่านาร์วิก กองเรืออังกฤษสามารถสร้างความสูญเสีย

² Robin Havers, *The Second World War (2): Europe 1939-1943* (Oxford: Osprey, 2002), 46.

³ Antony Beevor, *The Second World War* (New York: Back Bay Books, 2013), 73.

อย่างหนักให้แก่กองเรือเยอรมนีในการปะทะกันระหว่างวันที่ 13-18 เมษายน ค.ศ.1940⁴ กองทัพอังกฤษและฝรั่งเศสสามารถยึดเมืองท่าบางแห่งทางภาคกลางและเมืองท่านาร์วิก ทางภาคเหนือกลับคืนได้สำเร็จ ทั้งยังสามารถสนธิกำลังกับกองทัพนอร์เวย์และเคลื่อนทัพเข้ามายังพื้นที่ตอนใน

อย่างไรก็ตาม กองทัพอเยอรมันซึ่งได้รับกำลังเสริมสามารถตีฝ่าแนวป้องกันของกองทัพ นอร์เวย์และด้านการรุกของกองกำลังอังกฤษและฝรั่งเศสไว้ได้ อีกทั้งยังโจมตีเมืองท่าที่กองทัพอังกฤษ และฝรั่งเศสยึดครองอยู่อย่างหนักเพื่อยึดคืน ก่อปัญหาในการส่งกำลังบำรุงของฝ่ายพันธมิตร การขาดอาวุธและกระสุนรวมทั้งเครื่องบินที่เหมาะสม การไม่ชำนาญในภูมิประเทศและอื่นๆ อีกทั้งเยอรมนีเริ่มเปิดฉากโจมตีประเทศแผ่นดินต่ำในต้นเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1940 ฝ่ายพันธมิตร ในท้ายที่สุดก็ตัดสินใจล่าถอยจากนอร์เวย์ ในต้นเดือนมิถุนายน ค.ศ.1940 รัฐบาลนอร์เวย์ไปจัดตั้ง รัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นที่กรุงลอนดอน กองทัพอังกฤษ ฝรั่งเศสและนอร์เวย์ชุดสุดท้ายถอนกำลังออกจาก เมืองท่านาร์วิกเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน ยุทธการที่นอร์เวย์ (Battle of Norway) นับเป็นจุดเริ่มต้นของ สงครามในภาคพื้นยุโรปตะวันตกและทำให้อังกฤษเข้าร่วมสงครามอย่างเต็มตัว

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1940 เยอรมนีเคลื่อนกำลังบุกยุโรปตะวันตกตามแผนปฏิบัติการ กล่องเหลือง (Case Yellow) โดยมีเป้าหมายเข้ายึดครองฝรั่งเศสและเคลื่อนทัพผ่านประเทศ แผ่นดินต่ำทางตอนเหนือของฝรั่งเศสซึ่งประกอบไปด้วยเนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์กและเบลเยียม แทนการบุกเข้าผ่านพรมแดนของฝรั่งเศส-เยอรมนีตามแนวมาจิโนอันแข็งแกร่ง ก่อนเริ่มปฏิบัติการ เยอรมนีได้ปรับแก้ไขแผนปฏิบัติการกล่องเหลืองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเปลี่ยนชื่อเป็นปฏิบัติการ ซีเซลเซนิทท์ (Operation Sichelsehnitt) ซึ่งนายพลฟริทซ์ เอริช ฟอน มันชไตน์ (Fritz Erich von Manstein) เป็นผู้ปรับปรุงโดยจะใช้กำลังทหารราบและทหารม้าโดยเฉพาะหน่วยแพนเซอร์ (Panzer) ประสานกับกองกำลังทางอากาศโจมตีฝรั่งเศสตามเส้นทางป่าอาร์เดน (Ardennes) และยึดสะพาน ข้ามแม่น้ำเมิส (Meuse) ก่อนเคลื่อนทัพต่อไปทางตะวันออกและตัดเส้นทางของการเคลื่อนทัพของ ฝรั่งเศสทางตอนเหนือ แผนปฏิบัติการนี้จึงรู้จักกันทั่วไปในเวลาต่อมาว่าแผนมันชไตน์

⁴ H.P. Willmott, *World War II* (London: Dorling Kindersley, 2010), 51.

(Manstein Plan)⁵ การโจมตีของเยอรมนีจะแบ่งเป็น 3 ส่วน กองทัพกลุ่มที่ 1 จะบุกผ่านป่าอาร์แดน เข้าสู่ฝรั่งเศส กองทัพกลุ่มที่ 2 จะบุกเข้าโจมตีเนเธอร์แลนด์ เบลเยียม กองทัพกลุ่มที่ 3 จะโจมตี แนวนมาจิโน⁶

ในวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ.1940 การบุกของกองทัพเยอรมันทั้ง 3 กลุ่มก็เริ่มขึ้นด้วยการส่ง เครื่องบินทำการโจมตีสนามบินของเนเธอร์แลนด์ เบลเยียมและฝรั่งเศสตามแบบยุทธวิธีสงคราม สายฟ้าแลบที่เยอรมนีใช้โจมตีโปแลนด์ ในการโจมตีทางอากาศเยอรมันได้โจมตีศูนย์บัญชาการ ศูนย์การสื่อสาร ทางรถไฟและค่ายทหาร มีการส่งพลร่มลงยังเมืองสำคัญในเนเธอร์แลนด์เพื่อยึด สนามบินที่สำคัญและตามด้วยการส่งพลร่มเข้ายึดสะพานและเส้นทางต่างๆที่ใช้สำหรับข้ามแม่น้ำเมิส จนสามารถเข้ายึดป้อมอีเบล-อีเมล (Eben-Emael) จุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการข้ามแม่น้ำเมิส ได้สำเร็จ⁷ กองทัพกลุ่มที่ 2 ส่วนเหนือเคลื่อนทัพเข้ายึดครองเมืองต่างๆของเนเธอร์แลนด์ได้อย่าง รวดเร็ว ในวันที่ 14 พฤษภาคม กองทัพอากาศเยอรมันโจมตีเมืองรอตเตอร์ดัม (Rotterdam) เมืองใหญ่อันดับที่ 2 ของเนเธอร์แลนด์เพื่อกดดันรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ให้ยอมจำนน บริเวณใจกลาง เมืองเสียหายอย่างหนักมีผู้เสียชีวิตกว่า 1,000 คน⁸ อีกทั้งยังมีผู้ไร้ที่อยู่อาศัยกว่า 78,000 คน กองทัพเนเธอร์แลนด์ซึ่งขาดแคลนกระสุนอย่างหนักไม่สามารถต้านกองทัพเยอรมันได้จึงล่าถอยมายัง ภาคใต้ของประเทศ แต่ท้ายที่สุดเนเธอร์แลนด์ก็ประกาศยอมจำนนต่อเยอรมนีเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม และมีการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นที่กรุงลอนดอน หลังได้รับชัยชนะกองทัพกลุ่มที่ 2 ส่วนเหนือเคลื่อนทัพมุ่งหน้าเข้าเบลเยียม

ในช่วงเวลาเดียวกันกองทัพกลุ่มที่ 2 ส่วนใต้ของเยอรมนีเคลื่อนทัพบุกโจมตีเบลเยียมและ สามารถสานการปฏิบัติการกับจุดยุทธศาสตร์ในการข้ามแม่น้ำเมิสซึ่งหน่วยพลร่มได้ยึดไว้เมื่อ วันที่ 12 พฤษภาคม ค.ศ.1940 จนสามารถข้ามแม่น้ำเมิสได้ในวันรุ่งขึ้น แม้อังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งผนึกกองกำลังและส่งมาช่วยเบลเยียมพยายามจะสกัดกั้นการข้ามแม่น้ำเมิสของเยอรมนีระหว่าง วันที่ 13-15 พฤษภาคม แต่ก็ล้มเหลวและสูญเสียอย่างหนัก อังกฤษและฝรั่งเศสจึงล่าถอยในวันที่

⁵ สัตยชัย สุวังบุตร and อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์, *ทรรปณะประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 20* (กรุงเทพฯ: ศักดิ์ โสภารการพิมพ์, 2555), 197.

⁶ Havers, 49-50.

⁷ Willmott, 52.

⁸ Donald D Wall, *Nazi Germany and World War II* (Belmont Calif: Wadsworth/ Thomson Learning, 2003), 152.

16 พฤษภาคม เพราะเห็นว่ากองทัพกำลังจะถูกตัดขาดจากการรุกรานของกองทัพเยอรมัน กองกำลังเยอรมันกลุ่มที่ 2 จึงรุกคืบหน้ามุ่งหน้าสู่กรุงบรัสเซลส์ (Brussels) และสามารถยึดเมืองได้ในวันต่อมา กองกำลังผสมอังกฤษ-ฝรั่งเศสและส่วนหนึ่งของกองกำลังเบลเยียมต้องถอยไปยังชายฝั่งทะเลเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม เยอรมนีติดตามโจมตีอย่างไม่ลดละจนทำให้กองกำลังผสมอังกฤษ ฝรั่งเศสและเบลเยียมต้องล่าถอยไปตั้งมั่นที่เมืองท่าดันเคิร์ก (Dunkirk) เมืองอุตสาหกรรมและเมืองท่าทางตอนเหนือใกล้ชายแดนระหว่างฝรั่งเศสกับเบลเยียม ทั้งยังเป็นฐานทัพเรือของฝรั่งเศส เบลเยียมประกาศยอมจำนนเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม

ช่วงที่เยอรมันบุกเบลเยียม กองทัพกลุ่มที่ 1 ได้เปิดยุทธการที่ฝรั่งเศส (Battle of France) เพื่อเข้าสู่ฝรั่งเศสโดยผ่านเส้นทางลักเซมเบิร์กและป่าอาร์เดน ลักเซมเบิร์กยอมจำนนเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ.1940 และต่อมามีการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นที่กรุงลอนดอน ในการบุกผ่านป่าอาร์เดนซึ่งเป็นป่าลึกที่ขวางกั้นแนวพรมแดนฝรั่งเศสและเบลเยียมนั้น ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสประเมินว่าเยอรมนีไม่อาจเคลื่อนกำลังรถถังผ่านป่าอาร์เดนได้สำเร็จ แต่เป็นการประเมินสถานการณ์ที่ผิดพลาดกองทัพเยอรมันสามารถเจาะทะลวงผ่านป่าอาร์เดนได้สำเร็จและเข้าสู่ฝรั่งเศสได้ แม้อังกฤษและฝรั่งเศสพยายามหยุดยั้งการบุกด้วยการโจมตีตอบโต้ทั้งทางภาคพื้นดินและทางอากาศ ระหว่างวันที่ 17-19 พฤษภาคม แต่ก็ไม่อาจต้านการบุกของเยอรมนีได้⁹ ในวันที่ 20 พฤษภาคม กองทัพกลุ่มที่ 1 ได้รับคำสั่งให้มุ่งหน้าไปยังช่องแคบอังกฤษเพื่อประสานกับกองทัพกลุ่มที่ 2 ในปิดล้อมเส้นทางถอยของกองกำลังผสมอังกฤษ-ฝรั่งเศสและเบลเยียมที่ตั้งมั่นอยู่ที่เมืองท่าดันเคิร์ก กองทัพกลุ่มที่ 1 เคลื่อนทัพตัดข้ามฝรั่งเศสตอนเหนือและยึดเมืองตามรายทางได้อย่างรวดเร็ว แม้ว่าจะมีความพยายามอีกครั้งของกองกำลังผสมอังกฤษ-ฝรั่งเศสในการโจมตีเพื่อหยุดยั้งการบุกของเยอรมนีในวันที่ 21 พฤษภาคม แต่ก็ล้มเหลว กองทัพกลุ่มที่ 1 สามารถเคลื่อนทัพถึงชายฝั่งทะเลของช่องแคบอังกฤษและประสานปฏิบัติการรบกับกองทัพกลุ่มที่ 2 ในการปิดล้อมเมืองดันเคิร์กได้สำเร็จเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม¹⁰

เมื่อกองกำลังผสมอังกฤษ-ฝรั่งเศสและเบลเยียมล่าถอยมายังเมืองดันเคิร์กและถูกปิดล้อมจากกองทัพกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ของเยอรมนี อังกฤษจึงตัดสินใจออกคำสั่งเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ.

⁹ ibid., 153.

¹⁰ Chris Bishop and Chris McNab, *Campaigns of World War II Day by Day* (London: Amber Books, 2003), 22.

1940 ให้อพยพกำลังพลออกจากตันเคิร์กทางทะเลโดยใช้แผนปฏิบัติการไดนาโม (Operation Dynamo) หรือที่รู้จักกันว่าปฏิบัติการการถอนทัพที่ตันเคิร์ก (Evacuation of Dunkirk) เพื่อช่วยชีวิตทหารให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และเพื่อนำกำลังพลไปตั้งมั่นที่เกาะอังกฤษเพื่อสู้รบต่อไป อังกฤษเป็นแกนนำหลักในการปฏิบัติการอพยพทหารข้ามช่องแคบอังกฤษโดยใช้เรือรบจากราชนาวีอังกฤษ เรืออาสาสมัครพลเรือนรวมไปถึงเรือทุกประเภทที่จะใช้ปฏิบัติการได้

ในช่วงแรกของการอพยพ เรือของอังกฤษสามารถเข้าเทียบท่าเพื่อรับกองกำลังพันธมิตรที่เมืองท่ากาแล (Calais) ซึ่งเป็นเส้นทางที่สั้นที่สุดในการข้ามช่องแคบอังกฤษ แต่เมื่อเยอรมนีทำการรุกเพื่อกระชับวงล้อมกองกำลังพันธมิตรและเข้ายึดเมืองท่ากาแลได้เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม ค.ศ.1940 กองเรืออังกฤษต้องเปลี่ยนเส้นทางไปทอดสมอที่หน้าชายหาดเมืองตันเคิร์กแทน¹¹ การอพยพดำเนินไปอย่างยากลำบากเพราะสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยและกองทัพเยอรมันก็โจมตีทางอากาศต่อกองเรือและทหารที่อยู่บนชายหาด แต่กองทัพอากาศอังกฤษก็ส่งเครื่องบินรบบินข้ามช่องแคบอังกฤษมาช่วยคุ้มกันตัวเมืองและกองเรือตลอดเวลา ขณะเดียวกันกองกำลังอังกฤษ-ฝรั่งเศสและเบลเยียมหน่วยต่างๆก็ยืนหยัดต่อสู้อย่างสุดความสามารถในพื้นที่บริเวณรอบนอกของตันเคิร์กเพื่อป้องกันความพยายามในการกระชับวงล้อมของกองทัพเยอรมัน ในท้ายที่สุด การอพยพยุติลงเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน ซึ่งในระหว่างวันที่ 27 พฤษภาคม-4 มิถุนายน กองเรืออังกฤษสามารถอพยพทหารพันธมิตรที่ประกอบไปด้วยกองกำลังอังกฤษ ฝรั่งเศส เบลเยียม เนเธอร์แลนด์และโปแลนด์จำนวนกว่า 338,000 นาย ได้เป็นผลสำเร็จ แต่ก็ต้องทิ้งอาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องกระสุนและน้ำมันเชื้อเพลิงจำนวนมากไว้ที่ตันเคิร์ก รวมทั้งกำลังพลประมาณ 40,000 นาย เพราะเวลาและเงื่อนไขไม่เอื้ออำนวยปฏิบัติการถอนทัพที่ตันเคิร์กนับเป็นวีรกรรมที่สำคัญของฝ่ายพันธมิตรและเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการรบเพราะทำให้ฝ่ายพันธมิตรโดยเฉพาะอังกฤษมีขวัญกำลังใจดีขึ้นในการที่จะยืนหยัดทำสงครามกับเยอรมนีต่อไป

หลังจากการถอนทัพที่ตันเคิร์ก เยอรมนีบุกตลุยอย่างรวดเร็วไปยังพื้นที่ส่วนที่เหลือของฝรั่งเศสและสามารถยึดครองทุกพื้นที่จนกรุงปารีสถูกยึดครองเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ.1940 ก่อนกรุงปารีสแตกเพียงหนึ่งวัน ฝ่ายกองทัพฝรั่งเศสเริ่มคิดที่จะเจรจาสงบศึกกับเยอรมนีเพื่อป้องกันดินแดนส่วนที่ยังไม่ได้ถูกยึดครองไว้ เมื่อกองทัพเยอรมันบุกยึดกรุงปารีส ปอล เรโน (Paul Reynaud)

¹¹ Willmott, 56.

นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสได้ย้ายคณะรัฐบาลออกไปตั้งมั่นอยู่ที่เมืองตูร์ (Tours) เยอรมนีจึงประกาศให้กรุงปารีสเป็นเมืองเปิด (Open City) โดยกรุงปารีสจะไม่ถูกทำลายและประชาชนสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ จอมพลองรี-ฟิลิป เปแตง (Henri-Philippe Petin) ซึ่งร่วมในคณะรัฐมนตรีต้องการให้เรโนลอมแพ้และลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกกับเยอรมนี แต่เขาปฏิเสธและยื่นกรานที่จะทำการต่อสู้ต่อไป ในวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ.1940 พลตรีชาร์ล เดอโกล (Charles de Gaulle) นายทหารที่ร่วมรบในยุทธการที่ฝรั่งเศสมาตั้งแต่ต้นและเป็นปลัดกระทรวงกลาโหมได้เสนอให้รัฐบาลประกาศความเป็นชาติ (Declaration of the Union) เอาไว้ อย่างไรก็ตาม เปแตงยังคงดันให้เรโนลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพกับเยอรมนีโดยแยกจากมหาอำนาจพันธมิตรอื่นๆแต่เขาก็ยังคงปฏิเสธและยื่นใบลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เปิดทางให้เปแตงเข้าบริหารปกครองประเทศ ในวันเดียวกันนั้นเองประธานาธิบดีอัลแบร์ เลอเบริง (Albert Lebrun) จึงเชิญเปแตงขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน ในวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ.1940 เปแตงได้ย้ายเมืองหลวงไปยังเมืองวีซี (Vichy) เมืองตากอากาศเล็กๆซึ่งอำนาจการปกครองประเทศเป็นของรัฐบาลวีซีในนามของประชาชนชาวฝรั่งเศส

ทันทีที่เข้าดำรงตำแหน่ง เปแตงเห็นว่าการต้านทานกองทัพเยอรมันไร้ประโยชน์และเห็นควรจะเจรจาสงบศึกกับเยอรมนีและอิตาลี รัฐบาลฝรั่งเศสจึงประกาศจะไม่ทำสงครามและให้คงความเป็นชาติต่อไป เปแตงจะบริหารปกครองประเทศโดยร่วมมือกับเยอรมนีและขณะเดียวกันก็จะฟื้นฟูความเป็นชาติและประชาชน ตลอดจนการปกครองดินแดนแอฟริกาและอาณานิคมโพ้นทะเลให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ฝรั่งเศสต่อไป ในวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ.1940 เปแตงลงนามในสนธิสัญญาสงบศึก โดยยอมให้กรุงปารีส ฝรั่งเศสตอนเหนือและดินแดนตลอดชายแดนฝรั่งเศสที่ติดกับเบลเยียม สวิตเซอร์แลนด์และมหาสมุทรแอตแลนติกทั้งหมดรวมพื้นที่ประมาณ 3 ใน 5 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศอยู่ภายใต้การยึดครองของเยอรมนี อิตาลีพันธมิตรของเยอรมนีซึ่งประกาศสงครามกับฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน ก็ได้ดินแดนทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ในรัศมี 88 กิโลเมตรจากชายแดนฝรั่งเศส-อิตาลีทั้งหมดด้วย สนธิสัญญาสงบศึกมีผลบังคับใช้ในวันที่ 25 มิถุนายน เป็นต้นไป ยุทธการที่ฝรั่งเศสจึงสิ้นสุดลงอย่างเป็นทางการ

หลังเปแตงจัดตั้งรัฐบาลที่เมืองวีซีและร่วมมือกับเยอรมนี นายพลเดอโกลซึ่งไม่เห็นด้วยกับนโยบายของเปแตงลี้ภัยไปอังกฤษและกล่าวปราศรัยผ่านสถานีวิทยุของบริษัทรายจ่ายเสียง

แห่งอังกฤษ (British Broadcasting Corporation) หรือ บีบีซี (BBC) เรียกร้องให้ชาวฝรั่งเศสที่รักชาติให้สนับสนุนเขาในการต่อสู้และต่อต้านเยอรมนีและพันธมิตรของเยอรมนีต่อไปเพราะสงครามที่ดำเนินอยู่คือสงครามโลก รัฐบาลพลัดถิ่นฝรั่งเศสที่ตั้งมั่นในกรุงลอนดอนจะประสานงานกับขบวนการผู้รักชาติชาวฝรั่งเศสกลุ่มต่างๆ เดอโกลได้เริ่มจัดตั้งขบวนการฝรั่งเศสเสรี (Free French Movement) ขึ้นเพื่อต่อต้านเยอรมนีและเพื่อปลดปล่อยฝรั่งเศสให้พ้นจากการยึดครองของมหาอำนาจฝ่ายอักษะ วินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) นายกรัฐมนตรีอังกฤษในเวลาต่อมาก็ประกาศสนับสนุนเดอโกลและรัฐบาลพลัดถิ่นฝรั่งเศส

2. การรุกรานอินโดจีนของญี่ปุ่น

ชัยชนะของเยอรมนีในยุทธการที่ฝรั่งเศสเดือนมิถุนายน ค.ศ.1940 มีผลกระทบต่อสภาพการณ์การปกครองของฝรั่งเศสในอาณานิคมโพ้นทะเลโดยเฉพาะอินโดจีนด้วย¹² ญี่ปุ่นซึ่งเป็นพันธมิตรกับเยอรมนีและอิตาลีในสนธิสัญญามิตรภาพแกนร่วม โรม-เบอร์ลิน-โตเกียว (Rome-Berlin-Tokyo) ค.ศ.1937 จึงเห็นเป็นโอกาสที่จะขยายอำนาจเข้ายึดครองอินโดจีนเพื่อใช้เป็นฐานปฏิบัติการทางการทหารในสงครามกับจีนคณะชาติและเป็นประตูสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามแนวนโยบายการสถาปนา “วงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา” (Greater East Asia Co-Prosperity) ญี่ปุ่นได้เคยประกาศเรื่องการสร้าง “ระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก” (New Order in East Asia) ไว้เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ.1938 โดยต้องการสร้างความร่วมมือทางการเมือง ทางการทหาร ทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมระหว่างญี่ปุ่นกับจีนและแมนจูกัว (Manchukuo) ญี่ปุ่นอ้างว่าการสร้างระเบียบใหม่

¹² ฝรั่งเศสเล็งเห็นว่าดินแดนเหล่านี้อาจมีเส้นทางเข้าสู่ตอนในของจีนเพื่อประโยชน์ทางการค้าของตน ทั้งการกีดกันการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของราชวงศ์เหวียนผู้ปกครองเวียดนามซึ่งนำไปสู่การประหารชีวิตบาทหลวงชาวฝรั่งเศสหลายรูป รวมไปถึงความต้องการส่งเสริมความเป็นมหาอำนาจของตนจึงทำให้ช่วงกลางศตวรรษที่ 19 ฝรั่งเศสจึงให้ความสนใจดินแดนในอินโดจีนโดยเฉพาะเวียดนามเป็นอย่างมาก ใน ค.ศ.1863 ฝรั่งเศสมีชัยชนะเหนือราชวงศ์เหวียนสามารถยึดกรุงไซ่ง่อนและสถาปนาภาคใต้ของเวียดนามเป็นอาณานิคมแห่งแรกสำเร็จ ในปีเดียวกันเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสยาม กัมพูชาจึงยินยอมเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส ต่อมาภายหลังชัยชนะต่อราชวงศ์เหวียน กลุ่มนักรบต่างๆ และกองทัพราชวงศ์ชิงของจีนที่อ้างตนว่าเป็นผู้ปกครองเวียดนามเมื่อ ค.ศ.1885 ฝรั่งเศสจึงสามารถผนวกภาคกลางและภาคเหนือของเวียดนามซึ่งถูกสถาปนาเป็นดินแดนอารักขาตั้งแต่ ค.ศ.1883 เข้ากับภาคใต้ของเวียดนามและกัมพูชาซึ่งนำไปสู่การสถาปนาอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ.1887 และภายหลังความขัดแย้งกับสยามจนนำไปสู่สงครามซึ่งยุติลงด้วยความพ่ายแพ้ของสยาม ลาวจึงตกเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศสและถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของอาณานิคมอินโดจีนใน ค.ศ.1893.

ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะทำให้ดินแดนบริเวณนี้ปลอดภัยจากการคุกคามของชาติตะวันตก แต่นโยบายดังกล่าวกลับทำให้จีนคณะชาติหวาดวิตกว่าญี่ปุ่นจะขยายอำนาจและอิทธิพลเข้าครอบงำจีน เช่นเดียวกับประเทศมหาอำนาจตะวันตกอื่นๆ และระหว่าง ค.ศ.1938-1940 การขยายอำนาจทางทหารของญี่ปุ่นในจีนดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง¹³

ในช่วงที่ขยายอำนาจเข้าไปยังจีน ญี่ปุ่นเริ่มสนใจอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศส โดยเฉพาะเวียดนาม ญี่ปุ่นเห็นว่าในเขตดังกล่าว (ภาคเหนือ) มีเส้นทางรถไฟที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ 2 เส้นทางคือเส้นทางระหว่างเมืองท่าไฮฟอง (Haiphong) ถึงคุนหมิงและจากกรุงฮานอย (Hanoi) ถึงเมืองด่งดั่ง (Dong Dang) ซึ่งตั้งแต่ญี่ปุ่นประกาศนโยบายปิดกั้นการเดินเรือสู่จีนในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1937 ทางรถไฟทั้งสองสายจึงเป็นเส้นทางหลักในการขนส่งอาวุธยุทธภัณฑ์และยุทโธปกรณ์อื่นๆ จากตะวันตกสู่กองทัพจีนคณะชาติ นอกจากนี้เขตดังกล่าว อันนัม (ภาคกลาง) และโคชินไชน่า (ภาคใต้) ของเวียดนามยังอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ข้าว ยางพารา ดีบุก น้ำมัน ทองแดงและอื่นๆ ทั้งยังจะใช้เป็นตลาดระบายสินค้าอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี ญี่ปุ่นพยายามใช้วิธีการทุกกีดกันฝรั่งเศสเพื่อให้ยุติการขนส่งอาวุธยุทธภัณฑ์และยุทโธปกรณ์อื่นๆ ผ่านเส้นทางรถไฟทั้งสองสาย แม้ฝรั่งเศสจะกังวลเรื่องการขยายอำนาจทางทหารของญี่ปุ่นในจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคใต้ซึ่งเมื่อญี่ปุ่นยึดเกาะไหหลำ (Hainan) และหมู่เกาะพาราเซล (Paracel) ได้ก็อาจทำให้อินโดจีนตกอยู่ภายใต้การคุกคามของญี่ปุ่น แต่ฝรั่งเศสก็ยังคงให้การสนับสนุนจีนคณะชาติตามเส้นทางรถไฟดังกล่าว ทั้งยังร่วมมือทางการทหารกับจีนคณะชาติเพราะเห็นประโยชน์ในการป้องกันอินโดจีนและเส้นทางการเดินเรือ รวมไปถึงหมู่เกาะต่างๆ ในทะเลจีนใต้ การกระทำดังกล่าวสร้างความไม่พอใจแก่ญี่ปุ่นเป็นอย่างมากซึ่งทำให้ญี่ปุ่นเริ่มส่งเครื่องบินเข้ามาโจมตีเส้นทางรถไฟทั้งสองสาย

เมื่อเยอรมนีเปิดฉากรุกรานฝรั่งเศส ญี่ปุ่นจึงเห็นเป็นโอกาสที่จะกีดกันทั้งรัฐบาลฝรั่งเศสและรัฐบาลอาณานิคมเพื่อให้ยุติการสนับสนุนต่อจีนคณะชาติผ่านเส้นทางรถไฟดังกล่าว ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1940 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกิจการต่างประเทศญี่ปุ่นได้ส่งคำเตือนไปยังนายพลจอร์จ คาทรู (Georges Catroux) ข้าหลวงใหญ่แห่งอาณานิคมอินโดจีนผ่านเอกอัครราชทูต

¹³ พวงทิพย์ เกียรติสกุล, "5 ทศวรรษของการขยายอำนาจจักรวรรดินิยมทางการทหารของญี่ปุ่น ค.ศ. 1895-1945," วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 37, no. 2 (2558): 91-100.

ฝรั่งเศสประจำกรุงโตเกียว (Tokyo) เพื่อให้ฝรั่งเศสยุติการดำเนินงานตามเส้นทางรถไฟและอนุญาตให้ญี่ปุ่นส่งคณะนายทหารเข้าไปสังเกตการณ์ รวมถึงก่อตั้งจุดตรวจของกองทัพญี่ปุ่นขึ้นในเขตดังกล่าว¹⁴

นายพลคาทูลูพยายามเตรียมการป้องกันอินโดจีนสำหรับการรุกรานของญี่ปุ่นโดยจัดตั้งกองทัพแห่งชาติขึ้นซึ่งประกอบด้วยกองทัพบกและกองทัพเรือ แต่คณะเสนาธิการฝรั่งเศสประจำอินโดจีนประเมินกันว่ากองทัพนี้ไม่เข้มแข็งพอในการรับมือกับการรุกรานของญี่ปุ่น อีกทั้งยังต้องการสนับสนุนจากฝรั่งเศสเพราะฝรั่งเศสมีนโยบายปกครองที่ทำให้อาณานิคมอินโดจีนอ่อนแอเพื่อจะได้พึ่งพาความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและการทหารจากฝรั่งเศสแต่เพียงอย่างเดียว¹⁵ แต่เมื่อฝรั่งเศสยอมจำนนต่อเยอรมนี ดินแดนและทรัพยากรที่จำเป็นส่วนใหญ่อยู่ใต้การยึดครองของกองทัพเยอรมัน รัฐบาลวีซีจึงไม่สามารถช่วยเหลืออาณานิคมอินโดจีนตามนโยบายดังกล่าว เมื่อฝรั่งเศสไม่สามารถช่วยได้ นายพลคาทูลูจึงพยายามขอความช่วยเหลือจากทั้งอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะในช่วงเวลานั้นอังกฤษต้องรับมือต่อการโจมตีของเยอรมนีเพียงลำพังในยุโรป ทั้งสหรัฐอเมริกาก็ยังไม่พร้อมที่จะเข้าสู่สงคราม อาณานิคมอินโดจีนจึงถูกตัดขาดจากความช่วยเหลือของโลกภายนอกอย่างสิ้นเชิง

ในกลางเดือนมิถุนายน ค.ศ.1940 ญี่ปุ่นยื่นคำขาดให้ปิดพรมแดนระหว่างเขตดังกล่าวกับจีนภายใน 24 ชั่วโมง เมื่อไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆ นายพลคาทูลูจึงยินยอมตามข้อเรียกร้องของญี่ปุ่นโดยปิดพรมแดนและยุติการส่งยุทธปัจจัยที่เหลือทั้งหมด แต่กระนั้นเขาก็ยังพยายามจะป้องกันอินโดจีนจากการรุกรานเต็มรูปแบบของญี่ปุ่นโดยขอความช่วยเหลือจากฝรั่งเศสเจ้าอาณานิคม แต่ในเวลาขณะนั้นฝรั่งเศสยอมจำนนต่อเยอรมนีและมีรัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของจอมพลเปแตงซึ่งร่วมมือกับเยอรมนี การต่อต้านญี่ปุ่นซึ่งเป็นพันธมิตรกับเยอรมนีของนายพลคาทูลูจึงสร้างความไม่พอใจอย่างมากให้กับรัฐบาลวีซี นายพลคาทูลูจึงถูกปลดจากตำแหน่ง คาทูลูในเวลาต่อมาหันมาร่วมมือกับฝรั่งเศสเสรีภายใต้การนำของนายพลเดอโกล¹⁶

¹⁴ Shiu Wen-Tang, "Negotiations over French Indochina between France and Japan During the Second World War," in *Vietnam-Indochina-Japan Relations During the Second World War: Documents and Interpretations*, ed. Bruce M Lockhart (Tokyo: Waseda University Institute of Asia-Pacific Studies, 2017), 39-44.

¹⁵ Ellen Joy Hammer, *The Struggle for Indochina 1940-1955* (California: Stanford University Press, 1966), 15-17.

¹⁶ *Ibid.*, 17-19.

ในกลางเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1940 ญี่ปุ่นขอให้จอมพลเรือของ เดอคูซ์ (Jean Decoux) ข้าหลวงใหญ่แห่งอาณานิคมอินโดจีนที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งแทนนายพลคาทรูอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นส่งกำลังทหารผ่านเขตตั้งเกียเข้าสู่จีน ทั้งอนุญาตให้ใช้ฐานทัพอากาศในอินโดจีนเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ญี่ปุ่นในการทำสงครามเพื่อเอาชนะจีนขณะชาติ จอมพลเรือเดอคูซ์ซึ่งต้องการรักษาเกียรติภูมิของประเทศในฐานะเจ้าอาณานิคมจึงติดต่อรัฐบาลวีซีเพื่อขอความช่วยเหลือ

ในต้นเดือนสิงหาคม ค.ศ.1940 ญี่ปุ่นประกาศแผนสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพา ซึ่งเป็นการขยายนโยบาย ระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประกาศไปในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1938 แนวความคิดเบื้องหลังการสร้างวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพามีที่มาจากความเชื่อของญี่ปุ่นที่ว่าญี่ปุ่นเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า ชาวญี่ปุ่นจึงมีสายเลือดบริสุทธิ์และเป็นชาติพันธุ์ที่เหนือกว่าชาติเอเชียอื่นๆ องค์ประมุขหรือสมเด็จพระจักรพรรดิทรงสืบเชื้อสายมาจากสุริยเทพ อะมาเตระสุ (Amaterasu) มาอย่างต่อเนื่อง สุริยเทพจึงเป็นที่เคารพนับถืออย่างสูงสุดและมีความชอบธรรมที่จะทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองชนชาติอื่นๆ ชาวญี่ปุ่นเชื่อมั่นว่าตนมีชาติพันธุ์ที่บริสุทธิ์เหนือกว่าชนชาติอื่นๆในเอเชีย ดังนั้นการจะฟื้นฟูระเบียบทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตะวันออกที่เป็นแบบอำนาจนิยมเพื่อแทนที่วัฒนธรรมและระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการเพื่อให้เอเชียเป็นของชาวเอเชียโดยมีญี่ปุ่นเป็นผู้นำ ญี่ปุ่นจึงเห็นว่าการผนวกจีนแมนจูว์และญี่ปุ่นเข้าด้วยกันตามวิถีจักรวรรดิเพื่อมุ่งสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพาทำให้ญี่ปุ่นจำเป็นต้องรวมอาณานิคมของชาติตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดเข้ามาไว้ในเขตอิทธิพลของตน นโยบายทางการเมืองนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาลอีกด้วยเพราะอาณานิคมเหล่านั้นอุดมไปด้วยทรัพยากรที่สำคัญสำหรับญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงกดดันรัฐบาลอาณานิคมผ่านทางเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกรุงโตเกียวซึ่งนำไปสู่การลงนามในข้อตกลงระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นและเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกรุงโตเกียวเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ.1940¹⁷ ตามข้อตกลงฉบับนี้ฝรั่งเศสยอมรับสถานะความเป็นมหาอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนญี่ปุ่นยอมรับอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน แม้จะทำการตกลงกันได้ในระดับหนึ่งแต่เดอคูซ์และคณะเสนาธิการกองทัพฝรั่งเศสประจำอินโดจีนยังคงประวิงเวลาไม่ตอบรับข้อเรียกร้องของญี่ปุ่นที่ต้องการใช้เขตตั้งเกียเพื่อ

¹⁷ Shiu Wen-Tang, 45.

อำนวยความสะดวกสำหรับการทำสงครามในภาคใต้ของจีน

ญี่ปุ่นเพิ่มการกดดันฝรั่งเศสเรื่องความต้องการใช้เขตตั้งเกียในการทำสงครามกับจีนคณะชาติ คณะเสนาธิการกองทัพฝรั่งเศสประจำอินโดจีนและญี่ปุ่นจึงได้เปิดการเจรจากันเมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1940 ณ กรุงฮานอย จอมพลเรือเดอคูซ์พยายามบ่ายเบี่ยงการเจรจาญี่ปุ่นจึงเพิ่มความกดดันต่อรัฐบาลอาณานิคมไม่ว่าจะเป็นแถลงการณ์จากรัฐบาลในกรุงโตเกียว รวมถึงส่งทหารมาวางระเบิดทางรถไฟและยึดสถานีที่ตั้งอยู่ใกล้ชายแดนระหว่างเขตตั้งเกียกับจีน อย่างไรก็ตาม จอมพลเรือเดอคูซ์และคณะเสนาธิการก็ยอมตามข้อเรียกร้องของญี่ปุ่นและนำไปสู่การลงนามกันในสนธิสัญญาเมื่อวันที่ 22 กันยายน สาระสำคัญคือให้ญี่ปุ่นใช้สนามบิน 4 แห่งและให้สิทธิที่จะส่งกำลังทหารประมาณ 6,000 นาย เข้ามาประจำการในเขตตั้งเกียและการเข้าถึงระบบการขนส่งทางรางและท่าเรือทั้งหมดในเขตตั้งเกียเพื่อใช้ขนส่งทรัพยากรที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมสงครามและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่กองทัพญี่ปุ่นที่ทำการสงครามอยู่ในภาคใต้ของจีน แม้สนธิสัญญาจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 23 สิงหาคม แต่กองทัพญี่ปุ่นได้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับรุกรานอินโดจีนอยู่ก่อนแล้ว เมื่อสนธิสัญญาถูกลงนามในคืนนั้นกองทัพญี่ปุ่นก็เคลื่อนกำลังข้ามชายแดนจีนเข้าสู่เขตตั้งเกียและเปิดฉากโจมตีป้อมของกองทัพรัฐบาลอาณานิคมโดยไม่ทันตั้งตัว กองทัพญี่ปุ่นส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดมายังเมืองท่าไฮฟองและส่งทหารยกพลขึ้นบกระหว่างวันที่ 24-26 กันยายน ค.ศ.1940 จนสามารถยึดสนามบินในเมืองไฮฟองได้หลายแห่ง¹⁸ การเปิดฉากโจมตีครั้งนี้อาจเป็นเพราะญี่ปุ่นมีเจตจำนงที่จะให้รัฐบาลวิซีและรัฐบาลอาณานิคมเห็นความมุ่งมั่นของตนที่จะยึดครองอินโดจีนและเพื่อทดสอบกำลังและยุทธวิธีในการป้องกันของรัฐบาลอาณานิคม กองทัพรัฐบาลอาณานิคมไม่สามารถต้านทานการรุกของกองทัพญี่ปุ่นได้และต้องล่าถอยไปในที่สุด

ในช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นบีบบังคับรัฐบาลอาณานิคมให้ตอบสนองความต้องการของตนนั้น ในยุโรป เยอรมนีซึ่งยึดครองภาคพื้นยุโรปได้ทั้งหมดได้เตรียมการบุกเกาะอังกฤษซึ่งนำไปสู่ยุทธการที่เกาะอังกฤษ (Battle of Britain) ในกลางเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1940 เยอรมนีใช้กองทัพอากาศเป็นหลักในการจู่โจมเกาะอังกฤษแบบสายฟ้าแลบเพื่อไม่ให้อังกฤษตั้งตัวได้ทันในระยะแรกอังกฤษเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำและเสียหายอย่างหนักแต่อังกฤษก็พยายามตั้งรับอย่างเข้มแข็ง

¹⁸ Bernard B. Fall, *The Two Viet-Nams: A Political and Military Analysis* (New York: Praeger, 1967), 43.

ญี่ปุ่นซึ่งเข้าใจว่าอังกฤษคงจะยอมแพ้ในไม่ช้าจึงเห็นเป็นโอกาสที่จะขยายอำนาจในเอเชียและปรับความสัมพันธ์กับเยอรมนีและอิตาลีเพื่อร่วมกันสถาปนาระเบียบใหม่ในยุโรป แอฟริกาและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรกับเยอรมนีมาก่อนในกติกาสัญญาต่อต้านคอมินเทิร์น (Anti-Comintern Pact) ใน ค.ศ.1936 เพื่อร่วมกันเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทั้งเยอรมนีก็รับรองการสถาปนารัฐแมนจู๋วของญี่ปุ่น แต่เมื่อเยอรมนีทำข้อตกลงกับสหภาพโซเวียตในกติกาสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างเยอรมนี-โซเวียต (German-Soviet Nonaggression Pact) หรือกติกาสัญญานาซี-โซเวียต (Nazi-Soviet Pact) ค.ศ.1939 โดยทั้งสองประเทศจะร่วมกันแบ่งโปแลนด์และสหภาพโซเวียตต้องวางตัวเป็นกลางในกรณีเยอรมนีก่อสงครามกับประเทศอื่น¹⁹ ญี่ปุ่นเห็นว่าเยอรมนีละเมิดข้อตกลงลับในกติกาสัญญาต่อต้านคอมินเทิร์นที่ห้ามประเทศภาคีสันธิสัญญาทำข้อตกลงทางการเมืองและการทหารกับสหภาพโซเวียตโดยปราศจากความเห็นชอบของภาคีสันธิสัญญาทั้งสองฝ่าย กติกาสัญญานาซี-โซเวียต ค.ศ.1939 ทำให้ญี่ปุ่นไม่พอใจและหวาดระแวงเยอรมนี ญี่ปุ่นจึงพยายามผูกมิตรกับอิตาลีเพื่อให้ร่วมต่อต้านสหภาพโซเวียตแต่อิตาลีไม่สนใจที่จะเจรจาตกลงด้วย

ยุทธการที่เกาะอังกฤษใน ค.ศ.1940 ทำให้ญี่ปุ่นได้โอกาสที่จะปรับความสัมพันธ์กับเยอรมนีและอิตาลีใหม่โดยยื่นข้อเสนอที่จะช่วยเหลือและร่วมมือกับทั้งสองประเทศในการทำสงครามกับอังกฤษแต่ญี่ปุ่นจะยังไม่เข้าร่วมสงครามโดยทันทีเพราะยังติดพันสงครามในจีน หากสถานการณ์ระหว่างประเทศเอื้ออำนวยก็พร้อมจะเข้าสู่สงคราม ทั้งญี่ปุ่นยังจะพยายามขัดขวางไม่ให้สหรัฐอเมริกาเข้าสู่สงครามด้วย เยอรมนีซึ่งเห็นว่าอังกฤษคงไม่ยอมจำนนโดยง่ายเกรงว่าสหรัฐอเมริกาอาจสนับสนุนอังกฤษ เยอรมนีจึงตอบรับท่าทีของญี่ปุ่นในการปรับความสัมพันธ์ โดยเสนอว่าจะให้ญี่ปุ่นเป็นผู้นำในการสร้างระเบียบใหม่ในเอเชียและญี่ปุ่นก็ต้องยอมรับการวางระเบียบใหม่ในยุโรปของเยอรมนีด้วย ญี่ปุ่นไม่จำเป็นต้องทำสงครามกับอังกฤษแต่ต้องทำสนธิสัญญาทางการทหารร่วมกันเพื่อป้องกันสหรัฐอเมริกาเข้าสู่สงคราม ข้อเสนอดังกล่าวจึงนำไปสู่การทำกติกาสัญญาไตรภาคี (Tripartite Pact) หรือกติกาสัญญาเบอร์ลิน (Berlin Pact) ระหว่างเยอรมนี อิตาลีและญี่ปุ่น ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 27 กันยายน ค.ศ.1940 เป็นกติกาสัญญาทางการทหารและด้านเศรษฐกิจที่มีอายุ 10 ปี สารสำคัญคือญี่ปุ่นยอมรับและเคารพว่าเยอรมนีและอิตาลีเป็นผู้นำในการสถาปนาระเบียบใหม่ในยุโรป เยอรมนีและอิตาลีก็ต้องยอมรับและเคารพญี่ปุ่น

¹⁹ สัญชัย สุวังบุตร and อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์, 190.

ในฐานะผู้นำในการสถาปนาระเบียบใหม่ในมหาเอเซียบูรพา

หลังญี่ปุ่นลงนามในกติกาสัญญาไตรภาคีและเยอรมนีกับอิตาลียอมรับให้ญี่ปุ่นเป็นผู้นำในการจัดระเบียบโลกใหม่ในเอเซีย ญี่ปุ่นได้เพิ่มความกดดันต่อรัฐบาลจีนคณะชาติเพื่อให้ยอมรับทั้งนโยบายระเบียบใหม่ในเอเซียตะวันออกและนโยบายวงศัโพยูลย์มหาเอเซียบูรพา แต่จอมพลเจียงไคเช็คผู้นำจีนคณะชาติไม่ยอมรับทั้งสองนโยบายของญี่ปุ่นและได้ขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นจึงเปิดฉากปฏิบัติการรุกครั้งใหญ่เข้าสู่พื้นที่ตอนในของจีนเพื่อเข้ายึดจุงกิง (Chungking) เมืองหลวงใหม่ของจีนคณะชาติ

อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นซึ่งเกรงว่าในช่วงที่ตนขยายอำนาจลงมาในเอเซียอาจถูกสหภาพโซเวียตโจมตีได้จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำสนธิสัญญาความเป็นกลางกับสหภาพโซเวียต ในต้นเดือนมีนาคม ค.ศ.1941 ญี่ปุ่นได้หารือกับเยอรมนีเรื่องการจะผูกมิตรกับสหภาพโซเวียตแต่เยอรมนีแจ้งว่ากำลังมีปัญหาขัดแย้งกับสหภาพโซเวียตและหากสหภาพโซเวียตแสดงท่าทีต่อต้านเยอรมนีเมื่อใดเยอรมนีก็พร้อมจะบุกโจมตีสหภาพโซเวียตทันทีและไม่แน่ว่าสงครามระหว่างเยอรมนีกับสหภาพโซเวียตจะเกิดขึ้นเมื่อใด เยอรมนีไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นทำข้อตกลงใดๆที่จะเป็นการผูกมัดกับสหภาพโซเวียต แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วเยอรมนีมีแผนการบุกโจมตีสหภาพโซเวียตในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1941 ตามแผนปฏิบัติการบาร์บารอสซา (Operation Barbarossa) แต่เยอรมนีปกปิดญี่ปุ่นเพราะไม่ต้องการให้ข้อมูลแผนปฏิบัติการรั่วไหล ญี่ปุ่นปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของเยอรมนีและเปิดการเจรจากับสหภาพโซเวียตซึ่งนำไปสู่การลงนามในสนธิสัญญาความเป็นกลางระหว่างสหภาพโซเวียต-ญี่ปุ่น (Soviet-Japanese Neutrality Pact) เมื่อวันที่ 13 เมษายน ค.ศ.1941 ทั้งสองประเทศจะเคารพบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน หากภาคีสัญญาใดทำสงครามกับประเทศที่สามอีกฝ่ายจะวางตนเป็นกลาง

ความล้มเหลวของเยอรมนีในการยึดครองอังกฤษใน ค.ศ.1940 ทำให้เยอรมนีซึ่งต้องการกอบกู้ชื่อเสียงตัดสินใจเปิดแนวรบด้านตะวันออกด้วยการบุกโจมตีสหภาพโซเวียตตามแผนปฏิบัติการบาร์บารอสซาและเพื่อดำเนินนโยบายการขยายดินแดนไปทางตะวันออกให้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเยอรมัน ก่อนการบุกสหภาพโซเวียตเยอรมนีได้เปิดการรุกเพื่อยึดครองคาบสมุทรบอลข่านและในเวลาอันรวดเร็วก็สามารถขยี้ยูโกสลาเวียและกรีซได้ในเดือนเมษายน ค.ศ.1941 ชัยชนะดังกล่าวมีส่วนในการสร้างความฮึกเหิมทั้งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่เยอรมนี ทั้งเห็นว่าสงครามไม่ใช่สิ่งที่

เลวร้าย เมื่อสงครามจีน-ญี่ปุ่นยังคงดำเนินต่อไป สหรัฐอเมริกาพยายามกดดันญี่ปุ่นให้ถอนทัพออกจากจีนโดยยกเลิกสนธิสัญญาการค้ากับญี่ปุ่นและข่มขู่ว่าจะลดหรือยุติการส่งออกวัตถุดิบซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นมากในการทำสงครามตามนโยบายวงศ์ไฟบูลย์มหาเอเชียบูรพา เช่น น้ำมัน ยางพาราและดีบุกให้แก่ญี่ปุ่น ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1941 ผู้นำกองทัพและรัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดการประชุมหารือเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในครั้งนี้โดยให้ความสนใจไปยังอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ (Netherlands East Indies) ซึ่งอุดมไปด้วยน้ำมันและดีบุก แต่การจะรุกรานอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์เพื่อยึดแหล่งน้ำมันได้นั้น ญี่ปุ่นจำเป็นต้องมีฐานทัพในเขตโคชินไชน่าเพื่อสนับสนุนปฏิบัติการในครั้งนี้ ดังนั้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ.1941 ที่ประชุมร่วมระหว่างคณะรัฐบาลและคณะเสนาธิการกองทัพญี่ปุ่นจึงอนุมัติแผนปฏิบัติการเพื่อยึดครองอินโดจีนทั้งหมด

ญี่ปุ่นได้ส่งข้อเรียกร้องไปยังรัฐบาลวิชีผ่านเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำเมืองวิซี ในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ.1941 รัฐบาลวิชีพยายามบ่ายเบี่ยงและขอความช่วยเหลือจากเยอรมนี แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ในท้ายที่สุด รัฐบาลวิชีก็จำยอมตามข้อเรียกร้องของญี่ปุ่นและได้ลงนามกันในสนธิสัญญาความตกลงเบื้องต้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม ซึ่งตามมาด้วยข้อตกลงทางการทหารระหว่างกองทัพญี่ปุ่นในเขตตั้งเกี่ยวกับกองทัพรัฐบาลอาณานิคมเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ต่อมาในวันที่ 28 กรกฎาคม กองทัพญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกที่กรุงไซ่ง่อน (Saigon) ศูนย์กลางการปกครองอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศสและในวันรุ่งขึ้นได้ลงนามกันในสนธิสัญญาที่นำไปสู่การป้องกันร่วมกัน (Common Defence) ขึ้นในอินโดจีน ทั้งสองจะร่วมกันป้องกันอินโดจีนจากภัยคุกคามใดๆ ที่อาจเกิดขึ้น ญี่ปุ่นรับรองอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีนทั้งหมด รัฐบาลวิชีก็รับรองปฏิบัติการทางการทหารของญี่ปุ่นในอินโดจีนทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนย้ายกำลังพลทั้งทางบกทางเรือและทางอากาศ การใช้ฐานทัพเรือและสนามบินของกองทัพอาณานิคมเพื่อประโยชน์ในการป้องกันอินโดจีน อนุญาตให้ญี่ปุ่นสามารถจัดตั้งฐานทัพเพิ่มเติมในอินโดจีนได้และการสนับสนุนงบประมาณแก่ญี่ปุ่น²⁰ สนธิสัญญาเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม อาจทำให้เข้าใจได้ว่าอินโดจีนตกอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นอย่างเบ็ดเสร็จแต่โดยข้อเท็จจริงแล้วนั้น อำนาจการปกครองส่วนใหญ่ยังอยู่ที่รัฐบาลวิชีฝรั่งเศสและรัฐบาลอาณานิคม ญี่ปุ่นเพียงใช้อินโดจีนเป็นฐานปฏิบัติการเพื่อสนับสนุน

²⁰ Shiu Wen-Tang, 50-52.

ปฏิบัติการทางการทหารและเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรที่จำเป็นต่ออุตสาหกรรมสงครามของตนเท่านั้น แต่กระนั้นการดำรงอยู่ของอำนาจการปกครองของฝรั่งเศสก็จะเป็นไปตามความพอใจของญี่ปุ่น

3. ขบวนการเวียดนาม

การที่ฝรั่งเศสยอมให้ญี่ปุ่นกุมอำนาจทางการทหารมีส่วนทำให้ “พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน” (Dong Duong Cong san Dang, Indochinese Communist Party) ประเมินสถานการณ์ว่ารัฐบาลอาณานิคมและกองกำลังซึ่งมีไว้ควบคุมปราบปรามฝ่ายต่อต้านรัฐบาลกำลังอ่อนแอ นอกจากนี้รัฐบาลอาณานิคมยังมีปัญหาขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนกับรัฐบาลไทยในปลาย ค.ศ.1940 และต้องส่งกำลังทหารจำนวนหนึ่งไปรักษาการตามแนวพรมแดนลาวและกัมพูชา พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนซึ่งก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ.1930 จึงเห็นว่าหากใช้กำลังก่อการลุกฮือขึ้นเพื่อขับไล่ฝรั่งเศสก็อาจประสบความสำเร็จเพราะรัฐบาลอาณานิคมมีกำลังไม่เข้มแข็งพอที่จะตอบโต้ ทั้งรัฐบาลฝรั่งเศสในยุโรปก็ไม่สามารถช่วยเหลือได้เพราะกำลังเผชิญกับการรุกรานของเยอรมนี พรรคคอมมิวนิสต์สาขาโคชินไชน่าจึงตัดสินใจก่อการกบฏขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1940 และนำไปสู่เหตุการณ์ที่เรียกกันว่ากบฏภาคใต้ (Nam Ky khoi nghia) ซึ่งเป็นความพยายามก่อการลุกฮือครั้งแรกนับจากความล้มเหลวของกบฏไซเวียต-เหงะดินห์ (Xo Viet Nghe Tinh) ใน ค.ศ.1930 ในการเคลื่อนไหวโค่นอำนาจระบอบอาณานิคมฝรั่งเศสและการยึดครองเวียดนามของญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โฮจิมินห์นักปฏิวัติแนวทางลัทธิมากซ์และนักชาตินิยมชาวเวียดนามมีบทบาทสำคัญในการขึ้นนำการเคลื่อนไหว

3.1 พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

โฮจิมินห์ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวรู้จักกันในชื่อเหวียนไอก๊วก (Nguyen Ai Quoc) เกิดเมื่อ ค.ศ.1890 โดยวัยเด็กเขาใช้ชื่อว่าเหวียนซิงกุง (Nguyen Sinh Cung) และเหวียนแต้ตเถ่ง (Nguyen Tat Thanh) บิดาเป็นปัญญาชนที่ศึกษาลัทธิขงจื้อและสอบเข้ารับราชการได้ที่กรุงเว้ (Hue) โดยถูกส่งไปประจำในหลายท้องถิ่น เขาต่อต้านระบอบอาณานิคมและได้เข้าร่วมกับการกบฏจนทำให้ถูกขับออกจากราชการ โฮจิมินห์เติบโตในสภาพแวดล้อมที่เพื่อนร่วมชาติเดือดร้อนทุกข์ยาก ทั้งการได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดาเขาจึงซึมซับความรักชาติและความคิดต่อต้านระบอบ

อาณานิคมมาตั้งแต่เยาว์วัย ใน ค.ศ.1908 เขาเข้าศึกษาโรงเรียนตามแบบตะวันตกที่กรุงเว้และเข้าร่วมกับขบวนการที่เรียกร้องให้รัฐบาลอาณานิคมลดภาษี ทั้งร่วมเคลื่อนไหวประท้วงฝรั่งเศสหลายครั้ง โดยทำหน้าที่แปลเอกสารข้อเรียกร้องของผู้ประท้วงเป็นภาษาฝรั่งเศส ประสบการณ์ทางการเมืองดังกล่าวทำให้เขาต่อต้านระบอบอาณานิคมมากขึ้น ใน ค.ศ.1911 โฮจิมินห์ทำงานเป็นลูกเรือลา ทูช เทรวิลล์ (La Touche Treville) เรือเดินสมุทรสัญชาติฝรั่งเศสและมีโอกาสเดินทางไปยังอาณานิคมของฝรั่งเศสทั้งในเอเชียและแอฟริกา

ใน ค.ศ.1916-1919 โฮจิมินห์เดินทางไปนครนิวยอร์ก (New York) กรุงลอนดอนและทำยที่สตุทท์การ์ทซึ่งเขาใช้ชีวิตอยู่จนถึง ค.ศ.1923 เขาเปลี่ยนชื่อเป็นเหวียนไอแก้ว ซึ่งมีความหมายว่าเหวียนผู้รักชาติและเริ่มศึกษาลัทธิสังคมนิยมอย่างจริงจังโดยเฉพาะหลังได้อ่านงานนิพนธ์ของวลาดีมีร์ เลนิน (Vladimir Lenin) ผู้นำสหภาพโซเวียตเรื่อง “Theses on the National and Colonial Questions ?” ซึ่งกล่าวถึงการต่อสู้ปฏิวัติเพื่อเอกราชกับปัญหาอาณานิคม เขาเริ่มแลกเปลี่ยนความเห็นกับกลุ่มนักสังคมนิยมในกรุงปารีสอย่างสม่ำเสมอ และมีส่วนร่วมก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส (French Communist Party) ขึ้นใน ค.ศ.1920 ใน ค.ศ.1923 โฮจิมินห์วิจารณ์โจมตีพรรคที่ไม่สนใจปัญหาอาณานิคมเพียงพอ การแสดงท่าทีดังกล่าวมีส่วนให้ดมิตรี มานูอิลสกี (Dmitry Manuilsky) ผู้แทนจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลที่ 3 (Third International) หรือที่รู้จักกันในชื่อโคมินเทิร์น (Comintern) สนใจเขาและชักชวนไปกรุงมอสโกเพื่อเข้าร่วมการประชุมครั้งที่ 6 ของโคมินเทิร์นใน ค.ศ.1927 เขาจึงมีโอกาสเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยของเหล่าผู้ใช้แรงงานแห่งตะวันออก (University of the Toilers of the East) ในกรุงมอสโกกว่าปีเศษ ก่อนหน้านั้นไม่นานนักในเอเชีย พรรคชาตินิยมจีน (Chinese Nationalist Party) หรือที่รู้จักกันในชื่อก๊กมินตั๋ง (Kuomintang) ได้ร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศจีน (Communist Party of China) เป็นแนวร่วมแห่งชาติครั้งที่ 1 (First United Front) ขึ้นใน ค.ศ. 1924 โคมินเทิร์นในเวลาต่อมาจึงส่งโฮจิมินห์เดินทางไปจีนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ล่ามให้กับที่ปรึกษาโซเวียตในจีน

โคมินเทิร์นมอบหมายภารกิจให้โฮจิมินห์ในจีนสองประการคือ ประการแรกให้ทำหน้าที่ประสานงานองค์การคอมมิวนิสต์ต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประการที่สองให้จัดตั้งองค์การคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนขึ้น อินโดจีนขณะนั้นกำลังเกิดกระแสต่อต้านฝรั่งเศสอย่างรุนแรง

ในทั้งสามเขตของเวียดนามโดยมีองค์กรหลายกลุ่มที่เคลื่อนไหวอยู่ทั้งในเวียดนามและจีนเป็นแกนนำ โฮจิมินห์รายงานโคมินเทิร์นว่าองค์กรเหล่านี้มีความรู้เรื่องการเมืองโดยเฉพาะลัทธิคอมมิวนิสต์ น้อยมากและไม่สนใจจัดตั้งมวลชน เขาจึงสนใจที่หาทางร่วมมือกับองค์กรเหล่านี้โดยเฉพาะองค์กร ตามตามซ้า (Tam Tam Xa) เพราะสมาชิกบางส่วนขององค์กรสนใจแนวทางแบบคอมมิวนิสต์ ตามตามซ้าเป็นองค์กรซึ่งต่อต้านฝรั่งเศสก่อตั้งขึ้นโดยเหล่านักชาตินิยมที่สนับสนุน ฟานโบยเจิว (Phan Boi Chau) และสมาชิกบางคนยังศึกษาที่สถาบันทหารวัมปัว (Whampoa Military Academy) โฮจิมินห์เริ่มติดต่อกับสมาชิกของตามตามซ้าในจีนซึ่งในท้ายที่สุดก็นำไปสู่การก่อตั้ง “สันนิบาตเยาวชนเพื่อการปฏิวัติเวียดนาม” (Viet Nam Thanh Nien Cach mang dong chi Hoi, Vietnam Revolutionary Youth League) หรือเรียกสั้นๆว่า “สมาคมพันท์เนียน” (Thanh Nien) ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1925 โดยมีฐานปฏิบัติงานอยู่ที่เมืองกวางตุ้ง (Canton)

ภารกิจของพันท์เนียนมีอยู่สามประการด้วยกัน ประการแรกคือจัดกลุ่มศึกษาเพื่อเผยแพร่ ลัทธิคอมมิวนิสต์ วิเคราะห์สถานการณ์โลก การจัดตั้งองค์กรและการระดมมวลชนเพื่อเป็นพื้นฐาน ในการก่อการปฏิวัติในเวียดนาม ตลอดจนการคัดเลือกสมาชิกไปศึกษาต่อยังสถาบันทหารวัมปัว หรือที่มหาวิทยาลัยของเหล่าผู้ใช้แรงงานแห่งตะวันออก ประการที่สองคือก่อการเคลื่อนไหวทั้งใน อินโดจีนและไทย ก่อตั้งสาขาของพันท์เนียนขึ้นในพื้นที่ต่างๆและประการที่สามคือการโฆษณาชวนเชื่อในอินโดจีนและไทย การดำเนินงานของพันท์เนียนประสบความสำเร็จพอควรเพราะสมาชิก เพิ่มจำนวนมากขึ้นในเวลาเพียงไม่กี่ปีและลัทธิคอมมิวนิสต์ก็แพร่หลายมากขึ้นในเวียดนาม²¹

อย่างไรก็ตาม ใน ค.ศ.1927 ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองมีส่วนทำให้ความร่วมมือของ แนวร่วมแห่งชาติครั้งที่ 1 ลื่นไถลลงซึ่งส่งผลกระทบต่อพันท์เนียนเป็นอย่างมาก จอมพลเจียงไคเช็ค ผู้นำคนใหม่ของก๊กมินตั๋งดำเนินการปราบปรามกวาดล้างสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างหนัก รวมทั้งสมาชิกของพันท์เนียนด้วยเนื่องจากมีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน นอกจากนี้ ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศก็ทำให้ที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 6 ของโคมินเทิร์นที่กรุงมอสโก ใน ค.ศ.1928 มีมติให้ปรับนโยบายแนวร่วมประชาชน (Popular Front) ในประเทศที่เป็นอาณานิคม โดยให้สร้างความร่วมมือเป็นพันธมิตรกับกลุ่มพรรคการเมืองชาตินิยมและให้องค์กรคอมมิวนิสต์

²¹ เชิดเกียรติ อัทธการ, ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมูลนิธิ โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540), 74-77.

สร้างความเข้มแข็งเพื่อเป็นตัวแทนของชนชั้นกรรมาชีพอย่างแท้จริง ทั้งนี้ว่าการปฏิวัติจะต้องนำโดยองค์กรคอมมิวนิสต์และชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้น

มติที่ประชุมโคมินเทิร์นครั้งที่ 6 ส่งผลกระทบต่อทันทีเนียนเป็นอย่างมากเพราะทันทีเนียนมีอุดมการณ์ที่คลุมเคลือมาตั้งแต่เริ่มแรกระหว่างชาตินิยมเพื่อขับไล่ฝรั่งเศสกับการปฏิวัติแบบคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดความขัดแย้งและแตกแยกระหว่างสมาชิกโดยสมาชิกสายก้าวหน้านิยมอุดมการณ์คอมมิวนิสต์แต่สมาชิกสายกลางนั้นนิยมอุดมการณ์ชาตินิยม ปัญหาความขัดแย้งทางความคิดดังกล่าวจึงนำไปสู่การแยกตัวของสมาชิกจากทันทีเนียนและมีการก่อตั้งสมาคมหรือองค์กรที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ขึ้นมาถึง 3 กลุ่มด้วยกัน

ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1929 โคมินเทิร์นมีคำสั่งให้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งแตกแยกที่ดำรงอยู่ด้วยการจัดการประชุมขึ้นที่ฮ่องกง (Hong Kong) เพื่อก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ที่เป็นหนึ่งเดียวอย่างแท้จริง โคมินเทิร์นให้โฮจิมินห์ซึ่งในขณะนั้นเคลื่อนไหวในไทยเดินทางไปฮ่องกงเพื่อประสานงานให้องค์กรคอมมิวนิสต์ทั้ง 3 รวมตัวกัน ในการประชุมที่มีขึ้นในต้นเดือนมกราคมจนถึงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1930 นั้น โฮจิมินห์ซึ่งเป็นประธานการประชุมมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ยุบรวมองค์กรคอมมิวนิสต์ทั้ง 3 เข้าด้วยกันโดยจัดตั้งเป็น “พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม” (Dang Cong san Viet Nam, Communist Party of Vietnam) ได้สำเร็จ ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1930 พรรคจัดการประชุมคณะกรรมการกลางครั้งแรกขึ้นที่ฮ่องกง ในการประชุมครั้งนี้มีมติให้เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนตามการชี้แนะของโคมินเทิร์นซึ่งเห็นว่ากิจกรรมของพรรคต้องครอบคลุมกัมพูชาซึ่งตกอยู่ในระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสด้วย ทั้งให้สอดคล้องกับการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชาติอื่นๆในอินโดจีนให้เป็นเอกราชไม่ใช่เพียงแต่เฉพาะเวียดนามเท่านั้น อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของพรรคในช่วงระยะแรกๆยังคงจำกัดขอบเขตเฉพาะในเวียดนามเท่านั้นเพราะพรรคยังไม่เข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือลาวและกัมพูชาจนถึงช่วงต้นทศวรรษที่ 1950

3.2 การปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยการนำอุดมการณ์ชาตินิยมมาผสมผสานกับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ดังที่ปรากฏในวัตถุประสงค์และนโยบายหลักของพรรค กล่าวคือการขับไล่จักรวรรดินิยมฝรั่งเศสเพื่อเอกราชและการต่อสู้กับระบอบศักดินาโดยแจกจ่ายที่ดินให้กับ

เหล่าชาวนา²² ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวดังกล่าวเป็นคุณสมบัติพิเศษของชาวเวียดนามที่สืบทอดกันมาแต่อดีต ชาวเวียดนามมักจะเลือกรับและปรับใช้วิทยาการจากภายนอกหรือจากศัตรูผู้รุกรานเพื่อเป็นประโยชน์ให้แก่ตนเอง เช่น เมื่อจีนเข้ามาปกครองเวียดนาม ชาวเวียดนามก็เลือกจะรับวัฒนธรรมประเพณีของจีนแต่ก็ต่อสู้ขับไล่จีนออกไป เป็นต้น ลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นสิ่งที่เวียดนามได้รับอิทธิพลมาจากภายนอกอย่างชัดเจน ดังนั้นชาวเวียดนามจึงนำทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติของลัทธิคอมมิวนิสต์มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของเวียดนามในขณะนั้นซึ่งหมายถึงการต่อสู้เพื่อเอกราชจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส นอกไปจากเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สืบทอดจากอดีตแล้ว ระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสและชนชั้นศักดินากับเจ้าของที่ดินในเวียดนามก็ไม่อาจแยกออกจากกันได้เป็นระบบที่ต้องพึ่งพาควบคู่กันไป ดังนั้นหากพรรคต้องการปลดปล่อยเวียดนามให้เป็นเอกราชจากระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศส พรรคต้องโค่นล้มเหล่าศักดินาเจ้าของที่ดินด้วย²³

พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนมีมวลชนสามกลุ่มใหญ่ด้วยกัน กลุ่มแรกคือชาวนาซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ พรรคจึงปลุกระดมชาวนาด้วยการชี้แจงแนวทางการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินและการจัดเก็บภาษีไม่เป็นธรรม กลุ่มที่สองคือกรรมกร แม้ว่ากรรมกรในเวลาขณะนั้นจะยังมีจำนวนไม่มากนักแต่พรรคก็ปลุกระดมกรรมกรด้วยการแก้ไขปัญหาค่าจ้างการทำงาน การได้รับสวัสดิการและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กลุ่มสุดท้ายคือปัญญาชนซึ่งมีจำนวนไม่มากเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะปัญญาชนชาตินิยมที่เคลื่อนไหวต่อสู้กับฝรั่งเศสและนิยมอุดมการณ์คอมมิวนิสต์เพราะเห็นว่าเป็นอุดมการณ์ที่มีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์ แตกต่างไปจากแนวความคิดในการต่อสู้แบบดั้งเดิม เช่น ลัทธิขงจื้อ ซึ่งงมงาย ล้าหลังและมักประสบความล้มเหลว

ปัญหาสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในการเผยแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์คือ ประชากรส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือและไม่มีความรู้ทางการเมือง พรรคเห็นว่าการไม่รู้หนังสือคืออุปสรรคของการปลดปล่อยเวียดนาม หากมวลชนอ่านออกเขียนได้มากเท่าไร ขบวนการชาตินิยมในนามของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจะสามารถทำงานได้ง่ายขึ้นเท่านั้น พรรคจึงกำหนดยุทธศาสตร์

²² Spencer C Tucker, "Lao Động Party," in *Encyclopedia of the Vietnam war: a political, social, and military history* (2001). 220-221.

²³ Sean Kelly and Colin Mackerras, "The Application of Marxism-Leninism to Vietnam," in *Marxism in Asia*, ed. Colin Mackerra and Nick Knight (London: Croom Helm, 1985), 209.

สำคัญคือให้การศึกษาแก่ประชาชนและมวลชน การทำให้มวลชนเข้าใจลัทธิคอมมิวนิสต์ก็เป็นปัญหาสำคัญเช่นกัน มีการวางแนวทางสร้างความเข้าใจอุดมการณ์คอมมิวนิสต์เป็น 3 ระดับตามพื้นฐานความรู้และจิตสำนึกทางการเมืองของมวลชน ระดับแรกคืออุดมการณ์ที่เป็นทฤษฎีเพื่อปัญญาชน ระดับที่สองอุดมการณ์ที่เป็นความศรัทธาเชื่อมั่นเพื่อผู้ปฏิบัติงานและเจ้าหน้าที่พรรคท้ายที่สุด ระดับที่สามอุดมการณ์ที่เป็นแนวทางต่อสู้เพื่อชาวนาและกรรมกร²⁴

3.2.1 กบฏโซเวียต-เหงะต๋งห์ ค.ศ.1930-1931 หลังการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้ไม่นาน เกิดกบฏชาวนาครั้งใหญ่ที่เรียกว่ากบฏโซเวียต-เหงะต๋งห์ การกบฏเป็นผลสืบเนื่องจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ทั่วโลก (The Great Depression) ที่มีจุดเริ่มต้นที่สหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ.1929 และส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลกใน ค.ศ.1930 ฝรั่งเศสจึงถอนเงินลงทุนและตัดงบประมาณจากอาณานิคมอินโดจีนเพื่อนำไปพยุงฐานะการเงินของบริษัทเอกชนในฝรั่งเศสไม่ให้ล้มละลาย รัฐบาลอาณานิคมพยายามใช้มาตรการต่างๆ เพื่อประคองฐานะทางเศรษฐกิจและกิจการของฝรั่งเศส ด้วยการเพิ่มอัตราภาษีและจัดเก็บภาษีเพิ่มใหม่จำนวนมากซึ่งรวมทั้งภาษีหัวข้าว ชาวอาณานิคมอินโดจีนต้องจ่ายภาษีในอัตราที่สูงขึ้นและเดือดร้อนอย่างมาก ชาวนาลดการปลูกข้าวและบ้างละทิ้งที่นา โรงสีข้าวจำนวนมากปิดตัวลง อุตสาหกรรมก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับด้านเกษตรกรรม โครงการก่อสร้างต่างๆ ยุติลง โรงงานต่างๆ ปิดกิจการส่งผลให้กรรมกรตกงานจำนวนมาก

ภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้นทำให้ชาวนาและกรรมกรเริ่มชุมนุมเดินขบวนประท้วงเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลอาณานิคมแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น ลดอัตราภาษีบางประเภท ยกเลิกการเก็บภาษีประเภทใหม่ๆ ยุติการผูกขาดสินค้าบางชนิด กรรมกรที่ยังคงมีงานทำก็รวมตัวกันหยุดงานด้วยเพื่อเรียกร้องให้ลดชั่วโมงการทำงานและเพิ่มค่าแรง การเดินขบวนประท้วงรัฐบาลอาณานิคมและการนัดหยุดงานเรียกร้องให้ลดชั่วโมงการทำงานและเพิ่มค่าแรงมีขึ้นต่อเนื่องทั่วทั้งสามเขตของเวียดนามจนลุกลามเป็นการก่อกบฏในเขตนิคมเกษตรกรรมและโรงงานตามเมืองใหญ่ต่างๆ กบฏที่สำคัญที่สุดคือกบฏโซเวียต-เหงะต๋งห์ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดเหงะอาน (Nghe An) และจังหวัดหะต๋งห์ (Ha Tinh)

จังหวัดเหงะอานและจังหวัดหะต๋งห์ตั้งอยู่ในเขตอันนัม เป็นพื้นที่แห้งแล้งทุรกันดารทำการเพาะปลูกได้น้อยอีกทั้งยังประสบภัยธรรมชาติบ่อยครั้ง เมื่อเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจก็ยิ่งทำให้

²⁴ เซ็ดเกียรติ อัครถาวร, 91-92.

สถานการณ์เลวร้ายลงมากขึ้น ในวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ.1930 ซึ่งตรงกับวันแรงงานสากล กรรมกรชุมนุมเดินขบวนเรียกร้องให้ลดชั่วโมงการทำงาน เพิ่มค่าแรงและผ่อนผันการเก็บภาษี ขณะเดียวกันชาวนาหลายพันคนก็ลุกฮือบุกเผาทำลายบ้านของเจ้าของที่ดินและยึดที่ดินเอาไว้ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1930 การลุกฮือของชาวนาขยายตัวไปทั่วหะงะฮองอย่างรวดเร็วและทวีความรุนแรงมากขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1930 ชาวนาและกรรมกรต่างติดอาวุธด้วยทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่จะหาได้ ในเดือนต่อมาชาวนาหลายหมื่นคนชุมนุมประท้วงเรียกร้องให้รัฐบาลอาณานิคมช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ยังเรียกร้องให้ปล่อยตัวนักโทษการเมือง เมื่อทหารรัฐบาลอาณานิคมเปิดฉากยิงใส่ผู้ชุมนุมชาวนาจึงตอบโต้อำนาจรัฐด้วยการบุกยึดและเผาทำลายที่ทำการรัฐบาลท้องถิ่นรวมทั้งทรัพย์สินและเอกสารของรัฐบาลท้องถิ่นและของรัฐบาลอาณานิคมทั้งหมด มีการบุกยึดเรือนจำและปล่อยตัวนักโทษการเมือง ในท้ายที่สุด ชาวนาและกรรมกรก็สามารถจัดตั้งเขตปกครองตนเองที่เรียกกันว่าหมู่บ้านแดง หรือโซเวียตขึ้น ในเวลาอันรวดเร็วการกบฏและการจัดตั้งหมู่บ้านแดงขยายตัวไปทั่วทั้งจังหวัดหะงะฮองและจังหวัดหะดิงห์

ในช่วงแรกที่เกิดกบฏพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนซึ่งเพิ่งก่อตั้งยังไม่ให้ความสำคัญของการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นและเพียงติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด โฮจิมินห์และเงินฝู (Tran Phu) เลขาธิการพรรคเรียกร้องให้พรรคสนับสนุนการก่อกบฏดังกล่าวและให้พรรคนาระบอบคอมมิวนิสต์ไปใช้ในพื้นที่แดงของชาวนาและกรรมกร ทั้งปลายเดือนกันยายน ค.ศ.1930 โฮจิมินห์เขียนจดหมายเรียกร้องให้คอมินเทิร์นสนับสนุนการกบฏอีกด้วย เมื่อพรรคจัดประชุมใหญ่ คณะกรรมการกลางพรรคครั้งแรกขึ้นที่ฮองกงในเดือนตุลาคม ค.ศ.1930 คณะกรรมการกลางมีมติให้สนับสนุนการกบฏโดยเข้าไปชี้นำในการปฏิบัติการอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งเรียกร้องให้ชาวเวียดนามจากทั้งสามเขตสนับสนุนการกบฏโซเวียต-หะงะฮอง อย่างไรก็ดีตาม แม้จะชี้นำแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้และช่วยฝึกอบรมมวลชนให้เป็นแกนนำของชนชั้นกรรมาชีพระดับล่างในชนบทเพื่อประสานงานและสร้างแนวร่วมกับชนชั้นกรรมาชีพระดับกลางและระดับสูง แต่การชี้นำของพรรคประสบความสำเร็จไม่มากนักเพราะปัญหาการขาดแคลนอาหารอย่างหนักและความอดอยากซึ่งเป็นผลมาจากสภาพพื้นที่และวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ

รัฐบาลอาณานิคมระดมสรรพกำลังปราบปรามกบฏโซเวียต-หะงะฮองอย่างเด็ดขาด โดยส่งเครื่องบินโจมตีทางอากาศหมู่บ้านแดง ปิดล้อมเส้นทางลำเลียงต่างๆเพื่อไม่ให้เกิดการลำเลียง

เสียบียงจากภายนอกเข้าไปหมู่บ้านแดงซึ่งกำลังอดอยากขาดแคลนอาหารได้ มีการออกบัตรแลกอาหาร โดยชาวนาและกรรมกรที่ต้องการอาหารสามารถนำบัตรเข้ามาแลกในเขตควบคุมของรัฐบาล อาณานิคม วิธีการนี้มีส่วนสร้างความแตกแยกในหมู่มวลชนไม่น้อย²⁵ ระหว่างเดือนมีนาคม-สิงหาคม ค.ศ.1931 รัฐบาลอาณานิคมใช้เงื่อนไขปัญหาความแตกแยกภายในหมู่บ้านแดงและการขาดแคลนอาหารบุกปราบปรามอย่างรุนแรง มีการเผาทำลายหมู่บ้าน การสังหารเหล่าชาวนาและกรรมกร เป็นจำนวนมาก สถานการณ์ดังกล่าวทำให้พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนไม่สามารถขึ้นนำการกบฏ ได้อีกต่อไป กบฏโซเวียต-เหงะตั้งให้จยุตลงด้วยความพ่ายแพ้ของพรรคและผลกระทบสำคัญคือ มีการกวาดล้างจับกุมสมาชิกของพรรคทั้งส่วนกลางและระดับภูมิภาคเป็นจำนวนมากและมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถหลบหนีไปยังเขตป่าเขาได้

กบฏโซเวียต-เหงะตั้งให้บทเรียนแก่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนคือการขึ้นนำและการจัดตั้ง องค์กรของชาวนายังไม่มีประสิทธิภาพพอ พรรคมุ่งแต่จะเคลื่อนไหวในชนชั้นระดับล่างโดยเพิกเฉย แนวร่วมจากมวลชนระดับอื่นๆซึ่งทำให้ขาดพันธมิตรที่จะสนับสนุนร่วมมือ โคมินเทิร์นตำหนิโฮจิมินห์ ที่ตัดสินใจผิดพลาดจนเป็นเหตุให้พรรคที่เพิ่งก่อตั้งได้ไม่นานถูกปราบปรามไปด้วย โฮจิมินห์จึงถูก ลดบทบาทในพรรคและต่อมาเขาขอย้ายจากฮ่องกงไปยังเซี่ยงไฮ้ (Shanghai) แต่ยังไม่ทันย้ายไป เขาก็ถูกจับกุมและจำคุกนานถึง 2 ปีด้วยข้อหาเป็นสายลับของสหภาพโซเวียตเพื่อบ่อนทำลาย รัฐบาลอังกฤษที่ฮ่องกง โฮจิมินห์ได้รับการปล่อยตัวใน ค.ศ.1933 และเดินทางกลับไปกรุงมอสโก โดยทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ของโคมินเทิร์น ใน ค.ศ.1938 เขาเดินทางจากกรุงมอสโกมายังจีนและ เข้าปฏิบัติงานกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในตำแหน่งที่ปรึกษา ถึงอย่างนั้น วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของ การเดินทางมาจีนครั้งนี้เพื่อรอสถานการณ์อันเหมาะสมสำหรับเดินทางกลับเวียดนาม ระหว่าง ค.ศ.1939-1940 เขานัดพบและหารือร่วมกับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่ลี้ภัยอยู่ใน จีนซึ่งระยะเวลาดังกล่าวเขาได้เริ่มใช้ชื่อ “โฮจิมินห์” ซึ่งมีความหมายว่าผู้นำมาซึ่งแสงสว่าง

3.2.2 การฟื้นตัวของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ใน ค.ศ.1933 สมาชิกของพรรค คอมมิวนิสต์อินโดจีนที่หนีรอดจากการปราบปรามกวาดล้างของรัฐบาลอาณานิคมเริ่มกลับมา ปฏิบัติการเคลื่อนไหวอีกครั้ง ในช่วงเวลาเดียวกัน สมาชิกพรรคที่ไปศึกษาลัทธิคอมมิวนิสต์ในสหภาพ

²⁵ ibid., 97-98.

โซเวียต รวมไปถึงปัญญาชนเวียดนามที่สำเร็จการศึกษาจากฝรั่งเศสเริ่มทยอยเดินทางกลับประเทศ และมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูกิจการของพรรคโดยเฉพาะในเขตโคชินไชน่าและเขตตั้งเกีย เลห์หม่ง (Le Hong Phong) แกนนำพรรคซึ่งโคมินเทิร์นไว้วางใจมีบทบาทสำคัญในการประสานงาน ระหว่างสมาชิกพรรคกับกลุ่มต่างๆที่เคลื่อนไหวเอกเทศให้รวมตัวเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวอีกครั้ง จนสามารถจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานของพรรคที่มาเก้าได้สำเร็จในต้น ค.ศ. 1934 ในเวลาต่อมาคณะกรรมการพรรคที่ฟื้นฟูองค์พรรคสาขาในสามเขตของประเทศขึ้นใหม่ได้ และเริ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกครั้ง

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1935 พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเปิดประชุมสมัชชาครั้งแรกขึ้นที่มาเก๊า (Macao) โดยมีผู้แทนพรรคที่จัดตั้งขึ้นใหม่จากทั้งสามเขตเข้าร่วมประชุม ที่ประชุมซึ่งเชื่อมั่น แนวทางการปฏิวัติแบบโซเวียตมีมติให้เคลื่อนไหวจัดตั้งกรรมกรมากกว่าชาวนาเพราะเห็นว่ากรรมกร คือแกนนำและพลังสำคัญของการปฏิวัติและเพื่อให้ขยายการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ไปยัง คนหนุ่มสาวเวียดนามรุ่นใหม่ มีการวางโครงสร้างการบริหารขึ้นใหม่โดยให้พรรคอยู่ใต้การกำกับดูแล ของคณะกรรมการบริหารงานในมาเก๊าซึ่งโคมินเทิร์นกำกับดูแล ส่วนในระดับปฏิบัติการนั้น คณะกรรมการกลางจะดูแลภาพรวมของทั้งสามเขตของเวียดนามซึ่งในแต่ละเขตก็จะจัดตั้งองค์กร ขนาดย่อยลงไปตามระดับของหน่วยในการปกครองจากระดับจังหวัดลงไปยังระดับล่างสุดคือหมู่บ้าน

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1935 โคมินเทิร์นจัดประชุมใหญ่ครั้งที่ 7 ซึ่งเป็นการประชุมสมัย สดสุดท้ายของโคมินเทิร์นที่กรุงมอสโกระหว่างวันที่ 25 กรกฎาคม-20 สิงหาคม ค.ศ. 1935 มีผู้แทนจาก พรรคคอมมิวนิสต์ประเทศต่างๆซึ่งรวมไปถึงพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเข้าร่วมการประชุม โฮจิมินห์ก็เข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย ที่ประชุมมีมติให้พรรคคอมมิวนิสต์ต่างๆทั่วโลก ปรับยุทธศาสตร์การต่อสู้ให้ยืดหยุ่นเพื่อต่อต้านลัทธิฟาสซิสต์ (Fascism) ซึ่งกำลังขยายอำนาจในยุโรป โดยให้พรรคคอมมิวนิสต์ต่างๆร่วมมือกับพรรคการเมืองอื่นๆเพื่อจัดตั้งแนวร่วมประชาชนขึ้น ในการต่อต้านลัทธิฟาสซิสต์และให้ชะลอการปฏิวัติไว้ก่อน หลังจากการประชุมโคมินเทิร์นครั้งที่ 7 คณะกรรมการบริหารงานของพรรคที่มาเก้าจัดการประชุมขึ้นอีกครั้งเพื่อชี้แจงแนวนโยบาย แนวร่วมประชาชนของโคมินเทิร์นและมีมติให้เปิดรับการสร้างแนวร่วมชาวเวียดนามทุกชนชั้น ทุกกลุ่มการเมืองและกลุ่มศาสนา มีการปรับเปลี่ยนวิธีการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์และการระดม มวลชนโดยให้ใช้วิธีการทุกรูปแบบเท่าที่จะทำได้

การดำเนินงานของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเป็นไปอย่างราบรื่นมากขึ้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในฝรั่งเศส ในการเลือกตั้งทั่วไปของฝรั่งเศสเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1936 พรรคสังคมนิยมซึ่งมีพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสสนับสนุนได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลที่รู้จักกันในชื่อรัฐบาลแนวร่วมประชาชน (Popular Front Government) ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1936 รัฐบาลฝ่ายซ้ายมีนโยบายผ่อนปรนและเห็นอกเห็นใจต่ออาณานิคมต่างๆ เพราะการต่อสู้กับจักรวรรดินิยมเพื่อเอกราชของเหล่าอาณานิคมเป็นนโยบายของโคมินเทิร์น มีการแต่งตั้งสมาชิกพรรคสังคมนิยมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคมซึ่งก่อให้เกิดการจัดตั้งคณะกรรมการอาณานิคม (Colonial Commission) ขึ้นเพื่อศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาณานิคมต่างๆ ของฝรั่งเศส รัฐบาลที่กรุงปารีสและรัฐบาลอาณานิคมจึงผ่อนปรนเรื่องการปราบปรามกิจกรรมการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนลง สมาชิกพรรคจึงเรียกร้องให้กลุ่มการเมืองชาตินิยมต่างๆ ในเวียดนามร่วมกันจัดตั้งสภาอินโดจีน (Indochina Congress) ขึ้นเพื่อเสนอข้อเรียกร้องการปฏิรูปต่างๆ ของชาวอาณานิคมอินโดจีนไปยังคณะกรรมการอาณานิคมเพื่อส่งให้รัฐสภาที่กรุงปารีสพิจารณา ขณะเดียวกันพรรคก็จัดตั้งแนวร่วมประชาธิปไตยอินโดจีน (Indochina Democratic Front) ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นองค์กรกลางเพื่อปฏิรูปทางการเมืองและสังคม ฝั่มวันดง (Pham Van Dong)²⁶ และหวนเวียนซัป²⁷ มีบทบาทสำคัญในแนวร่วมประชาธิปไตยอินโดจีน คนทั้งสองได้คัดเลือกสมาชิกลงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลกรุงเทพมหานคร

²⁶ อดีตนายกรัฐมนตรีนครรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ทั้งเคยดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามหลายตำแหน่ง เขาเกิดเมื่อ ค.ศ. 1906 ที่จังหวัดกว๋างหงาย (Quang Ngai) ระหว่างศึกษาอยู่ในระดับมัธยมได้เข้าร่วมการประท้วงต่อต้านระบอบอาณานิคมบ่อยครั้ง ทั้งเริ่มให้ความสนใจต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ ใน ค.ศ.1926 ฝั่มวันดงเดินทางไปยังจีนเพื่อศึกษาลัทธิคอมมิวนิสต์และต่อมาเข้าเป็นสมาชิกสมาคมหันหนี่เนียนที่ก่อตั้งโดยโฮจิมินห์ ระหว่างกลับมาปฏิบัติงานในกรุงฮังฮงเมื่อ ค.ศ.1929 เขาถูกจับกุมโดยรัฐบาลอาณานิคมและถูกส่งไปคุมขังยังคุกบนเกาะกุนซัน (Con Son) โดยระยะเวลาดังกล่าวรู้จักกันในชื่อเกาะปูโล คอนดอร์ (Poulo Condor) ซึ่งเป็นสถานที่คุมขังนักโทษการเมือง ภายหลังการจัดตั้งรัฐบาลแนวร่วมประชาชนขึ้นใน ค.ศ.1936 ฝั่มวันดงจึงถูกปล่อยตัวและกลับมาปฏิบัติงานกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนอีกครั้ง.

²⁷ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการกองทัพเวียดมินห์และกองทัพเวียดนามเหนือ ทั้งดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามหลายตำแหน่ง เขาเกิดเมื่อ ค.ศ.1911 ที่จังหวัดกว๋างบิ่ญ (Quang Binh) เนื่องจากเป็นเจ้าของที่ดินครอบครัวของเขาจึงมีคุณภาพชีวิตดีกว่าชาวเวียดนามทั่วไปในช่วงเวลาดังกล่าว ในวัยเยาว์ซาปไม่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ ในโรงเรียนแบบตะวันตก บิดาซึ่งเป็นปัญญาชนชาตินิยมเป็นผู้สอนหนังสือให้ที่บ้าน กระทั่ง ค.ศ.1919 บิดาเขาถูกจับกุมเนื่องจากเข้าร่วมกลุ่มชาตินิยมต่อต้านฝรั่งเศสและเสียชีวิตขณะถูกจองจำได้ไม่นาน ซาปจึงถูกส่งตัวไปยังกรุงเว้เพื่อรับการศึกษาต่อแบบตะวันตก.

กรุงโซ่ง่อนและสภาเทศบาลกรุงเว้ ขณะเดียวกันจำนวนสมาชิกและมวลชนของพรรคก็เพิ่มจำนวนมาก
 อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและกลุ่มการเมือง
 ที่นิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์ต่างๆที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งมีส่วนทำให้รัฐบาลที่กรุงปารีสและรัฐบาลอาณานิคม
 เริ่มกังวลว่าหากการชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องการปฏิรูปเกิดขึ้นบ่อยครั้งจนขยายตัวมากขึ้น
 การควบคุมสถานการณ์ไว้ไม่ได้จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองต่อทั้งรัฐบาล
 ที่กรุงปารีสและรัฐบาลอาณานิคม รวมทั้งผลประโยชน์ของฝรั่งเศสในเวียดนาม นอกจากนี้
 กลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามก็สร้างข่าวลือโจมตีว่าการเคลื่อนไหวของพรรคและสภาอินโดจีนและ
 แนวร่วมฝ่ายขวามีวัตถุประสงค์โค่นล้มระบอบอาณานิคมไม่ใช่การปฏิรูป ในท้ายที่สุด
 รัฐบาลที่กรุงปารีสจึงสนับสนุนรัฐบาลอาณานิคมให้ปราบปรามกวาดล้างการเคลื่อนไหวของพรรค
 อีกครั้ง นอกจากนี้ปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคระหว่างสมาชิกกลุ่มนิยมตรอตสกีกับกลุ่มนิยม
 สตาลินก็มีส่วนทำลายความเป็นเอกภาพของพรรคและนำไปสู่การแตกแยกเป็นกลุ่มเป็นฝ่ายในพรรค
 ท้ายที่สุดนำไปสู่การแยกตัวเพื่อเคลื่อนไหวอย่างอิสระตามอุดมการณ์ของตนเอง ทั้งต่างวิพากษ์โจมตี
 ชิงกันและกัน²⁸

3.3 การก่อตั้งขบวนการเวียดนามห์

ในช่วงเวลาที่สถานการณ์สงครามในยุโรปกำลังร้อนระอุและญี่ปุ่นเริ่มขยายอำนาจและ
 อิทธิพลในเอเชียขึ้น ในอินโดจีนของฝรั่งเศสเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.1941 โฮจิมินห์และปัญญาชน
 คอมมิวนิสต์ชาตินิยมก็เดินทางกลับเวียดนามและติดต่อประสานงานกับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์
 อินโดจีนเพื่อร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวต่อสู้กับฝรั่งเศสและญี่ปุ่นให้เหมาะสมกับ
 สถานการณ์การเมืองซึ่งในขณะนั้นสงครามในยุโรปได้ขยายตัวเป็นสงครามโลก เขาเลือกปักบ้อ
 (Pac Bo) หมู่บ้านเล็กๆทางตอนเหนือที่ห่างจากพรมแดนจีนราว 3 กิโลเมตรเป็นที่ตั้งฐานปฏิบัติการ
 และใช้ถ้ำบริเวณใกล้หมู่บ้านเป็นที่พัก ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1941 โฮจิมินห์เรียกประชุมสมาชิก
 พรรคคนสำคัญซึ่งรวมถึงฝั่มวันดงและหวองเวียนซาปเพื่อหารือเตรียมการต่อสู้ปลดปล่อยประเทศ
 ซึ่งการประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมครั้งสำคัญครั้งแรกบนแผ่นดินพิศุภูมิและได้นำไปสู่การประชุม
 คณะกรรมการพรรคครั้งที่ 8 ระหว่างวันที่ 10-19 พฤษภาคม ค.ศ.1941 แกนนำพรรคคนสำคัญที่

²⁸ เซ็ดเกียรตี อัทถากร, 102-14.

เข้าร่วมประชุมนอกจากโฮจิมินห์แล้วยังมีเจื่องจิ้นห์ (Truong Chinh) หวางก๊วกเหวียด (Hoang Quoc Viet) รวมไปถึงผู้แทนจากเขตอันนัม เขตโคชินไชน่าและคนอื่นๆ

ในการประชุมครั้งนี้มีการวิเคราะห์สถานการณ์สงครามที่ดำเนินอยู่และเห็นว่าสภาพโซเวียตและฝ่ายพันธมิตรในท้ายที่สุดจะมีชัยชนะเหนือประเทศฟาสซิสต์ในฝ่ายอักษะและพันธมิตร ส่วนสถานการณ์ในอินโดจีนนั้น ที่ประชุมวิเคราะห์ว่าเป็นการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชาติจากการเป็นอาณานิคมซึ่งในการเคลื่อนไหวครั้งนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิวัติโลกและการปฏิวัติรัสเซียใน ค.ศ.1917 (Russian Revolution) รวมทั้งการปฏิวัติจีน²⁹ ด้วยเหตุนี้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ต่อสู้ชั้นใหม่สองประการ คือ ด้านการเมืองและด้านการทหาร

ยุทธศาสตร์ด้านการเมืองนั้น พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเห็นว่าการต่อสู้เพื่อให้เวียดนามเป็นเอกราชมีความสำคัญยิ่งกว่าการต่อสู้ทางชนชั้นเพราะหากชาติยังไม่มีเอกราชการปฏิวัติทางชนชั้นก็จะมีทางเกิดขึ้นได้³⁰ แต่การจะได้เอกราชนั้นจำเป็นต้องอาศัยยุทธศาสตร์ด้านการทหาร โดยการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ พรรคตระหนักดีว่าเพื่อให้ยุทธศาสตร์ทั้งสองประการประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกชนชั้นของสังคมเวียดนาม การมุ่งจัดตั้งปลุกระดมชนชั้นกรรมาชีพแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจจะประสบความสำเร็จซึ่งพรรคได้บทเรียนจากการก่อการกบฏในครั้งก่อน ที่ประชุมจึงมีมติให้ยุตินโยบายในการต่อสู้ทางชนชั้นตามทฤษฎีของลัทธิมากซ์และเปลี่ยนเป็นนโยบายชาตินิยมด้วยการระดมมวลชนจากทุกชนชั้นของสังคมเพื่อปลดปล่อยชาติให้เป็นเอกราชจากฝรั่งเศส รวมถึงการโค่นล้มศักดินาและเจ้าของที่ดินซึ่งร่วมมือกับฝรั่งเศส โฮจิมินห์เสนอให้มีการจัดตั้ง “แนวร่วมแห่งชาติ” (United National Front) เพื่อเป็นองค์กรนำหลักในการต่อสู้ครั้งนี้ ในที่ประชุมมีมติให้ก่อตั้งสันนิบาตเพื่อเอกราชของชาวเวียดนามขึ้นซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักกันในชื่อขบวนการเวียดนามห์ เวียดนามห์ซูคำขวัญที่ว่า “...เพื่อเอกราชของเวียดนาม ไม่ว่าจะฝรั่งเศสหรือญี่ปุ่นก็ไม่ใช่เจ้านาย...” นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบใหม่แก่สมาชิกพรรค

²⁹ Pierre Brocheux, *Ho Chi Minh: A Biography*, trans. Claire. Duiker (New York: Cambridge University Press, 2007), 73.

³⁰ William J Duiker, "Building the United Front: The Rise of Communist in Vietnam, 1925-1954," in *Communism in Indochina*, ed. Joseph J Zasloff and MacAlister Brown (Lexington Massachusetts: D.C. Heath and Company, 1975), 15.

เช่น โฮจิมินห์รับหน้าที่เป็นผู้นำของเวียดนามห์ เจื่องจินเป็นเลขาธิการพรรค ฝั่มวันดงดูแลด้านการบริหารงานทั่วไปของพรรคและหวอเงียนซาปดูแลด้านการทหาร เป็นต้น

3.4 การปฏิบัติงานของขบวนการเวียดนามห์

ในการปฏิบัติงานช่วงแรกนั้นขบวนการเวียดนามห์มุ่งชี้แจงวัตถุประสงค์การต่อสู้ของตน ภายหลังจากการก่อตั้งขบวนการได้ไม่นาน ในต้นเดือนมิถุนายน ค.ศ.1941 โฮจิมินห์ได้ส่งคำร้องขอ ในนามของเวียดนามห์ถึงชาวเวียดนามทุกคนซึ่งมีใจความว่า ระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสใกล้จะถึง จุดจบและเรียกร้องให้ชาวเวียดนามทุกคนรวมกันเป็นหนึ่งเดียวเพื่อปลดปล่อยชาติ เพื่อกอบกู้เอกราช และสถาปนาระบอบประชาธิปไตยซึ่งจะทำให้ชาวเวียดนามทุกคนมีอิสรภาพ³¹ ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ.1941 เวียดนามห์ได้ตีพิมพ์วัตถุประสงค์ของขบวนการซึ่งโฮจิมินห์เขียนขึ้นใจความว่า วัตถุประสงค์หลักของเวียดนามห์คือการผนึกพลังชาวเวียดนามทุกชนชั้นของสังคมทุกกลุ่มการเมือง และทุกศาสนาเพื่อรวมพลังกันขับไล่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสและญี่ปุ่นผู้รุกรานและการนำพาเวียดนาม ไปสู่การเป็นชาติเอกราชที่สมบูรณ์

การที่ขบวนการเวียดนามห์มีสถานะเป็นองค์กรกลางที่ใช้แนวทางแบบชาตินิยม โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนามได้ทำให้เวียดนามห์ในเวลาอันรวดเร็วเป็นที่ ยอมรับของชาวเวียดนามทุกระดับชั้นและสามารถขยายฐานมวลชนไปได้กว้างขวาง นับจากชาวนา และกรรมกรซึ่งเป็นฐานกำลังสนับสนุนเดิมและนายทุนและศักดินาเจ้าของที่ดินรวมทั้งปัญญาชน เป็นต้น เวียดนามห์ระดมมวลชนตั้งแต่ระดับล่างสุดจนถึงบนสุดกล่าวคือ จากระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับเมือง ระดับจังหวัดและในระดับเขตซึ่งวิธีการนี้ถูกใช้ในทั้งสามเขตของเวียดนาม และมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารประจำในแต่ละระดับโดยที่คณะกรรมการประจำทุกระดับ ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการกลางแห่งชาติของเวียดนามห์

ส่วนวิธีการจัดตั้งองค์กรของขบวนการเวียดนามห์นั้นมีโครงสร้างเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มชาวนากู้ชาติ กลุ่มเยาวชนกู้ชาติ กลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานและเหมือง กลุ่มสตรีกู้ชาติ เป็นต้น การจัดตั้งองค์กรจะไม่ใช้มาตรการเดียวกับการจัดตั้งองค์กรของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ซึ่งมีความเข้มงวดด้านอุดมการณ์แต่จะผ่อนปรนและยืดหยุ่นทางด้านทฤษฎีลัทธิคอมมิวนิสต์เพื่อ

³¹ Brocheux, 74.

เปิดกว้างและไม่กีดกันกลุ่มคนจากชนชั้นอื่น ๆ ที่ต้องการให้เข้าร่วม แม้ว่าพรรคจะกำหนดนโยบายและแนวทางในการต่อสู้ อีกทั้งยังแนะนำพรรคคนสำคัญก็ดำรงตำแหน่งในเวียดนาม แต่การจะให้เวียดนามเป็นองค์กรกลางสำหรับทุกชนชั้นและทุกกลุ่มการเมืองของสังคมเวียดนาม พรรคจึงมีสถานภาพเป็นเพียงแค่องค์กรหนึ่งที่สังกัดกับเวียดนามเท่านั้นแต่เป็นองค์กรที่เข้มแข็งและตื่นตัวที่สุดในการต่อสู้กับฝรั่งเศสและญี่ปุ่น ในขณะที่เวียดนามโดยรวมจะเน้นทางการปลุกจิตสำนึกของความรักชาติและการปลดปล่อยชาติ³² เป็นต้น

ขบวนการเวียดนามที่ยังโฆษณาชวนเชื่อในหลายวิธี เช่น การจัดทำสิ่งพิมพ์ซึ่งมีทั้งสิ่งพิมพ์ระดับชาติและระดับท้องถิ่น สิ่งพิมพ์ที่โดดเด่นคือวารสารเวียดนามเอกราช (Viet Nam Doc Lap) ซึ่งตีพิมพ์และเผยแพร่ครั้งแรกในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1941 ในระยะแรกโฮจิมินห์เป็นบรรณาธิการบทความที่พิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะไม่ซับซ้อนทางความคิดและอ่านเข้าใจง่ายเหมาะกับชาวเวียดนามซึ่งส่วนมากไม่รู้หนังสือ เนื้อหาในวารสารฉบับแรกๆ กล่าวถึงนโยบายและวัตถุประสงค์การต่อสู้ของเวียดนาม การเรียกร้องชาวเวียดนามให้เข้าร่วมกับเวียดนามเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสและญี่ปุ่น มีการรายงานสถานการณ์เรื่องต่างๆ เช่น ความพ่ายแพ้และความอ่อนแอของทั้งรัฐบาลวิซีและรัฐบาลอาณานิคม สถานการณ์การรบและการสูญเสียกำลังพลของกองทัพญี่ปุ่นในจีน ความแข็งแกร่งของสหภาพโซเวียตที่เหนือกว่าเยอรมนี เป็นต้น วารสารเวียดนามเอกราชแต่ละฉบับจะทำสำเนา 400 ฉบับเพื่อแจกจ่ายในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะบริเวณรอบหมู่บ้านปักบือซึ่งเป็นฐานปฏิบัติการหลักของเวียดนาม³³

นอกจากการโฆษณาชวนเชื่อผ่านสิ่งพิมพ์ เช่น วารสารเวียดนามเอกราชแล้ว ขบวนการเวียดนามที่ยังโฆษณาชวนเชื่อผ่านงานประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม การที่เวียดนามมีประวัติศาสตร์การต่อสู้อันยาวนานเกี่ยวข้องกับผู้รุกรานจากภายนอกเวียดนามจึงน่าประเด็นดังกล่าวมาใช้ปลุกฝังจิตสำนึกความรักชาติและการต่อสู้กับผู้รุกรานจากภายนอกให้แก่สมาชิกและมวลชนผู้สนับสนุน วิธีการโฆษณาชวนเชื่อผ่านงานประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเวียดนามก็คือการจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์ชาติของเรา (Lich su nuoc ta) ซึ่งโฮจิมินห์เขียน ส่วนทางด้านศิลปวัฒนธรรม

³² สุด จอนเจดลิน, ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544). 164-165.

³³ Stein Tonnesson, *The Vietnamese Revolution of 1945: Roosevelt, Ho Chi Minh and De Gaulle in a World at War* (London: Sage, 1991). 125-126.

นี้มีการใช้วินิพนธ์พื้นบ้าน หรือบทเพลงที่รู้จักกันดีสอดแทรกเนื้อหาการต่อต้านผู้รุกรานต่างชาติ และการปลุกจิตสำนึกของความรักชาติ เป็นต้นว่าวีรกรรมอันกล้าหาญของเหล่าวีรบุรุษที่ต่อต้านการรุกรานจากต่างชาติในอดีต การต่อสู้ระหว่างความดีกับความชั่วซึ่งในท้ายที่สุดความดีจะมีชัยชนะ

3.4.1 การปฏิบัติงานของขบวนการเวียดนามห์ ค.ศ.1942-1944 หลังการก่อตั้งขบวนการเวียดนามห์และได้เริ่มทำการปฏิบัติการมาระยะหนึ่ง ในวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ.1942 โฮจิมินห์เดินทางไปยังจุงกิง โฮจิมินห์ต้องการไปติดต่อขอความช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และเงินทุนจากกองทัพจีนคณะชาติและเจรจาทหารเรือเกี่ยวกับสถานการณ์ของสงครามและแนวทางในการปฏิบัติการตามนโยบายของโคมินเทิร์นกับโจวเอินไหล (Zhou Enlai) แกนนำคนสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งในขณะนั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของพรรคในรัฐบาลจีนคณะชาติ

การเดินทางของโฮจิมินห์เป็นไปอย่างลำบากเพราะปัญหาสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศตลอดจนต้องคอยหลบซ่อนตัวจากกองทัพญี่ปุ่นซึ่งปฏิบัติการอยู่ในบริเวณนั้น ในวันที่ 19 สิงหาคม ค.ศ.1942 โฮจิมินห์ถูกตำรวจท้องถิ่นของรัฐบาลจีนคณะชาติจับกุมเพราะสงสัยว่าเป็นสายลับในระหว่างการจับกุมตัวที่เกิดขึ้นในมณฑลกวางสี (Guangxi) โฮจิมินห์ยังถูกบังคับให้โยกย้ายจากคุกหนึ่งไปยังอีกคุกหนึ่งด้วยการเดินเท้าอยู่ตลอดเวลาซึ่งทำให้ตลอดระยะเวลาของการเดินทางนั้นเขาต้องถูกจองจำในคุกซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางถึง 18 แห่ง

ในปลาย ค.ศ.1942-1943 รัฐบาลจีนคณะชาติพยายามฟื้นฟูพรรคชาตินิยมเวียดนาม (Viet Nam Quoc Dan Dang, Vietnamese Nationalist Party)³⁴ หรือที่รู้จักในชื่อเวียดก๊ก (Viet Quoc) ขึ้นหลังจากที่รัฐบาลอาณานิคมได้ปราบปรามกวาดล้างอย่างหนักในช่วง ค.ศ.1930 โดยมอบหมายหน้าที่ให้จอมพลจางฟา ก่วย (Chang Fa-kwei) ผู้บัญชาการเขตสงครามที่ 4 รับผิดชอบ จอมพลจางฟา ก่วยได้รวบรวมเหล่าสมาชิกพรรคชาตินิยมเวียดนามที่หลบหนีการกวาดล้างของฝรั่งเศสที่หลบซ่อนในภาคใต้ของจีนเพื่อจัดตั้งเป็นขบวนการพันธมิตรเพื่อการปฏิวัติเวียดนาม (Viet Nam Cach menh Dong minh Hoi) หรือที่เรียกว่าเวียดแก๊ก (Viet Cach) แต่ไม่ประสบ

³⁴ พรรคชาตินิยมเวียดนาม (VNQDD) ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ.1927 โดยได้รับอิทธิพลจากพรรคก๊กมินตั๋งของรัฐบาลจีนคณะชาติ วัตถุประสงค์ที่สำคัญของพรรคคือการต่อสู้เพื่อเอกราชและสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในเวียดนาม ด้วยเหตุนี้พรรคจึงมุ่งเน้นการเผยแพร่อุดมการณ์และหาแนวร่วมจากชนชั้นกลางซึ่งมีจำนวนน้อยโดยละเลยชนชั้นกรรมาสีซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่. ดู เชิดเกียรติ อัดถาวร, 78-79.

ผลสำเร็จเท่าใดนักเพราะผู้นำขบวนการอ่อนแอและเหล่าสมาชิกไม่ต้องการจะกลับไปปฏิบัติการในเวียดนาม เมื่อโฮจิมินห์ซึ่งถูกคุมขังทราบถึงความพยายามดังกล่าวของจอมพลจางฟาก่วย เขาเสนอตัวที่จะให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูและการปฏิบัติงานของทั้งพรรคชาตินิยมเวียดนามและเวียดนามก๊ก ทั้งจะเรียกร้องให้กลุ่มการเมืองทุกกลุ่มของเวียดนามเข้าร่วมกับขบวนการทั้งสอง อีกทั้งจะรวบรวมข่าวกรองทางการทหารของกองทัพญี่ปุ่นในเวียดนามส่งให้กับกองทัพจีนคณะชาติ โฮจิมินห์ตั้งเงื่อนไขว่าต้องปล่อยตัวเขาและให้การสนับสนุนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์รวมทั้งเงินทุนแก่ขบวนการเวียดนาม จอมพลจางฟาก่วยยอมรับเงื่อนไขของโฮจิมินห์ เขาจึงถูกปล่อยตัวในเดือนมีนาคม ค.ศ.1944 และต่อมาเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ.1944 โฮจิมินห์และชาวเวียดนามจำนวนหนึ่งที่ได้รับการฝึกอบรมโดยกองทัพจีนคณะชาติพร้อมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์และเงินทุนก็เดินทางกลับสู่เวียดนาม

ในช่วงที่โฮจิมินห์ต้องโทษคุมขังอยู่ในจีนนั้น ขบวนการเวียดนามห์ขยายตัวอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในเขตตั้งเกีย ระหว่าง ค.ศ.1942-1943 3 อำเภอจากทั้งหมด 9 อำเภอในจังหวัดกว๋างบั่ง ก็อยู่ภายใต้การปกครองของเวียดนามห์ เวียดนามห์ได้สถาปนาอำเภอเหล่านี้เป็นเขตปลดปล่อยพร้อมทั้งก่อตั้งฐานปฏิบัติการย่อยขึ้น เขตปลดปล่อยเหล่านี้ก็ให้การสนับสนุนเวียดนามห์เป็นอย่างมากเห็นได้จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของเวียดนามห์จำนวนมาก เช่น ในอำเภอฮากว่าง (Ha Quang) จากเดิมใน ค.ศ.1941 มีสมาชิกประมาณ 1,000 คน ก็เพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วเป็น 3,000 คน ใน ค.ศ.1943 จนสามารถจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการทางการทหารขนานย่อยได้ถึง 15 หน่วย เป็นต้น เมื่อถึง ค.ศ.1944 เวียดนามห์พยายามขยายฐานปฏิบัติการเพื่อให้ครอบคลุมจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับชายแดนจีนและพยายามขยายฐานปฏิบัติการไปยังบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงอีกด้วย³⁵

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานอย่างกว้างขวางและเข้มแข็งของขบวนการเวียดนามห์ยังจำกัดขอบเขตเฉพาะในเขตตั้งเกียเท่านั้น แม้เวียดนามห์พยายามขยายอิทธิพลและสร้างเขตปลดปล่อย รวมถึงฐานปฏิบัติการมายังเขตอันนัมและโคชินไชน่า จนสามารถจัดตั้งสาขาของเวียดนามห์ในทั้งสองเขตได้แต่การดำเนินงานในพื้นที่ทั้งสองเขตก็ไม่ประสบความสำเร็จมากเหมือนกับเขตตั้งเกีย ความสำเร็จในเขตตั้งเกียมีปัจจัยสำคัญหลายประการ ประการแรก ในประวัติศาสตร์การต่อต้านต่างชาติผู้รุกรานนั้น เขตตั้งเกียเป็นดินแดนที่ถูกกองทัพต่างชาติรุกรานบ่อยครั้ง ความรู้สึกชาตินิยมในการต่อต้านผู้รุกรานชาวต่างชาติจึงซึมซับในเหล่าประชาชนของเขตตั้งเกียมายาวนาน

³⁵ Brocheux, 84.

ประการที่สองคือ สภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนอย่างมาก บางปีแห้งแล้งก็ทำให้การทำเกษตรล้มเหลว บางปีฝนตกหนักทำให้น้ำท่วมซึ่งก็ทำให้เกษตรกรรมเสียหายเช่นเดียวกัน³⁶ ผลที่ตามคือ เขตตั้งเกี่ยวประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารอย่างหนักบ่อยครั้งและแม้จะมีแม่น้ำแดงไหลผ่านทั้งมีเขตที่ราบลุ่มบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงอันอุดมสมบูรณ์จากดินตะกอนของแม่น้ำ แต่ด้วยมีประชากรอยู่อย่างหนาแน่นจึงทำให้ผลผลิตเกษตรกรรมไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูจำนวนประชากรอันมหาศาลได้ ปัจจัยทั้งสองประการนี้ส่งผลให้ประชาชนในเขตตั้งเกี่ยวมีความอดทน กล้าหาญ มีความพยายาม ไม่ย่อท้อและรักแผ่นดินเกิด³⁷ การที่สภาพภูมิประเทศอุดมไปด้วยภูเขาและป่าทึบก็ทำให้เวียดนามที่ได้เปรียบที่จะซ่อนตัวเพื่อสะสมกำลังและสามารถหลบหนีไปซ่อนตัวยังภาคใต้ของจีน ซึ่งมีชายแดนติดต่อกันเขตตั้งเกี่ยว ทั้งยังห่างไกลจากอำนาจการปกครองและการกวาดล้างปราบปรามของฝรั่งเศสสักเป็นไปอย่างยากลำบากซึ่งแตกต่างจากสองเขตที่เหลือโดยเฉพาะเขตโคชินไชน่าที่อำนาจการปกครองของฝรั่งเศสเข้มแข็งกว่า

การขยายตัวอย่างกว้างขวางของขบวนการเวียดนามใต้ในเขตตั้งเกี่ยวและจำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้นในเวลาอันรวดเร็วสร้างความกังวลให้รัฐบาลอาณานิคมอย่างมาก รัฐบาลอาณานิคมจึงตัดสินใจทำการปราบปรามกวาดล้างเวียดนามใต้เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ.1944 แต่การปราบปรามไม่ประสบความสำเร็จมากนักจน ในท้ายที่สุดรัฐบาลอาณานิคมก็ต้องยุติปฏิบัติการกวาดล้างลงในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1944

³⁶ เขตเกี่ยวติ อุตถากร, 126.

³⁷ วีระ นุชเปี่ยม, เวียดนามหลัง 1975 (กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2537), 60-61.

บทที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1944-1945

การขยายการปฏิบัติการในเขตตั้งเกี่ย จำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นและการจัดตั้งกองทัพเวียดนามมีส่วนทำให้การสนับสนุนจากจีนคณะชาติแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมโดยเฉพาะอินโดจีนของฝรั่งเศส นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของขบวนการเวียดนาม โฮจิมินห์จึงเห็นเป็นโอกาสที่จะขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ต่อมาเมื่อสงครามในยุโรปที่ใกล้สิ้นสุด สหรัฐอเมริกาจึงหันเหความสนใจมายังเอเชีย การปฏิบัติการของกองทัพสหรัฐในจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะในเวียดนามเปิดโอกาสให้เวียดนามได้ติดต่อกับสหรัฐอเมริกา จนท้ายที่สุดได้นำไปสู่ปฏิบัติการทางการทหารร่วมกัน

1. กองทัพเวียดนาม

หลังโฮจิมินห์เดินทางกลับฐานปฏิบัติการใหญ่ที่กาวบั้งในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1944 เขาพบว่าขบวนการเวียดนามนั้นประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานในระดับหนึ่งเพราะสามารถขยายการปฏิบัติงานไปอย่างกว้างขวางในส่วนเหนือของเขตตั้งเกี่ยจนสามารถสร้างเขตปลดปล่อยได้หลายแห่ง อีกทั้งมีมวลชนจำนวนมากสนับสนุน สมาชิกระดับสูงของเวียดนามมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของขบวนการมากขึ้นและเห็นพ้องกันว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการก่อการปฏิวัติเพื่อปลดปล่อยประเทศให้เป็นเอกราชแต่โฮจิมินห์กลับเห็นต่างจากแกนนำคนอื่น เขาประเมินสถานการณ์และสรุปว่า เวียดนามยังไม่พร้อมที่จะก่อการปฏิวัติเพราะการปฏิบัติงานยังคงจำกัดอยู่เฉพาะเขตตั้งเกี่ยเท่านั้น การขยายฐานปฏิบัติงานไปยังเขตอันนัมและเขตโคชินไชน่าก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เวียดนามจึงควรขยายฐานปฏิบัติงานให้ครอบคลุมทั่วทั้งเวียดนามก่อน นอกจากนี้เวียดนามยังไม่มีองค์กรทางการเมืองกึ่งการทหาร บทเรียนจากการก่อการในครั้งก่อนของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะประสบความสำเร็จในการก่อการด้วยกำลังอาวุธ แต่หากไม่มีการชี้นำทางการเมืองที่เข้มแข็งพอ การก่อการด้วยกำลังอาวุธจะล้มเหลวไปในที่สุด เวียดนามจึงควรจัดตั้งองค์กรที่มีลักษณะกึ่งการเมืองกึ่งการทหารขึ้นโดยมุ่งเน้นการปฏิบัติงานด้าน

การเมืองให้เข้มแข็ง เมื่อการเมืองเข้มแข็งก็จะสามารถชี้นำปฏิบัติการทางด้านการทหารให้ประสบชัยชนะได้

ความเห็นของโฮจิมินห์เป็นที่ยอมรับกันและนำไปสู่การก่อตั้ง “กองทัพโฆษณาและปลดปล่อยประชาชน” (Viet Nam Tuyen truyen Giai phong quan, Armed Propaganda Brigade for liberation of Vietnam) ขึ้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ.1944 ในเวลาต่อมากองทัพโฆษณาและปลดปล่อยประชาชนได้พัฒนาและขยายตัวเข้มแข็งขึ้นจนกลายเป็น “กองทัพเวียดนาม” มีหวอเงียนซาปดำรงตำแหน่งนายพลผู้บังคับบัญชาการกองทัพ นายพลซาปสนใจการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนามตั้งแต่ที่เขายังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมที่กรุงเว้เมื่อ ค.ศ.1924 ระหว่างศึกษาอยู่ที่นั่นเขาสนใจแนวคิดทางการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะลัทธิคอมมิวนิสต์ ในปีถัดมาซาปได้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์และร่วมเคลื่อนไหวต่อต้านฝรั่งเศสอยู่บ่อยครั้งจนท้ายที่สุดเขาถูกไล่ออกจากโรงเรียน รัฐบาลอาณานิคมเฝ้าติดตามซาปอย่างใกล้ชิดและสามารถหาเหตุจับกุมตัวเขาได้ในข้อหาบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐบาลอาณานิคมใน ค.ศ.1930 แต่หลักฐานที่ไม่เพียงพอทำให้รัฐบาลอาณานิคมต้องปล่อยตัวเขาไปหลังการปล่อยตัวซาปไปศึกษาต่อชั้นมัธยมจนสำเร็จใน ค.ศ.1933 และเรียนระดับอุดมศึกษาที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮานอย ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ศึกษาก็ทำกิจกรรมทางการเมืองไปด้วย เมื่อสำเร็จการศึกษาใน ค.ศ.1937 เขาสมัครเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและทำงานเป็นครูสอนประวัติศาสตร์ที่โรงเรียนเอกชนในกรุงฮานอย

เมื่อรัฐบาลแนวร่วมประชาชนของพรรคสังคมนิยมและพรรคคอมมิวนิสต์ได้อำนาจทางการเมืองในฝรั่งเศสและดำเนินนโยบายผ่อนปรนต่ออาณานิคม พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจึงเห็นโอกาสทำการเคลื่อนไหว ซาปได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทสำคัญในพรรคในช่วงเวลาดังกล่าว แต่เมื่อรัฐบาลแนวร่วมประชาชนสิ้นอำนาจ รัฐบาลอาณานิคมก็หันมาปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนอีกครั้งหนึ่ง ซาปจึงลี้ภัยไปจีนในกลาง ค.ศ.1940 ซึ่งเขาได้พบกับโฮจิมินห์ที่คุนหมิง โฮจิมินห์เห็นว่าเขามีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ทั้งสนใจเป็นพิเศษต่อยุทธวิธีการรบในสมัยสงครามนโปเลียน (Napoleonic War, ค.ศ.1804-1815) โฮจิมินห์จึงแนะนำซาปให้เข้าการฝึกอมรบเรื่องการจัดตั้งองค์กรและยุทธวิธีทางการทหาร ณ ศูนย์บัญชาการใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เมืองยานาน (Yan'an) มณฑลส่านซี ก่อนการเข้าอบรมซาปได้เข้าร่วมกับกองทัพเส้นทางที่ 8

(Eighth Route Army) ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งทำให้เขาได้เรียนรู้ยุทธวิธีจรยุทธ์ สงครามกองโจร และสงครามประชาชนตามแนวคิดของเหมาเจ๋อตง (Mao Tse-tung) ในปลาย ค.ศ.1940 โฮจิมินห์ เรียกเขากลับคืนมณฑลเพื่อชี้แจงแนวความคิดการจัดตั้งขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชของเวียดนาม ชาติได้รับหน้าที่ให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นบริเวณชายแดนจีน-เขตตั้งเกียเพื่อฝึกอบรมการเมืองและการทหารแก่สมาชิกพรรครวมถึงชาวเวียดนามลี้ภัยบริเวณจีนภาคใต้ หลังการก่อตั้งขบวนการ เวียดนามเมื่อกลาง ค.ศ.1941 สมาชิกแรกที่เข้าอบรมในโรงเรียนของชาติก็พร้อมปฏิบัติการและ เริ่มเคลื่อนไหวตามหมู่บ้านต่างๆในเขตตั้งเกียเพื่อจัดตั้งองค์กรและเผยแพร่อุดมการณ์ของเวียดนาม ในช่วงที่โฮจิมินห์ถูกคุมขังอยู่ในจีนระหว่าง กลาง ค.ศ.1942-ต้น ค.ศ.1944 ชาติจึงมีบทบาทสำคัญในการติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกในจีนกับเวียดนามและการจัดตั้งองค์กร รวมถึงเผยแพร่ อุดมการณ์ของเวียดนามและอื่นๆจึงทำให้ขยายจำนวนสมาชิกได้มากขึ้น¹ และสามารถสถาปนา เขตปลดปล่อยในเขตตั้งเกียได้หลายแห่งจนนำไปสู่การจัดตั้งกองทัพเวียดนามได้ในท้ายที่สุด

1.1 การปฏิบัติการของกองทัพเวียดนาม

ในวันก่อตั้งกองทัพเวียดนามเมื่อ 22 ธันวาคม ค.ศ.1944 ชาติได้กล่าวปราศรัย เรื่องวัตถุประสงค์ของกองทัพไว้ชัดเจนว่า การปฏิบัติงานด้านการเมืองจะต้องนำการปฏิบัติการ ทางทหาร โดยมุ่งเน้นการโฆษณาชวนเชื่อเป็นหลักเพื่อได้รับการสนับสนุนจากมวลชนและ ที่สำคัญที่สุดคือการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับเหล่าทหารและมวลชน² เพราะเมื่อมีขวัญกำลังใจ ที่เข้มแข็ง ทั้งมีจิตวิญญาณต่อสู้ทศตนเพื่อปลดปล่อยประเทศจากระบอบอาณานิคม ปฏิบัติการด้าน การทหารก็จะประสบผลสำเร็จ

นายพลชาติกำหนดระเบียบข้อบังคับเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเหล่าทหารในการสร้างความ มีระเบียบวินัย ความกล้าหาญและเสียสละต่อเพื่อนทหารและประชาชนและที่สำคัญคือ มีจิตวิญญาณในการต่อสู้และการเสียสละเพื่อเวียดนาม³ ข้อบังคับเหล่านี้มุ่งหมายจะสร้างความเป็น

¹ James A Warren, *Giap: The General Who Defeated America in Vietnam* (New York: St. Martin's Press, 2013), 20-26.

² Gafreth Porter, *Vietnam: A History in Documents* (New York: New American Librafry, 1981), 6-8.

³ Cecil B Currey, *Victory at Any Cost: The Genius of Viet Nam's Gen. Vo Nguyen Giap* (Washington D.C.: Potomac Books, 2005), 80-81.

ทหารอาชีพให้แก่กองทัพเวียดมินห์ เมื่อกองทัพและเหล่าทหารมีระเบียบวินัยก็จะทำให้ประชาชนศรัทธาเชื่อมั่นซึ่งจะมีส่วนทำให้การโฆษณาชวนเชื่อประสบความสำเร็จ ส่วนปฏิบัติการด้านการทหารนั้นจะต้องสอดคล้องกับปฏิบัติงานทางด้านการเมือง ซาปกำหนดให้กองทัพเวียดมินห์ใช้ยุทธวิธีจรยุทธ์ของสงครามกองโจรเป็นหลักและจะไม่ใช้สงครามตามรูปแบบ (Conventional Warfare) จนกว่าการปฏิบัติงานด้านการเมืองจะพร้อมโดยสมบูรณ์

ในระยะแรกของการปฏิบัติการ กองทัพเวียดมินห์ยังไม่พร้อมในหลายๆด้านไม่ว่าจะเรื่องกำลังพลซึ่งทหารมีเพียง 34 นาย อาวุธยุทโธปกรณ์มีจำกัดและล้าสมัย ทั้งการขนส่งเสบียงอาหารและกำลังบำรุงก็มีอุปสรรคปัญหา แม่โฮจิมินห์และซาปจะกำหนดวัตถุประสงค์ของกองทัพเวียดมินห์ให้ปฏิบัติงานด้านการเมืองนำด้านการทหารแต่ระยะเวลาดังกล่าวการปฏิบัติการด้านการทหารก็โดดเด่นกว่าด้านการเมือง หลังก่อตั้งกองทัพได้เพียง 2 วัน ในวันที่ 24 ธันวาคม ค.ศ.1944 ซาปตัดสินใจปฏิบัติการครั้งแรกด้วยการโจมตีด้านหน้าของกองทัพรัฐบาลอาณานิคมในกาบง 2 แห่ง ปฏิบัติการครั้งนี้ประสบความสำเร็จอย่างงดงามและสามารถสังหารทหารรัฐบาลอาณานิคมได้ทั้งหมด ยึดคลังกระสุนของด่านหน้าทั้ง 2 แห่งไว้ได้ ชัยชนะของกองทัพเวียดมินห์ครั้งนี้สร้างชื่อเสียงและความนิยมให้ทั้งขบวนการเวียดมินห์ โฮจิมินห์และนายพลซาปอย่างมาก เวียดมินห์จึงใช้ชัยชนะครั้งนี้โฆษณาปลุกกระดมซึ่งก็ประสบผลสำเร็จอย่างดี ประชาชนในเขตปล่อยปล่อยของเวียดมินห์หรือตามท้องที่ต่างๆที่มีฐานปฏิบัติการย่อยตั้งอยู่ต่างอีกเฮมและสนับสนุนกองทัพโดยจัดหาเสบียงอาหารเท่าที่จะแบ่งปันได้มาให้ การสนับสนุนจากประชาชนดังกล่าวทำให้ซาปสามารถขยายจำนวนกำลังพลและกำหนดโครงการฝึกอบรบให้แก่กองทัพเวียดมินห์ซึ่งสามารถฝึกนายทหารได้ถึง 40 นาย และพลทหารอีก 500 นาย จำนวนกำลังพลที่เพิ่มขึ้นทำให้นายพลซาปสามารถจัดกำลังของกองทัพเวียดมินห์ให้เข้มแข็งมากขึ้นเพื่อเตรียมพร้อมในการทำสงครามตามรูปแบบ เขาก่อตั้งหน่วยย่อยขึ้น 2 หน่วยคือ กองกำลังติดอาวุธประจำภูมิภาค จัดกำลังเป็นกองร้อยละ 85 นาย และกองพันละ 300 นาย ในแต่ละเขตปลดปล่อยก็จัดกองกำลังติดอาวุธประจำภูมิภาคประจำอยู่ ภารกิจหลักคือปฏิบัติงานด้านการเมือง ทำการโฆษณาชวนเชื่อและเป็นกำลังรบหลัก หน่วยที่สองคือ กองกำลังป้องกันหมู่บ้าน จัดกำลังเป็นหมวดละ 30 นาย ในแต่ละหมู่บ้านจะจัดตั้งหน่วยของตนเอง กำลังพลส่วนใหญ่จะเป็นอาสาสมัครจากหมู่บ้าน ภารกิจหลักคือ ป้องกันหมู่บ้าน ปฏิบัติการรบแบบจรยุทธ์ ชุมโจมตี ก่อวินาศกรรมและรวบรวมข้าวกรอง อีกทั้งยังเป็นหน่วยกำลังสำรองให้แก่

กองกำลังติดอาวุธประจำภูมิภาค⁴

การขยายหน่วยและเพิ่มอัตรากำลังพลของกองทัพเวียดมินห์ครั้งนี้ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญตามมาคือ การขาดแคลนอาวุธยุทโธปกรณ์รวมถึงยุทปัจจัยที่จำเป็นอื่น ๆ ต่อการประกอบกำลังของกองทัพ แม้โฮจิมินห์เคยขอจีนคณะชาติให้สนับสนุนขบวนการเวียดมินห์แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการขยายตัวของกองทัพในขณะนี้ โฮจิมินห์ซึ่งเห็นว่าสหรัฐอเมริกาคือประเทศฝ่ายพันธมิตรที่เห็นใจและอาจให้ความช่วยเหลือแก่เวียดมินห์ได้จึงขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเพราะเห็นว่าในขณะนั้นสหรัฐอเมริกามีนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเวียดมินห์ในการต่อสู้ปลดปล่อยเวียดนามให้เป็นเอกราชจากระบอบอาณานิคมฝรั่งเศส

2. นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนสมัยโรสเวลต์

ใน ค.ศ.1944 สหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของประธานาธิบดีโรสเวลต์มีนโยบายสำคัญหลายอย่างเพื่อจัดระเบียบโลกใหม่หลังสงครามยุติลง นโยบายสำคัญประการหนึ่งคือการต่อต้านระบอบอาณานิคม โรสเวลต์เห็นว่าการคงไว้ซึ่งระบอบอาณานิคมหลังสงครามเป็นอันตรายต่อสันติภาพของโลกในอนาคต เขาสนใจอาณานิคมในเอเชียเป็นพิเศษเพราะเห็นว่าการเกิดสงครามในเอเชียส่วนหนึ่งเป็นผลจากลัทธิจักรวรรดินิยม แนวความคิดต่อต้านระบอบอาณานิคมนี้มีที่มาจากการประชุมร่วมกันระหว่างโรสเวลต์และเซอร์ซิลนายกรัฐมนตรีอังกฤษบนเรือรบยูเอสเอสออกัสตา (USS Augusta) ของกองทัพเรือสหรัฐฯซึ่งทอดสมออยู่บริเวณชายฝั่งนอกนิวฟันด์แลนด์ (Newfoundland) ในมหาสมุทรแอตแลนติกโดยมีการออกแถลงการณ์ร่วมกันคือ “กฎบัตรแอตแลนติก” (Atlantic Charter) เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ.1941 แถลงการณ์นี้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของฝ่ายพันธมิตรในการทำสงครามและการจัดระเบียบใหม่ให้แก่ยุโรปและโลกหลังสงครามโดยมุ่งเน้นการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและความก้าวหน้าด้านสวัสดิการสังคม การไม่รุกรานซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการจัดสรรเขตแดนของประเทศต่างๆให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนชาติที่เกี่ยวข้อง การให้ประชาชนชาติต่างๆมีสิทธิตัดสินใจด้วยตนเอง แต่ที่โรสเวลต์เน้นย้ำคือ ทั้งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษจะไม่แสวงหาดินแดนเพิ่มเติมและการให้ประเทศ

⁴ ibid., 82-83.

ต่างๆเลือกกำหนดการปกครองด้วยตนเอง รวมทั้งให้ประชาชนชาติต่างๆปลดพ้นจากความขาดแคลน และความกลัว

การโจมตีฐานทัพเรือสหรัฐที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ (Pearl Harbor) เกาะโออาฮู (Oahu) เขตปกครองฮาวาย (Territory of Hawaii) ของญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ.1941 ได้ทำให้ สหรัฐอเมริกาเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างเต็มตัว แต่แนวความคิดต่อต้านระบอบอาณานิคมของ ประธานาธิบดีโรสเวลต์ในช่วงแรกของสงครามนั้นยังไม่ชัดเจนนักระหว่างการให้เหล่าเจ้าอาณานิคม ยังคงรักษาอาณานิคมของตนไว้หลังสงครามยุติกับการต่อต้านระบอบอาณานิคม ยกตัวอย่างกรณี อาณานิคมของฝรั่งเศส โรสเวลต์ยังคงสนับสนุนให้ฝรั่งเศสฟื้นฟูอำนาจและอธิปไตยเหนือดินแดน ทั้งหมดรวมไปถึงอาณานิคมโพ้นทะเล สหรัฐอเมริกาประกาศสนับสนุนฝรั่งเศสให้กลับสู่สถานะเดิม ก่อนเกิดสงครามโลกใน ค.ศ.1939 โดยไม่ได้ประกาศสงครามกับรัฐบาลวีซีฝรั่งเศส ทั้งยอมรับอำนาจ อธิปไตยของรัฐบาลวีซีเหนือฝรั่งเศสและดินแดนอาณานิคมโพ้นทะเล แต่การสนับสนุนฝรั่งเศส ดังกล่าวก็ขัดแย้งกับหลักการในกฎบัตรแอตแลนติกและสะท้อนความไม่ชัดเจนในนโยบายของรัฐบาล อเมริกัน ทั้งนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางของสาธารณชนที่ส่วนใหญ่เชื่อว่าการที่ สหรัฐอเมริกาเข้าสู่สงครามก็เพื่อยุติระบอบการปกครองที่ไม่เป็นธรรม แต่การประกาศสนับสนุน ฝรั่งเศสดังกล่าว รวมถึงการที่ชาติในฝ่ายพันธมิตรหลายชาติยังคงปกครองอาณานิคมที่กระจัดกระจาย อยู่ทั่วทุกมุมโลกโดยเฉพาะอังกฤษพันธมิตรสำคัญซึ่งกำลังเผชิญปัญหาการเรียกร้องเอกราชใน อาณานิคมอินเดียของอังกฤษ (British India) ก็เป็นเรื่องที่สาธารณชนอเมริกันกำลังสนใจ ชาวอเมริกันจำนวนไม่น้อยจึงเริ่มไม่พอใจรัฐบาลของตนเพราะเห็นว่าการเข้าสู่สงครามแท้จริงแล้ว ก็เพื่อช่วยเหลือเหล่าชาติเจ้าอาณานิคมให้รักษาระบอบอาณานิคมเอาไว้หลังสงครามยุติซึ่งจะนำไปสู่ การเริ่มต้นใหม่ของยุคจักรวรรดินิยม

เมื่อรัฐบาลอเมริกันเห็นว่ากระแสของความไม่พอใจของประชาชนต่อความไม่ชัดเจนใน นโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมอาจทำให้การสนับสนุนและความนิยมของประชาชน ต่อรัฐบาลลดลง ประธานาธิบดีโรสเวลต์จึงประกาศยืนยันว่าสหรัฐอเมริกาคงยึดมั่นในนโยบายการ ต่อต้านระบอบอาณานิคมตามกฎบัตรแอตแลนติก เหตุการณ์ครั้งนี้ นับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ด้านนโยบายเพราะทำให้โรสเวลต์ซึ่งต่อต้านระบอบอาณานิคมอยู่แล้วตระหนักว่าชาวอเมริกัน

ส่วนใหญ่มีทัศนะเช่นเขา โรสเวลต์จึงตัดสินใจดำเนินนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมให้ชัดเจนมากขึ้น

2.1 แนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ

ตั้งแต่กลาง ค.ศ.1942 เป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาประกาศจุดยืนชัดเจนหลายครั้งว่าตนเป็นชาติที่ต่อต้านระบอบอาณานิคมและยึดมั่นหลักการที่ได้ประกาศไว้ในกฎบัตรแอตแลนติกซัมเมอร์ เวลล์ส (Sumner Welles) ที่ปรึกษาด้านการต่างประเทศของประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้กล่าวสุนทรพจน์ในวันที่ระลึกทหารผ่านศึกเมื่อกลางเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1942 ว่า "...ยุคสมัยลัทธิจักรวรรดินิยมนั้นได้ยุติลงแล้ว หลักการที่ได้ประกาศไว้ในกฎบัตรแอตแลนติกจะต้องถูกนำไปใช้ปฏิบัติทั่วทั้งโลก..."⁵ ดังนั้นแนวความคิดเรื่องการจัดตั้ง "ภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ" (International Trusteeship) ของโรสเวลต์จึงเกิดขึ้นในท้ายที่สุด

ประธานาธิบดีโรสเวลต์กล่าวถึงแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศครั้งแรกเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1942 ในระหว่างการหารือร่วมกับเวียเชสลัฟ มีไฮโลวิช โมโลตอฟ (Vyacheslav Mikhailovich Molotov) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหภาพโซเวียตซึ่งเดินทางมากรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (Washington D.C.) โรสเวลต์เสนอความเห็นที่ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการที่ได้ประกาศไว้ในกฎบัตรแอตแลนติก⁶ การธำรงรักษาสันติภาพของโลกในช่วงหลังสงครามควรที่จะยุติระบอบอาณานิคมเพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดของสงครามจากการต่อสู้เพื่อเอกราชของอาณานิคมเหล่านั้น อาณานิคมต่างๆควรได้รับเอกราช ในการเตรียมความพร้อมปกครองตนเองจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารภายในภาวะทรัสตีระหว่างประเทศซึ่งประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน รัสเซียและสหภาพโซเวียตจะร่วมกันกำกับดูแลชาติอาณานิคมต่างๆจนกว่าจะพร้อมในการปกครองตนเอง

หลังความสำเร็จในการรบตามแผนปฏิบัติการคบเพลิง (Operation Torch) เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1942 ฝ่ายพันธมิตรสามารถยึดอาณานิคมของวีซีฝรั่งเศสใน

⁵ Evelyn Speyer Colbert, *Southeast Asia in International Politics, 1941-1956* (Ithaca: Cornell University Press, 1977), 29.

⁶ Department of Defense U.S., "Report of the Office of the Secretary of Defense Vietnam Task Force," <https://www.archives.gov/research/pentagon-papers>

แอฟริกาเหนือได้และเตรียมความพร้อมขั้นสุดท้ายในการผลักดันกองทัพเยอรมันให้ออกจากแอฟริกาเหนือ สหรัฐอเมริกาจึงเตรียมส่งกำลังพลไปเพิ่มเติมยังแอฟริกาเหนือ

ในเดือนมกราคม ค.ศ.1943 ระหว่างการประชุมคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้แสดงทัศนะเป็นทางการครั้งแรกต่อสถานภาพของดินแดนอาณานิคมต่างๆ หลังสงครามโดยเฉพาะอินโดจีนว่าไม่ควรกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของฝรั่งเศสอีก ทั้งนี้ความคิดเห็นแก่คณะเสนาธิการร่วมว่าเมื่อเดินทางไปถึงอาณานิคมของฝรั่งเศสในแอฟริกาเหนือควรชี้แจงนโยบายนี้ ต่อนายพลดไวต์ ดี ไอเซนฮาวร์ (Dwight D. Eisenhower) ผู้บัญชาการกองทัพสหรัฐฯ ในแอฟริกาเหนือและโรเบิร์ต เมอร์ฟี (Robert Murphy) กงสุลใหญ่ประจำอาณานิคมแอลจีเรียของฝรั่งเศส (French Algeria) และที่ปรึกษาด้านการเมืองภาคพื้นแอฟริกาเหนือประจำรัฐบาลอเมริกัน⁷

ต่อมาในปลายเดือนมีนาคม ค.ศ.1943 ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้หารือเรื่องการจัดระเบียบโลกหลังสงครามร่วมกับแอนโทนี อีเดน (Anthony Eden) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศอังกฤษ โรสเวลต์เห็นว่าเมื่อสงครามยุติ แมนจูเรียและเกาะไต้หวันควรกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของจีนอีกครั้ง แนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศจะถูกนำไปปฏิบัติใช้ในเกาหลีซึ่งเป็นอาณานิคมอีกแห่งของญี่ปุ่นและเช่นเดียวกันกับอินโดจีนซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลวีซีฝรั่งเศส จีนคณะชาติและสหรัฐอเมริกาจะร่วมกันดูแลเกาหลี แต่ชาติใดจะดูแลอินโดจีนนั้นยังไม่มีความชัดเจนในการหารือครั้งนี้ การที่ประเด็นเรื่องชาติในการรับผิดชอบดูแลอินโดจีนยังคงไม่ชัดเจนอาจเป็นเพราะประเด็นเรื่องระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมเพื่อเอกราชและการปกครองตนเองโดยสมบูรณ์ของชาติอาณานิคมตามแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ ความกังวลในเรื่องดังกล่าวเกิดขึ้นหลังโรสเวลต์มีแนวคิดในการจัดตั้งภาวะทรัสตีระหว่างประเทศเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1942⁹ อย่างไรก็ตาม เพื่อแก้ไขปัญหานี้โรสเวลต์คิดจะนำนโยบายและวิธีการการปกครองที่สหรัฐอเมริกาเคยใช้ในฟิลิปปินส์มาประยุกต์กับอินโดจีนแต่ก็เห็นว่าอาจจะต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 20-30 ปี กว่าอินโดจีนจะมี

⁷ Allan W Cameron, *Viet-Nam Crisis: A Documentary History, Vol. I: 1940-1956* (London: Cornell University Press, 1971), 8-9.

⁸ Ibid., 9.

⁹ Colbert, 29.

ความพร้อม¹⁰

ในการประชุมสภาสงครามภาคพื้นแปซิฟิก (Pacific War Council) ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ในปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1943 สมาชิกที่ร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนฝ่ายพันธมิตรชาติต่างๆ ที่ประกาศสงครามต่อญี่ปุ่นได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน รัสเซีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดาและเนเธอร์แลนด์ ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้กล่าวถึงสถานะของอินโดจีนหลังสงครามว่า อินโดจีนจะต้องไม่กลับไปเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิฝรั่งเศสอีกต่อไปเพราะฝรั่งเศสซึ่งปกครองอินโดจีนมาเกือบศตวรรษแทบจะไม่ได้ดำเนินการอะไรเลยในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวอินโดจีน สหรัฐอเมริกาจึงจำเป็นต้องเข้าช่วยเหลือประชาชนเหล่านั้น¹¹

อีก 4 เดือนต่อมา ในการประชุมที่ไคโร (Cairo Conference) ประเทศอียิปต์ระหว่างวันที่ 22-26 พฤศจิกายน ค.ศ.1943 ซึ่งเป็นการประชุมเกี่ยวกับสถานการณ์สงครามในตะวันออกไกลและแปซิฟิก รวมถึงกำหนดนโยบายเกี่ยวกับอนาคตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างสหรัฐอเมริกา อังกฤษและจีน รัสเซีย สหภาพโซเวียตซึ่งยังไม่ได้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นอีกทั้งยังมีข้อผูกพันในกติกาคือความเป็นกลางโซเวียต-ญี่ปุ่นไม่ได้เข้าประชุมด้วยเพราะสตาลินผู้นำสหภาพโซเวียตเห็นว่าการประชุมกับผู้นำจีนคนชาติจะมีผลกระทบต่อสถานะของสหภาพโซเวียตในสงครามและเป็นการละเมิดกติกาสัญญาดังกล่าว ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้หารือกับจอมพลเจียงไคเช็คเรื่องสถานะของอินโดจีนหลังสงคราม ผู้นำทั้งสองเห็นพ้องกันว่าเมื่อสงครามยุติลงอินโดจีนไม่ควรกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของฝรั่งเศสแต่จะได้รับการดูแลตามแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ ส่วนระยะเวลาในการ

¹⁰ ในกรณีของฟิลิปปินส์ สหรัฐอเมริกาได้ครอบครองฟิลิปปินส์ตั้งแต่ ค.ศ.1899 และเริ่มพัฒนาฟิลิปปินส์ให้เจริญขึ้นอย่างจริงจังตั้งแต่ ค.ศ.1901 โดยจัดระเบียบการถือครองที่ดิน ปรับปรุงระบบคมนาคม การศึกษาและอื่นๆ ใน ค.ศ.1916 สภาคองเกรสออกรัฐบัญญัติโจนส์ (Jones Act) สัญญาจะให้เอกราชแก่ฟิลิปปินส์ในทันทีที่มีการจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพขึ้นบริหารประเทศ ทั้งมีสถานิติบัญญัติที่มาจากเลือกตั้งของชาวฟิลิปปินส์ ต่อมาใน ค.ศ.1934 มีการออกรัฐบัญญัติไทดิงส์-แม็กดักฟี (Tydings-McDuffie Act) กำหนดให้เอกราชแก่ฟิลิปปินส์ภายใน 10 ปี รัฐบัญญัติฉบับนี้ได้นำไปสู่การจัดตั้งเทศบาลเพื่อกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนประชาชนและอื่นๆ ฟิลิปปินส์รับรองรัฐบัญญัติฉบับนี้ใน ค.ศ.1936 อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกายังคงอำนาจด้านการทหารและการต่างประเทศเอาไว้ เมื่อครบกำหนด 10 ปีใน ค.ศ.1946 ฟิลิปปินส์ก็ประกาศเอกราชเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม แนวนโยบายที่ใช้ในฟิลิปปินส์จึงทำให้ประธานาธิบดีโรสเวลต์คิดจะนำมาประยุกต์ใช้กับอินโดจีนโดยใช้เวลาเตรียมการใกล้เคียงกัน.

¹¹ Mark Bradley, "Franklin Roosevelt, Trusteeship and Us Exceptionalism: Reconsidering the American Vision of Postcolonial Vietnam," in *A Companion to the Vietnam War*, ed. Marily B Young and Robert Buzzanco (Malden Mass: Blackwell, 2006). 131-132.

เตรียมความพร้อมเพื่อให้อินโดจีนปกครองตนเองได้นั้นต่างเห็นตรงกันว่าจะใช้วิธีการเดียวกับที่สหรัฐอเมริกาใช้กับฟิลิปปินส์แต่อาจใช้ระยะเวลาดำเนินการ 20-30 ปี

ในการประชุมครั้งนี้ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้หารือแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศและประเด็นสถานะของอินโดจีนหลังสงครามกับจอมพลเจียงไคเช็คแต่ไม่หารือกับเซอร์ซิลเพราะเห็นว่าตั้งแต่กลาง ค.ศ.1942 อังกฤษต่อต้านเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศมาโดยตลอดเพราะเกรงว่าหากอินโดจีนได้รับเอกราชและถูกกำกับดูแลตามแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศจะส่งผลถึงระบอบอาณานิคมในที่อื่นๆของตน อังกฤษยังคงมุ่งหมายจะรักษาระบอบอาณานิคมไว้เมื่อสงครามยุติลง¹² ดังนั้นการโน้มน้าวให้จอมพลเจียงไคเช็คสนับสนุนแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศสามารถทำได้ง่ายกว่าเพราะตามนโยบายนี้จีนคนชาติจะได้รับเกาะไต้หวันและแมนจูเรียกลับคืนจากญี่ปุ่น อีกทั้งจอมพลเจียงไคเช็คเองก็เคยกล่าวไว้ในระหว่างการหารือว่าจีนคนชาติไม่มีความสนใจในอินโดจีนเมื่อสงครามยุติลง

ในวันสุดท้ายของการประชุม ประธานาธิบดีโรสเวลต์ เซอร์ซิลและจอมพลเจียงไคเช็คได้ลงนามในคำประกาศแห่งไคโร (Cairo Declaration) สรุปผลการประชุมที่เน้นจุดมุ่งหมายการทำสงครามของฝ่ายพันธมิตรและยืนยันว่าจะร่วมกันทำสงครามจนกว่าญี่ปุ่นจะยอมแพ้อย่างไม่มีเงื่อนไข ทั้งหลังสงครามยุติฝ่ายพันธมิตรจะไม่แสวงหาดินแดนเพิ่มเติม

2.1.1 การประชุมที่เตหะราน หลังการประชุมที่ไคโรสิ้นสุดลง ประธานาธิบดีโรสเวลต์ เซอร์ซิลและคณะเสนาธิการทหารเดินทางไปประชุมที่กรุงเตหะรานทันที การประชุมที่เตหะราน (Tehran Conference) ระหว่างวันที่ 28 พฤศจิกายนถึง 1 ธันวาคม ค.ศ.1943 เป็นการประชุมที่ผู้นำชาติมหาอำนาจฝ่ายพันธมิตรคือ โรสเวลต์ เซอร์ซิล และสตาลินประชุมร่วมกันเป็นทางการครั้งแรก การประชุมครั้งนี้ชี้ให้เห็นความเป็นเอกภาพทางการเมืองของสามประเทศมหาอำนาจว่าด้วยสงครามและสันติภาพ ทั้งเป็นการประกาศให้โลกได้รับรู้ถึงจุดมุ่งหมายที่จะมุ่งไปสู่ชัยชนะตลอดจนเป็นพื้นฐานของแนวความคิดในการประชุมอีกหลายครั้งในเวลาต่อมา

ประเด็นหลักในการประชุมคือการวางแผนจัดระเบียบใหม่ให้แก่ยุโรปหลังสงครามและการพิจารณารายละเอียดการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) สถานการณ์สงคราม

¹² U.S.

ในยุโรปนั้นมีการหารือแผนปฏิบัติการร่วมในการปลดปล่อยยุโรปและการเคลื่อนทัพสู่เยอรมนี สหรัฐอเมริกาและอังกฤษตกลงที่จะเปิดแนวรบด้านที่ 2 โดยยกพลข้ามช่องแคบอังกฤษ เพื่อปลดปล่อยยุโรปตะวันตกและมุ่งหน้าสู่เยอรมนีตามแผนปฏิบัติการโอเวอร์ลอร์ด (Operation Overlord) ซึ่งต่อมานำไปสู่การยกพลขึ้นบกในวันดี-เดย์ (D-Day) ใน ค.ศ.1944 สหภาพโซเวียตก็เคลื่อนพลมุ่งสู่เยอรมนีจากทางตะวันออก ส่วนทางแปซิฟิกนั้นได้หารือกันถึงการเข้าร่วมสงครามของสหภาพโซเวียต

นอกเหนือจากประเด็นหลักเรื่องสถานการณ์สงคราม ประธานาธิบดีโรสเวลต์นำเรื่องสถานะของฝรั่งเศสหลังสงคราม ซึ่งรวมถึงระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสโดยเฉพาะอินโดจีนหารือเป็นการส่วนตัวกับสตาลินเพื่อหยั่งท่าทีและความคิดของสตาลินเกี่ยวกับเรื่องอาณานิคม โรสเวลต์เห็นว่าอินโดจีนไม่ควรจะกลับไปเป็นของฝรั่งเศสอีกและไม่เห็นด้วยกับเซอร์ซิลที่ว่า การฟื้นฟูฝรั่งเศสให้กลับมาเป็นชาติมหาอำนาจอีกครั้งจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรและแรงงานจากอาณานิคม สตาลินเห็นด้วยกับโรสเวลต์ทั้งยังให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ควรที่จะปฏิบัติการด้านการเมืองเพื่อตอบโต้การโฆษณาชวนเชื่อของญี่ปุ่นในเรื่องการให้เอกราชแก่เหล่าอาณานิคมเสียก่อน สตาลินให้ความคิดเห็นเรื่องแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อให้เอกราชแก่อินโดจีนโดยควรเริ่มด้วยการพัฒนาระบบการบริการสาธารณะและกล่าวว่าอินโดจีนไม่ควรกลับไปเป็นของฝรั่งเศสอีก¹³

ความคิดเห็นของสตาลินเกี่ยวกับเรื่องอาณานิคมและโดยเฉพาะแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อปกครองตนเองของอินโดจีนนั้นสอดคล้องกับวิธีการเตรียมความพร้อมตามแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ ดังนั้นประธานาธิบดีโรสเวลต์จึงกล่าวถึงการนำอินโดจีนไปอยู่ภายใต้การดูแลตามแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศหลังสงครามยุติลงและเน้นถึงข้อสรุปจากการหารือร่วมกับจอมพลเจียงไคเช็คในการประชุมที่ไคโรว่า จีนคณะชาติก็เห็นด้วยกับแนวความคิดนี้แต่อาจจะต้องเวลาในการเตรียมความพร้อมให้แก่อินโดจีนนาน 20-30 ปี สตาลินก็เห็นด้วยกับโรสเวลต์¹⁴

ในการประชุมครั้งนี้ ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้เสนอแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศต่อผู้นำมหาอำนาจฝ่ายพันธมิตรทั้ง 3 ชาติอีกครั้ง ซึ่งก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีโดยได้การ

¹³ Cameron, 10.

¹⁴ Ibid., 10-11.

ยอมรับจากสหภาพโซเวียต และเมื่อรวมถึงการเห็นด้วยของจีนคณะชาติในการประชุมที่โครีแล้วนั้น รัสเวลต์ก็มั่นใจเรื่องการดำเนินนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมโดยเฉพาะนโยบายที่มีต่ออินโดจีน เขายังเชื่อมั่นว่าการคัดค้านของอังกฤษจะไม่มีน้ำหนักอีกต่อไปและแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้หลังสงครามยุติลง

2.2 การดำเนินนโยบายที่ชัดเจนต่ออินโดจีนและการขัดขวางฝรั่งเศสในการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีน

การที่สหภาพโซเวียตและจีนคณะชาติเห็นด้วยกับเรื่องแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ ทำให้ประธานาธิบดีรัสเวลต์เริ่มกดดันอังกฤษให้ยอมรับแนวคิดดังกล่าว ในปลายเดือนมกราคม ค.ศ.1944 ในการหารือร่วมกันระหว่างรัสเวลต์กับลอร์ดฮาลิแฟกซ์ (Lord Halifax) เอกอัครราชทูตอังกฤษประจำสหรัฐอเมริกา รัสเวลต์ให้ความคิดเห็นกดดันลอร์ดฮาลิแฟกซ์เพื่อให้ยอมรับแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศและนโยบายที่จะให้อินโดจีนเป็นเอกราชจากฝรั่งเศส หลังสงครามโดยอ้างว่าทั้งจีนคณะชาติและสหภาพโซเวียตสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวและสหรัฐอเมริกาไม่จำเป็นต้องยอมปฏิบัติตามกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษอีกต่อไป¹⁵

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1944 ประธานาธิบดีรัสเวลต์ได้รับรายงานว่าฝรั่งเศสเสรีภายใต้การนำของนายพลเดอโกลวางแผนปฏิบัติการเพื่อยึดอินโดจีนคืนจากญี่ปุ่นตามที่ได้ประกาศไว้กับคณะกรรมการปลดปล่อยแห่งชาติเมื่อต้นเดือนธันวาคม ค.ศ.1943 รัสเวลต์จึงสั่งการไปยังกระทรวงการต่างประเทศเพื่อแจ้งฝรั่งเศสเสรีว่า หากจะมีปฏิบัติการทางการทหารเกิดขึ้นในอินโดจีน ก็ต้องเป็นหน้าที่ของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษมากกว่าและหลังปฏิบัติการประสบผลสำเร็จแล้ว สหรัฐอเมริกาจะดำเนินการเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศโดยทันที¹⁶ รัสเวลต์ติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอินโดจีนอย่างใกล้ชิดและสั่งการให้หน่วยงานต่างๆไม่ว่าจะเป็นฝ่ายทหารหรือพลเรือนที่มีฐานปฏิบัติการในจีนทั้งที่จุงกิงและคุนหมิง หรือในศรีลังกาที่เมืองแคนดี้ (Kandy) ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์บัญชาการภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia Command) ให้ประสานงานกันและรวบรวมข่าวกรองเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกันอินโดจีนเพื่อรายงานกลับมา

¹⁵ *ibid.*, 13.

¹⁶ Russel Hunt Fifield, *Americans in Southeast Asia: The Roots of Commitment* (New York: Thomas Y. Crowell, 1973), 39.

ในกลางเดือนตุลาคม ค.ศ.1944 คอร์ดเวลล์ ฮัลล์ (Cordell Hull) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบันทึกถึงประธานาธิบดีโรสเวลต์ว่า เจ้าหน้าที่ของสหรัฐอเมริกาที่ปฏิบัติการในจีนมีแผนเรื่องความช่วยเหลือด้วยการจะสนับสนุนอาวุธยุทธภัณฑ์แก่กลุ่มต่อต้านญี่ปุ่นในอินโดจีนและเพื่อให้ปฏิบัติการตามแผนการนี้บรรลุผล สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยทหารของฝรั่งเศสเสรีที่ปฏิบัติการในจีนและให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มต่อต้านของชาวพื้นเมือง รวมทั้งกลุ่มของฝรั่งเศสเสรีทั้งภายในและภายนอกอินโดจีนอีกด้วย

ประธานาธิบดีโรสเวลต์ตอบบันทึกของฮัลล์ไปว่า สหรัฐอเมริกาควรต้องดำเนินการบางอย่างกับกลุ่มต่อต้านญี่ปุ่นในอินโดจีนและให้ฮัลล์ทำรายงานที่ชัดเจนในรายละเอียดต่างๆมากกว่านี้เพื่อพิจารณาอีกครั้ง แม้ความเห็นของโรสเวลต์จะเป็นเหมือนการบอกรายเบี่ยงและยังไม่ตัดสินใจเด็ดขาด แต่ก็สะท้อนแนวความคิดที่จะไม่ช่วยเหลือใดๆแก่ฝรั่งเศสในการจะเข้าไปฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนอีกครั้ง ในต้นเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1944 ฮัลล์ส่งรายละเอียดโดยแจ้งว่ากองทัพฝรั่งเศสเสรีได้เดินทางมาถึงยังศรีลังกาแล้ว ทั้งเริ่มประสานงานกับกองทัพรัฐบาลอาณานิคมในอินโดจีน อังกฤษให้ความช่วยเหลือฝรั่งเศสหลายเรื่อง เช่น การโฆษณาชวนเชื่อในอินโดจีนเรื่องที่ฝรั่งเศสจะกลับเข้าไปฟื้นฟูอาณานิคม เป็นต้น อังกฤษ เนเธอร์แลนด์และฝรั่งเศสยังจะร่วมกันฟื้นฟูระบอบอาณานิคมขึ้นใหม่โดยใช้ยุทธภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกาแต่จะไม่ให้สหรัฐอเมริกามีส่วนร่วมหรือรับทราบการปฏิบัติการในครั้งนี้¹⁷

ประธานาธิบดีโรสเวลต์ให้ความเห็นแก่ฮัลล์ว่า ต้องชี้แจงให้เจ้าหน้าที่ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนที่ปฏิบัติการอยู่ในจีนและศรีลังกาทราบชัดเจนว่า สหรัฐอเมริกาจะไม่สนับสนุนการปฏิบัติการใดๆของฝรั่งเศสและไม่ให้ความคิดเห็นใดๆต่อปัญหาทางการเมืองของฝ่ายฝรั่งเศส แม้รัฐบาลอเมริกันยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนเกี่ยวกับอนาคตของอินโดจีนแต่ก็จะประกาศหลักการให้สาธารณชนชาวอเมริกันรับทราบถึงความพยายามของอังกฤษ เนเธอร์แลนด์และฝรั่งเศสในการรื้อฟื้นระบอบอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นใหม่อีกครั้ง สหรัฐอเมริกาต้องมีส่วนร่วมในแผนการจัดระเบียบตะวันออกไกลใหม่หลังสงครามและแจ้งเรื่องดังกล่าวให้ทั้ง 3 ชาติรับทราบแล้ว¹⁸

¹⁷ Cameron, 14-17.

¹⁸ Ibid., 17-18.

ความเห็นของประธานาธิบดีโรสเวลต์แสดงให้เห็นว่า ในช่วงเวลานั้นเหล่าประเทศเจ้าอาณานิคมในฝ่ายพันธมิตรโดยเฉพาะฝรั่งเศสต้องการคำตอบที่ชัดเจนว่าสหรัฐอเมริกาจะสนับสนุนนโยบายของพวกเขาหรือไม่ การที่โรสเวลต์ยังไม่แสดงทัศนคติที่ชัดเจนนั้นก็ดูขัดแย้งกับการดำเนินนโยบายก่อนหน้านี้เพราะเขาเคยให้ทัศนคติต่ออนาคตของอินโดจีนไว้อย่างชัดเจนว่าหลังสงครามยุติลงจะไม่ให้ฝรั่งเศสกลับไปปกครองอีก ความเห็นของโรสเวลต์จึงเป็นวาทะทางการเมืองและการทูตที่มีนัยปฏิเสธที่จะช่วยเหลือการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นใหม่ โรสเวลต์ยังได้สั่งการตรงไปยังแพทริก เฮอร์ลีย์ (Patrick Hurley) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงวอชิงตันว่า สหรัฐอเมริกาจะไม่สนับสนุนฝรั่งเศสแต่จะให้เป็นไปตามความตกลงที่จะมีขึ้นในการประชุมร่วมกันของชาติพันธมิตรที่จะจัดขึ้นในต้น ค.ศ.1945 อีกทั้งให้เฮอร์ลีย์คอยรายงานความเคลื่อนไหวและภารกิจต่างๆของทั้ง 3 ชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกา

ในกลาง ค.ศ.1944 สถานการณ์สงครามฝั่งแปซิฟิกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากช่วงปลาย ค.ศ.1943-ต้น ค.ศ.1944 สหรัฐอเมริกามีชัยชนะในการรบที่หมู่เกาะมาเรียนาและหมู่เกาะปาเลา (Mariana and Palau Islands Campaign) โดยยึดดินแดนใต้การปกครองของญี่ปุ่นกลับคืนได้หลายแห่ง สหรัฐอเมริกาจึงใช้ดินแดนเหล่านี้เป็นฐานทัพเพื่อเตรียมความพร้อมในการบุกเกาะญี่ปุ่น การเปิดปฏิบัติการบุกเกาะญี่ปุ่นนั้นสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องมีฐานทัพส่วนหน้าเพื่อสนับสนุนปฏิบัติการอย่างใกล้ชิด ประธานาธิบดีโรสเวลต์ นายพลดักลาส แมกอาร์เธอร์ (Douglas MacArthur) และนายพลเชสเตอร์ นิมิตซ์ (Chester Nimitz) ต่างมีแผนจัดตั้งฐานทัพที่แตกต่างกันออกไป ฝ่ายทหารเห็นว่าก่อนการบุกเกาะญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องตัดญี่ปุ่นออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ นายพลแมกอาร์เธอร์เห็นว่าควรจะเป็นที่ฟิลิปปินส์ ส่วนนายพลนimitซ์เห็นว่าควรเป็นเกาะไต้หวัน¹⁹ แต่โรสเวลต์กลับเห็นแย้งว่าให้ใช้จีนเป็นฐานปฏิบัติการส่วนหน้า

¹⁹ Tonnesson. 162-163.

การที่ประธานาธิบดีโรสเวลต์เห็นควรใช้เงินเป็นฐานปฏิบัติการส่วนหน้าส่วนหนึ่งเป็นเพราะเหตุผลทางด้านการเมือง โรสเวลต์ต้องการให้เงินคณะชาติมีบทบาทสำคัญในการเมืองระหว่างประเทศ ภายหลังสงครามยุติลง ดังนั้นการสนับสนุนแก่กองทัพจีนคณะชาติเพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่นจึงมีความสำคัญมาก ในช่วงเวลาขณะนั้นจีนคณะชาติได้รับการสนับสนุนผ่านทางเส้นทางพม่า (Burma road) ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างอินเดียผ่านตอนเหนือของพม่าไปยังจุงกิงแต่เนื่องจากกลางเดือนเมษายน ค.ศ.1944 ญี่ปุ่นเปิดการรุกตามแผนปฏิบัติการอิชิโกะ (Operation Ichi-Go) บริเวณทางภาคใต้ของจีน ญี่ปุ่นสามารถยึดเมืองและทำลายสนามบินได้หลายแห่ง²⁰ แต่ที่สำคัญที่สุดคือสามารถทำลายแนวป้องกันของกองทัพจีนคณะชาติที่ป้องกันเส้นทางสู่จุงกิงและเส้นทางพม่า

สหรัฐอเมริกาและจีนคณะชาติจึงวางแผนร่วมกันเพื่อตอบโต้การรุกของญี่ปุ่นและยึดพื้นที่ทางภาคใต้รวมไปถึงเมืองท่าต่างๆคืนแต่ปฏิบัติการดังกล่าวเสี่ยงที่จะล้มเหลวพอควรเนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นในอินโดจีนโดยเฉพาะในเขตตังเกี๋ยสามารถเคลื่อนกำลังมาจากทิศใต้เพื่อโอบล้อมกองทัพจีนคณะชาติขณะเคลื่อนกำลังมุ่งหน้าไปยังทะเล ดังนั้นในเดือนกันยายน ค.ศ.1944 สหรัฐอเมริกาจึงมีแผนที่จะเปิดปฏิบัติการต่อเขตตังเกี๋ยเพื่อกำจัดภัยคุกคามของกองทัพญี่ปุ่นต่อการรุกมุ่งสู่ทะเล และเพื่อจะใช้เส้นทางรถไฟซึ่งเชื่อมต่อจากเมืองท่าไฮฟองมายังกรุงฮานอยข้ามเข้าไปยังเขตแดนจีนเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อแผนการตั้งฐานปฏิบัติการส่วนหน้า²¹ ประธานาธิบดีโรสเวลต์คาดหวังว่าแผนปฏิบัติการนี้จะบรรลุวัตถุประสงค์ในแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศด้วยการปลดปล่อยอินโดจีนจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส

ในปลายเดือนตุลาคม ค.ศ.1944 สหรัฐอเมริกาเปิดการรบที่หมู่เกาะฟิลิปปินส์ (Philippines campaign) ซึ่งทำให้ชายฝั่งของอินโดจีนและจีนอยู่ภายใต้ระบอบการปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาและหากมีชัยชนะที่ฟิลิปปินส์รวมทั้งการสิ้นสุดลมมรสุม สหรัฐอเมริกาก็จะเปิดปฏิบัติการต่อเขตตังเกี๋ยโดยทันทีซึ่งคาดการณ์ไว้ว่าจะเกิดขึ้นประมาณเดือนมีนาคม ค.ศ.1945²² เมื่อแผนบุกเขตตังเกี๋ยได้ถูกกำหนดขึ้นในกรอบเวลาที่แน่นอน กอปรกับความมุ่งมั่นของประธานาธิบดีโรสเวลต์ที่ต้องการจะใช้โอกาสนี้ดำเนินการแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ

²⁰ Richard Overy, *The Second World War: The Complete Illustrated History* (London: Andre Deutsch, 2014). 180-181.

²¹ Tonnesson, 163.

²² *Ibid.*, 169.

โรสเวลต์จึงสั่งการให้หน่วยงานของกองทัพสหรัฐฯที่ประจำในจีนเริ่มปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมในการบุกอินโดจีนที่จะเกิดขึ้นในวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ.1945

3.1 การปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองในอินโดจีนของหน่วยไอเอสเอส

เมื่อสหรัฐอเมริกากำหนดแผนปฏิบัติการบุกเขตตั้งเกียในช่วงเดือนมีนาคม ค.ศ.1945 ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการปฏิบัติการครั้งนี้ ประธานาธิบดีโรสเวลต์สั่งการให้หน่วยงานต่างๆของกองทัพสหรัฐฯที่มีฐานปฏิบัติการอยู่ในจีนทำการรวบรวมข่าวกรองจากอินโดจีน หน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่ดังกล่าวในช่วงเวลานั้นคือสำนักงานบริการด้านยุทธศาสตร์ หรือที่รู้จักในชื่อหน่วยไอเอสเอส หน่วยไอเอสเอสก่อตั้งขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1942 โดยมีนายพลวิลเลียม โดโนแวน (William Donovan) เป็นผู้บังคับบัญชา มีการจัดกำลังเป็นหน่วยงานทางทหารอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ ภารกิจหลักคือการรวบรวมข่าวกรอง การปฏิบัติการสงครามจิตวิทยาและสงครามกองโจร พื้นที่ปฏิบัติการหลักจะอยู่ในอินเดีย จีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในปลาย ค.ศ.1942 หลังจากการก่อตั้งหน่วยไอเอสเอสได้ไม่นาน นายพลโดโนแวนมีแผนจะขยายการปฏิบัติการของหน่วยไอเอสเอสไปยังจีน แต่ในช่วงเวลานั้นมีหน่วยงานทั้งของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศสเสรีและจีนคณะชาติที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการหาข่าวกรองในจีนอยู่แล้ว นายพลโดโนแวนเห็นว่าจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากจากหน่วยงานต่างๆเหล่านี้โดยเฉพาะจาก “หน่วยเอสเอซีโอ” (SACO) “กองทัพอากาศที่ 14” (Fourteenth Air Force) และ “หน่วยจีบีที” (GBT)

“องค์กรความร่วมมือจีน-อเมริกัน” (Sino-American Cooperative Organization) หรือ หน่วยเอสเอซีโอ เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันระหว่างชุดปฏิบัติการของกองทัพเรือสหรัฐฯที่ปฏิบัติการอยู่ในจีนภายใต้การบังคับบัญชาของเรือเอกมิลตัน ไมล์ (Milton Miles) กับหน่วยความมั่นคงและการปฏิบัติการต่อต้านการหาข่าวกรองของกองทัพจีนคณะชาติภายใต้การบังคับบัญชาของนายพลต่ายลี่ (Dai Li) ภารกิจหลักคือรวบรวมข้อมูลสภาพอากาศบริเวณชายฝั่งทะเลและเมืองท่าของจีนเพื่อเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติการของกองทัพอากาศสหรัฐฯที่ปฏิบัติการในจีน

กองทัพอากาศที่ 14 เป็นส่วนหนึ่งของกองกำลังทางอากาศสังกัดกองทัพบกสหรัฐอเมริกา (United States Army Air Forces) ซึ่งได้รับการยกสถานะมาจากกลุ่มอาสาสมัครอเมริกันที่ 1 (1st American Volunteer group) และกองกำลังผสมทางอากาศในจีน (China Air Task Force) ตามลำดับโดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของนายพลแคลร์ เซนนาลต์ (Claire Chennault) มีภารกิจในการปฏิบัติการโจมตีทางอากาศต่อกองทัพญี่ปุ่นในจีน ทะเลจีนใต้ อินเดีย พม่า ไทยและอินโดจีน มีฐานปฏิบัติการใหญ่อยู่ที่คุนหมิง ส่วน “กอร์ดอน-เบอร์นาร์ด-แทน” (Gordon-Bernard-Tan) หรือที่รู้จักในชื่อหน่วยจีบีที เป็นนามสกุลเจ้าหน้าที่คนสำคัญทั้ง 3 คน ได้แก่ ลอเรนซ์ กอร์ดอน (Laurence Gordon) นายทหารจากกองทัพอังกฤษและผู้ก่อตั้งหน่วย แฮร์รี เบิร์นาร์ด (Harry Bernard) ชาวอเมริกันและแฟรงค์ แทน (Frank Tan) ชาวอเมริกันเชื้อสายจีน หน่วยจีบีทีเป็นหน่วยงานพลเรือนกึ่งทหารทำหน้าที่รวบรวมข่าวกรองในอินโดจีนโดยสร้างเครือข่ายในหมู่ชาวตะวันตกที่อาศัยในอินโดจีน เช่น ข้าราชการอาณานิคม หรือเจ้าของธุรกิจต่างๆ เป็นต้น หน่วยจีบีทีไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของชาติใดโดยเฉพาะ ข่าวกรองที่หน่วยได้มานั้นก็จะรายงานต่อทั้งอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและจีนคนละชาติ หน่วยจีบีทีมีฐานปฏิบัติการอยู่ที่เมืองล้งเฉา (Lung Chow) มณฑลกว๋างสี ไกล่ชายแดนอินโดจีน

3.1.1 ความร่วมมือระหว่างหน่วยไอเอสเอสกับหน่วยเอสเอซีไอ ในระยะแรกตามแผนการขยายฐานปฏิบัติการไปยังจีนของนายพลโดโนแวน หน่วยไอเอสเอสได้รับความร่วมมือจากหน่วยเอสเอซีไอ แม้หน่วยเอสเอซีไอจะมีภารกิจหลักในการรวบรวมข้อมูลสภาพอากาศ แต่ต้น ค.ศ.1943 ก็เริ่มสนใจการปฏิบัติการหาข่าวกรองในอินโดจีนโดยมีจุดเริ่มต้นจากข้อมูลสภาพอากาศอากาศบริเวณชายฝั่งทะเลในเขตตังเกี๋ย เพื่อให้การทำงานของหน่วยเอสเอซีไอมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งจะส่งผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติการของหน่วยไอเอสเอส นายพลโดโนแวนจึงติดต่อรัฐบาลเฉพาะกาลฝรั่งเศสเสรีในแอฟริกาเหนือเพื่อขอความร่วมมือและความช่วยเหลือในการรวบรวมข่าวกรองจากอินโดจีน แต่เมื่อเริ่มปฏิบัติการจริงหน่วยเอสเอซีไอมีปัญหาขัดแย้งกับคณะปฏิบัติการทางทหารของฝรั่งเศสเสรี (French military mission) ที่ประจำในจีนเนื่องจากหน่วยเอสเอซีไอมีเจ้าหน้าที่ชาวเวียดนามซึ่งฝรั่งเศสเสรีเกรงว่าจะเป็นอุปสรรคต่อการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมหลังสงครามยุติ แต่การที่มีหน่วยไอเอสเอสสนับสนุนหน่วยเอสเอซีไอมีส่วนทำให้ปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นสามารถแก้ไขได้ คณะปฏิบัติการทางทหารของฝรั่งเศสเสรี

จึงได้ให้การสนับสนุน รวมไปถึงการแบ่งปันข่าวกรองที่ได้จากอินโดจีนให้แก่หน่วยเอสเอซีไอและหน่วยไอเอสเอส

ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1943 การปฏิบัติการของหน่วยเอสเอซีไอในอินโดจีนประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก มีการประเมินว่าในเวลาไม่นานนักทางหน่วยจะสามารถสร้างสายข่าวที่แฝงตัวปฏิบัติการอยู่ในอินโดจีนได้หลายแสนนาย หน่วยเอสเอซีไอยังมีแผนปฏิบัติการด้านการโฆษณาชวนเชื่อในอินโดจีนด้วยการแจกจ่ายใบปลิวเพื่อปลุกกระตมให้ชาวอินโดจีน รวมไปถึงข้าราชการอาณานิคมให้เข้าร่วมกับฝ่ายพันธมิตรเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อถึงเดือนตุลาคม ค.ศ.1943 แผนการโฆษณาชวนเชื่อนี้ก็พร้อมปฏิบัติการ แม้การปฏิบัติการของหน่วยเอสเอซีไอจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่นายพลโดโนแวนกลับเห็นว่าข่าวกรองที่ได้มานั้นยังไม่เป็นประโยชน์เพียงพอสำหรับหน่วยไอเอสเอสและกองทัพบกสหรัฐ การที่หน่วยเอสเอซีไอเกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนคณะชาตยั้งทำให้จีนคณะชาติเข้าแทรกแซงการปฏิบัติการอยู่บ่อยครั้ง รวมถึงการพยายามจะเข้าควบคุมหน่วยไอเอสเอสอีกด้วย²³ นอกจากนี้หน่วยเอสเอซีไอยังมีความสัมพันธ์อันดีกับฝ่ายฝรั่งเศสโดยเฉพาะกับคณะปฏิบัติการกิจการทหารของฝรั่งเศสเสรี นายพลโดโนแวนจึงกังวลและไม่พอใจมากเพราะต้องการให้การปฏิบัติการของหน่วยไอเอสเอสเป็นอิสระไม่ถูกควบคุมหรือแทรกแซงโดยชาติอื่นๆ ดังนั้นหน่วยไอเอสเอสจึงจัดตั้งแผนงานขึ้นมาใหม่ โดยคาดหวังว่าแผนงานใหม่นี้จะสามารถเข้าถึงข่าวกรอง รวมไปถึงสามารถควบคุมการปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อและสงครามจิตวิทยาของหน่วยเอสเอซีไอได้โดยตรง ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1943 นายพลโดโนแวนจึงมีคำสั่งปลดผู้กองไมล์ออกจากตำแหน่งหัวหน้าหน่วยไอเอสเอสสาขาตะวันออกไกล

3.1.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยไอเอสเอสกับกองทัพอากาศที่ 14 หลังจากการปลดผู้กองไมล์ หน่วยไอเอสเอสคาดหวังว่าจะเข้าควบคุมการปฏิบัติการของหน่วยเอสเอซีไอได้โดยตรง แต่ในทางปฏิบัติหน่วยเอสเอซีไอก็ยังคงปฏิบัติการตามเดิม อีกทั้งทหารซึ่งหน่วยไอเอสเอสแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยเอสเอซีไอก็ให้ความร่วมมือกับอดีตผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้กองไมล์และ

²³ Department of War U.S., Strategic Services Unit History Project, *The Overseas Targets: War Report of the Oss Vol. 11* (New York: Walker Publishing Company, 1976), 363.

จีนคณะชาติ หน่วยโอเอสเอสจึงยังไม่มีอิทธิพลเหนือหน่วยเอสเอซีโอได้อย่างแท้จริงซึ่งสร้างปัญหาในการปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองจากอินโดจีนอย่างมาก ด้วยเหตุดังกล่าวหน่วยโอเอสเอสจึงหันไปสร้างความร่วมมือกับกองทัพอากาศที่ 14 ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้แก่หน่วยเอสเอซีโออย่างมาก ความขัดแย้งระหว่างหน่วยโอเอสเอสกับหน่วยเอสเอซีโอทำให้จีนคณะชาติกังวลเพราะเห็นว่าการขัดแย้งนี้จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนคณะชาติ จีนคณะชาติในท้ายที่สุดจึงยุติการแทรกแซง รวมทั้งสั่งการให้คณะปฏิบัติการกิจการทหารของฝรั่งเศสเสรีปิดฐานปฏิบัติการในจีน เจ้าหน้าที่หน่วยเอสเอซีโอซึ่งเป็นอดีตผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้การไมล์เดินทางออกจากจีนไปในช่วงเวลาเดียวกัน ความร่วมมือระหว่างหน่วยโอเอสเอสกับกองทัพอากาศที่ 14 ทำให้หน่วยเอสเอซีโอหมดบทบาทลงโดยปริยาย

ความร่วมมือระหว่างกันของหน่วยโอเอสเอสกับกองทัพอากาศที่ 14 ได้ก่อประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะกับกองทัพอากาศที่ 14 ซึ่งต้องการข่าวกรองจากหน่วยโอเอสเอสเพราะในช่วงเวลานั้นหน่วยงานกำลังมีปัญหาด้านการข่าวเนื่องจากข่าวกรองที่แม่นยำและน่าเชื่อถือมีน้อยรวมไปถึงเจ้าหน้าที่และเครือข่ายในการปฏิบัติการหาข่าวกรองก็มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่ขนาดใหญ่ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ กองทัพอากาศที่ 14 ยังต้องการให้หน่วยโอเอสเอสสนับสนุนการปฏิบัติการด้านการโฆษณาชวนเชื่ออีกด้วย²⁴ ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งหน่วย “กองกำลังทางอากาศและบกแห่งเจ้าหน้าที่ทรัพยากรและช่างเทคนิค” (Air and Ground Forces Resources and Technical Staff) หรือ “หน่วยเอจีเอฟอาร์ทีเอส” (AGFRTS) ขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ.1944 โดยมีภารกิจในการช่วยเหลือนักบินอเมริกันที่เครื่องบินถูกยิงและจำเป็นต้องสละเครื่องโตร่มลงยังเขตปกครองของญี่ปุ่น รวมไปถึงการรวบรวมข่าวกรองและปฏิบัติการรบด้วยยุทธวิธีสงครามกองโจรในแนวหลังของญี่ปุ่น

การปฏิบัติการของหน่วยโอเอสเอสในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงจากชาติอื่น ๆ ตามที่นายพลโดโนแวนต้องการ หน่วยโอเอสเอสได้ส่งทหารจากทุกแผนกลงสู่พื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น แผนกข่าวกรองลับ (Secret Intelligence) ซึ่งมีหน้าที่รวบรวมข่าวกรองต่างๆ ของญี่ปุ่น แผนกปฏิบัติการพิเศษ (Special Operations) ซึ่งมีหน้าที่การปฏิบัติการรบด้วยยุทธวิธีสงครามกองโจรและแผนกปฏิบัติการขวัญกำลังใจ

²⁴ ibid., 428.

(Morale Operations) ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อด้วยวิธีการต่างๆเพื่อทำลายขวัญกำลังใจของญี่ปุ่นและสร้างฐานสนับสนุนจากประชากรท้องถิ่นในเขตยึดครองให้แก่สหรัฐอเมริกา²⁵ เป็นต้น

ปฏิบัติการของแผนการปฏิบัติการขวัญกำลังใจเป็นพันธกิจสำคัญที่สุดด้านการช่วยเหลือนักบินและรวบรวมข่าวกรอง ถึงแม้จะสามารถส่งทหารไปปฏิบัติการในพื้นที่เขตปกครองของญี่ปุ่น แต่ความสำเร็จในปฏิบัติการจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากประชากรในท้องถิ่น รวมถึงกลุ่มต่อต้านญี่ปุ่นต่างๆ ยุทธวิธีที่แผนกปฏิบัติการขวัญกำลังใจใช้คือการโฆษณาชวนเชื่อ ด้านนโยบายและหลักการต่างๆในการต่อสู้กับฝ่ายอักษะตามที่สหรัฐอเมริกาได้ประกาศไว้ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมสงคราม เช่น กฎบัตรแอตแลนติกและ “หลัก 4 ประการ” (Four Freedoms) เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจและเห็นว่าวัตถุประสงค์ของสหรัฐอเมริกาในสงครามก็เพื่อผดุงและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพ สันติภาพและประชาธิปไตย ทั้งเพื่อหยุดยั้งการรุกรานอันไม่ชอบธรรมและกำจัดความโหดร้ายป่าเถื่อนของระบอบการปกครองของฝ่ายอักษะ (ญี่ปุ่น) โดยชี้ให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาเข้ามาเพื่อช่วยเหลือประชากรในท้องถิ่นนั้นๆ ดังนั้น การช่วยเหลือสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่นจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องและควรกระทำ

ใน ค.ศ.1944 กองทัพอากาศที่ 14 เริ่มส่งเครื่องบินโจมตีเป้าหมายของกองทัพญี่ปุ่นในอินโดจีนบ่อยครั้ง หน่วยโอเอสเอสต้องเตรียมความพร้อมในปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือนักบิน ซึ่งอาจจะถูกยิงตก รวมถึงปฏิบัติการหาข่าวกรองในอินโดจีน แต่การปฏิบัติการดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องได้รับความร่วมมือจากประชากรท้องถิ่น หน่วยโอเอสเอสจึงนำยุทธวิธีนี้ไปใช้ในอินโดจีน ด้วยเหตุผลนี้จึงเข้าใจได้ไม่ยากนักว่าเหตุใดโฮจิมินห์และขบวนการเวียดมินห์จึงเลือกที่จะขอการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาเพราะเห็นว่าสหรัฐอเมริกามีนโยบายในการต่อต้านระบอบอาณานิคมตามประกาศในกฎบัตรแอตแลนติก โฮจิมินห์มักกล่าวอ้างเหตุผลการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่นบ่อยครั้งในเวลาต่อมาเพื่อจะได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆอย่างที่กองทัพเวียดมินห์ต้องการ

ในการวางแผนปฏิบัติการร่วมกันของหน่วยโอเอสเอสกับหน่วยเอจีเอฟอาร์ทีเอส ทั้งสองหน่วยแบ่งพื้นที่ปฏิบัติการเป็นเขตต่างๆซึ่งในแต่ละเขตนั้นมียุทธวิธีที่ใช้ในปฏิบัติการช่วยเหลือ

²⁵ Eugene Liptak, *Office of Strategic Services 1942-45: The World War II Origins of the Cia* (Oxford: Osprey Publishing Ltd, 2009), 6-9.

นักบินและรวบรวมข่าวกรองที่แตกต่างกัน ตามรายงานแผนการปฏิบัติการนั้น อินโดจีนถูกกำหนดให้อยู่ในเขตสงครามที่ 4 โดยข่าวกรองจะถูกรวบรวมจากเครือข่ายของหลายฝ่าย เช่น จีนคณะชาติ ฝรั่งเศสเสรีและที่สำคัญคือหน่วยจีบีทีซึ่งมีเครือข่ายข่าวกรองที่กว้างขวางและในเวลานั้นสามารถจัดตั้งสถานีวิทยุขึ้นมาหลายจุดในอินโดจีน เช่น กรุงเทพมหานครและเมืองท่าไฮฟอง เป็นต้น รายงานแผนปฏิบัติการแสดงให้เห็นความมีประสิทธิภาพด้านปฏิบัติการของหน่วยจีบีที หน่วยไอเอสเอสจึงสนใจและต้องการที่จะร่วมมือกับหน่วยจีบีที

3.1.3 ความร่วมมือระหว่างหน่วยไอเอสเอสกับหน่วยจีบีที ตลอดช่วงเวลาการร่วมมือกันระหว่างหน่วยไอเอสเอสกับหน่วยเอสเอซีไอ หน่วยจีบีทีได้ปฏิบัติการสร้างเครือข่ายและรวบรวมข่าวกรองในอินโดจีนให้ทั้งอังกฤษ ฝรั่งเศส จีนคณะชาติและสหรัฐอเมริกา แม้หน่วยจีบีทีจะเป็นหน่วยงานอิสระไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของชาติโดยเฉพาะแต่ทั้งกอร์ดอน เบอรราร์ดและแทนเห็นว่าหน่วยงานของตนจัดส่งข่าวกรองที่เป็นประโยชน์ของอินโดจีนให้แก่หน่วยงานของสหรัฐอเมริกาเป็นหลักโดยเฉพาะกองทัพอากาศที่ 14 ซึ่งเชื่อมต่อปฏิบัติการโจมตีทางอากาศของกองทัพอากาศที่ 14 ต่อกองทัพญี่ปุ่นในอินโดจีน อย่างไรก็ตาม เมื่อหน่วยไอเอสเอสขัดแย้งด้านการปฏิบัติการกับหน่วยเอสเอซีไอและหันมาร่วมมือกับกองทัพอากาศที่ 14 กองทัพอากาศที่ 14 จึงชี้แนะให้สนับสนุนและร่วมมือกับหน่วยจีบีที

หน่วยไอเอสเอสสนใจเป็นพิเศษต่อเครือข่ายข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพของหน่วยจีบีทีในอินโดจีน สมาชิกคนสำคัญทั้ง 3 คนของหน่วยจีบีทีมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับอินโดจีนอย่างมาก เพราะทั้งสามโดยเฉพาะกอร์ดอนซึ่งในช่วงหลายปีก่อนการเกิดสงครามเคยทำงานกับบริษัทน้ำมันเท็กซัส (The Texas Company) หรือ เท็กซากอ (Texaco) เขาได้รับมอบหมายหน้าที่ให้สำรวจหาแหล่งน้ำมันในอินโดจีนโดยเฉพาะในเขตตังเกี๋ย เมื่อสงครามเกิดขึ้นและกองทัพอังกฤษเรียกตัวเขาเข้าประจำการ กอร์ดอนได้ใช้ประสบการณ์ความรู้และความชำนาญจากการทำงานในเรื่องต่างๆ รวบรวมข่าวกรองในอินโดจีน เมื่อได้ร่วมงานเบอรราร์ดอดีตพนักงานบริษัทเท็กซากอซึ่งเคยปฏิบัติงานอยู่ในอินโดจีนและแทนซึ่งเดินทางติดตามครอบครัวจากสหรัฐอเมริกากลับมาจีนเพื่อเข้าร่วมกับกองทัพจีนคณะชาติ บุคคลทั้งสามจึงร่วมกันสร้างเครือข่ายข่าวกรองทั่วทั้งอินโดจีนขึ้นโดยอาศัยอดีตผู้ร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นชาวฝรั่งเศส ชาวจีน ชาวเวียดนามในจีน รวมไปถึงชาติเป็นกลางอื่นๆ เช่น นอร์เวย์และสวีเดน เป็นต้น ดังนั้นการมีเครือข่ายข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพและการไม่มี

สายสัมพันธ์กับฝรั่งเศสได้ทำให้หน่วยโอเอสเอสให้ความสนใจที่จะร่วมมือกับหน่วยจีบีที

ในเดือนกันยายน ค.ศ.1944 หน่วยจีบีทีเสนอแผนปฏิบัติการต่อหน่วยโอเอสเอสเพื่อช่วยเหลือกลุ่มต่อต้านญี่ปุ่นในอินโดจีน กลุ่มต่อต้านเหล่านี้ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยข้าราชการ อาณานิคมและประชากรชาวฝรั่งเศสที่นิยมฝ่ายพันธมิตร หน่วยจีบีทีต้องการให้หน่วยโอเอสเอส สนับสนุนแผนปฏิบัติการด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และการส่งทหารเข้าไปยังอินโดจีนเพื่อฝึกองรรม กลุ่มต่อต้านรวมถึงการจัดตั้งสถานีวิทยุระหว่างประเทศขึ้น กลุ่มต่อต้านก็จะสนับสนุนภารกิจช่วยเหลือเชลยศึกตามแผนของหน่วยโอเอสเอส²⁶ แผนปฏิบัติการที่หน่วยจีบีทีเสนอสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยโอเอสเอสเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การปฏิบัติการมีประสิทธิภาพ และก่อประโยชน์สูงสุด หน่วยโอเอสเอสจึงคิดจะผนวกหน่วยจีบีทีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานตน

ต่อมาเมื่อหน่วยโอเอสเอสส่งเรื่องไปยังกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เพื่อขอความเห็นชอบในการอนุมัติ การปฏิบัติการ ประธานาธิบดีโรสเวลต์กลับไม่เห็นด้วยที่จะสนับสนุนปฏิบัติการใดๆที่จะเป็นการช่วยเหลือฝรั่งเศสเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีน การช่วยเหลือฝรั่งเศสที่โรสเวลต์ไม่เห็นด้วย คือการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านที่เป็นชาวฝรั่งเศส โรสเวลต์แสดงท่าทีไม่เห็นด้วยในเรื่องนี้เป็นลายลักษณ์อักษรไปยังฮัลล์รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แต่หน่วยโอเอสเอสก็ไม่ล้มเลิก ความพยายามปฏิบัติการหาข่าวกรองในอินโดจีนและการจะผนวกหน่วยจีบีที

บุคคลสำคัญในการผนวกหน่วยจีบีทีมีเข้าร่วมกับหน่วยโอเอสเอสในเวลาต่อมาคือ ร้อยโทชาร์ลส์ เฟนน (Charles Fenn) ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1944 หน่วยโอเอสเอสมีคำสั่งย้ายผู้หมวดเฟนนมาจากการปฏิบัติการในอินเดียและพม่าให้มาปฏิบัติการในจีน เฟนนมีประสบการณ์ ความรู้และความชำนาญในเรื่องต่างๆเกี่ยวกับจีนมากเนื่องจากในช่วงต้นสงครามเขาเป็นช่างภาพ หนังสือพิมพ์ในจีน เมื่อเดินทางมาถึงเฟนนซึ่งสังกัดแผนกปฏิบัติการขวัญกำลังใจได้รับมอบหมาย หน้าที่จากกองทัพอากาศที่ 14 และหน่วยเอจีเอฟอาร์ที่เอสให้ปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อ สนับสนุนการโจมตีทางอากาศ กองทัพอากาศที่ 14 ต้องการให้เขาฝึกเหล่านักบินให้รู้จักการ ปฏิบัติการด้านจิตวิทยาเพราะเห็นว่าสิ่งนี้มีมีความจำเป็นอย่างมากกับเหล่านักบินที่จำเป็นต้อง สละเครื่องและถูกจับได้ในเขตยึดครองของญี่ปุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินโดจีน นอกไปจากการ

²⁶ Dixee R Bartholomew-Feis, *The Oss and Ho Chi Minh: Unexpected Allies in the War against Japan* (Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 2006), 90-91.

ปฏิบัติการในจีนแล้วนั้น เพนน์ต้องรับผิดชอบการปฏิบัติการในอินโดจีนซึ่งได้สร้างความกังวลแก่เขาเป็นอย่างมากเนื่องจากเขาเชี่ยวชาญการปฏิบัติการในพม่าและจีนแต่แทบไม่รู้เกี่ยวกับอินโดจีนเลย เพื่อแก้ปัญหานี้ในเดือนกันยายน ค.ศ.1944 หน่วยไอเอสเอสได้จัดประชุมร่วมระหว่างเพนนกับหน่วยจีบีทีเพื่อหารือการปฏิบัติการร่วมกัน โดยหน่วยไอเอสเอสหวังจะใช้ความร่วมมือระหว่างกันในครั้งนี้ผนวกหน่วยจีบีทีเข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมของตน

ผลสรุปที่สำคัญของการประชุมคือหน่วยไอเอสเอสจะสนับสนุนงบประมาณแก่หน่วยจีบีทีเพื่อแลกกับการส่งทหารมาปฏิบัติการร่วมกับหน่วยจีบีทียังฐานปฏิบัติการใหญ่ที่เมืองลึงเฉาหนึ่งนาย²⁷ ซึ่งก็คือผู้หมวดเพนน หน่วยไอเอสเอสมอบหมายภารกิจหลักของการร่วมมือในครั้งนี้ให้กับเพนนคือการรวบรวมข่าวกรองในอินโดจีนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับปฏิบัติการบุกอินโดจีนของสหรัฐอเมริกาในเดือนมีนาคม ค.ศ.1945 ไม่ว่าจะเป็เรื่องเป้าหมายที่สำคัญทางการทหารและความเคลื่อนไหวของกองทัพญี่ปุ่นในอินโดจีนและทะเลจีนใต้ นอกจากนี้ยังมีภารกิจลับคือการตรวจสอบวัตถุประสงค้ในการปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองของเหล่าสมาชิกของหน่วยจีบีที โดยเฉพาะกอร์ดอนที่เป็นทหารอังกฤษซึ่งหน่วยไอเอสเอสกังวลว่าเขาอาจมีสายสัมพันธ์กับคณะปฏิบัติการทางทหารของฝรั่งเศสเสรี

3.2 การติดต่อกันเป็นทางการครั้งแรกระหว่างขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกา

ในระหว่างการเดินทางไปยังฐานปฏิบัติการใหญ่ของหน่วยจีบีทีที่เมืองลึงเฉา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หมวดเพนนกับกอร์ดอนได้พัฒนาขึ้นเป็นอย่างมาก เพนนสรุปว่าแม้กอร์ดอนจะนิยมอังกฤษมากกว่าสหรัฐอเมริกาแต่ก็ไม่มีความสัมพันธ์หรือร่วมมือกับคณะปฏิบัติการทางทหารของฝรั่งเศสเสรี ความสัมพันธ์ระหว่างเพนนที่เป็นตัวแทนหน่วยไอเอสเอสกับหน่วยจีบีทีพัฒนาขึ้นมาก หน่วยจีบีทียอมรับเขาในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของหน่วยและเพนนได้ย้ายทหารใต้การบังคับบัญชาให้มาปฏิบัติการร่วมกับหน่วยจีบีที ในช่วงการปฏิบัติการร่วมกันนั้นเพนนได้เห็นความมีประสิทธิภาพและเครือข่ายข่าวกรองที่กว้างขวางของหน่วยจีบีทีในอินโดจีน อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงข่าวกรองที่สำคัญจากอินโดจีนมากมายซึ่งรวมทั้งเรื่องทัศนคติของชาวอินโดจีนที่มีต่อชาติในฝ่ายพันธมิตร

²⁷ *ibid.*, 99.

แม้สายข่าวชาวฝรั่งเศสของหน่วยจีบีทีจะรายงานว่า ชาวเวียดนามนิยมญี่ปุ่นมากกว่าฝรั่งเศส แต่รายงานนี้เกิดขึ้นจากพื้นฐานความคิดของเจ้าอาณานิคมซึ่งเป็นเรื่องปกติที่จะตีความว่า ชาวเวียดนามนั้นต้องนิยมญี่ปุ่นเพราะเป็นชาวเอเชียด้วยกัน ข่าวกรองที่รวบรวมได้ของสหรัฐอเมริกา และอังกฤษกลับแสดงให้เห็นว่า ชาวเวียดนามนิยมและชื่นชมฝ่ายพันธมิตรในการต่อสู้กับญี่ปุ่น แม้จะมีทัศนคติที่นิยมฝ่ายพันธมิตรแต่หน่วยโอเอสเอสยังคงเห็นว่าชาวอินโดจีนไม่พร้อมในการต่อสู้กับญี่ปุ่นหลายๆด้าน รายงานของแผนกการปฏิบัติการขวัญกำลังใจกล่าวว่าการต่อต้านท้องถิ่นนั้นขาดการจัดตั้งองค์กรที่ดี ขาดความรู้ความเข้าใจและความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ เห็นแก่เงินที่จะได้รับจากสหรัฐอเมริกามากกว่า หน่วยโอเอสเอสจึงควรสนับสนุนกลุ่มต่อต้านที่เป็นชาวฝรั่งเศส

แม้รายงานของหน่วยโอเอสเอสจะกล่าวว่า กลุ่มต่อต้านของชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่ไม่น่าจะมีประสิทธิภาพยกเว้นกลุ่มที่มีแนวทางชาตินิยมและแนวทางคอมมิวนิสต์ หน่วยโอเอสเอสเห็นว่า ทั้งสองกลุ่มเกิดจากการรวมตัวของปัญญาชนที่มีการศึกษาสูงและมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่จึงน่าจะ เป็นประโยชน์ในการต่อสู้กับญี่ปุ่น การปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อโดยแผนกการปฏิบัติการขวัญ กำลังใจในเรื่องนโยบายและหลักการต่างของฝ่ายพันธมิตรในการต่อสู้กับฝ่ายอักษะ รวมถึงเรื่องอื่นๆ น่าจะประสบความสำเร็จกับกลุ่มเหล่านี้²⁸ รายงานจากสายข่าวของหน่วยจีบีทีกับรายงานของหน่วย โอเอสเอสทำให้แฟนต้องตัดสินใจว่าในท้ายที่สุดจะให้สนับสนุนแก่กลุ่มต่อต้านท้องถิ่นของ ชาวอินโดจีนหรือไม่

3.2.1 การทำความรู้จักกับขบวนการเวียดนามห์ของหน่วยโอเอสเอส สหรัฐอเมริกาและ หน่วยโอเอสเอสเคยได้รับการติดต่อจากขบวนการเวียดนามห์มาตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ.1942 โดยเวียดนามห์ขอความช่วยเหลือจากสถานกงสุลสหรัฐอเมริกาประจำจุงกิงให้แก่โฮจิมินห์ซึ่งใน ขณะนั้นถูกจับกุมโดยจีนคณะชาติแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1943 เวียดนามห์ ได้ส่งสมาชิกเดินทางไปจุงกิงเพื่อหารือกับฝรั่งเศสเสรีเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกันในการต่อสู้ กับญี่ปุ่น รวมไปถึงสถานะของอินโดจีนเมื่อสงครามยุติ เวียดนามห์ยังติดต่อกับสถานกงสุล สหรัฐอเมริกาและหน่วยโอเอสเอสเพื่อขอการสนับสนุนอีกด้วย แต่ทั้งสถานกงสุลและหน่วย โอเอสเอสกลับเงียบเฉยซึ่งอาจจะเป็นเพราะการให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามห์จะกระทบกับ

²⁸ *ibid.*, 102-04.

ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับฝรั่งเศส²⁹ ส่วนหน่วยไอเอสเอสที่กำลังมีปัญหาขัดแย้งกับหน่วยเอสเอซีไอคำร้องขอของเวียดนามจึงถูกเพิกเฉย

ในปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1944 ขบวนการเวียดนามห์พยายามติดต่อหน่วยไอเอสเอสเพื่อขอการสนับสนุนอีกครั้ง แม้ครั้งนี้หน่วยไอเอสเอสพิจารณาเรื่องดังกล่าวแต่การไม่มีข้อมูลมากพอเกี่ยวกับเวียดนามห์รวมไปถึงทัศนคติไม่วางใจ ทั้งเห็นว่ากลุ่มต่อต้านของชาวท้องถิ่นยังไม่พร้อมต่อสู้กับญี่ปุ่น หน่วยไอเอสเอสจึงยังไม่สนับสนุนเวียดนามห์³⁰ อย่างไรก็ตาม ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1944 นายพลโดโนแวนกลับมีคำสั่งให้หน่วยไอเอสเอสหาทางร่วมมือกับกลุ่มต่อต้านท้องถิ่น คำสั่งนี้คงถูกส่งตรงถึงเพนน์

ในการดำเนินงานตามคำสั่งของนายพลโดโนแวนนั้น ผู้หมวดเพนน์ต้องรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกลับกลุ่มต่อต้านท้องถิ่นในอินโดจีนให้ได้มากที่สุด แทนซึ่งเคยปฏิบัติการในฐานะทหารของกองทัพเงินคณะชาติและคุ้นเคยกับนายทหารระดับสูงหลายคนของกองทัพเงินคณะชาติช่วยเพนน์โดยนัดหมายการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยจีบีทีกับนายทหารระดับสูงของกองทัพเงินคณะชาติ ซึ่งเป็นตัวแทนของจอมพลจางฟาก่วยผู้บัญชาการเขตสงครามที่ 4 ที่มีทัศนคติด้านลบกับขบวนการเวียดนามห์ ในระหว่างการประชุม นายทหารเงินคณะชาติบอกเล่าเพนน์เกี่ยวกับเวียดนามห์ว่าชาวเวียดนามนั้นไว้วางใจไม่ได้ แม้พวกเขาจะไม่นิยมญี่ปุ่นแต่ก็ไม่สนใจเรื่องสงครามต่อต้านญี่ปุ่น ทั้งยังต่อต้านฝรั่งเศสและเงินคณะชาติ หน่วยไอเอสเอสคงทราบดีว่าพวกเขานิยมสหรัฐอเมริกาเพราะต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้ได้รับเอกราชหลังสงครามยุติลง หน่วยไอเอสเอสอาจติดต่อกับกลุ่มต่อต้านเวียดนามห์เพราะเป็นคอมมิวนิสต์และชาตินิยมซึ่งเคยเสนอจะให้ความช่วยเหลือแก่จอมพลจางฟาก่วยเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น สิ่งที่เขาต้องการตอบแทนคือการได้รับเอกราชเมื่อสงครามสิ้นสุดลง จอมพลจางฟาก่วยซึ่งเคยสั่งจับกุมโฮจิมินห์ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1942 ในระหว่างที่เดินทางไปขอความช่วยเหลือจากเงินคณะชาติจึงหารือเรื่องนี้กับจอมพลเจียงไคเช็คและได้ข้อสรุปว่าไม่เห็นด้วย³¹ กอร์ดอนซึ่งร่วมประชุมเห็นด้วยกับความคิดเห็นของนายทหารเงินคณะชาติและให้ความคิดเห็นว่าทางหน่วยก็จะไม่ร่วมมือกับชาวอินโดจีนและเวียดนามห์นั้นไว้วางใจไม่ได้

²⁹ Mark Bradley, *Imagining Vietnam and America: The Making of Postcolonial Vietnam, 1919-1950* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2000). 120-122.

³⁰ Tonnesson. 137.

³¹ Bartholomew-Feis. 106.

ความเห็นของกอร์ดอนดังกล่าวส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะต้องการคัดค้านผู้หมวดเฟนนและหน่วยไอเอสเอสที่จะสร้างความร่วมมือและสนับสนุนแก่กลุ่มต่อต้านท้องถิ่นซึ่งกอร์ดอนเห็นว่าเป็นการแทรกแซงการปฏิบัติการของหน่วยจีบีที เขาต้องการชี้ให้เห็นว่าหน่วยจีบีทีต้องมีความเป็นเอกเทศในการปฏิบัติการโดยสามารถกำหนดนโยบายในการปฏิบัติการ เลือกบุคคลหรือกลุ่มต่อต้านที่จะมาเป็นสายข่าวของหน่วยด้วยตนเอง ความเห็นดังกล่าวสร้างปัญหาความขัดแย้งกับผู้หมวดเฟนนไม่น้อย กระนั้นการประชุมครั้งนี้ก็เป็นครั้งแรกที่หน่วยไอเอสเอสและหน่วยจีบีทีได้รับรู้เกี่ยวกับขบวนการเวียดมินห์อย่างเป็นทางการ

3.2.2 การช่วยเหลือนักบินอเมริกันโดยขบวนการเวียดมินห์ ใน ค.ศ.1944 หน่วยจีบีทีได้มอบหมายภารกิจช่วยเหลือนักบินและเหล่าเชลยศึกฝ่ายพันธมิตรในอินโดจีนให้แก่สายข่าวชาวฝรั่งเศสของตน กอร์ดอนหัวหน้าหน่วยกำหนดแนวทางปฏิบัติให้แก่เหล่านักบินของกองทัพอากาศที่ 14 หากจำเป็นต้องสละเครื่องโคตรมลงในอินโดจีนก็ต้องลงไปยังพื้นที่ที่กำหนดในการโคตรมหรือลงจอดฉุกเฉิน พื้นที่เหล่านั้นจะมีสายข่าวชาวฝรั่งเศสเตรียมพร้อมเพื่อช่วยเหลือ เช่น การทำสัญลักษณ์ในจุดที่จะมองเห็นได้ชัดเจนจากทางอากาศเพื่อนำทางให้แก่นักบิน เป็นต้น ในปฏิบัติการครั้งนี้กอร์ดอนปฏิเสธที่จะให้กลุ่มต่อต้านท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งยังกำชับเหล่านักบินให้หลีกเลี่ยงการติดต่อกับประชากรท้องถิ่นเนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นได้ตั้งรางวัลการจับนักบินอเมริกันได้ไม่ว่าจะเป็นหรือตาย

แม้กอร์ดอนจะไม่ยอมให้ชาวอินโดจีนมีส่วนร่วมช่วยเหลือนักบินอเมริกันจากกองทัพอากาศที่ 14 ที่ถูกยิงตก แต่ปลายเดือนตุลาคม ค.ศ.1944 ชาวเวียดนามเชื้อสายจีนในเมืองท่าไฮฟองได้ช่วยเหลือนักบินอเมริกันไว้ได้ ทั้งยังพานักบินกลับไปยังฐานปฏิบัติการใหญ่ของหน่วยจีบีที บุคคลทั้งสองถูกสอบถามเรื่องราวการเดินทางครั้งนี้ นักบินอเมริกันให้ข้อมูลว่าชาวอินโดจีนเห็นว่าการถูกญี่ปุ่นปกครองนั้นเลวร้ายกว่าฝรั่งเศสและชาวเวียดนามเชื้อสายจีนในอินโดจีนส่วนใหญ่นิยมสหรัฐอเมริกาเพราะสหรัฐอเมริกาช่วยเหลือจีนคนชาติต่อสู้กับญี่ปุ่น พวกเขาจึงต้องการช่วยเหลือสหรัฐอเมริกาเป็นการตอบแทน แม้กอร์ดอนจะทราบว่าชาวอินโดจีนส่วนหนึ่งนิยมฝ่ายพันธมิตรและพร้อมจะช่วยเหลือแต่ก็ยังคงยึดมั่นความคิดและนโยบายเดิมที่จะไม่ร่วมมือกับชาวอินโดจีนเพราะไม่ไว้วางใจชาวอินโดจีน อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือนักบินอเมริกันครั้งนี้ทำให้หน่วยไอเอสเอสซึ่งต้องการหาช่องทางร่วมมือกับชาวอินโดจีนตามนโยบายของนายพลโดโนแวนเห็นเป็นโอกาสที่จะ

จัดตั้งกลุ่มชาวเวียดนามเชื้อสายจีนเพื่อช่วยเหลือเหล่านักบินของกองทัพอากาศที่ 14 แต่แนวความคิดดังกล่าวก็ล้มเหลวเนื่องจากญี่ปุ่นซึ่งทราบเรื่องการช่วยเหลือเริ่มเฝ้ามองกิจกรรมของกลุ่มที่นิยมฝ่ายพันธมิตรมากขึ้น ทั้งยังจับกุมเหล่าชาวเวียดนามเชื้อสายจีนและชาวจีนที่อาศัยอยู่ในอินโดจีน³²

ในปลายเดือนตุลาคม-ต้นเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1944 สหรัฐอเมริกาเริ่มเตรียมพร้อมการบุกอินโดจีน กองทัพอากาศที่ 14 จึงเพิ่มปฏิบัติการโจมตีทางอากาศต่อญี่ปุ่นในอินโดจีนมากยิ่งขึ้น ต่อมาในวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ.1944 เครื่องบินขับไล่ของร้อยโทรูดอล์ฟ ชอว์ (Rudolph Shaw) ซึ่งทำหน้าที่คุ้มกันเครื่องบินทิ้งระเบิดถูกหน่วยต่อสู้อากาศยานของญี่ปุ่นยิงเสียหาย เขาสละเครื่องโตดรัมลงบริเวณกวางบั้งเขตปลดปล่อยของขบวนการเวียดนามห์ ผู้หมวดชอว์บอกเล่าถึงเหตุการณ์ทั้งหมดในบันทึกส่วนตัวว่า เมื่อลงถึงพื้นดินสมาชิกของเวียดนามห์ได้ช่วยเหลือพาเขาไปยังแหล่งซ่อนตัวที่อยู่ใกล้ๆ ซึ่งเขาได้พบสมาชิกของเวียดนามห์อีกหลายคน แม้จะสื่อสารกันไม่ได้แต่สมาชิกเวียดนามห์ก็พยายามบอกเขาให้เข้าใจถ้อยคำที่หมายถึง “...เวียดนามห์ อเมริกา! เวียดนามห์ อเมริกา!” ซึ่งเป็นการพยายามแนะนำพวกเขาโดยมีนัยว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกา ชอว์ตอบไปในทำนองเดียวกันว่า “...เวียดนามห์! เวียดนามห์!...” ซึ่งทำให้สมาชิกของเวียดนามห์ ณ ที่นั้นยินดีเป็นอย่างมาก³³

ตลอดเวลาหนึ่งเดือนที่ผู้หมวดชอว์ซ่อนตัวอยู่กับขบวนการเวียดนามห์ ทั้งรัฐบาลอาณานิคมและญี่ปุ่นพยายามส่งทหารมาค้นหาเขา แต่เวียดนามห์นำเขาไปซ่อนตัวตามหมู่บ้านต่างๆ ในเขตปกครอง ชอว์บันทึกว่าเมื่อไปถึงหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง ชาวบ้านจะชุมนุมรวมตัวกันอย่างลับๆ เพื่อไม่ให้ผิดสังเกตและจัดงานต้อนรับเขา เขาขอบคุณชาวบ้านเหล่านั้นด้วยประโยคง่ายๆ เหมือนกับครั้งแรกว่า “...เวียดนามห์! เวียดนามห์!...” คนในหมู่บ้านก็ตอบกลับว่า “...อเมริกา! โรสเวลต์! อเมริกา! โรสเวลต์!...”³⁴

ในต้นเดือนธันวาคม ค.ศ.1944 ผู้หมวดชอว์ได้รับจดหมายจากคณะกรรมการกลางขบวนการเวียดนามห์ เนื้อความในจดหมายกล่าวต้อนรับเขาด้วยความยินดีและมีคำสั่งให้สมาชิกที่ปฏิบัติการอยู่ในเขตนั้นดำเนินการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัยของเขา ทั้งให้พาเขาไปส่งยัง

³² ibid. 108-111.

³³ Ibid., 151.

³⁴ Ibid.

ชายแดนของเขตตั้งเกีย-จิ้น จดหมายฉบับนี้มีนัยว่าการช่วยเหลือครั้งนี้จะนำไปสู่การสร้าง ความสัมพันธ์และมิตรภาพระหว่างสหรัฐอเมริกากับเวียดนาม ในช่วงการเดินทางไปชายแดน ชอว์ได้แวะพักที่เตินจ่าว (Tan Trao) จังหวัดตินกวาง (Tuyen Quang) ทางตะวันออกเฉียงเหนือของ กรุงฮานอยซึ่งเป็นฐานปฏิบัติการใหญ่แห่งใหม่ของเวียดนามที่ในขณะนั้นและได้พบกับโฮจิมินห์ โฮจิมินห์กล่าวกับเขาว่าทราบดีที่อยู่กับเวียดนามที่ก็จะไม่มีอันตรายใดๆเกิดขึ้น ชอว์ประเมินศักยภาพ ของเวียดนามว่าประชากรในแถบนั้นให้การสนับสนุนเป็นอย่างมาก

กลางเดือนธันวาคม ค.ศ.1944 โฮจิมินห์ ผู้หมวดชอว์และสมาชิกขบวนการเวียดนามที่ จำนวนหนึ่งเดินทางจากเตินจ่าวไปยังชายแดนเขตตั้งเกีย-จิ้น เมื่อถึงที่นั่นสมาชิกเวียดนามบางส่วน ได้อำลาชอว์ด้วยการตระโกนคำว่า “...อเมริกาจงเจริญ! โรสเวลต์จงเจริญ! นายพลเชนนาลด์ จงเจริญ!...” ชอว์ก็ตระโกนกลับไปว่า “...อินโดจีนจงเจริญ! เวียดนามจงเจริญ!...”³⁵ โฮจิมินห์ พร้อมด้วยชอว์และสมาชิกเวียดนามที่อีกหนึ่งคนเดินทางต่อไปยังศูนย์ฐานปฏิบัติการใหญ่ของ กองทัพอากาศที่ 14 โฮจิมินห์คาดหวังว่าการช่วยเหลือนักบินอเมริกันและพากลับไปส่งยังฐานปฏิบัติ ครั้งนี้จะมีส่วนทำให้สหรัฐอเมริกาประทับใจและเข้าใจวัตถุประสงค์ในการต่อสู้ของเวียดนามมากขึ้น โฮจิมินห์จึงดูแลชอว์อย่างดีตลอดช่วงการเดินทางและครั้งหนึ่งยังแบ่งเงินส่วนตัวซื้อขนมปังและ เนื้อสัตว์ให้แก่ชอว์ด้วย³⁶ เมื่อถึงศูนย์ชอว์ถูกคณะกรรมการใต้สวนเกี่ยวกับความช่วยเหลือ เขาให้ข้อมูลว่าเวียดนามช่วยเหลือเขา การช่วยเหลือนักบินอเมริกันของกลุ่มต่อต้านท้องถิ่นครั้งนี้ สร้างความประทับใจให้แก่นายพลเชนนาลด์เป็นอย่างมาก เขากล่าวว่าจะรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ อันดีกับกลุ่มต่อต้านในท้องถิ่นเอาไว้ อีกทั้งจะให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ

คณะกรรมการใต้สวนได้ตรวจสอบสิ่งของต่างๆที่ผู้ชอว์นำติดตัวกลับมาด้วย มีบันทึกส่วนตัวที่ให้ ข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับการช่วยเหลือของขบวนการเวียดนามที่ รวมไปถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ ขบวนการและสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในอินโดจีน คณะกรรมการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับ เรื่องราวในบันทึกว่าน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดรวมถึงใครคือผู้เขียน เป็นชอว์หรือสมาชิกคนใด คนหนึ่งของเวียดนามที่³⁷

³⁵ ibid. 152-153.

³⁶ Brocheux, 86.

³⁷ Bartholomew-Feis, 150.

แม้จะไม่มีคำตอบในประเด็นคำถามนี้ แต่ข้อมูลจากบันทึกส่วนตัวของผู้หมวดซอร์ซีชี้ให้เห็นชัดเจนว่า ขบวนการเวียดมินห์ในช่วงเวลานั้นรับรู้เกี่ยวกับสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างดี ไม่ว่าใครคือประธานาธิบดีและนายพลคนสำคัญของกองทัพสหรัฐฯที่ปฏิบัติการในบริเวณนั้น ตลอดจนนโยบายการทำสงครามของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ประชากรในเขตปกครองของเวียดมินห์ก็รู้จักและนิยมสหรัฐอเมริกาไม่น้อย ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนถึงความสำเร็จของหน่วยโอเอสเอสในการปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อ ทั้งชี้ให้เห็นว่าเวียดมินห์ติดตามสถานการณ์สงครามอย่างใกล้ชิดและสามารถประเมินสถานการณ์ของสงครามได้อย่างแม่นยำ ทั้งบ่งชี้ว่าความช่วยเหลือสหรัฐอเมริกาและฝ่ายพันธมิตรจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการต่อสู้ของตน ดังนั้น เมื่อกองทัพเวียดมินห์ก่อตั้งขึ้นในปลายเดือนธันวาคม ค.ศ.1944 โยจิมีนห์จึงคิดที่จะขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา

4. การปฏิบัติการร่วมกันระหว่างขบวนการเวียดมินห์กับสหรัฐอเมริกา

ในต้น ค.ศ.1945 สถานการณ์สงครามทั้งในยุโรปและแปซิฟิกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เยอรมนีและญี่ปุ่นตกเป็นฝ่ายตั้งรับการบุกของฝ่ายพันธมิตรในทุกสมรภูมิ ในยุโรปทางแนวรบตะวันตก กองทัพเยอรมันเปิดฉากการรุกครั้งใหญ่ที่เป็นยุทธการสำคัญครั้งสุดท้าย และนำไปสู่การรุกที่ป่าอาร์แดน (Ardennes Offensive) หรือที่เรียกกันว่ายุทธการแห่งบัลจ์ (Battle of the Bulge) หรือยุทธการส่วนโค้งระหว่างกลางเดือนธันวาคม ค.ศ.1944-กลางเดือนมกราคม ค.ศ.1945 เนื่องจากกองทัพเยอรมันใช้เส้นทางผ่านป่าอาร์แดนรุกเข้าไปในแนวรบของฝ่ายพันธมิตรเป็นบริเวณกว้าง 80 กิโลเมตร ลึก 113 กิโลเมตร จนทำให้เกิดส่วนโค้ง (Bulge) ในแนวรบด้านตะวันตกแต่กองทัพเยอรมันล้มเหลวในการยุทธครั้งนี้ ในแนวรบตะวันออกนั้นกองทัพสหภาพโซเวียตสามารถปลดปล่อยยุโรปตะวันออกซึ่งอยู่ภายใต้การยึดครองของเยอรมนีได้เกือบทั้งหมดและกำลังมุ่งหน้าสู่กรุงเบอร์ลิน ส่วนทางแปซิฟิก ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กองกำลังผสมระหว่างเครือจักรภพอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและจีนคณะชาติสามารถหยุดยั้งการรุกของญี่ปุ่นจากพม่าสู่อินเดียที่ดำเนินมาตั้งแต่ปลาย ค.ศ.1944 ได้สำเร็จ อีกทั้งเปิดปฏิบัติการโต้กลับผลักดันญี่ปุ่นให้ออกจากพม่า ในทะเลจีนใต้กองทัพสหรัฐฯกำลังแย่งยึดเกาะลูซอน (Luzon) ซึ่งเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะฟิลิปปินส์และเป็นที่ตั้งของกรุงมะนิลา (Manila) คินจากญี่ปุ่น ในมหาสมุทรแปซิฟิกนั้น

ภายหลังประสบชัยชนะในการยุทธแห่งหมู่เกาะมาเรียนา สหรัฐอเมริกาได้เปิดฉากยุทธการแห่งเกาะอิโวะจิมะ (Battle of Iwo Jima) โดยหวังว่าจะใช้เกาะนี้เป็นฐานปฏิบัติการเพื่อเพิ่มระยะการโจมตีทางอากาศให้ไกลถึงเกาะญี่ปุ่น สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้ฝ่ายพันธมิตรคาดการณ์ว่าชัยชนะในสงครามอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อมและนำไปสู่การประชุมที่ยัลต้า (Yalta Conference) เพื่อวางนโยบายจัดระเบียบใหม่แก่ยุโรปและโลกหลังสงครามยุติลง

4.1 การประชุมที่ยัลต้า

การประชุมที่ยัลต้าระหว่างวันที่ 4-11 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1945 ณ พระราชวังลีวาเดีย (Livadia Palace) ใกล้เมืองยัลต้าบริเวณแหลมไครเมีย เป็นการประชุมครั้งสำคัญเพราะฝ่ายพันธมิตรต้องการทำความเข้าใจเพื่อเตรียมพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับฝ่ายอักษะโดยเร็วที่สุดและร่วมกันกำหนดนโยบายจัดระเบียบยุโรปและโลกหลังสงครามยุติลง สาระสำคัญของการประชุมแบ่งออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน ระดับนานาชาติที่ประชุมตกลงจะสถาปนาองค์การสหประชาชาติขึ้นและให้จัดการประชุมครั้งแรกที่นครซาน ฟรานซิสโก (San Francisco Conference) สหรัฐอเมริกาในปลายเดือนเมษายน ค.ศ.1945 เพื่อพิจารณาร่างกฎบัตรสหประชาชาติให้แล้วเสร็จ ระดับยุโรป ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในหลักการกว้างๆตามประกาศแห่งยัลต้าว่าด้วยยุโรปซึ่งได้รับการปลดปล่อย (The Yalta Declaration on Liberated Europe) โดยประเทศที่ได้รับการปลดปล่อยแล้วฝ่ายพันธมิตรจะส่งเสริมให้ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นตามกฎบัตรแอตแลนติก อีกทั้งแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่างๆไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจและการจัดให้มีการเลือกตั้งโดยเร็วที่สุด ฝ่ายพันธมิตรได้จัดตั้งคณะกรรมการสูงสุดแห่งยุโรป (European High Commission) ขึ้นโดยผู้แทนประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศสและสหภาพโซเวียตเพื่อเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินการดังกล่าว³⁸ และระดับแปซิฟิกคือการเข้าร่วมสงครามของสหภาพโซเวียตซึ่งจะประกาศสงครามต่อญี่ปุ่นภายหลังการยอมจำนนของเยอรมนีในยุโรป

ในการหารือส่วนตัวระหว่างประธานาธิบดีโรสเวลต์กับสตาลินในการเข้าร่วมสงครามในแปซิฟิกของสหภาพโซเวียต สหรัฐอเมริกาต้องการเป็นผู้นำในนโยบายจัดระเบียบเอเชียใหม่หลังสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลักดันแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศที่จะดำเนินการ

³⁸ สัญชัย สุวังบุตร and อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์, 225.

ในเอเชีย โรสเวลต์และสตาลินเห็นตรงกันเรื่องการนำภาวะทรัสตีระหว่างประเทศไปดำเนินการกับเกาหลีซึ่งเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นโดยสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตและจีนคณะชาติจะกำกับดูแลเกาหลีเป็นเวลา 20-30 ปี นอกจากประเด็นเรื่องเกาหลีแล้วมีการหารือเรื่องอินโดจีนฝรั่งเศส โรสเวลต์อ้างถึงเรื่องที่เคยตกลงกับสตาลินในการประชุมที่เตหะรานว่าจะไม่ให้ฝรั่งเศสกลับมาปกครองอินโดจีนอีกโดยอินโดจีนจะอยู่ใต้การดูแลของภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ โรสเวลต์กังวลการตอบโต้ของอังกฤษต่อนโยบายที่มีต่ออินโดจีนเพราะเห็นว่าอังกฤษต้องการให้ฝรั่งเศสกลับไปปกครองอินโดจีนหลังสงครามและอาจไม่ยอมรับแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศเพราะจะกระทบต่อการปกครองของตนในพม่า สตาลินให้ความเห็นว่าอังกฤษหมดความน่าเชื่อถือในฐานะชาติมหาอำนาจที่จะมีอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับแต่สูญเสียพม่าให้แก่ญี่ปุ่น โรสเวลต์ยังกล่าวถึงความพยายามของนายพลเดอโกลที่จะฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนใหม่และต้องการให้สหรัฐอเมริกาสนับสนุนเรือเพื่อขนส่งกองกำลังฝรั่งเศสไปยังอินโดจีนแต่เขาก็ปฏิเสธเดอโกลไปในครั้งนี้³⁹

การประชุมที่ยัลต้าครั้งนี้มีความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นครั้งแรกที่นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนขัดแย้งกับหลักการที่กำหนดขึ้นในนโยบายการจัดระเบียบยุโรปภายหลังสงคราม การส่งเสริมฝรั่งเศสให้กลับมีสถานะเป็นชาติมหาอำนาจอีกครั้งจำเป็นต้องคงระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสเอาไว้โดยเฉพาะอาณานิคมอินโดจีนเพราะเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญทั้งด้านการทหารและทรัพยากรซึ่งรัฐบาลเฉพาะกาลของนายพลเดอโกลได้ประกาศนโยบายการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนตั้งแต่ต้นเดือนธันวาคม ค.ศ.1943 การที่โรสเวลต์ยังคงยืนยันนโยบายและแนวความคิดต้องการให้อินโดจีนเป็นเอกราชจากฝรั่งเศสหลังสงครามยุติลงส่งผลต่อนโยบายการจัดระเบียบใหม่ในยุโรป อย่างไรก็ตาม ประเด็นดังกล่าวยังไม่ส่งผลในทางปฏิบัติและเป็นเพียงแนวคิดที่ยังไม่มีข้อสรุปชัดเจนแต่ความขัดแย้งที่ปรากฏก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการจะเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนในเวลาต่อมา

³⁹ Cameron, 21-22.

4.2 การยึดอำนาจเดือนมีนาคมของญี่ปุ่น

ระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ค.ศ.1945 การรบในยุทธการหมู่เกาะฟิลิปปินส์โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธการแห่งเกาะลูซอน (Battle of Luzon) กำลังดำเนินไปอย่างดุเดือด กองทัพสหรัฐฯ ประสบความสำเร็จในการยึดพื้นที่บางส่วนของเกาะคืนมาได้และกำลังเคลื่อนทัพมุ่งหน้าสู่กรุงมะนิลา สหรัฐอเมริกาคาดว่าจะได้รับชัยชนะในไม่ช้าและเป้าหมายต่อไปก็คือการบุกอินโดจีนตามแผนของประธานาธิบดีโรสเวลต์ กองทัพสหรัฐฯ จึงยกระดับการเตรียมความพร้อมในการบุกอินโดจีนจากปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองของหน่วยโอเอสเอสและการโจมตีทางอากาศของกองทัพอากาศที่ 14 ด้วยการส่งเครื่องบินจากสนามบินบนเกาะลูซอนและจากเรือบรรทุกเครื่องบินที่ลอยลำอยู่ในทะเลจีนใต้ไปโจมตีกองทัพญี่ปุ่นในเขตโคชินไชน่าโดยเฉพาะในกรุงไซ่ง่อน

ปฏิบัติการโจมตีทางอากาศของกองทัพสหรัฐฯ ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องและเกิดขึ้นทั่วไปทั้งสามเขตของอินโดจีน รวมทั้งการรบที่เกาะฟิลิปปินส์เป็นสัญญาณว่าการปฏิบัติการทางการทหารจะเกิดขึ้นจนนำไปสู่ข่าวลือว่าสหรัฐอเมริกาจะบุกอินโดจีนในไม่ช้า นอกจากนั้นสถานการณ์ทางการเมืองของฝรั่งเศสก็ไม่น่าไว้วางใจเพราะเมื่อฝ่ายพันธมิตรสามารถปลดปล่อยกรุงปารีสได้ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1944 ซึ่งทำให้รัฐบาลวีชีห์หมดอำนาจ ญี่ปุ่นหวาดระแวงว่าอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศสซึ่งภักดีต่อรัฐบาลวีชีห์จะเข้ากับฝรั่งเศสเสรีของนายพลเดอโกลซึ่งขณะนั้นได้จัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาลขึ้นในกรุงปารีส ด้วยเหตุนี้ การดำรงอยู่ของอำนาจการปกครองอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศสจึงไม่เป็นที่พอใจของญี่ปุ่นอีกต่อไป ญี่ปุ่นจึงตัดสินใจยึดอำนาจรัฐบาลอาณานิคม

ในต้นเดือนมีนาคม ค.ศ.1945 ขณะที่รัฐบาลอาณานิคมมุ่งไปที่ปฏิบัติการกวาดล้างขบวนการเวียดมินห์ในเขตดงเกี๋ย ญี่ปุ่นเห็นเป็นโอกาสที่จะยึดอำนาจจากรัฐบาลอาณานิคม ในวันที่ 9 มีนาคม ญี่ปุ่นได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อนายพลเดอคูซ์ ข้าหลวงใหญ่แห่งอาณานิคมอินโดจีนฝรั่งเศสซึ่งเดินทางกลับมายังกรุงไซ่ง่อนจากแนวหน้าในเขตดงเกี๋ยเพื่อให้ถ่ายโอนอำนาจการปกครองแก่ญี่ปุ่น นายพลเดอคูซ์พยายามติดต่อเหล่าที่ปรึกษาและคณะเสนาธิการทหารเพื่อหารือถึงสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นแต่ล้มเหลวเพราะปัญหาด้านการติดต่อสื่อสารเนื่องจากญี่ปุ่นได้ตัดสายโทรเลข โทรศัพท์และเข้ายึดสถานีวิทยุบางส่วน ญี่ปุ่นขีดเส้นตายต่อนายพลเดอคูซ์ให้ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องก่อนเวลา 21:00 น. แต่นายพลเดอคูซ์ปฏิเสธและส่งนายทหารไปแจ้งข่าวที่กองบัญชาการของญี่ปุ่น แต่การเดินทางล่าช้าจนเกินเลยเวลาที่เส้นตายกำหนดไว้กองทัพญี่ปุ่นซึ่งได้

เตรียมความพร้อมทั่วทั้งอินโดจีนจึงเริ่ม “ปฏิบัติการเมโอะโกะ” (Operation Mei-Go) เพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลอาณานิคมทันที

ในวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ.1945 เกิดการปะทะกันระหว่างกองทัพรัฐบาลอาณานิคมกับกองทัพญี่ปุ่นทั่วทั้งอินโดจีน เมื่อสิ้นสุดวันกองทัพญี่ปุ่นสามารถยึดที่ทำการของรัฐบาลอาณานิคมทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนและสถานที่อื่นๆในกรุงไซ่ง่อนซึ่งเป็นศูนย์กลางในการปกครองอินโดจีนของฝรั่งเศสรวมทั้งกรุงเว้ กรุงฮานอยและเมืองท่าไฮฟองได้สำเร็จ แต่ในบางพื้นที่กองทัพญี่ปุ่นเผชิญกับการต่อต้านอย่างหนักจากกองทัพรัฐบาลอาณานิคม เช่น จังหวัดหลั่งเซิน (Lang Son) รัฐบาลอาณานิคมตั้งฐานที่มั่นทางการทหารขนาดใหญ่และใช้เป็นพื้นที่ปฏิบัติการกวาดล้างขบวนการเวียดมินท์อยู่ ในขณะนั้น กองทัพรัฐบาลอาณานิคมในพื้นที่จึงเข้มแข็งและสามารถต้านกองทัพญี่ปุ่นได้หลายวัน แต่ท้ายที่สุดกองทัพญี่ปุ่นก็ยึดหลั่งเซินได้เมื่อวันที่ 12 มีนาคม ส่วนในลาวและกัมพูชานั้นข้าราชการและกองทัพของรัฐบาลอาณานิคมต่างก็ยอมจำนนต่อกองทัพญี่ปุ่นโดยไม่มีการปะทะแต่อย่างใด⁴⁰

4.3 การปฏิบัติการในฐานะสายข่าวของขบวนการเวียดมินท์ให้แก่หน่วยโอเอสเอส

หลังการยึดอำนาจของญี่ปุ่น ชาวฝรั่งเศสไม่ว่าจะเป็นข้าราชการอาณานิคม หรือพลเรือนต่างถูกควบคุมตัวซึ่งส่งผลกระทบต่อปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองในอินโดจีนของหน่วยโอเอสเอส และหน่วยจีบีทีอย่างมากโดยเฉพาะหน่วยจีบีทีซึ่งต้องใช้ชาวฝรั่งเศสเป็นสายข่าว เครือข่ายข่าวกรองที่กว้างขวางและมีประสิทธิภาพของหน่วยจึงถูกทำลายลง อย่างไรก็ตาม การเปิดปฏิบัติการสำคัญหลายแห่งของสหรัฐอเมริกาในแปซิฟิกทำให้ทั้งหน่วยโอเอสเอสและหน่วยจีบีทีจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายข่าวกรองขึ้นใหม่อย่างเร่งด่วน หน่วยจีบีทีพยายามรวบรวมสายข่าวชาวฝรั่งเศสและชาวจีนที่รอดพ้นจากการจับกุมของญี่ปุ่น ส่วนหน่วยโอเอสเอสซึ่งได้รับการกดดันมาจากทั้งกองทัพอากาศที่ 14 และกองทัพเรือที่ต้องการข่าวกรองเรื่องสภาพอากาศในทะเลจีนใต้ได้ส่งคำสั่งให้ผู้หมวดเพนนีหาสายข่าวใหม่ให้ได้เร็วที่สุด เพนนีจึงเห็นว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มต่อต้านของชาวท้องถิ่นในอินโดจีนโดยเฉพาะขบวนการเวียดมินท์

⁴⁰ David G Marr, *Vietnam 1945: The Quest for Power* (Berkeley: University of California Press, 1995), 50-59.

4.3.1 การหารือร่วมกันระหว่างหน่วยโอเอสเอสกับโฮจิมินห์ ในการติดต่อกับขบวนการเวียดนามใต้ ผู้หมวดเพนน์สอบถามไปยังหน่วยงานต่างๆในคุนหมิงเกี่ยวกับความช่วยเหลือที่ผู้หมวดชอร์เคยได้รับ สำนักข่าวกรองการสงคราม (Office of War Information) สาขาจีนซึ่งมีหน้าที่รวบรวมข่าวกรองจากหน่วยงานต่างๆในจีนไปยังสหรัฐอเมริกาให้ข้อมูลว่า โฮจิมินห์ผู้นำเวียดนามใต้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชอร์กลับมาฐานปฏิบัติการใหญ่ของกองทัพอากาศที่ 14 อีกทั้งโฮจิมินห์ยังคงพักอยู่ในคุนหมิง หน่วยโอเอสเอสจึงเตรียมนัดหมายการหารือร่วมกันระหว่างเพนน์กับโฮจิมินห์

ในวันที่ 17 มีนาคม ค.ศ.1945 โฮจิมินห์ ผู้วันดงและสมาชิกขบวนการเวียดนามใต้จำนวนหนึ่ง มาพบกับผู้หมวดเพนน์ หน่วยโอเอสเอสต้องการให้เวียดนามใต้ปฏิบัติหน้าที่รับส่งวิทยุเพื่อแจ้งข่าวกรองจากอินโดจีนไปยังคุนหมิงและจะสนับสนุนอาวุธและเวชภัณฑ์ที่เวียดนามใต้ต้องการเป็นการตอบแทน แม้การหารือยังไม่ได้ข้อตกลงชัดเจนแต่ทั้งสองฝ่ายก็นัดหารือกันอีกครั้งในวันที่ 20 มีนาคม

แม้หน่วยโอเอสเอสและผู้หมวดเพนน์จะทราบโฮจิมินห์เป็นคอมมิวนิสต์และเป็นผู้นำในการก่อกบฏต่อฝรั่งเศสยาวนานแต่เขาก็ประเมินว่าศรัทธาในลัทธิคอมมิวนิสต์ของโฮจิมินห์เป็นไปในแนวทางของนักปฏิวัติมากกว่านักอุดมการณ์และสมาชิกระดับสูงของเวียดนามใต้ใช้ลัทธิคอมมิวนิสต์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายชาตินิยมซึ่งหมายถึงการได้รับเอกราชของเวียดนาม คนเหล่านั้นก็ไม่ได้ถูกสหภาพโซเวียตหรือพรรคคอมมิวนิสต์จีนชี้นำตามข้อกล่าวหาของฝ่ายฝรั่งเศสและจีนคณะชาติ เพนน์และผู้หมวดโอเอสเอสรวมถึงหน่วยจีบีทีจึงเห็นพ้องกันว่า โฮจิมินห์และเวียดนามใต้เหมาะสมที่จะเป็นสายข่าวเพื่อรวบรวมข่าวกรองในอินโดจีนให้สหรัฐอเมริกา ในการรวบรวมข่าวกรองและส่งกลับมายังคุนหมิงนั้น เพนน์และสมาชิกของหน่วยจีบีทีได้ข้อสรุปว่าจะส่งสมาชิกของหน่วยจีบีทีหนึ่งคนไปปฏิบัติการร่วมกับเวียดนามใต้ในฐานะผู้รับส่งวิทยุ แทนและเจ้าหน้าที่ชาวจีนจากหน่วยจีบีทีอีกหนึ่งนายจึงได้รับเลือกให้เดินทางไปกับเวียดนามใต้ การที่ทั้งคู่ได้รับเลือกเป็นเพราะเขตตั้งเกี่ยวมีชาวจีนและชาวเวียดนามเชื้อสายจีนจำนวนมาก คนทั้งสองสามารถกลมกลืนกับประชากรเหล่านี้ได้ง่าย ภารกิจของทั้งสองคนคือฝึกรวมสมาชิกของเวียดนามใต้เรื่องวิธีการรวบรวมข่าวกรองและการคัดสรรข่าวกรองที่เป็นประโยชน์ส่งกลับมายังคุนหมิง

ในการหารือร่วมกันครั้งที่สองเมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ.1945 ผู้หมวดเพนน์แจ้งโฮจิมินห์ว่าทางหน่วยจะส่งแทนไปปฏิบัติการร่วมกับเวียดนามใต้ แม้โฮจิมินห์ต้องการผู้ปฏิบัติการชาวอเมริกันมากกว่าชาวอเมริกันเชื้อสายจีนอย่างแทนแต่เขาก็ยอมรับ ในการหารือครั้งนี้ผู้วันดงขอระเบิด

แรงสูงจากหน่วยไอเอสเอสแต่เฟนนีย์ปฏิเสธเพราะเกรงว่าจะก่อให้เกิดความไม่พอใจกับฝรั่งเศส ซึ่งไม่ต้องการให้สหรัฐอเมริกาและหน่วยไอเอสเอสสนับสนุนกลุ่มต่อต้านของชาวท้องถิ่นแต่เขายินดีสนับสนุนยุทธโศปกรณ์อื่นๆในภายหลัง เช่น อาวุธเบาประเภทต่างๆ กล้องถ่ายภาพ เวชภัณฑ์ อุปกรณ์ตรวจสภาพอากาศและชุดประกอบวิทยุ ก่อนการहारหรือจะสิ้นสุดลง โฮจิมินห์ขอเข้าพบ นายพลเชนنالด์ ผู้บัญชาการกองทัพอากาศที่ 14 แม้เฟนนีย์จะไม่พอใจต่อคำขอนักแต่ก็นัดหมายเวลา และสถานที่ให้โดยแจ้งแก่นายพลเชนنالด์ว่า การรักษาสัมพันธ์และความร่วมมือกับโฮจิมินห์จะเป็นผลดีต่อการช่วยเหลือนักบินอเมริกันที่ถูกยิงตกในอินโดจีน นายพลเชนنالด์จึงให้โฮจิมินห์ได้เข้าพบ เมื่อวันที่ 29 มีนาคม⁴¹ โฮจิมินห์กล่าวชื่นชมนายพลเชนنالด์ในฐานะผู้บัญชาการที่มีชื่อเสียง ส่วนนายพลเชนنالด์ก็กล่าวขอบคุณโฮจิมินห์ที่ช่วยเหลือนักบินของเขา ก่อนจากกันโฮจิมินห์ขอรูปถ่ายนายพลเชนنالด์และลายเซ็นต์ ซึ่งนายพลเชนنالด์เขียนในภาพให้ว่า “...ด้วยความจริงใจ แคลร์ แอล เชนนาลด์...” (Yours Sincerely, Claire L. Chennault)⁴² รูปถ่ายที่มีลายเซ็นต์ดังกล่าว นับเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่เวียดนามหันไปใช้โฆษณาชวนเชื่อในการต่อสู้ทางการเมืองในเวลาต่อมา เพราะหลังการยึดอำนาจในเดือนมีนาคม ขบวนการชาตินิยมที่สนับสนุนญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญทางการเมืองเป็นอย่างมาก โฮจิมินห์จึงต้องการให้เห็นว่าเวียดนามที่เป็นพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะได้รับการช่วยเหลือเรื่องเอกราชและเป็นขบวนการเดียวเท่านั้นที่จะนำเอกราชมาให้เวียดนามได้

สายข่าวที่ปฏิบัติการกับหน่วยไอเอสเอสทุกคนจะมีชื่อรหัสเพื่อใช้ในการติดต่อทางวิทยุ โฮจิมินห์มีชื่อรหัสว่า “...ลูเชียส...” (Lucius) ผู้หมวดเฟนนีย์จัดให้เขาเป็นสายข่าวสำคัญของหน่วย ไอเอสเอสในอินโดจีนอันดับที่ 16 และเขียนกำกับต่อท้ายรหัสของโฮจิมินห์ด้วยว่า “...ผู้เฒ่าโฮ...” (Old Man Ho)⁴³ ก่อนการเดินทางไปยังชายแดนจีน-เขตตังเกี๋ย เฟนนีย์ได้สรุปแนวทางปฏิบัติการของแผนกต่างๆในหน่วยไอเอสเอสแก่โฮจิมินห์และมอบปืนพกโคลต์.45 เอ็ม1911 (Colt.45 M1911) จำนวน 6 กระบอกบรรจุในหีบห่อจากโรงงานตามที่โฮจิมินห์ต้องการ อาวุธของสหรัฐอเมริกาจะเป็นหลักฐานที่สำคัญซึ่งยืนยันการเป็นพันธมิตรและได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา

⁴¹ Bartholomew-Feis. 154-157.

⁴² Ibid., 157.

⁴³ Batrachious.

ในวันที่ 15 เมษายน ค.ศ.1945 โฮจิมินห์ แทนและเจ้าหน้าที่ชาวจีนจากหน่วยจีบีทีพร้อมทั้งสมาชิกของขบวนการเวียดมินห์ซึ่งปลอมตัวเป็นคนลักลอบขนของเถื่อนเดินทางกลับฐานปฏิบัติการใหญ่ของเวียดมินห์ ช่วงการเดินทางโฮจิมินห์ดูแลแทนเป็นอย่างดีและมักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเขา เรื่องนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมของประธานาธิบดีโรสเวลต์ โฮจิมินห์แสดงทัศนะเกี่ยวกับหลัก 4 ประการที่โรสเวลต์เสนอสภาองค์การสมเือนเดือนเมษายน ค.ศ.1941 ซึ่งสาระสำคัญว่าด้วยหลักการพื้นฐาน 4 ข้อที่พลเมืองโลกทุกคนควรจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในความเชื่อทางศาสนา การเข้าถึงทรัพยากรและเศรษฐกิจและสันติภาพ โฮจิมินห์บอกแทนว่าหลัก 4 ประการนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการต่อสู้ของเวียดมินห์⁴⁴ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของบุคคลทั้งสองในระหว่างการเดินทางนี้ชี้ให้เห็นความสำเร็จของการปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อโดยแผนกการปฏิบัติการขวัญกำลังใจและแสดงให้เห็นว่าโฮจิมินห์มีความรู้เกี่ยวกับสหรัฐอเมริกาอย่างดี ทั้งนิยมปรัชญาและแนวคิดทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา

จุดเริ่มต้นที่ทำให้โฮจิมินห์รู้จักกับสหรัฐอเมริกาคงเป็นที่เขาทำงานเป็นลูกเรือซึ่งทำให้ได้มีโอกาสเดินทางไปยังสหรัฐอเมริกาและขึ้นบกที่นิวยอร์กใน ค.ศ.1913 ณ ที่นั้นโฮจิมินห์คงได้เรียนรู้และซึมซับถึงปรัชญาและแนวความคิดทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการต่อสู้เพื่อเสรีภาพ อิสราภาพและความเท่าเทียมซึ่งเป็นสิ่งที่ตกทอดมาจากประวัติศาสตร์ยุคสมัยต่างๆของสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นสงครามประกาศเอกราช หรือสงครามกลางเมืองอเมริกัน (American Civil War) เป็นต้น

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 โฮจิมินห์พำนักอยู่ที่อังกฤษและเมื่อสงครามยุติลงใน ค.ศ.1918 เขาเดินทางไปยังฝรั่งเศส เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรจัดการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส (Paris Peace Conference) ขึ้นในระหว่างเดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน ค.ศ.1919 ประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) แห่งสหรัฐอเมริกาเดินทางมาร่วมการประชุมด้วยและได้นำเสนอ “หลัก 14 ประการ” (Fourteen Points) เพื่อสันติภาพของโลก หลักสำคัญประการหนึ่งคือทุกชาติมีสิทธิที่จะเลือกกำหนดการปกครองด้วยตนเอง (National Self-determination) หลักการดังกล่าวมีส่วนทำให้โฮจิมินห์นิยมปรัชญาและแนวความคิดทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา มากและเห็นว่าสหรัฐอเมริกาเป็นชาติที่ต่อต้านระบอบอาณานิคม เขาจึงพยายามขอเข้าพบวิลสัน เพื่อยื่นเอกสารข้อเรียกร้องของชาวอันนัมแต่ล้มเหลว

⁴⁴ ibid.

ต่อมาเมื่อโฮจิมินห์ได้รับคำสั่งจากโคมินเทิร์นให้เข้ามาเคลื่อนไหวในไทยช่วง ค.ศ.1928 เขาได้แสดงทัศนะความนิยมปรัชญาและแนวความคิดทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาในเรื่องการต่อสู้เพื่อเสรีภาพ อิสสรภาพและความเท่าเทียมผ่านหนังสือที่เขาเขียนเพื่อใช้อบรมสมาชิกของสมาคมทันทีเนียน โฮจิมินห์เน้นย้ำประเด็นการต่อสู้ปฏิวัติของชาวอเมริกันในสงครามประกาศเอกราชมาเป็นต้นแบบในการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนาม⁴⁵ ดังนั้นในทัศนะของโฮจิมินห์สหรัฐอเมริกาเป็นชาติที่ยืนหยัดต่อสู้เพื่อเสรีภาพ อิสสรภาพและความเท่าเทียม การต่อสู้ของขบวนการเวียดมินห์เพื่อเอกราชของเวียดนามจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสจึงสอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา

4.3.2 การปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองให้แก่หน่วยโอเอสเอสโดยขบวนการเวียดมินห์

เมื่อกลุ่มของโฮจิมินห์เดินทางถึงเตินจ่าว แทนและเจ้าหน้าที่ชาวจีนจากหน่วยจีบีทีเริ่มงานร่วมกับขบวนการเวียดมินห์ทันที แทนได้ฝึกอบรมสมาชิกเวียดมินห์เรื่องการปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองและการวิเคราะห์ข่าวกรองเพื่อส่งต่อไปยังหน่วยโอเอสเอสที่คุนหมิง ส่วนเจ้าหน้าที่ชาวจีนก็ฝึกอบรมสมาชิกเวียดมินห์ด้านการสื่อสารกับหน่วยโอเอสเอสและกองทัพอากาศที่ 14 ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การติดต่อทางวิทยุซึ่งรวมไปถึงการถอดประกอบชิ้นส่วน การเข้ารหัส รวมถึงสัญญาณไฟจากไฟฉายเพื่อติดต่อกับเครื่องบินของกองทัพอากาศที่ 14 ข่าวกรองที่เวียดมินห์รวบรวมส่งให้หน่วยโอเอสเอสส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารการติดต่อระหว่างกัน แผนที่ การปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อของญี่ปุ่น รายงานสภาพขวัญกำลังใจของญี่ปุ่นและชาวอินโดจีน เป็นต้น ในเวลาอันรวดเร็วเครือข่ายข่าวกรองของเวียดมินห์ก็ขยายตัวอย่างมากจนสามารถจัดตั้งสถานีส่งวิทยุเพิ่มขึ้นในเขตปกครองของตนอีก 3 แห่งได้แก่ จังหวัดท่าซาง (Ha Giang) จังหวัดหลั่งเซินและจังหวัดกาวบั่ง สถานีส่งวิทยุเหล่านี้จะรายงานข่าวกรองที่รวบรวมได้จากพื้นที่นั้นๆ โดยเฉพาะสภาพอากาศซึ่งจะต้องส่งไปให้หน่วยโอเอสเอสที่คุนหมิงวันละสองครั้ง รวมไปถึงสถานที่ๆเหมาะสมสำหรับการส่งยุทธโศปกรณ์ต่างๆ ด้วยการทิ้งระเบิดและการลงจอด⁴⁶

⁴⁵ Bradley, *Imagining Vietnam and America: The Making of Postcolonial Vietnam, 1919-1950*, 33-36.

⁴⁶ Bartholomew-Feis. 165-166.

รายงานสภาพอากาศแต่ละวันที่ขบวนการเวียดนามที่รวบรวมนั้นมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติการโจมตีทางอากาศในอินโดจีนของกองทัพอากาศที่ 14 โดยเฉพาะการทิ้งระเบิดเป็นอย่างมาก การทิ้งระเบิดให้สำเร็จเพื่อทำลายเป้าหมายจำเป็นต้องอาศัยสภาพอากาศที่ปลอดโปร่งเพื่อให้พลทิ้งระเบิดเห็นเป้าหมายได้ชัดเจน แม้กองทัพสหรัฐฯจะพัฒนาเครื่องเล็งที่สามารถคำนวณระยะ ความเร็วลม ระดับความสูงและทิศทางของเครื่องบินเพื่อเพิ่มศักยภาพการตัดสินใจของพลทิ้งระเบิด แต่การเห็นทัศนวิสัยของเป้าหมายที่ชัดเจนคือสิ่งสำคัญที่สุดต่อการตัดสินใจของพลทิ้งระเบิด นอกจากนี้เวียดนามที่กับแทนและเจ้าหน้าที่ชาวจีนจากหน่วยจีบีทียังประสบความสำเร็จในปฏิบัติการร่วมกันเพื่อช่วยเหลือและอพยพนักบินอเมริกันของกองทัพอากาศที่ 14 หลายนายซึ่งถูกยิงตกและยังสามารถค้นพบค่ายกักกันเชลยศึกฝ่ายพันธมิตรซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักบินของกองทัพอากาศที่ 14 ด้วย ในช่วงการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาผ่านทางหน่วยโอเอสเอส โฮจิมินห์ไม่ต้องการให้เป็นเพียงการร่วมมือกันอย่างผิวเผินเพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่น เขาพยายามหาคำตอบเกี่ยวกับนโยบายสงครามของสหรัฐอเมริกาว่าเป็นการต่อสู้เพื่อผดุงไว้ซึ่งเสรีภาพและประชาธิปไตยของโลกหรือเพียงเพื่อช่วยรักษาระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสจากญี่ปุ่น⁴⁷ แต่หน่วยโอเอสเอสไม่ได้ให้คำตอบ อาจเข้าใจได้ไม่ยากนักกว่าโฮจิมินห์ต้องการทราบว่าหลังสงครามยุติสหรัฐอเมริกายังคงดำเนินนโยบายต่อต้านอาณานิคมต่อไปหรือไม่ หากยังคงสานต่อนโยบายไว้ก็จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเวียดนามซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์และการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาต่อเวียดนามยังคงดำเนินต่อไป

4.4 การเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนในปลายสมัยโรสเวลต์ถึงต้นสมัยทรูแมน

การที่สหรัฐอเมริกาจะประสบชัยชนะในสงครามได้นั้นจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์อันดีและการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดกับชาติพันธมิตร แต่แนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศของประธานาธิบดีโรสเวลต์ทำให้คณะรัฐมนตรีโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ อัลลันเกรงว่าอาจทำลายความสัมพันธ์อันดีที่มีอยู่และจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์สงครามได้โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับอังกฤษแกนนำของฝ่ายพันธมิตรที่เป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดสหรัฐอเมริกามากที่สุด

⁴⁷ *ibid.*, 167.

การที่มีอาณาเขตต่างๆทั่วทุกมุมโลกทำให้อังกฤษไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดของ ประธานาธิบดีโรสเวลต์มาตั้งแต่ต้น⁴⁸ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1942 อีเดนรัฐมนตรีว่าการกระทรวง การต่างประเทศอังกฤษได้เคยโต้แย้งกับฮัลล์และไม่ยอมรับเรื่องการจะให้เอกราชและการปกครอง ตนเองของเหล่าอาณานิคม อังกฤษซึ่งต้องการให้ฝรั่งเศสกลับมาเป็นชาติมหาอำนาจอีกครั้งภายหลัง สงครามจึงสนับสนุนนโยบายของฝรั่งเศสในการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนขึ้นใหม่ แม้โรสเวลต์จะพยายามคัดค้านฝรั่งเศสในทุกวิถีทางแต่เมื่อสงครามในยุโรปใกล้จะสิ้นสุดใน ค.ศ.1945 สหรัฐอเมริกาซึ่งต้องการเผด็จศึกญี่ปุ่นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส ดังนั้น การรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์และการร่วมมือกันระหว่างสหรัฐอเมริกากับอังกฤษและฝรั่งเศสจึง มีความสำคัญมาก ฮัลล์และเจ้าหน้าที่ระดับสูงในกระทรวงการต่างประเทศจึงโน้มน้าวโรสเวลต์ให้ เปลี่ยนแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศรวมไปถึงนโยบายที่มีต่ออินโดจีน

ในการประชุมที่ยัลต้า แม้ประธานาธิบดีโรสเวลต์จะยังคงยึดมั่นแนวความคิดภาวะทรัสตี ระหว่างประเทศและนโยบายที่มีต่ออินโดจีน แต่มติของที่ประชุมที่ให้จัดตั้งคณะกรรมการสูงสุด แห่งยุโรปโดยมีฝรั่งเศสเป็นหนึ่งในชาติคณะกรรมการนั้นเป็นเสมือนการฟื้นฟูสถานะของฝรั่งเศส ให้กลับสู่ความเป็นชาติมหาอำนาจอีกครั้ง ฝรั่งเศสและอังกฤษจึงเพิ่มการกดดันสหรัฐอเมริกาเพื่อให้ ยุตินโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมและแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ

ความคิดและการดำเนินนโยบายที่แน่วแน่ของประธานาธิบดีโรสเวลต์ในการต่อต้านระบอบ อาณานิคมตั้งแต่การประกาศแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศเมื่อ ค.ศ.1942 จนถึงการประชุมที่ยัลต้าใน ค.ศ.1945 อาจทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่าโรสเวลต์เป็นนักอุดมการณ์ที่เชื่อมั่น ในการล้มเลิกลัทธิจักรวรรดินิยมโดยเฉพาะในอินโดจีน แต่ในฐานะผู้นำชาติมหาอำนาจฝ่ายพันธมิตร ทำให้เขาต้องคำนึงถึงผลประโยชน์และวัตถุประสงค์สำคัญของฝ่ายพันธมิตรนั้นคือเพื่อช่วยชนะ เหนือฝ่ายอักษะ รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์และการร่วมมือของมหาอำนาจพันธมิตรเพื่อ ประโยชน์ในการสร้างสันติภาพแก่โลกหลังสงคราม โรสเวลต์จึงไม่สามารถทำตามความคิดของเขา ได้เด็ดขาด เขาจึงพยายามสร้างความสมดุลทางการเมืองและการต่างประเทศระหว่างผลประโยชน์ ของฝ่ายพันธมิตรกับนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคม ระหว่างการหารือกับชาร์ลส์ เทาส์ซิก (Charles Taussig) ที่ปรึกษากองกิจการทะเลแคริบเบียน (Division of Caribbean Affairs)

⁴⁸ U.S.

ของกระทรวงการต่างประเทศในเดือนมีนาคม ค.ศ.1945 โรสเวลต์ยังคงยืนยันเรื่องการช่วยเหลือประชากรในเอเชียที่อยู่ใต้ระบอบอาณานิคมและอินโดจีนไม่ควรกลับไปเป็นของฝรั่งเศส เขาให้ความคิดเห็นที่ประนีประนอมมากขึ้นโดยกล่าวว่า หากฝรั่งเศสให้การค้าประกันที่เหมาะสมเรื่องการเตรียมพร้อมให้อินโดจีนปกครองตนเอง สหรัฐอเมริกาก็จะยอมให้ฝรั่งเศสเป็นชาติหนึ่งในคณะกรรมการบริหารของภาวะทรัสตีและให้ดูแลอินโดจีนโดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือเอกราชของอินโดจีน⁴⁹

การที่นโยบายต่างประเทศต่ออินโดจีนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป นโยบายด้านการทหารก็ปรับเปลี่ยนตามไปด้วยเช่นกัน ตามแผนเดิมซึ่งประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้กำหนดไว้ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1944 ว่าสหรัฐอเมริกาจะเปิดปฏิบัติการทางการทหารต่อเขตตั้งเกียในเดือนมีนาคม ค.ศ.1945 แผนการดังกล่าวคณะเสนาธิการร่วมของกองทัพสหรัฐฯไม่เห็นด้วยมาตั้งแต่ต้นเพราะเห็นว่าการเอาชนะญี่ปุ่นให้รวดเร็วควรระดมทรัพยากรทั้งหมดเพื่อสนับสนุนปฏิบัติการใหญ่สู่เกาะญี่ปุ่น การบุกอินโดจีนโดยเฉพาะเขตตั้งเกียจะทำให้สงครามยืดเยื้อและสูญเสียกำลังพลโดยไม่มีผลจำเป็น แต่ฝ่ายทหารคัดค้านแผนการของโรสเวลต์ไม่ได้

การประนีประนอมในนโยบายต่ออินโดจีนทำให้คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯมุ่งเป้าหมายไปยังการบุกเกาะญี่ปุ่นอย่างเต็มตัวรูปแบบโดยกำหนดแผนว่า ในต้นเดือนเมษายน ค.ศ.1945 กองทัพของนายพลนิมิตซ์จะเปิดยุทธการที่เกาะโอะกินะวะ (Battle of Okinawa) ซึ่งเป็นหมู่เกาะที่อยู่ทางใต้สุดของเกาะญี่ปุ่น วัตถุประสงค์ของยุทธการนี้ก็เพื่อใช้เกาะโอะกินะวะเป็นฐานปฏิบัติการหน้าสำหรับบุกเกาะญี่ปุ่นและเพิ่มระยะการโจมตีทางอากาศให้ไกลถึงเกาะญี่ปุ่นมากกว่าเดิม คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯจึงปรับเปลี่ยนแผนของประธานาธิบดีโรสเวลต์โดยยกเลิกการบุกเขตตั้งเกียแต่จะยังคงให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านท้องถิ่น รวมไปถึงสนับสนุนกองทัพจีนคณะชาติในการเคลื่อนทัพสู่เมืองท่าทางภาคใต้ของจีนเพื่อเบี่ยงเบนกองทัพญี่ปุ่นจากปฏิบัติการจริงที่เกาะโอะกินะวะ

---

⁴⁹ Leslie H Gelb and Richard H Betts, *The Irony of Vietnam: The System Worked* (Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2016), 34-35.

4.4.1 การขึ้นสู่อำนาจของประธานาธิบดีทรูแมน อสังกรรมอย่างกะทันหันของประธานาธิบดีโรสเวลต์เมื่อวันที่ 12 เมษายน ค.ศ.1945 ทำให้รองประธานาธิบดีทรูแมนได้ขึ้นดำรงตำแหน่งสืบแทน กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯจึงเห็นว่าการดำรงตำแหน่งของทรูแมนเป็นโอกาสที่เหมาะสมในการปรับนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีน อีกทั้งสถานการณ์สงครามในเวลานั้นกำลังพลิกผันอย่างรวดเร็วในทุกแนวรบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุโรปที่กองทัพพันธมิตรสามารถเคลื่อนพลรุกบเข้าสู่ดินแดนเยอรมันจากทั้งตะวันตกและตะวันออก กลางเดือนเมษายนกองทัพโซเวียตเปิดยุทธการแห่งกรุงเบอร์ลิน (Battle of Berlin) เพื่อยึดเมืองหลวงของเยอรมนีซึ่งจะทำให้สงครามในยุโรปยุติลงและนโยบายจัดระเบียบยุโรปภายหลังสงครามกำลังจะถูกนำมาดำเนินการ

กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯเห็นว่าปัญหาความไม่ชัดเจนในการดำเนินนโยบายของประธานาธิบดีโรสเวลต์ในช่วงปลายสมัยจะส่งผลต่อการจัดระเบียบยุโรปใหม่ รวมไปถึงสงครามในแปซิฟิก ดังนั้นกระทรวงการต่างประเทศจึงกดดันประธานาธิบดีทรูแมนให้ตัดสินใจกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ในกลางเดือนเมษายน ค.ศ.1945 กองกิจการยุโรป (Division of European Affairs) และกองกิจการตะวันออกไกล (Division of Far East Affairs) ของกระทรวงการต่างประเทศต่างส่งบันทึกถึงทรูแมนเพื่อแจ้งให้ทราบการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีต่ออินโดจีนโดยมีสาระสำคัญว่า สหรัฐอเมริกาจะไม่ขัดขวางฝรั่งเศสในการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมและจะเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน การยกเลิกปฏิบัติการทางการทหารต่ออินโดจีนโดยเฉพาะการบุกเขตตั้งเกี่ยวกลุ่มต่อต้านในอินโดจีนจะต้องไม่ขัดขวางการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศส แต่ที่สำคัญที่สุดคือการให้ฝรั่งเศสดูแลอินโดจีนตามแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกาจะสนับสนุนและช่วยเหลือฝรั่งเศสเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนขึ้นใหม่ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะส่งผลดีต่อการรักษาสันติภาพทั้งในยุโรป เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และโลกหลังสงคราม⁵⁰

แม้ประธานาธิบดีทรูแมนจะมีแนวคิดต่อต้านระบอบอาณานิคมแต่การที่เขาเพิ่งดำรงตำแหน่งรองประธานาธิบดีได้ประมาณ 3 เดือน (มกราคม-มีนาคม ค.ศ.1945) ก่อนประธานาธิบดีโรสเวลต์ถึงแก่อสังกรรม เขาจึงแทบไม่รับรู้หรือเข้าใจโดยถ่องแท้ในนโยบายการต่างประเทศเรื่องการต่อต้านระบอบอาณานิคมโดยเฉพาะแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศของโรสเวลต์ซึ่งยังไม่ชัดเจนในแนวนโยบาย กอปรการที่ไม่มีการกำหนดแนวทางดำเนินการเรื่องแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่าง

⁵⁰ Porter, 17-22.

ประเทศที่มีต่อเวียดนามไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทูรแมนจึงถูกกระทรวงการต่างประเทศกดดันให้ตัดสินใจเลือกอย่างเด็ดขาดระหว่างนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคม หรือการจะรักษาความสัมพันธ์กับชาติฝ่ายพันธมิตรและสนับสนุนกระบวนการสร้างสันติภาพแก่โลกหลังสงครามยุติโดยเฉพาะนโยบายจัดระเบียบยุโรปซึ่งต้องสนับสนุนฝรั่งเศสให้กลับสู่สถานะชาติมหาอำนาจอีกครั้งเพราะสงครามเย็นกำลังเริ่มตั้งเค้าเข้าครอบคลุมยุโรป ทูรแมนจึงตัดสินใจเปลี่ยนจากนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมของสหรัฐอเมริกามาเป็นการเลือกถ่วงไว้ซึ่งความร่วมมือและการสร้างสันติภาพหลังสงครามของฝ่ายพันธมิตร

กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ดำเนินการหลายอย่างที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายครั้งนี้ เช่น โทลเลขจากโจเซฟ กรู (Joseph Grew) รักษาการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศถึงเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำฝรั่งเศสในต้นเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1945 และโทลเลขถึงเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำจีนในต้นเดือนมิถุนายน ค.ศ.1945 แต่ที่ชัดเจนที่สุดก็คือการตอบกลับกระทรวงการต่างประเทศของเฮนรี สติมสัน (Henry Stimson) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสงครามเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน เรื่องนโยบายต่อเอเชียและแปซิฟิกหลังสงคราม โดยส่วนที่เกี่ยวข้องกับอินโดจีนนั้นสหรัฐอเมริกาจะเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน⁵¹

4.4.2 การกึ่งวาง แม้ประธานาธิบดีทูรแมนและกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ จะปรับเปลี่ยนนโยบายที่มีต่ออินโดจีน แต่หน่วยโอเอสเอสผู้ปฏิบัตินโยบายทั้งในจีนและอินโดจีนก็ยังคงสนับสนุนขบวนการเวียดมินห์ต่อไปซึ่งขัดแย้งกับนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศอย่างชัดเจน หน่วยโอเอสเอสได้ยกระดับความร่วมมือกับเวียดมินห์จากเดิมมีสถานะเพียงแค่อพยพเข้ามาเป็นการร่วมมือส่งทหารลงไปปฏิบัติการยังภาคพื้นร่วมกับเวียดมินห์จนกลายเป็นปัญหาต่อการกำหนดนโยบายคู่ขนานกันระหว่างการสนับสนุนฝรั่งเศสให้กลับมาปกครองอาณานิคมอินโดจีนของทูรแมนและกระทรวงการต่างประเทศกับการสนับสนุนเวียดมินห์ของหน่วยโอเอสเอส

หลังการปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติการทางการทหารที่มีต่ออินโดจีนจากการบุกเขตตั้งเกี่ยวของกองทัพสหรัฐฯ เป็นการส่งทหารจากหน่วยโอเอสเอสลงไปปฏิบัติการยังภาคพื้นซึ่งเป็นการปฏิบัติการ

⁵¹ *ibid.*, 24-26.

ทางการทหารอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งสงครามกองโจร การปฏิบัติการทางด้านจิตวิทยาและ โฆษณาชวนเชื่อ รวมไปถึงการรวบรวมข่าวกรองชั้นสูงเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของกองทัพญี่ปุ่น การดำเนินงานช่วงแรกจะใช้ทหารรัฐบาลอาณานิคมที่หลบหนีการจับกุมของญี่ปุ่นเข้ามายังจีน รวมถึงชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในจีนเป็นกำลังหลักในการปฏิบัติการ หน่วยโอเอสเอสจะสนับสนุน ด้านอาวุธและการฝึกอบรม ฝรั่งเศสเห็นชอบแผนนี้อย่างมากแต่ร้อยเอกอาร์คิมิดีส แพทติ สมาชิกของหน่วยโอเอสเอสกลับเห็นว่าปฏิบัติการในครั้งนี้จะร่วมมือกับขบวนการเวียดมินท์ ผู้กองแพทติรู้จักกับเวียดมินท์และโฮจิมินท์ครั้งแรกระหว่างที่เขาเตรียมความพร้อมเดินทาง มาปฏิบัติการยังจีนในช่วงกลาง ค.ศ.1944 เมื่อเดินทางมาถึงจีนเขาเริ่มคุ้นเคยกับเวียดมินท์มากขึ้น ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกเวียดมินท์ที่ฝึกอยู่ในคุนหมิง รวมถึงการหารือกับโฮจิมินท์ ในปลายเดือนเมษายน ค.ศ.1945 เขาเห็นว่าเวียดมินท์นั้นนิยมสหรัฐอเมริกาและพร้อมจะต่อสู้กับ ญี่ปุ่นเคียงข้างสหรัฐอเมริกา ทั้งแนวความคิดทางการเมืองและวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของเวียดมินท์คือ ชาตินิยมและเอกราชของเวียดนาม

ในเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ค.ศ.1945 ระหว่างที่หน่วยโอเอสเอสเริ่มฝึกอบรมทหารฝรั่งเศส และชาวเวียดนามเพื่อเตรียมพร้อมปฏิบัติการภาคพื้นดิน ผู้กองแพทติได้ใช้ประเด็นเรื่องสถานการณ์ ในอินโดจีนและควมมีประสิทธิภาพของขบวนการเวียดมินท์ในการจัดตั้งองค์กรและการปฏิบัติการ เป็นเหตุผลสำคัญกดดันผู้บังคับบัญชาในคุนหมิงและสถานทูตสหรัฐฯในจุงกิง แม้ทั้งสองหน่วยงาน จะเข้าใจสถานการณ์ความจำเป็นที่กำลังเกิดขึ้นในอินโดจีนแต่ก็ยังกังวลถึงปัญหาทางการเมืองที่ จะตามมา แพทติจึงเน้นถึงความจำเป็นในการร่วมมือกับเวียดมินท์โดยเฉพาะการที่เวียดมินท์มี เขตปลดปล่อยและฐานปฏิบัติการอยู่ใกล้ชายแดนจีนซึ่งง่ายต่อการส่งทหารและกำลังบำรุง รวมไปถึง การสนับสนุนจากประชากรในท้องถิ่นเหล่านั้น ในท้ายที่สุด เหล่าผู้บังคับบัญชาก็เห็นด้วยกับเขาและ ได้ส่งคำขออนุมัติเปลี่ยนแปลงแผนการไปถึงนายพลโดโนแวน ณ ศูนย์บัญชาการใหญ่ของ หน่วยโอเอสเอสที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. โดยไม่ผ่านสถานทูตที่จุงกิง

ในต้นเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1945 ศูนย์บัญชาการใหญ่ของหน่วยโอเอสเอส ในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. อนุมัติการเปลี่ยนแปลงแผนของหน่วยโอเอสเอสสาขาตะวันออกไกล ทหารอเมริกันซึ่งกำลังฝึกอบรมทหารฝรั่งเศสและชาวเวียดนามได้รับคำสั่งใหม่ให้เตรียมความพร้อม สำหรับการส่งทางอากาศเพื่อปฏิบัติการร่วมกับขบวนการเวียดมินท์ ชื่อรหัสของการปฏิบัติการ

ในครั้งนี่คือภารกิจกว้าง วัตถุประสงค์หลักคือทำลายเส้นทางการติดต่อสื่อสารของกองทัพญี่ปุ่นที่เชื่อมต่อระหว่างจีนกับเวียดนามทั้งหมดโดยเฉพาะทางรถไฟ ร่วมมือกับเวียดนามเพื่อรวบรวมข้าวกรองและระบุเป้าหมายที่สำคัญในการโจมตีทางอากาศ⁵²

ชุดภารกิจกว้างเดินทางไปยังฐานปฏิบัติการใหญ่ของขบวนการเวียดนามที่เดินจาว โดยการส่งลงทางอากาศด้วยกัน 2 รอบ รอบแรกประกอบไปด้วยพันตรีแอลลิสัน โทมัส หัวหน้าชุดภารกิจและสมาชิกชุดภารกิจกว้างจำนวน 2 นาย พร้อมด้วยทหารฝรั่งเศส 1 นาย และทหารเวียดนามสังกัดกองทัพฝรั่งเศสอีก 2 นาย โดยมีภารกิจในการเตรียมพร้อมสำหรับการเดินทางของสมาชิกที่เหลือ รอบที่ 2 ประกอบด้วยสมาชิกที่เหลือทั้งหมดของชุดภารกิจกว้าง ต่อมาผู้พันโทมัสได้โคตร่มลงยังฐานปฏิบัติการใหญ่ของเวียดนามเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ.1945 และได้รับการต้อนรับอย่างดี เวียดนามทำป้ายต้อนรับเป็นภาษาอังกฤษว่า “...ยินดีต้อนรับเพื่อนชาวอเมริกันของเรา...” (Welcome to our American Friends) โทมัสก็ได้พบโฮจิมินห์ซึ่งให้การต้อนรับเขาฉันท์มิตร

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการมีทหารฝรั่งเศสและทหารเวียดนามสังกัดกองทัพฝรั่งเศส 3 นาย เดินทางมาด้วยได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ขบวนการเวียดนามเป็นอย่างมาก ท้ายที่สุดหน่วยโอเอสเอสมีคำสั่งให้ทั้งสามถอนตัวกลับแต่การเตรียมความพร้อมในด้านอื่น ๆ นั้นประสบความสำเร็จอย่างดี มีการหารือร่วมกับโฮจิมินห์ในประเด็นเรื่องต่างๆ ทั้งการเมือง การปฏิบัติการทางทหารและความไม่พอใจของชาวเวียดนามต่อระบอบอาณานิคม โฮจิมินห์แสดงความเป็นมิตรต่อสหรัฐอเมริกาและเชื่อมั่นในความสำเร็จของการปฏิบัติการร่วมกันที่กำลังจะเกิดขึ้น ประชากรในเขตปลดปล่อยของเวียดนามก็นิยมสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ทุกหมู่บ้านที่เวียดนามพาผู้พันโทมัสไปสังเกตการณ์ชาวบ้านก็ต้อนรับเขาอย่างอบอุ่นด้วยอาหาร ผลไม้ต่างๆ และชา⁵³ ต่อมาในวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ.1945 สมาชิกชุดภารกิจกว้างที่เหลือทั้งหมดนำโดยร้อยโท เรอเน เดฟูร์โน (Rene Defourneaux) ชาวอเมริกันเชื้อสายฝรั่งเศสซึ่งเป็นรองหัวหน้าชุดภารกิจกว้างก็โคตร่มลงยังฐานปฏิบัติการใหญ่ของเวียดนาม ความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายข้าวกรองในอินโดจีนขึ้นใหม่ทำให้ความร่วมมือระหว่างเวียดนามและหน่วยจีบีทีเริ่มหมดความสำคัญลง

⁵² Bartholomew-Feis. 188-192.

⁵³ Ibid. 193-202.

เมื่อชุดภารกิจทางเดินทางมาถึงการคงเจ้าหน้าที่ของหน่วยจีบีทีเอาไว้ก็หมดความจำเป็น แขนและเจ้าหน้าที่ชาวจีนจึงได้รับคำสั่งให้เดินทางกลับคุณหมิงในท้ายที่สุด

ในงานพิธีการต้อนรับการเดินทางมาถึงของสมาชิกที่เหลือของชุดภารกิจทางครั้งนี้มีเพียงแค่นายพลซาปและสมาชิกระดับสูงของขบวนการเวียดนามที่เพียงไม่กี่นายเข้าร่วม โฮจิมินห์ไม่ได้ร่วมพิธีด้วยเนื่องจากล้มป่วย ในวันที่ 3 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ผู้หมวดเดฟัวร์โนและพอล เฮาแกรนด์ (Paul Hoagland) เสนารักษ์ประจำชุดภารกิจเดินทางไปเยี่ยมโฮจิมินห์ในวัย 55 ปีซึ่งป่วยหนักหลายโรคสืบเนื่องจากการถูกจำคุกในจีนอยู่หลายปี การเดินเท้าระยะทางหลายร้อยกิโลเมตรและการอาศัยอยู่ในป่าลึกเป็นระยะเวลาาน เฮาแกรนด์จึงรักษาโฮจิมินห์พร้อมทั้งฝึกอบรมสมาชิกเวียดนามหนึ่งด้านการแพทย์เพื่อเป็นผู้ช่วยเขาในการรักษาโฮจิมินห์และดูแลทหารอเมริกันและเวียดนามทั้งหมด โฮจิมินห์จึงหายเป็นปกติอีกครั้ง

ในต้นเดือนสิงหาคม สมาชิกชุดภารกิจทางและขบวนการเวียดนามร่วมกันวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน ทั้งสองฝ่ายสร้างสถานที่ฝึกซึ่งประกอบไปด้วยอาคารอำนวยการและศูนย์วิทยุ โรงพยาบาลสนาม คลังเก็บอาวุธและยุทโธปกรณ์อื่นๆ โรงทหาร 4 หลัง โรงครัว สนามซ้อมยิงและลานฝึก เวียดนามคัดเลือกทหารจำนวน 110 นาย เข้ารับการฝึกอบรม ชุดภารกิจทางจะเลือกทหารที่มีความพร้อม 40 นาย จากจำนวนทั้งหมดเข้ารับการฝึกอบรมขั้นสูง โฮจิมินห์เรียกกองกำลังเวียดนามที่หนึ่งกองร้อยที่เข้ารับการฝึนอบรมกับชุดภารกิจทางในครั้งนี้ว่า “กองกำลังแห่งชาวเวียดนาม-ชาวอเมริกัน” (Bo Dol Viet-My, Vietnamese-American Force)

การฝึกอบรมที่ผู้พันโทมัสจัดให้แก่เวียดนามที่นั้นเป็นไปตามมาตรฐานของกองทัพสหรัฐฯ มีการกำหนดตารางเวลากิจกรรมในแต่ละวัน เนื้อหาการฝึกอบรมได้แก่ยุทธวิธีตามรูปแบบและยุทธวิธีจรยุทธ์ การใช้อาวุธและทำความสะอาดอาวุธยุทธโปกรณ์ที่หน่วยโอเอสเอสสนับสนุน ในช่วงแรกๆนั้นอาวุธที่เวียดนามมีอยู่และใช้ปฏิบัติการล้วนล้าสมัย เช่น ปืนคาบศิลา ปืนไรเฟิลระบบลูกเลื่อนที่ผลิตใน ค.ศ. 1903 เป็นต้น แม้จะมีอาวุธที่ยึดได้จากกองทัพรัฐบาลอาณานิคมและญี่ปุ่นแต่ก็มีจำนวนน้อยและกระสุนมีจำกัด เมื่อชุดภารกิจทางเดินทางมาถึงและการฝึกอบรมเวียดนามก็ได้เริ่มขึ้น หน่วยโอเอสเอสจึงจัดส่งอาวุธยุทธโปกรณ์ทันสมัยมาให้ เช่น ปืนกลมือทอมสัน (Thompson Submachine guns) ปืนเอ็ม 1 คาร์บิน เครื่องยิงจรวดต่อสู้อากาศ ปืนกลเบา ปืนเบรน (Bren guns) เครื่องยิงลูกระเบิด ระเบิดแรงสูงและระเบิดมือประเภทต่างๆ อาวุธทันสมัยเหล่านี้

นายพลซาปเห็นว่าไม่เพียงเป็นประโยชน์ต่อการโฆษณาชวนเชื่อเท่านั้นแต่ยังทำให้กองทัพเวียดนามปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁵⁴

ระหว่างการฝึกอบรมแก่ขบวนการเวียดนามใต้ ผู้พันโทมัสและผู้หมวดเดฟว์โนต่างเห็นศักยภาพและทักษะของทหารเวียดนามใต้ในด้านต่างๆ เช่น การชำนาญในพื้นที่ ความมุ่งมั่นและความสามารถที่จะเรียนรู้เรื่องต่างๆได้อย่างรวดเร็ว เช่น การฝึกอบรมใช้ปืนเอ็ม 1 คาร์บินซึ่งทหารเวียดนามใต้จะต้องปิดตาในระหว่างถอดประกอบปืนเพื่อให้เกิดความชำนาญในกระบวนการและจดจำชิ้นส่วนต่างๆได้ ผู้หมวดเดฟว์โนกล่าวว่าทหารเวียดนามใต้สามารถถอดประกอบชิ้นส่วนของปืนได้อย่างรวดเร็ว⁵⁵

ส่วนการปฏิบัติการทางการทหารร่วมกันนั้น ผู้พันโทมัสเปลี่ยนเป้าหมายการโจมตีจากเส้นทางรถไฟระหว่างกรุงฮานอยถึงจังหวัดหลังเซินมาเป็นทางหลวงระหว่างจังหวัดท้ายเงียน (Thai Nguyen) ถึงจังหวัดกาวบั้ง เนื่องจากหลังความพ่ายแพ้ในปฏิบัติการอิชิโกะ เส้นทางรถไฟเส้นนี้หมดความสำคัญลง การเคลื่อนกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆได้เปลี่ยนมาใช้เส้นทางหลวงมากกว่า ทั้งกองทัพญี่ปุ่นที่ประจำการอยู่ตลอดเส้นทางหลวงก็ไม่เข้มแข็งเท่ากับที่ประจำการอยู่ตลอดเส้นทางรถไฟ เส้นทางหลวงยังตัดผ่านกลางเขตปลดปล่อยของเวียดนามใต้ซึ่งทำให้สะดวกต่อการปฏิบัติการในหลายด้าน เช่น ใกล้เคียงปฏิบัติการใหญ่ที่เดินจ้าวซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์ฝึกชุดภารกิจวางง่ายต่อการส่งกำลังบำรุงทั้งได้รับการสนับสนุนจากประชากรในท้องถิ่น เป็นต้น แม้การปฏิบัติการอย่างเต็มรูปแบบจะยังไม่เกิดขึ้นเนื่องจากทหารเวียดนามใต้ยังไม่สำเร็จการฝึกอบรมตามเวลาที่ผู้พันโทมัสกำหนด แต่สมาชิกหลายคนของชุดภารกิจวางก็ได้ร่วมวางแผนและสังเกตปฏิบัติการของเวียดนามใต้ในการโจมตีจุดตรวจการและขบวนลำเลียงของกองทัพญี่ปุ่นหลายครั้ง

4.4.3 การประชุมที่พอทสדם การยอมจำนนของเยอรมนีโดยปราศจากเงื่อนไขเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม ค.ศ. 1945 ได้นำไปสู่การสิ้นสุดของสงครามในยุโรปเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคมอย่างเป็นทางการ ฝ่ายพันธมิตรซึ่งต้องการรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสงครามได้ตกลงจัดการประชุมเพื่อหารือถึงการจัดระเบียบยุโรปและโลกหลังสงคราม การประชุมที่พอทสדם

⁵⁴ ibid. 207-209.

⁵⁵ Batrachious.

(Potsdam Conference) ณ พระราชวังเซซีเลียนฮอฟ (Cecilienhof Palace) เมืองพอทสดัม ชานกรุงเบอร์ลินมีขึ้นระหว่างวันที่ 17 กรกฎาคมถึง 2 สิงหาคม ค.ศ.1945 สารสำคัญของการประชุมแบ่งเป็น 2 ประเด็นได้แก่ การสร้างสันติภาพในยุโรปหลังสงครามไม่ว่าจะเป็นการบริหารปกครองเยอรมนี การกำหนดเขตแดนของโปแลนด์ การวางกรอบอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในยุโรปตะวันออก การยุติสงครามในแปซิฟิกกับญี่ปุ่น การกำหนดค่าปฏิกรรมสงครามและอื่นๆ เมื่อการประชุมดำเนินไปได้ 2 วัน ประธานาธิบดีทรูแมนซึ่งร่วมประชุมกับผู้นำชาติมหาอำนาจฝ่ายพันธมิตรเป็นครั้งแรกได้รับแจ้งถึงความสำเร็จของการทดลองระเบิดปรมาณู ชาวความสำเร็จดังกล่าวสร้างความยินดีให้แก่สหรัฐอเมริกาและอังกฤษเป็นอย่างมาก ในวันที่ 24 กรกฎาคม ทรูแมนจึงได้แจ้งข่าวความสำเร็จดังกล่าวให้สตาลินทราบแต่สตาลินกลับไม่มีท่าทีแปลกใจเท่าใดนัก เพราะสหภาพโซเวียตรับรู้ถึงการสร้างระเบิดปรมาณูตามโครงการแมนฮัตตัน (Manhattan Project) จากฝ่ายจารชนของตนแล้ว

สหรัฐอเมริกาและอังกฤษเห็นตรงกันว่าควรนำระเบิดปรมาณูไปใช้ปฏิบัติการโดยเร็วและการทำสงครามกับญี่ปุ่นในแปซิฟิกอาจไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสหภาพโซเวียตอีกต่อไป ดังนั้น ในวันที่ 26 กรกฎาคม สหรัฐอเมริกา อังกฤษและจีนคณะชาติจึงได้ร่วมกันออก “คำประกาศพอทสดัม” (Potsdam Declaration) โดยยื่นคำขาดให้ญี่ปุ่นยอมจำนนโดยปราศจากเงื่อนไขที่ไมเช่นนั้น ญี่ปุ่นจะต้องเผชิญกับความพินาศย่อยยับรวมถึงการกำหนดเงื่อนไขกับญี่ปุ่น เช่น การเจรจา สันติภาพ การพิจารณคดีอาชญากรรมสงคราม การบริหารปกครองและอำนาจอธิปไตยของญี่ปุ่น ภายหลังสงครามและอื่นๆ⁵⁶ สหภาพโซเวียตซึ่งไม่ได้ร่วมลงนามในคำประกาศเพราะยังไม่ได้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นจึงวิตกว่าหากระเบิดปรมาณูถูกนำไปใช้ ญี่ปุ่นอาจยอมจำนนและยุติสงครามในแปซิฟิก สหภาพโซเวียตก็จะสูญเสียผลประโยชน์ที่ได้รับจากข้อตกลงในการเข้าสู่สงครามกับญี่ปุ่น สหภาพโซเวียตจึงประกาศสงครามกับญี่ปุ่นในกลางเดือนสิงหาคม ค.ศ.1945

นอกจากคำขาดที่ยื่นต่อญี่ปุ่นและการเข้าร่วมสงครามในแปซิฟิกของสหภาพโซเวียตในเวลาต่อมาแล้ว ที่ประชุมได้หารือเรื่องปฏิบัติการยึดคืนดินแดนส่วนอื่นๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงหมู่เกาะในแปซิฟิกตะวันตกเฉียงใต้ที่ยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น

⁵⁶ P.H.M. Bell, *Twelve Turning Points of the Second World War* (New Haven: Yale University Press, 2011), 221.

เดิมคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯเห็นว่าในอินโดจีนนั้น กองทัพอังกฤษจะทำหน้าที่ยึดคืนพื้นที่ และส่งมอบให้แก่กองทัพฝรั่งเศสต่อไป แต่ในระหว่างการประชุมที่พอทสดัมมีการปรับแผนดังกล่าว โดยกองทัพอังกฤษจะปฏิบัติหน้าที่ยึดคืนพื้นที่ได้เส้นขนานที่ 15 ส่วนเหนือเส้นขนานที่ 15 จะเป็นหน้าที่ของกองทัพจีนคณะชาติเพื่อให้เป็นไปตามแผนการเคลื่อนทัพมุ่งสู่ชายฝั่งทะเล เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของญี่ปุ่น ต่อมาอังกฤษเรียกร้องให้ใช้เส้นขนานที่ 16 ซึ่งประกอบด้วย ส่วนล่างของเขตอันนัม เขตโคชินไชน่ารวมไปถึงลาวและกัมพูชาเป็นหน้าที่ของกองทัพอังกฤษ สภาเสนาธิการร่วมของศูนย์บัญชาการภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ชี้แจงให้ทรูแมนและเซอร์ซิล รับทราบซึ่งทั้งสองผู้นำก็เห็นด้วย⁵⁷

แผนปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นใหม่ในการประชุมครั้งนี้สะท้อนนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อ อินโดจีนที่เปลี่ยนไปอย่างชัดเจนโดยเฉพาะเรื่องปฏิบัติการทางการทหาร ประธานาธิบดีโรสเวลต์ เคยกำหนดว่าสหรัฐอเมริกาเป็นเพียงชาติเดียวเท่านั้นที่สามารถเปิดปฏิบัติการทางการทหารต่อ อินโดจีนได้ แม้ประธานาธิบดีทรูแมนจะยึดมั่นในกฎบัตรแอตแลนติกและต้องการสานต่อนโยบายของ โรสเวลต์แต่ก็เห็นว่าสหรัฐอเมริกาไม่จำเป็นต้องต่อต้านระบอบอาณานิคม ทรูแมนซึ่งไม่ต้องการ ชัดแย้งกับพันธมิตรตะวันตกจึงเห็นชอบการเปลี่ยนแปลงแผนปฏิบัติการทางการทหารต่ออินโดจีน

4.5 การปฏิวัติเดือนสิงหาคม

ในช่วงที่รัฐบาลญี่ปุ่นกำลังพิจารณาว่าจะยอมรับคำประกาศพอทสดัมหรือไม่ ในวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ.1945 สหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดปรมาณูลูกแรกที่เมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) และตามด้วยการเคลื่อนพลของกองทัพโซเวียตเข้าสู่เขตยึดครองของญี่ปุ่นในแมนจูเรียและภาคเหนือ ของจีนเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ในวันที่ 9 สิงหาคม สหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดปรมาณูที่สองที่เมือง นะงะซะกิ (Nagasaki) ปรมาณูทั้งสองลูกสร้างความพินาศหายนะอย่างมหาศาลต่อญี่ปุ่นซึ่งส่งผลให้ ญี่ปุ่นยอมจำนน

การทิ้งระเบิดปรมาณูของสหรัฐอเมริกาทำให้ขบวนการเวียดมินห์เห็นว่าสถานการณ์สุกงอม ที่จะก่อการปฏิวัติเพื่อขับไล่ญี่ปุ่นออกไปจากเวียดนาม ในวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1945 ศูนย์บังคับบัญชาเฉพาะกาลแห่งเขตปลดปล่อยมีคำสั่งไปยังกองทัพเวียดมินห์ รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ

⁵⁷ Tonnesson. 326-327.

ทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายการเมืองให้เตรียมความพร้อมสำหรับก่อนการปฏิวัติก่อนที่กองทัพอังกฤษและจีนคณะชาติจะเข้ามาในอินโดจีน ในวันต่อมาพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้จัดประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติขึ้นที่เตินจ่าวโดยมีผู้แทนพรรคจากทั้งสามเขตและสมาชิกพรรคที่เคลื่อนไหวอยู่ภายนอกประเทศเข้าร่วม ที่ประชุมกำหนดนโยบายเฉพาะหน้าในการบริหารประเทศ โดยมีสาระสำคัญคือ การประกาศเอกราชและสถาปนา “สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม” (Democratic Republic of Vietnam) การเตรียมความพร้อมเพื่อการต่อสู้ รวมทั้งปรับปรุงกองทัพเวียดนามให้เข้มแข็งและทันสมัย การรับรองสิทธิพื้นฐานของชาวเวียดนาม การยึดทรัพย์สินของฝรั่งเศสและญี่ปุ่นรวมถึงชาวเวียดนามที่ร่วมมือกับทั้งสองชาติ การยกเลิกการจัดเก็บภาษีที่ไม่เป็นธรรม ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจ ปฏิรูปที่ดิน รับรองสิทธิพื้นฐานให้แก่ชนชั้นกรรมาชีพ ปรับปรุงระบบการศึกษาและเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชาติต่างๆ โดยเฉพาะชาติในฝ่ายพันธมิตร ที่ประชุมมีมติเลือกโฮจิมินห์เป็นประธานาธิบดีของรัฐบาลเฉพาะกาลและให้ใช้ธงแดงซึ่งเป็นธงสัญลักษณ์ของเวียดนามที่มีดาวสีทอง 5 แฉกอยู่ตรงกลางเป็นธงชาติและเลือกเพลงกองทัพเคลื่อนพล (Tien Quan Ca) ซึ่งแต่งขึ้นใน ค.ศ.1944 เป็นเพลงชาติ ให้ก่อการจลาจลพร้อมกันทั่วเวียดนาม ภายใต้การนำของเวียดนามห์ อีกทั้งเรียกร้องให้ประชาชนสามัคคีและร่วมมือกับเวียดนามห์ตลอดจนให้จัดตั้งคณะกรรมการปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามขึ้นเพื่อเป็นองค์กรนำในการก่อการปฏิวัติ

ระหว่างที่การประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติกำลังดำเนินอยู่นั้น ในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ.1945 สมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะ (Hirohito) ทรงตัดสินพระทัยยอมรับข้อเสนอของชาติมหาอำนาจตามคำประกาศพหุสมมติและประกาศยอมจำนน การยอมจำนนของญี่ปุ่นก่อให้เกิดสุญญากาศทางการเมืองขึ้นในอินโดจีน ในวันที่ 16 สิงหาคม ขบวนการเวียดนามห์และพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนประกาศแถลงการณ์ต่อประชาชนชาวเวียดนามในนามของของที่ประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติแจ้งการยอมจำนนของญี่ปุ่น คำสั่งของเวียดนามห์ในการก่อปฏิวัติขึ้นพร้อมกันทั่วประเทศ นโยบายเฉพาะหน้าของที่ประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติ การจัดตั้งคณะกรรมการปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามและรัฐบาลเฉพาะกาลขึ้นในนามประชาชนชาวเวียดนามเพื่อบริหารประเทศในช่วงการเปลี่ยนผ่าน⁵⁸ นอกจากนั้นนายพลซาปยังออกคำสั่งให้กองทัพเวียดนามห์เคลื่อนพลมุ่งหน้าสู่ฮานอยโดยทันที

⁵⁸ Cameron, 46-47.

หลังที่ประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติออกแถลงการณ์และข่าวการเคลื่อนไหวพลมุ่งเข้าสู่กรุงฮานอยของกองทัพเวียดนามเป็นที่รับรู้กัน ในกรุงฮานอยประชาชนหลายหมื่นคนภายใต้การชี้นำของขบวนการเวียดนามได้รวมตัวกันก่อการจลาจลขึ้น มีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการและคณะกรรมการต่างๆเพื่อชี้นำและมีการตั้งกองกำลังป้องกันตนเอง แม้ญี่ปุ่นจะมีทหารประจำการจำนวนมากในกรุงฮานอยแต่ก็ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ อีกทั้งตำรวจและอาสาสมัครพลเรือนของรัฐบาลเงินจ๋องกิม (Tran Trong Kim) ซึ่งเป็นหุ่นเชิดของญี่ปุ่นภายหลังการยึดอำนาจเดือนมีนาคมก็หันมาเข้าร่วมการจลาจลด้วย เวียดนามสามารถยึดสถานที่ราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนทั่วทั้งกรุงฮานอยได้อย่างรวดเร็วจนควบคุมกรุงฮานอยได้ทั้งหมดเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม ค.ศ.1945 ความสำเร็จของเวียดนามในกรุงฮานอยเป็นต้นแบบให้เกิดการจลาจลลุกฮือขึ้นในจังหวัดต่างๆที่เหลือของเขตตั้งเกียในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม ปัญหาการติดต่อสื่อสารกับกองกำลังติดอาวุธและการก่อจลาจลในที่อื่นๆทำให้ไม่สามารถประสานการปฏิบัติการกับกรุงฮานอยได้

วันเดียวกับที่ขบวนการเวียดนามที่ควบคุมกรุงฮานอยได้ทั้งหมด กองทัพเวียดนามของนายพลซาปก็มาถึงเมืองท้ายเงวียนทางตอนเหนือของกรุงฮานอย กองกำลังแห่งชาวเวียดนาม-ชาวอเมริกันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวในครั้งนี้แบ่งกำลังออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกนำโดยซาปและผู้พันโทมัส กลุ่มที่สองนำโดยผู้หมวดเดฟัวร์โนและสมาชิกที่เหลือของชุดภารกิจวางระหว่างการเดินทางที่สมาชิกชุดภารกิจวางได้รับการต้อนรับอย่างดีในทุกๆหมู่บ้านที่พวกเขาผ่าน ชาวบ้านต่างปรบมือพร้อมกับส่งเสียงโห่ร้องต้อนรับทั้งนำผลไม้และเบียร์มาให้ เมื่อศูนย์บัญชาการกองทัพสหรัฐฯและสถานกงสุลอเมริกันในคูนหมิงทราบการร่วมเคลื่อนไหวไปพร้อมกับเวียดนามของชุดภารกิจวางซึ่งขัดกับนโยบายของสหรัฐอเมริกา ทั้งสองหน่วยงานจึงมีคำสั่งให้โทมัสยุติภารกิจพร้อมให้ส่งคืนอาวุธทั้งหมดมายังศูนย์บัญชาการที่คูนหมิงแต่โทมัสปฏิเสธ กองทัพเวียดนามที่ตั้งค่ายพักแรมนอกเมืองและในคูนหมิง มีการหารือเรื่องแผนยึดเมืองซึ่งโทมัสมีบทบาทสำคัญในการประชุมครั้งนี้⁵⁹ เมื่อรุ่งสางของวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ.1945 กองทัพเวียดนามที่เดินทางเข้าสู่ตัวเมืองมุ่งไปยังศาลาว่าการเมือง ที่นั่นนายพลซาปได้ออกแถลงการณ์ถึงกองกำลังญี่ปุ่นรวมถึงทหารเวียดนามของกองทัพรัฐบาลอาณานิคมซึ่งอยู่ใต้การบังคับบัญชาของญี่ปุ่นให้ยอมจำนนต่อเวียดนามทันที ญี่ปุ่นปฏิเสธแถลงการณ์ดังกล่าว การปะทะระหว่างเวียดนามกับญี่ปุ่นจึงเริ่มต้นขึ้นโดยโทมัสทำหน้าที่

⁵⁹ Bartholomew-Feis. 216-219.

สั่งการกองทัพเวียดนามด้วยตนเอง

ช่วงเวลาเดียวกันกับการปะทะกำลังเกิดขึ้นในท้ายเวียง การจลาจลในกรุงไซ่ง่อนได้เริ่มขึ้น เนื่องจากเขตโคชินไชน่านั้นไม่ใช่พื้นที่ฐานอำนาจของขบวนการเวียดนามแต่เป็นฐานอำนาจของขบวนการชาตินิยมอื่นๆที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองของเวียดนาม เมื่อญี่ปุ่นยอมจำนน ขบวนการชาตินิยมต่างๆได้รวมตัวกันจัดตั้งแนวร่วมแห่งชาติขึ้นเพื่อเป็นองค์กรกลางในการก่อจลาจลทั่วทั้งเขตโคชินไชน่า เวียดนามซึ่งต้องการรักษาสถานะของการเป็นผู้นำในการต่อสู้ทางการเมือง จึงเจรจากับแนวร่วมแห่งชาติโดยระหว่างนั้นการจลาจลก็เกิดขึ้นทั่วเขตโคชินไชน่า

เมื่อข่าวความสำเร็จของขบวนการเวียดนามจากฐานอัยและการจลาจลในกรุงไซ่ง่อนมาถึงกรุงเว้ แม้รัฐบาลหุ่นเชิดเงินจ๋องกิมจะยังคงมีอำนาจบริหารราชการภายหลังการยอมจำนนของญี่ปุ่นแต่ในเวลาอันรวดเร็วเวียดนามและมวลชนภายใต้การชี้นำก็ได้ก่อการจลาจลขึ้นในเขตอันนัม ในคืนวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ.1945 ที่กรุงเว้ เวียดนามและมวลชนจำนวนมากรวมตัวกันประท้วงตามท้องถนนและเข้ายึดอาคารสถานที่ราชการหลายแห่ง อาคารบ้านเรือนทั่วทั้งกรุงเว้ต่างประดับด้วยธงเวียดนาม ในวันต่อมาคณะกรรมาธิการปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามได้ส่งโทรเลขถึงจักรพรรดิบ่าวไต (Bao Dai)⁶⁰ เรียกร้องให้สละราชสมบัติ บ่าวไตยอมสละราชบัลลังก์ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลหุ่นเชิดล่มสลายลง

ในระหว่างที่ขบวนการเวียดนามยึดอำนาจ ฝรั่งเศสเองก็เตรียมกลับมาปกครองเวียดนามและอินโดจีน มีการแต่งตั้งพลเรือเอกจอร์จ ดีเยรี ดาร์ซองลีเยอ (Georges Thierry d'Argenlieu) ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่อาณานิคมอินโดจีนฝรั่งเศสคนใหม่ นอกจากนั้นนายพลเดอโกลยังแต่งตั้ง

⁶⁰ พระราชโอรสพระองค์เดียวของจักรพรรดิไค่ดิ่งห์ (Khai Dinh) พระราชสมภพเมื่อ ค.ศ.1913 ณ กรุงเว้และเสด็จขึ้นครองราชย์ภายหลังการสวรรคตของพระราชบิดาใน ค.ศ.1925 ภายหลังพิธีบรมราชาภิเษกใน ค.ศ.1926 พระองค์เสด็จไปฝรั่งเศสเพื่อรับการศึกษาตามแบบตะวันตก ใน ค.ศ.1932 พระองค์เสด็จกลับเวียดนามโดยฝรั่งเศสต้องการใช้พระองค์และสถาบันจักรพรรดิเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ตอบโต้การเรียกร้องเอกราชของกลุ่มการเมืองชาตินิยมและคอมมิวนิสต์ หรือที่รู้จักในชื่อ “วิธีการแก้บ่าวไต” (Bao Dai Solution) ภายหลังการเสด็จกลับมีความพยายามจัดตั้งรัฐบาลโดยพระองค์ทรงอยู่ในสถานะประมุขของประเทศ แต่การแทรกแซงของฝรั่งเศสทำให้ความพยายามดังกล่าวล้มเหลว ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 บ่าวไตพยายามหลีกเลี่ยงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ต่อมาหลังการปฏิวัติเดือนมีนาคม ค.ศ.1945 ซึ่งโค่นล้มระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสลง ญี่ปุ่นได้ประกาศเอกราชให้แก่เวียดนามและอัญเชิญพระองค์ขึ้นเป็นประมุขของเวียดนามโดยมีเงินจ๋องกิมเป็นนายกรัฐมนตรี. ดู Christopher Goscha, "Bào Đai (Nguyễn Phúc Vinh Thụy, Jean-Robert, 1913-1997)," in *Historical dictionary of the Indochina war (1945-1954): An International and Interdisciplinary Approach* (2011), 52-53.

นายพลฌาคส์ ฟิลิป เลอแกลร์ (Jacques Philippe Leclerc) เป็นผู้บัญชาการกองกำลังนอกประเทศของฝรั่งเศสประจำตะวันออกไกล (French Far East Expeditionary Corps) ให้เดินทางมาอินโดจีนก่อนหน้านั้นฝรั่งเศสได้ส่งชุดปฏิบัติการล่วงหน้าจำนวน 2 ชุดไปยังกรุงไซ่ง่อนและกรุงฮานอยก่อนเนื่องจากความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ของทั้งสองเมืองหลวงที่มีต่ออาณานิคมอินโดจีนเพื่อจะสถาปนาศูนย์กลางการปกครองอาณานิคมทั้งหมดในกรุงไซ่ง่อนขึ้นใหม่และเพื่อต่อต้านการสถาปนาอำนาจของเวียดนามห์ในกรุงฮานอย ชุดปฏิบัติการเดินทางถึงอินโดจีนวันเดียวกับที่เกิดการจลาจลในกรุงเว้

ในการหารือร่วมกันระหว่างขบวนการเวียดนามห์กับแนวร่วมแห่งชาตินั้น ทั้งสองฝ่ายตกลงร่วมกันประกาศจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานเฉพาะกาลขึ้นในวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ.1945 โดยมีเวียดนามห์เป็นแกนนำ ในวันเดียวกันนั้นการปะทะกันระหว่างกองทัพเวียดนามห์กับญี่ปุ่นที่ท้ายเงวียนได้ยุติลง กองทัพเวียดนามห์ซึ่งดำเนินกลยุทธ์ได้เป็นอย่างดีและใช้อาวุธที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนอย่างเต็มประสิทธิภาพประสบความสำเร็จในการยึดคลังอาวุธและโกดังเก็บเสบียงจนทำให้ญี่ปุ่นไม่สามารถต่อสู้ได้อีกต่อไป การปะทะที่เมืองท้ายเงวียนถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่กองทัพเวียดนามห์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาปฏิบัติการด้วยยุทธวิธีตามแบบที่ได้รับ การฝึกอบรมจากชุดภารกิจวางประสบชัยชนะอย่างงดงาม การยึดท้ายเงวียนซึ่งนอกเหนือจากการเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญก่อนถึงกรุงฮานอยแล้วนั้น เวียดนามห์ไม่เพียงใช้การปะทะและชัยชนะครั้งนี้ให้เป็นประโยชน์ในการโฆษณาชวนเชื่อต่อประชาชนชาวเวียดนาม⁶¹ แต่ยังแสดงให้เห็นว่าเวียดนามห์สามารถปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพและพร้อมที่จะต่อสู้กับญี่ปุ่นเคียงข้างกับสหรัฐอเมริกา ในวันที่ 26 สิงหาคม การปฏิวัติของขบวนการเวียดนามห์ประสบความสำเร็จทั่วสามเขตของเวียดนาม โฮจิมินห์และนายพลซาปตลอดจนกองทัพเวียดนามห์จากท้ายเงวียนเดินทางถึงกรุงฮานอยในวันเดียวกัน

⁶¹ Bartholomew-Feis. 219-224.

การปฏิวัติเดือนสิงหาคม ค.ศ.1945 เป็นการปิดฉากอำนาจที่ยาวนาน 80 ปี ของฝรั่งเศสและระบอบอาณานิคมทั้งนำไปสู่การสร้างชาติเวียดนามที่เป็นเอกราช ความสำเร็จของการปฏิวัติเดือนสิงหาคมแสดงให้เห็นความเข้มแข็งของขบวนการเวียดมินห์ในการชี้นำมวลชน การจัดตั้งองค์การวางแผนและการเคลื่อนไหวปฏิบัติการที่เหมาะสมกับเงื่อนไขสถานการณ์ทางการเมืองในแต่ละเขตและสถานที่ ความเข้มแข็งเหล่านี้ นอกเหนือไปจากศักยภาพที่มาจากเวียดมินห์ซึ่งได้เตรียมการมาอย่างยาวนานทั้งด้านการเมืองและการทหารแล้วนั้น การได้รับความสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาผ่านหน่วยโอเอสเอสก็เป็นปัจจัยสำคัญด้วยเช่นกัน

บทที่ 4 สงครามเย็นและสงครามอินโดจีน ค.ศ.1945-1949

การสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายพันธมิตร ความขัดแย้งทางอุดมการณ์และแนวนโยบายการเมืองระหว่างพันธมิตรตะวันตกภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียต ในช่วงหลังสงครามนำไปสู่การเกิดของสงครามเย็นในยุโรป แม้โฮจิมินห์และขบวนการเวียดมินห์จะพยายามรักษาไว้ซึ่งการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาต่อไปเพื่อยับยั้งฝรั่งเศสในการกลับมาฟื้นฟูระบอบอาณานิคม แต่นโยบายการจัดระเบียบยุโรปใหม่หลังสงครามต้องอาศัยศักยภาพและความร่วมมือของฝรั่งเศสเป็นสำคัญ สหรัฐอเมริกาก็ดำเนินนโยบายเป็นกลางต่อปัญหาความขัดแย้งในเวียดนาม อย่างไรก็ตาม เมื่อความสงครามเย็นทวีความรุนแรงมากขึ้นและเริ่มขยายตัวมายังเอเชียผ่านสงครามกลางเมืองปฏิวัติ (Revolutionary Civil War, 1945-1949) ในจีนจนฝ่ายคอมมิวนิสต์มีชัยชนะใน ค.ศ.1949 สหรัฐอเมริกาก็ต้องทบทวนนโยบายความเป็นกลางต่อปัญหาในเวียดนาม ซึ่งขณะนั้นกำลังขยายตัวเป็นสงครามเต็มรูปแบบ

1. จุดเริ่มต้นสงครามเย็นในยุโรป

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุโรปซึ่งเป็นสมรภูมิสงครามบอบช้ำเกินกว่าจะฟื้นตัวขึ้นมา มีอำนาจที่เข้มแข็งได้และนำไปสู่การเกิดช่องว่างแห่งอำนาจทางการเมืองยุโรป สหภาพโซเวียตแม้จะเสียหายหนักในสงครามแต่ก็ยังเข้มแข็งทางการเมืองและการทหารทั้งมีบทบาทสำคัญในการปลดปล่อยยุโรปตะวันออกจากเยอรมนี กองทัพแดงที่เข้าไปปลดปล่อยประเทศยุโรปตะวันออกไม่ได้ถอนตัวจากดินแดนที่เข้าไป ทั้งพยายามสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ให้ได้อำนาจทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปหลังสงคราม การพยายามขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในประเทศยุโรปตะวันออกระหว่าง ค.ศ.1945-1947 จึงมีส่วนสร้างความตึงเครียดของบรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศ

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1946 สตาลินยังกล่าวปราศรัยสรุปสาเหตุและผลของสงครามว่าเป็นผลจากความขัดแย้งทางการเมืองและเศรษฐกิจของระบอบทุนนิยม ระบอบสังคมนิยมยังคงแข็งแกร่ง ทั้งเห็นว่าลัทธิมากซ์-เลนินมีความสำคัญและทรงคุณค่าตลอดไป สงครามกับระบอบทุนนิยมจะยังคงดำเนินต่อไปและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ คำปราศรัยของสตาลินเป็นเสมือนการประกาศ

สงคราม (เย็น) ของสหภาพโซเวียต ประธานาธิบดีทรูแมนจึงสั่งให้จอร์จ เคนแนน (George Kennan) เจ้าหน้าที่ทางการทูตสหรัฐฯ ประจำกรุงมอสโกชี้แจงแนวนโยบายของสหภาพโซเวียต เคนแนน ส่งคำชี้แจงเป็น “โทรเลขฉบับยาว” (Long Telegram) กว่า 8,000 คำ (หลักฐานบางแหล่งประเมินว่าประมาณ 5,500 คำ) อธิบายแนวความคิดเรื่องการขยายอิทธิพลรวมถึงวิธีการคุกคามของสหภาพโซเวียตทั้งด้านการเมืองและการทหารโดยมีข้อสรุปว่าสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องดำเนินนโยบายที่แข็งแกร่งและจำกัดวงการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ แนวความคิด “การจำกัดวง” (Contain) ของเคนแนนในเวลาต่อมาจึงเป็นที่มาของแนวนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา

ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1946 อดีตนายกรัฐมนตรียุโรปเซอร์เชอร์ซิลเดินทางเยือนสหรัฐอเมริกา ในฐานะแขกของประธานาธิบดีทรูแมนที่เมืองฟุลตัน (Fulton) มลรัฐมิสซูรี (Missouri) เซอร์เชอร์ซิล ได้กล่าวสุนทรพจน์อันเลื่องชื่อเพื่อขยายความคิดเรื่องการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในยุโรป ตะวันออกที่เรียกว่า “ม่านเหล็ก” (Iron Curtain) โดยมีใจความตอนหนึ่งว่า

“...From Stettin in the Baltic to Trieste in the Adriatic an iron curtain has descended across the Continent. Behind that line lie all the capitals of the ancient states of Central and Eastern Europe. Warsaw, Berlin, Prague, Vienna, Budapest, Belgrade, Bucharest and Sofia; all these famous cities and the populations around them lie in what I must call the Soviet sphere, and all are subject, in one form or another, not only to Soviet influence but to a very high and in some cases increasing measure of control from Moscow...”

สาระสำคัญของสุนทรพจน์สรุปว่าการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในยุโรปตะวันออกนั้น ขัดแย้งกับหลักการและนโยบายที่ฝ่ายพันธมิตรได้เคยตกลงกันในช่วงสงครามโดยเฉพาะเรื่องการร่วมมือส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยในยุโรป การขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ในประเทศยุโรปตะวันออกเป็นอันตรายต่อสันติภาพของโลก ความเห็นของสตาลินและสุนทรพจน์ ม่านเหล็กของเซอร์เชอร์ซิลมีส่วนทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างพันธมิตรตะวันตกภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียตขยายตัวขึ้นและสร้างความกังวลแก่ประธานาธิบดีทรูแมน เขาจึงเห็นความจำเป็นที่สหรัฐอเมริกาต้องดำเนินนโยบายแข็งแกร่งเพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของ

สหภาพโซเวียตโดยเฉพาะการเข้าแทรกแซงในสงครามกลางเมืองกรีซ (Greek Civil War, ค.ศ.1947-1949) เพื่อไม่ให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์มีชัยชนะ

ในปลาย ค.ศ.1944 กองทัพอังกฤษเข้าปลดปล่อยกรีซหลังกองทัพเยอรมันถอนตัว อังกฤษสนับสนุนรัฐบาลกรีซพลัดถิ่นที่กรุงไคโรกลับคืนสู่อำนาจที่กรุงเอเธนส์ (Athens) แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์กรีซซึ่งเป็นองค์กรหลักในการต่อสู้กับเยอรมนีไม่พอใจเนื่องจากรัฐบาลกรีซพลัดถิ่นเป็นฝ่ายกษัตริย์นิยม พรรคคอมมิวนิสต์จึงปลุกกระดุมให้ก่อการประท้วงครั้งใหญ่ในกรุงเอเธนส์จนนำไปสู่การปะทะของกองกำลังผสมอังกฤษ-กรีซ รัฐบาลกรีซและอังกฤษพยายามควบคุมสถานการณ์ให้ยุติการเคลื่อนไหวและเรียกร้องให้วางอาวุธ แต่แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติซึ่งเป็นแกนนำการประท้วงปฏิเสธและถอนกำลังกลับสู่เขตป่าเขาเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำสงคราม¹

ในกลาง ค.ศ.1946 รัฐบาลเฉพาะกาลกรีซหาทางแก้ไขสถานการณ์ด้วยการจัดการลงประชามติเรื่องระบอบการปกครองประเทศขึ้น พรรคคอมมิวนิสต์กรีซต่อต้านการลงคะแนน ไม่ยอมไปออกเสียงและเคลื่อนไหวโจมตีรัฐบาลว่าการลงประชามติครั้งนี้มีข้อบกพร่องเรื่องขั้นตอน และการดำเนินงาน ทั้งไม่ยอมรับผลประชามติเรื่องระบอบการปกครองแบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ท้ายที่สุด พรรคคอมมิวนิสต์จัดตั้งรัฐบาลของตนขึ้นในเขตป่าเขาทางภาคเหนือของประเทศและนำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองในเดือนตุลาคม ค.ศ.1946 กองทัพประชาธิปไตยกรีซของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับการสนับสนุนด้านเสบียงอาวุธยุทโธปกรณ์จากยูโกสลาเวีย แอลเบเนียและบัลแกเรียมีชัยชนะต่อกองทัพรัฐบาลในระยะแรก อังกฤษซึ่งสนับสนุนรัฐบาลกรีซมีปัญหาภายในประเทศและไม่อาจรับภาระด้านการทหารและงบประมาณในการสนับสนุนรัฐบาลกรีซจึงขอให้สหรัฐอเมริกาช่วยเหลือเพื่ออารังไว้ซึ่งอุดมการณ์ประชาธิปไตย

¹ Alan Axelrod, *The Real History of the Cold War: A New Look at the Past* (New York: Sterling, 2009),

1.1 หลักการทรูแมนและแผนมาร์แชลล์

สงครามกลางเมืองกรีซทำให้อังกฤษที่สนับสนุนรัฐบาลกรีซและตุรกีไม่อาจแบกรับภาระความช่วยเหลือด้านงบประมาณและการทหารได้ อังกฤษจึงขอให้สหรัฐอเมริกาสนับสนุนกรีซและตุรกี² เพื่อสกัดกั้นการขยายอำนาจของสหภาพโซเวียตและขัดขวางไม่ให้สหภาพโซเวียตสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในอิตาลีและฝรั่งเศสที่ได้รับเลือกตั้งเข้าสู่รัฐสภาของทั้งสองประเทศจากการเลือกตั้งทั่วไปที่จัดขึ้นภายหลังสงคราม

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ประธานาธิบดีทรูแมนก็ได้รับการติดต่อจากโฮจิมินห์เพื่อขอความช่วยเหลือในการต่อสู้เพื่อเอกราชและการทำสงครามกับฝรั่งเศส ในต้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 1947 ทรูแมนได้เสนอความคิดเห็นที่มหาวิทยาลัยเบเลอร์ (Baylor University) ว่าด้วยการตัดสินใจสำคัญ (Major decisions) เรื่องการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนที่ผู้ซื้อและผู้ขายเอกชนดำเนินการไม่ใช่รัฐบาลภายใต้เงื่อนไขการแข่งขันอย่างเสรี เขาเห็นว่าเสรีภาพคือสิ่งเดียวที่อเมริกาให้คุณค่ามากกว่าสันติภาพ เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น การนับถือศาสนาและเสรีภาพด้านวิสาหกิจซึ่งทั้งสามประการเกี่ยวโยงกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งศัตรูของเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและการนับถือศาสนาคือรัฐที่ควบคุมเศรษฐกิจ อีก 6 วันต่อมา ทรูแมนกล่าวถึงประเด็นทางการเมืองที่สนับสนุนเรื่องเศรษฐกิจว่า โลกถูกแบ่งออกระหว่าง “ประชาชนเสรี” (Free people) กับรัฐบาลที่มีรากฐานของ “ความสะพรึงกลัวและการกดขี่” (Terror and Oppressive) ที่คั่นเรื่องการเมืองดังกล่าวคือการประกาศสงครามเย็น ต่อลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างเป็นทางการและนำไปสู่การประกาศ “หลักการทรูแมน” ต่อสภาองเกรส

² ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 แม้ตุรกีประกาศนโยบายเป็นกลางแต่ไอออนเอียงเข้าฝ่ายอักษะโดยได้ปิดช่องแคบดาร์เดเนลส์ (Dardanelles) เพื่อไม่ให้ขบวนเรือลำเลียงของพันธมิตรตะวันตกเดินทางไปยังสหภาพโซเวียต ในระหว่างการประชุมที่พอทสดัม ค.ศ.1945 สหภาพโซเวียตเรียกร้องให้ตุรกียกเลิกการปิดช่องแคบเพราะต้องการให้เส้นทางดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางเดินเรือสากลอย่างเสรีแต่ตุรกีปฏิเสธ ใน ค.ศ.1946 สหภาพโซเวียตตอบโต้ด้วยการส่งกองทัพไปตั้งมั่นบริเวณชายแดนโซเวียต-ตุรกี เป็นเหตุการณ์ที่รู้จักกันในชื่อวิกฤตการณ์ช่องแคบตุรกี (Turkish Straits crisis) สหรัฐอเมริกาพยายามแก้ไขสถานการณ์ด้วยวิธีทางการทูตโดยเสนอให้สหประชาชาติเข้าควบคุมเส้นทางเดินเรือในช่องแคบดาร์เดเนลส์แต่ไม่ประสบความสำเร็จ สหภาพโซเวียตยังคงส่งกำลังมาเพิ่มเติมบริเวณชายแดน ใน ค.ศ.1947 สหรัฐอเมริกาตอบโต้ด้วยวิธีการทหารโดยส่งกองเรือรบไปยังตุรกี พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่ตุรกีด้านต่างๆตามหลักการทรูแมนและแผนมาร์แชลล์ ตุรกีในเวลาต่อมาจึงได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การนาโตใน ค.ศ.1952 วิกฤตการณ์ช่องแคบตุรกียุติลงหลังอสังกรรมของสตาลินใน ค.ศ.1953. ดู Jeremy Isaacs and Taylor Downing, *Cold War: An Illustrated History, 1945-1991* (Boston: Little, Brown and Company, 1998), 39.

เมื่อวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ.1947³

ประธานาธิบดีทรูแมนเชื่อมั่นว่าสหรัฐอเมริกาต้องใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลและมีพันธมิตรทางการทหารในการต่อสู้เอาชนะรัฐบาลที่กดขี่ซึ่งควบคุมเศรษฐกิจโดยตรง ดังนั้นสภาองเกรสจึงอนุมัติงบประมาณ 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อช่วยเหลือกรีซและตุรกีในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ หลักการทรูแมนจึงเป็นการเริ่ม “นโยบายจำกัดวงการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์” (Containment Policy) ของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การทำสงครามเย็นกับสหภาพโซเวียต ทั้งนำไปสู่การจัดตั้งสำนักข่าวกรองกลาง (Central Intelligence Agency) หรือ ซีไอเอ (CIA) และสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Agency) หรือ เอ็นเอสเอ (NSA) ขึ้นใน ค.ศ.1947 เพื่อกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานของซีไอเอและเพื่อเป็นศูนย์กลางงานข่าวกรองในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ สหภาพโซเวียตเห็นว่าหลักการทรูแมนเป็นความพยายามของสหรัฐอเมริกาที่จะแทรกแซงในเขตพื้นที่ที่ไม่ใช่เขตอิทธิพลของตนและไม่มีเหตุผลที่จะทำการปกป้องกรีซและตุรกี สหภาพโซเวียตเห็นว่า เป็นไปเพื่อตอบโต้ตน ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา ด้านงบประมาณและการทหารมีส่วนทำให้สงครามกลางเมืองกรีซสิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1949 และทำให้ทั้งกรีซและตุรกีเข้าเป็นฝ่ายประเทศเสรีประชาธิปไตย ทั้งนี้ นโยบายจำกัดวงการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์โดยสหรัฐอเมริกาก็มีผลทางปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น

ในกลาง ค.ศ.1947 สหรัฐอเมริกาประกาศใช้ “แผนมาร์แชลล์” (Marshall Plan) หรือที่เรียกกันว่าโครงการฟื้นฟูบูรณะยุโรป (European Recovery Program) หรือ อีอาร์พี (ERP) เพื่อช่วยฟื้นฟูบูรณะเศรษฐกิจของยุโรปในวงเงินกว่า 13,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นเวลา 4 ปี รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในยุโรปด้วย สหภาพโซเวียตเห็นว่าแผนมาร์แชลล์เป็นการดำเนินนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่จะครอบครองยุโรปและขยายอิทธิพลไปยังยุโรปตะวันออก สหภาพโซเวียตจึงตอบโต้ด้วยการจัดตั้งสำนักงานข่าวสารคอมมิวนิสต์ (Communist Information Bureau) หรือ องค์การโคมินฟอรัม (Cominform) ขึ้นเพื่อควบคุมรัฐบาลในยุโรปตะวันออกอย่างเข้มงวดและต่อต้านสหรัฐอเมริกา ทั้งโจมตีแผนมาร์แชลล์และ

³ Walter LaFeber, "The United State and Vietnam: The Enemies," in *The War That Never Ends: New Perspectives on the Vietnam War*, ed. David L Anderson and John Ernst (Kentucky: University of Kentucky Press, 2004), 37.

ห้ามประเทศยุโรปตะวันออกได้รับความช่วยเหลือดังกล่าวเพราะจะทำให้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของจักรวรรดินิยมทุนนิยมอเมริกัน (American Capitalist Imperialism)⁴

หลักการทรูแมนและแผนมาร์แชลล์ของสหรัฐอเมริกา ทั้งการตอบโต้ของสหภาพโซเวียต ทำให้ความร่วมมือประเทศตะวันตกกับสหภาพโซเวียตในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ต้องยุติลงอย่างสิ้นเชิงและมีส่วนทำให้การแบ่งแยกยุโรปออกเป็น 2 ค่ายทางการเมืองปรากฏชัดเจนขึ้น ทั้งทำให้สงครามเย็นกลายเป็นสงครามเต็มรูปแบบ

1.2 การเผชิญหน้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต

ความขัดแย้งที่นำไปสู่การเผชิญหน้ากันครั้งแรกระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต คือปัญหาเยอรมนี ในการประชุมที่ยัลต้าและพอทสדםประเทศมหาอำนาจพันธมิตรทั้ง 4 ตกลงจะแบ่งเยอรมนีออกเป็น 4 เขตโดยอยู่ใต้การปกครองของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศสและสหภาพโซเวียตซึ่งมีสภาฝ่ายพันธมิตรเพื่อการควบคุม (Allied Control Council) ดูแลการยึดครอง แต่ละชาติจะส่งนายทหารระดับสูงดำรงตำแหน่งคณะกรรมการธิการและหมุนเวียนกันขึ้นดำรงตำแหน่ง ประธาน การยึดครองกรุงเบอร์ลินก็เช่นเดียวกันจะถูกแบ่งเป็น 4 เขตปกครองและอยู่ใต้คณะกรรมการควบคุมกรุงเบอร์ลิน

ในกลาง ค.ศ.1948 มหาอำนาจฝ่ายตะวันตกได้ประกาศรวมเขตยึดครอง 3 เขต เป็นหน่วยการเมืองและเศรษฐกิจเดียวกันและเริ่มปฏิรูปสกุลเงินมาร์คในเขตเยอรมนีตะวันตก ให้มีค่าสูงขึ้น สหภาพโซเวียตตอบโต้ด้วยการปฏิรูปเงินตราที่เรียกว่าเงินมาร์คตะวันออก (Ostmark) ในเขตยึดครองของตนและกดดันด้วยการปิดกั้นเส้นทางคมนาคมทางบกระหว่างกรุงเบอร์ลินตะวันตกกับกรุงเบอร์ลินตะวันออกทุกเส้นทางทั้งตัดระบบสาธารณูปโภคทั้งหมดในกรุงเบอร์ลินจนนำไปสู่เหตุการณ์การปิดล้อมเบอร์ลิน (Berlin Blockade) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ.1948 การปิดล้อมกรุงเบอร์ลินมีวัตถุประสงค์จะผลักดันฝ่ายตะวันตกให้ออกไปจากกรุงเบอร์ลินซึ่งอยู่ในเขตยึดครองของสหภาพโซเวียตและกดดันให้มหาอำนาจตะวันตกเปิดการเจรจาเกี่ยวกับปัญหาเยอรมนีที่ยังค้างกันอยู่ รวมทั้งป้องกันไม่ให้สถาปนารัฐเยอรมนีตะวันตก

⁴ สันชัย สุวัจนบุตร, ยุโรปในสงครามเย็น ค.ศ.1945-1991 (กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2558), 45-47.

สหรัฐอเมริกาแก้ไขสถานการณ์ด้วยการร่วมมือกับอังกฤษและฝรั่งเศสในการขนส่งเสบียงอาหาร เชื้อเพลิงและยุทธสัมภาระต่างๆให้แก่ชาวเบอร์ลินตะวันตกด้วยการขนส่งทางอากาศ วันละหลายร้อยเที่ยวบิน ปฏิบัติการดังกล่าวทำให้ชาวเบอร์ลินตะวันตกดำรงชีวิตได้ตามปกติ สหภาพโซเวียตได้ใช้ปฏิบัติการจิตวิทยาโน้มน้าวชาวเบอร์ลินที่อาศัยในเขตตะวันตกให้อพยพเข้ามายังเขตตะวันออกด้วยข่าวสารปลอม ทั้งเสนอการปันส่วนอาหารซึ่งมากกว่าที่ได้รับจากชาติตะวันตกและอื่นๆ แม้จะมีผู้คล้อยตามจำนวนหนึ่งแต่ชาวเบอร์ลินส่วนใหญ่ยังคงยืนหยัด และให้ความร่วมมือกับชาติตะวันตก⁵ การปิดล้อมกินเวลา 11 เดือนและเมื่อสหภาพโซเวียตไม่สามารถบีบบังคับฝ่ายตะวันตกให้ยอมทำตามความต้องการของตนทั้งชาวเบอร์ลินก็ไม่ยอมจำนน ท้ายที่สุดสหภาพโซเวียตซึ่งเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจในการปิดล้อมเช่นกันจึงยอมยกเลิกการปิดล้อมกรุงเบอร์ลินเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม ค.ศ.1949

การปิดล้อมกรุงเบอร์ลินส่งผลกระทบต่อพัฒนาทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงด้านยุทธศาสตร์ในยุโรป ในเดือนกันยายน ค.ศ.1948 สหรัฐอเมริกา อังกฤษและฝรั่งเศสจึงรวมเขตปกครองรวมถึงเขตปกครองในกรุงเบอร์ลินสถาปนาประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany) หรือเยอรมนีตะวันตกขึ้นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ.1949 โดยมีเมืองหลวงอยู่ที่กรุงบอนน์ (Bonn) สหภาพโซเวียตตอบโต้ด้วยการรวมเขตปกครองของตนและเขตปกครองในกรุงเบอร์ลินสถาปนาเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี (German Democratic Republic) หรือเยอรมนีตะวันออกขึ้นเมื่อ 17 ตุลาคม ค.ศ.1949 โดยมีกรุงเบอร์ลินเป็นเมืองหลวง อย่างไรก็ตาม การสถาปนาประเทศเยอรมนีขึ้นใหม่นี้ไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาเยอรมันให้ลุล่วงแต่เป็นการเริ่มต้นปัญหาเยอรมันใหม่ว่าด้วย เยอรมนี 2 รัฐหนึ่งประชาชาติ (Two German State & One German Nation) ซึ่งกลายเป็นปัญหาด้านความมั่นคงและร่วมมือกันของยุโรปในเวลาต่อมาด้วย

การขยายอำนาจของสหภาพโซเวียตในยุโรปตะวันออกระหว่าง ค.ศ.1945-1947 และการปิดล้อมเบอร์ลินทำให้ชาติตะวันตกตระหนักถึงภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์มากขึ้น ทั้งเห็นว่ารุนแรงกว่าที่คาด ดังนั้นเพื่อป้องกันยุโรปตะวันตกจากลัทธิคอมมิวนิสต์ องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization) หรือ นาโต้ (NATO) จึงถูกก่อตั้งขึ้น

⁵ ibid., 51-60.

เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1949 โดยเป็นการขยายความร่วมมือจากสนธิสัญญาตันเคิร์ก (Treaty of Dunkirk) ใน ค.ศ. 1947 และสนธิสัญญาบรัสเซลส์ (Treaty of Brussels) ใน ค.ศ. 1948 วัตถุประสงค์หลักคือการจัดตั้งพันธมิตรทางการทหารขึ้นในยุโรปตะวันตกเพื่อป้องกันการรุกรานของสหภาพโซเวียต นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นแกนนำหลักยังอนุมัติโครงการช่วยเหลือด้านการทหารแก่ประเทศสมาชิกเพื่อพัฒนากองทัพของประเทศเหล่านั้นให้มีความทันสมัยซึ่งจะทำให้พันธมิตรในการป้องกันยุโรปตะวันตกขององค์การนาโต้มีศักยภาพที่จะรับมือกับภัยคุกคามของสหภาพโซเวียต หลังการจัดตั้งองค์การนาโต้ได้ไม่นาน ในปลายเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1949 สหรัฐอเมริกาทราบข่าวความสำเร็จของการทดลองระเบิดปรมาณูของสหภาพโซเวียต ข่าวดังกล่าวสร้างความวิตกให้แก่สหรัฐอเมริกาอย่างมากเพราะสหภาพโซเวียตมีความเข้มแข็งทางการทหารเท่ากับสหรัฐอเมริกา และการผูกขาดอาวุธปรมาณูของสหรัฐอเมริกาได้สิ้นสุดลง ประธานาธิบดีทรูแมนจึงอนุมัติโครงการพัฒนาระเบิดปรมาณูที่มีอำนาจรุนแรงมากขึ้นพร้อมทั้งเพิ่มงบประมาณทางการทหารและปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัย⁶

2. สงครามอินโดจีน

ในเวียดนาม หลังชัยชนะของขบวนการเวียดมินห์ในการปฏิวัติเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 นายพลซาปและสมาชิกระดับสูงของเวียดมินห์จำนวนหนึ่งได้เดินทางมาถึงกรุงฮานอยและพบผู้พันแพทตีและร่วมหารือกันในประเด็นต่างๆ ซึ่งผลการเจรจาเป็นไปอย่างราบรื่น⁷ หลังการเจรจายุติลงซาปเชิญแพทตีออกมาด้านนอกอาคารเพื่อร่วมพิธีต้อนรับชุดภารกิจเมอร์ซีอย่างเป็นทางการ วงดุริยางค์กองทัพเวียดมินห์บรรเลงเพลงชาติของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพโซเวียต จีนคณะชาติ และเวียดนาม หลังจากนั้นก็มีการเล่นสวมนาของทหารเวียดมินห์ กองกำลังพลเรือนและมวลชน

⁶ *ibid.*, 62-66.

⁷ แพทตีซึ่งในขณะนั้นเลื่อนยศเป็นพันตรีเดินทางมายังเวียดนามเพื่อปฏิบัติการ “ภารกิจเมอร์ซี” (Mercy Mission) วัตถุประสงค์หลักของภารกิจคือช่วยเหลือเชลยศึกและพลเรือนฝ่ายพันธมิตรที่อยู่ภายใต้การควบคุมของญี่ปุ่น แต่ค่ายกักกันกระจายอยู่หลายเมืองทำให้หน่วยโอเอสเอสแบ่งชุดปฏิบัติการของภารกิจเมอร์ซีออกเป็นหลายกลุ่ม ชุดภารกิจซึ่งรับผิดชอบพื้นที่กรุงฮานอยอยู่ภายใต้การนำของผู้พันแพทตี. ดู WGBH Media Library and Archives, "Vietnam: A Television History; Roots of a War; Interview with Archimedes L. A. Patti, 1981," http://openvault.wgbh.org/catalog/V_3267C58E4C104A54A0AFDF230D618AE6#at_2073.923_s

เหตุการณ์นี้นับเป็นครั้งแรกที่เพลงชาติเวียดนามได้ถูกบรรเลงในงานพิธีที่เป็นทางการเท่าเทียมกับชาติมหาอำนาจในฝ่ายพันธมิตร หลังจากพิธีเสร็จสิ้นแพทติยังได้รับเชิญให้ไปร่วมงานเลี้ยงอาหารค่ำกับโฮจิมินห์ ระหว่างงานเลี้ยงอาหารค่ำแพทติและโฮจิมินห์ได้หารือเป็นการส่วนตัวในเรื่องต่างๆ เป็นเวลานาน⁸

การเลี้ยงต้อนรับเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ.1945 แสดงให้เห็นความพยายามของขบวนการเวียดนามที่ต้องการแสดงความเท่าเทียมและเป็นที่ยอมรับจากฝ่ายพันธมิตรโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ทั้งใช้การเดินทางมาของชุดภารกิจเมอร์ซี่ซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับโฮจิมินห์มาก่อนเพื่อต่อรองกับพันตรีซอง แซงเตอनी (Jean Sainteny) หัวหน้าชุดภารกิจล่องประจำกรุงฮานอยของฝรั่งเศส ซึ่งเดินทางมาพร้อมกับผู้พันแพทติ แต่สิ่งสำคัญที่โฮจิมินห์ต้องการคือคำตอบที่ชัดเจนเรื่องนโยบายของสหรัฐอเมริกาภายหลังสงครามว่าจะยังคงต่อต้านระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสและสนับสนุนเวียดนามต่อไปหรือไม่ แม้แพทติรวมถึงเหล่าผู้บังคับบัญชาที่คุ้นเคยจะต่อต้านระบอบอาณานิคมและการกลับมาของอินโดจีนของฝรั่งเศส แต่การเปลี่ยนแปลงนโยบายของประธานาธิบดีทรูแมนทำให้เขาไม่อาจให้คำตอบที่ชัดเจนแก่โฮจิมินห์ได้ ทั้งต้องรักษาความเป็นกลางในการปฏิบัติภารกิจด้วย แพทติชี้แจงต่อโฮจิมินห์ว่าเขาไม่สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวในปัญหาทางการเมืองระหว่างฝรั่งเศส-เวียดนาม ในการเจรจาครั้งต่อมาระหว่างเวียดนามกับแซงเตอनीเมื่อวันที่ 27-28 สิงหาคม เวียดนามอ้างความสัมพันธ์และการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา ทั้งให้ความเห็นว่าแนวคิดทางการเมืองที่ขับเคลื่อนการปฏิวัติเดือนสิงหาคมนั้นไม่ใช่คอมมิวนิสต์หรือฟาสซิสต์ แต่เป็นประชาธิปไตยแบบอเมริกัน⁹

2.1 การประกาศเอกราชของเวียดนาม

ในวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ.1945 โฮจิมินห์แจ้งผู้พันแพทติให้ทราบเรื่องการสละราชสมบัติของจักรพรรดิบ่าวได้และการประกาศเอกราชซึ่งกำหนดไว้ในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1945 ในการพบครั้งนี้ผู้พันแพทติมีโอกาสได้อ่านบทนำของร่างคำประกาศเอกราชที่โฮจิมินห์เขียนขึ้นเอง โดย 2 ย่อหน้าแรกนั้นกล่าวอ้างถึงคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกา แม้แพทติจะประหลาดใจ

⁸ Bartholomew-Feis. 237-238.

⁹ Ibid. 239-240.

และไม่สบายใจต่อการอ้างเนื้อหาคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกา ทั้งเห็นว่า คำว่า “ชีวิต” และ “เสรีภาพ” นั้นมีความหมายไม่สอดคล้องกันในบริบททางการเมือง ส่วนโฮจิมินห์เห็นว่าทั้งสองคำนี้สอดคล้องกันโดยให้เหตุผลว่าการดำรงชีวิตได้นั้นจำเป็นต้องมีเสรีภาพ แต่แพทติกก็ได้ช่วยปรับแก้ไข 2 ย่อหน้าแรกของบทร่างให้โฮจิมินห์

ในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1945 ซึ่งเป็นวันเดียวกันกับพิธีลงนามการยอมจำนนอย่างเป็นทางการของญี่ปุ่นบนเรือประจัญบานยูเอสเอสมิสซูรี (USS Missouri) ณ อ่าวโตเกียว ประชาชนชาวเวียดนามประมาณ 400,000 คน มาชุมนุมกันที่จัตุรัสบาดีนห์ (Ba Dinh) ใกล้กับจวนข้าหลวงเขตตั้งเกียจกลางกรุงฮานอย ผู้พันแพทติกซึ่งได้รับคำเชิญจากโฮจิมินห์ด้วยตนเอง รวมไปถึงสมาชิกของชุดภารกิจเมอร์ซีย์ก็เข้าร่วมพิธีด้วยโดยตำแหน่งที่ทั้งหมดยืนอยู่ไม่ห่างจากแท่นพิธีมากนัก เมื่อถึงเวลา 13:00 นาฬิกา โฮจิมินห์ประกาศเอกราชให้แก่เวียดนามโดย 2 ย่อหน้าแรก มีใจความว่า

“...All men are created equal. They are endowed by their Creator with certain inalienable rights, among them are Life, Liberty, and the pursuit of Happiness.

This immortal statement was made in the Declaration of Independence of the United States of America in 1776. In a broader sense, this means: All the peoples on the earth are equal from birth, all the peoples have a right to live, to be happy and free...”

ข้อความในสองย่อหน้านั้นเหมือนกับส่วนต้นย่อหน้าที่สองของคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกาซึ่งทอมัส เจฟเฟอร์สันหนึ่งในบิดาผู้ก่อตั้งชาติสหรัฐอเมริกา (Founding Father) เขียนไว้อย่างไม่ผิดเพี้ยน โดยส่วนต้นของย่อหน้าที่สองของคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกานั้น มีใจความว่า

“...We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness...”

ข้อความนี้สะท้อนถึงความรู้ของโฮจิมินห์ในประวัติศาสตร์ ปรัชญาและแนวความคิดทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างดี อาจมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า ทำไมโฮจิมินห์ไม่นำคำประกาศการปฏิวัติฝรั่งเศสใน ค.ศ.1789 (French Revolution) เรื่องสิทธิแห่งความเท่าเทียมกันมาใช้เป็นย่อหน้าเริ่มต้นซึ่งน่าจะเหมาะสมมากกว่าเพราะแสดงให้เห็นถึงความย้อนแย้งระหว่างอุดมการณ์ที่ฝรั่งเศสยึดถือกับนโยบายการปกครองอาณานิคม แต่โฮจิมินห์กลับนำข้อความดังกล่าวไปไว้ในย่อหน้าที่ 3 ส่วนหนึ่งเพราะโฮจิมินห์ต้องการสื่อความคิดไปยังสหรัฐอเมริกาว่าแนวความคิดและวัตถุประสงค์ทางการเมือง ตลอดจนการปฏิบัติการของขบวนการเวียดนามห์ตลอดช่วงสงครามนั้นไม่ได้แตกต่างไปจากการที่รัฐบาลอาณานิคมเคยยึดถือและต่อสู้ในสงครามการปฏิวัติอเมริกัน นั่นคือเอกราชของชาติและความเท่าเทียมจากระบอบอาณานิคมที่กดขี่และไม่เป็นธรรม หลักการดังกล่าวเป็นสิ่งที่สหรัฐอเมริกายึดถือและเชื่อมั่นมาโดยตลอด ทั้งเน้นย้ำชัดเจนมากขึ้นผ่านการโฆษณาชวนเชื่อและหลักการต่างๆที่ได้ประกาศในช่วงสงคราม เช่น กฎบัตรแอตแลนติก โฮจิมินห์จึงคาดหวังว่าเมื่อสงครามยุติ สหรัฐอเมริกาจะยังคงยึดมั่นและสืบทอดแนวความคิดเหล่านี้ รวมถึงนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมและการสนับสนุนแก่เวียดนามห์ไว้ นอกจากนี้คำประกาศเอกราชของโฮจิมินห์แล้ว ย่อหน้าแรกของสุนทรพจน์โดยนายพลซาปซึ่งกล่าวต่อมาจากโฮจิมินห์ก็มีเนื้อหาชื่นชมสหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศประชาธิปไตยซึ่งไม่มีนโยบายแสวงหาหรือยึดครองดินแดนใดๆเพียงแต่ต้องการมีชัยเหนือญี่ปุ่นเท่านั้น สหรัฐอเมริกาจึงเป็นมิตรที่ดี ซาปยังอ้างถึงวาทะของประธานาธิบดีโรสเวลต์ในเรื่องเสรีภาพอีกด้วย¹⁰

2.1.1 การถอนตัวของชุดภารกิจเมอร์ซีจากกรุงฮานอย แม้โฮจิมินห์และขบวนการเวียดนามห์ได้สื่อความหมายที่ชัดเจนผ่านคำประกาศเอกราชว่าต้องการรักษาความสัมพันธ์และคงการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาต่อไป แต่หลังสงครามในแปซิฟิกสิ้นสุดสหรัฐอเมริกากลับเห็นว่าการปฏิบัติการของหน่วยไอเอสเอสในเวียดนามโดยเฉพาะภารกิจเมอร์ซีในกรุงฮานอยของผู้พันแพทตีสร้างปัญหาต่อการร่วมมือกับฝรั่งเศส มีการร้องเรียนว่าด้วยความไม่เป็นกลางของแพทตีต่อสถานการณ์การเมืองจากทั้งฝรั่งเศสและสมาชิกในชุดภารกิจอื่นๆของทั้งหน่วยไอเอสเอสและหน่วยงานต่างๆของกองทัพสหรัฐที่เดินทางมากรุงฮานอยหลังการปฏิวัติเดือนสิงหาคม ด้วยเหตุนี้

¹⁰ Porter, 30-32.

หลังวันประกาศเอกราชเพียง 2 วัน แพทติจึงถูกเรียกตัวกลับไปศูนย์บัญชาการใหญ่ที่คูนหมิงเพื่อชี้แจง การปฏิบัติภารกิจระหว่างที่อยู่ในกรุงฮานอย แม้แพทติจะชี้แจงว่าเขาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ เป็นกลางแต่ก็มีส่วนทำให้หน่วยไอเอสเอสเริ่มพิจารณาจะถอนตัวออกจากเวียดนาม แต่ด้วยภารกิจ ในการช่วยเหลือเหล่าเชลยศึกฝ่ายพันธมิตรยังไม่เสร็จสิ้น รวมไปถึงกองทัพจีนคณะชาติยังเดินทาง ไม่ถึงกรุงฮานอย หน่วยไอเอสเอสจึงจำเป็นต้องคงชุดภารกิจไว้ต่อไป

ภายหลังกองทัพจีนคณะชาติเดินทางถึงกรุงฮานอย ในวันเดียวกันนั้นชุดภารกิจวาง ก็ได้เดินทางมาถึงด้วยเช่นกัน ระหว่างอยู่ในกรุงฮานอยชุดภารกิจวางได้ปฏิบัติหน้าที่หลายอย่าง เช่น ตรวจสอบโรงพยาบาลและคลังเวชภัณฑ์ เป็นต้น ทั้งผู้พันโทมัสก็ได้รับคำเชิญจากโฮจิมินห์ เพื่อร่วมงานเลี้ยงอาหารค่ำหลายครั้งและเมื่อวันที่ 16 กันยายน ค.ศ.1945 ซึ่งเป็นวันเดียวกับที่ นายพลฟิลิป กัลลาเกอร์ (Philip Gallagher) เดินทางมาถึง ชุดภารกิจวางก็ถอนตัวกลับไปยัง คูนหมิง

นายพลกัลลาเกอร์หัวหน้าคณะที่ปรึกษาความช่วยเหลือทางการทหาร (Military Assistance Advisory Group) ประจำจีนเดินทางมากรุงฮานอยโดยมีภารกิจเพื่อให้คำปรึกษาแก่กองทัพ จีนคณะชาติที่ปฏิบัติหน้าที่เหนือเส้นขนานที่ 16 และเข้าร่วมพิธีมอบจ่าน้อยอย่างเป็นทางการของ กองทัพญี่ปุ่นในกรุงฮานอย เมื่อเดินทางมาถึงทั้งโฮจิมินห์ ผู้พันแพทติรวมไปถึงทหารสหรัฐจากหน่วย อื่นๆและชุดปฏิบัติการล่วงหน้าของผู้พันแซงเตอนี่ต่างชี้แจงสถานการณ์และอธิบายถึงเหตุผลของตน โดยหวังจะได้รับการสนับสนุนจากนายพลกัลลาเกอร์เนื่องจากเขาเป็นนายทหารฝ่ายพันธมิตรที่ดำรง ตำแหน่งสูงสุดที่ปฏิบัติหน้าที่ในเวียดนามขณะนั้นซึ่งจะสร้างความได้เปรียบให้แก่ฝ่ายตน แต่นายพลกัลลาเกอร์แสดงท่าทีเป็นกลางในปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับทุกฝ่ายโดยเฉพาะ อย่างยิ่งกับขบวนการเวียดมินห์ จดหมายของเขาถึงนายพลโรเบิร์ต แมคเคลอร์ (Robert McClure) ลงวันที่ 20 กันยายน ค.ศ.1945 มีใจความระบุว่า แม้โฮจิมินห์ต้องการให้สหรัฐอเมริกาสนับสนุน เพื่อยับยั้งการกลับมาของฝรั่งเศส แต่เขาก็ได้ยืนยันกับโฮจิมินห์ว่าเขานั้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่กระทรวง การต่างประเทศ ทั้งยังไม่สามารถแสดงความเห็นหรือให้การรับรองต่อความช่วยเหลือใดๆ ต่อเวียดมินห์

หลังพิธีมอบจ่าน้อยอย่างเป็นทางการของกองทัพญี่ปุ่นในกรุงฮานอยเมื่อวันที่ 28 กันยายน ค.ศ.1945 ในวันต่อมาผู้พันแพทติได้รับคำสั่งให้ถอนชุดภารกิจเมอร์ซีที่ปฏิบัติการอยู่ใน

กรุงฮานอยทั้งหมดกลับคืนมึง ท่าทีของของนายพลกัลลาเกอร์และคำสั่งถอนตัวที่ได้รับทำให้แพทติ รู้ว่าสหรัฐอเมริกาคงไม่สนับสนุนขบวนการเวียดนามที่อีกไป ด้วยเหตุนี้ ในวันที่ 30 กันยายน ระหว่างงานเลี้ยงอาหารค่ำที่จัดขึ้นโดยเวียดนามเพื่ออำลาชุดภารกิจเมอร์ซันน์เขาให้ความคิดเห็นกับ โฮจิมินห์ว่าไม่ควรคาดหวังความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกามากนัก¹¹ วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1945 ชุดภารกิจเมอร์ซันน์ในพื้นที่รับผิดชอบกรุงฮานอยก็เดินทางกลับไปยังคุนหมิง แม้ว่าหน่วยไอเอสเอสจะ ยังคงชุดภารกิจอื่นไว้ในกรุงฮานอยและกรุงไซ่ง่อนอีกระยะเวลาหนึ่ง แต่การถอนตัวกลับไปของผู้พันแพทติซึ่งสนับสนุนโฮจิมินห์และเวียดนามที่มาโดยตลอดชี้ให้เห็นว่าหน่วยไอเอสเอสจะไม่ช่วยเหลือ และสนับสนุนเวียดนามที่อีกต่อไป

2.2 สงครามใต้เส้นขนานที่ 16 และความพยายามรักษาอำนาจของรัฐบาลเฉพาะกาลภายใต้ การนำของเวียดนาม

ส่วนสถานการณ์ในกรุงไซ่ง่อนนั้น ภายหลังประสบความสำเร็จในการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานเฉพาะกาลขึ้นเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ.1945 ขบวนการเวียดนามที่ยอมให้ฌ็อง เซอติล (Jean Cedile) หัวหน้าชุดภารกิจล่วงหน้าประจำกรุงไซ่ง่อนของฝรั่งเศสที่พยายามขอเจรจาเรื่องการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมขึ้นมาใหม่เข้าพบแต่เวียดนามที่ยืนยันว่าการเจรจายกเลิกได้ต่อเมื่อ ฝรั่งเศสยอมรับเอกราชของเวียดนามเสียก่อน แม้จะมีการหารือกันอีกหลายครั้งแต่เวียดนามยังคง ยืนกรานหลักการเดิมซึ่งสร้างความไม่พอใจให้แก่เซอติลอย่างมากแต่เขาก็ทำอะไรไม่ได้มากนัก เนื่องจากทั้งกองทัพอังกฤษและฝรั่งเศสภายใต้การนำของนายพลเลอแกลร์ยังเดินทางมาไม่ถึง

เมื่อข่าวการพบปะระหว่างขบวนการเวียดนามที่กับเซอติลเป็นที่รับรู้กันก็สร้างความไม่พอใจ ในกลุ่มการเมืองต่างๆและมวลชน ตามมาด้วยประท้วงใหญ่ในกรุงไซ่ง่อน แม้เวียดนามจะประสบความสำเร็จในการจัดตั้งและเป็นผู้นำของคณะกรรมการบริหารงานเฉพาะกาลในเขตโคชินไชน่า แต่เขตโคชินไชน่าไม่ใช่ฐานอำนาจที่เข้มแข็งของเวียดนามที่เหมือนเขตตั้งเกี่ยและสมาชิก ของคณะกรรมการก็มาจากกลุ่มการเมืองที่หลากหลาย เวียดนามที่จึงไม่สามารถบริหารและควบคุม สถานการณ์ในเขตโคชินไชน่าได้อย่างเบ็ดเสร็จ แม้จะมีการประกาศเอกราชโดยโฮจิมินห์ในวันที่

¹¹ Do Hoang Linh and Nguyen Van Duong, *President Hồ Chí Minh's Foreign Activities (1945-1969)* (Vietnam: The gioi, 2013), 12.

2 กันยายน ค.ศ.1945 แต่การประชุมประท้วงก็ไม่ได้ยุติลงและขยายวงกว้างทั้งรุนแรงมากขึ้น เมื่อกองทัพอังกฤษภายใต้การนำของนายพลดักลาส เกรซีย์ (Douglas Gracey) เดินทางมาถึง กรุงไซ่ง่อนวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1945 เพื่อปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่นในเวียดนามใต้เส้นขนานที่ 16 ตามข้อตกลงพอทสดัม กองทัพอังกฤษไม่เพียงจะปลดอาวุธเท่านั้นแต่ยังติดอาวุธให้กับทหารรัฐบาลอาณานิคมซึ่งถูกญี่ปุ่นคุมขังไว้ตั้งแต่การยึดอำนาจในเดือนมีนาคม การกระทำดังกล่าวยิ่งทำให้สถานการณ์ในกรุงไซ่ง่อนเลวร้ายกว่าเดิม เกิดการปะทะกันระหว่างทหารรัฐบาลอาณานิคมกับมวลชนทั่วทั้งกรุงฮานอย มีการชุมนุมตีมวลชนของกลุ่มการเมืองต่างๆและการทำร้ายพลเรือนชาวฝรั่งเศส

สถานการณ์ที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทำให้เซอติลเห็นเป็นโอกาสที่จะใช้กำลังเข้ายึดกรุงไซ่ง่อนคืนจากคณะกรรมการบริหารงานเฉพาะกาลใต้การนำของขบวนการเวียดนามห์ ในวันที่ 19 กันยายน ค.ศ.1945 เขาประกาศว่าจะไม่มีการเจรจาใดๆกับคณะกรรมการอีกจนกว่าสถานการณ์จะสงบเรียบร้อย แม้นายพลเกรซีย์พยายามแก้ไขสถานการณ์โดยสั่งให้ทหารรัฐบาลอาณานิคมกลับเข้าที่ตั้งและประกาศกฎอัยการศึกในวันที่ 21 กันยายน พร้อมทั้งติดอาวุธให้กองทัพญี่ปุ่นอีกครั้งเพื่อเป็นกำลังเสริมในการดูแลความสงบเรียบร้อย¹² แต่ก็ไม่สามารถยุติการปะทะได้ แม้ศูนย์บัญชาการภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะห้ามการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความขัดแย้งที่กำลังเกิดขึ้น ทั้งย้ำภารกิจหลักที่เป็นไปตามมติของการประชุมที่พอทสดัมคือปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่นใต้เส้นขนานที่ 16 แต่นายพลเกรซีย์ที่สนับสนุนระบอบอาณานิคมเห็นว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่สามารถแก้ไขหรือวางตัวเป็นกลางได้อีกต่อไป เขาจึงตัดสินใจช่วยเหลือเซอติลยึดกรุงไซ่ง่อนคืนจากคณะกรรมการและเวียดนามห์

ในตอนรุ่งสางของวันที่ 22 กันยายน ค.ศ.1945 กองกำลังผสมอังกฤษ ฝรั่งเศสและญี่ปุ่นกระจายกำลังเข้ายึดสถานที่ต่างๆที่อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการบริหารงานเฉพาะ กาลทั่วกรุงไซ่ง่อน แม้ขบวนการเวียดนามห์พยายามต่อต้านอย่างเต็มกำลังแต่การขาดแคลนอาวุธที่ทันสมัย ทั้งกองกำลังผสมที่นำโดยอังกฤษนั้นมีประสบการณ์การรบสูงทำให้คณะกรรมการและเวียดนามห์ล่าถอยออกจากตัวเมืองไปตั้งมั่นบริเวณชายเมืองภายในวันที่ 23 กันยายน แม้จะสามารถยึดสถานที่ต่างๆในกรุงไซ่ง่อนแต่การปะทะยังคงดำเนินต่อไป เวียดนามห์ตอบโต้กลับด้วยการโจมตียานที่ปักอาศัย

¹² K.W. Taylor, *A History of the Vietnamese* (New York: Cambridge University Press, 2013), 539.

ของพลเรือฝรั่งเศสในกรุงไซ่ง่อนหลายแห่ง¹³

การปะทะที่เกิดขึ้นในกรุงไซ่ง่อนเป็นที่รับรู้ของโฮจิมินห์และรัฐบาลเฉพาะกาลในกรุงฮานอย ในการหาทางออกต่อสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น โฮจิมินห์ส่งโทรเลขถึง เคลเมนต์ แอตต์ลี (Clement Attlee) นายกรัฐมนตรีอังกฤษเมื่อวันที่ 26 กันยายน ค.ศ.1945 เรียกร้องให้อังกฤษยุติ การสนับสนุนฝรั่งเศสพร้อมทั้งขอให้ปฏิบัติการตามกฎบัตรแอตแลนติกและหน้าที่ซึ่งสหประชาชาติ มอบหมายด้วยการปลดอาวุธญี่ปุ่น ทั้งวางตัวเป็นกลางต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและเคารพในเอกราช ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม¹⁴ ต่อมาเมื่อวันที่ 30 กันยายน ในงานเลี้ยงอำลาชุดภารกิจ เมอร์ซี โฮจิมินห์พยายามขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาผ่านทางผู้พันแพทตี แม้แพทตีจะ สนับสนุนเวียดนามแต่การเปลี่ยนแปลงนโยบายจากฝ่ายบริหารที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. รวมถึงแรงกดดัน จากผู้บังคับบัญชาที่คุมหมิงทำให้เขาซึ่งเป็นเพียงผู้ปฏิบัตินโยบายไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ เขาเพียงแสดงความเห็นว่าอย่าคาดหวังความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกามากนัก ความเห็นดังกล่าว สร้างความผิดหวังอย่างมากแก่โฮจิมินห์เพราะปฏิบัติการของกองกำลังผสมภายใต้การนำของอังกฤษ ในกรุงไซ่ง่อนนั้นขัดต่อหลักการที่สหรัฐอเมริกาได้เคยประกาศไว้ในช่วงสงคราม ทั้งสหรัฐอเมริกา ยังแสดงท่าทีไม่รู้เห็นถึงการสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โฮจิมินห์ในเวลาต่อมาจึงตัดสินใจขอความช่วยเหลือ โดยตรงผ่านทางจดหมายและโทรเลขถึงประธานาธิบดีทรูแมนและรัฐมนตรีว่าการกระทรวง การต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

ในต้นเดือนตุลาคม ค.ศ.1945 มีคำสั่งจากศูนย์บัญชาการภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถึงนายพลเกรซีย์เพื่อยุติการปฏิบัติการในกรุงไซ่ง่อนและนำไปสู่ข้อตกลงหยุดยิงชั่วคราวเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม และตามมาด้วยการเดินทางมาถึงของนายพลเลอแกลร์ แม้จะมีข้อเสนอจากศูนย์บัญชาการ ภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้รักษาข้อตกลงหยุดยิงชั่วคราวต่อไป รวมถึงเปิดการเจรจากับ คณะกรรมการบริหารงานเฉพาะกาลและขบวนการเวียดนาม แต่หลักการที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น การปะทะเปลี่ยนเป็นสงครามอย่างเต็มรูปแบบ ทำยที่สุด ในวันที่ 11 ตุลาคม คณะกรรมการและเวียดนามได้ล่าถอยจากฮานอยไปยัง

¹³ โจเซฟ บัตติงเจอร์, ประวัติศาสตร์การเมืองเวียดนาม, trans. เพ็ชรี สุมิตร (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522). 162-164.

¹⁴ Cameron, 63.

เขตป่าเขา นายพลเลอแกลร์ในเวลาต่อมาจึงได้ขยายการปฏิบัติการของกองทัพฝรั่งเศสให้ครอบคลุมได้เส้นขนานที่ 16 ทั้งหมด

2.2.1 การติดต่อโดยตรงถึงเหล่าผู้นำสหรัฐอเมริกาของโฮจิมินห์ เมื่อหมดหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยโอเอสเอสเพื่อยับยั้งการกลับมาของฝรั่งเศสและสงครามที่เกิดขึ้นได้เส้นขนานที่ 16 โฮจิมินห์จึงตัดสินใจสอบถามนโยบายและหลักการในการต่อสู้เพื่อเสรีภาพที่ได้ประกาศไว้ตลอดช่วงสงครามโลกและขอความช่วยเหลือจากเหล่าผู้นำสหรัฐอเมริกาโดยตรงผ่านจดหมายและโทรเลขหลายฉบับที่เขียนระหว่างเดือนตุลาคม ค.ศ.1945-กุมภาพันธ์ ค.ศ.1946

ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1945 โฮจิมินห์ส่งจดหมายและโทรเลขรวม 3 ฉบับลงวันที่ 17, 22 และวันที่ 22 ถึงประธานาธิบดีทรูแมนและเจมส์ เบินส์ (James Byrnes) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สารสำคัญของจดหมายและโทรเลขนอกจากการอธิบายสถานการณ์ทั้งก่อนและหลังจากการกลับมาของฝรั่งเศสรวมถึงสงครามได้เส้นขนานที่ 16 โฮจิมินห์เน้นย้ำว่าฝรั่งเศสได้สูญเสียอำนาจการปกครองเวียดนาม รวมถึงพื้นที่ทุกส่วนในอาณานิคมอินโดจีนแก่ญี่ปุ่นไปแล้วตั้งแต่มิถุนายน ค.ศ.1941 ขบวนการเวียดนามที่ได้อำนาจปฏิวัติเดือนสิงหาคมขึ้นจนนำไปสู่การประกาศเอกราชแก่เวียดนามในเดือนกันยายน ค.ศ.1945 ฝรั่งเศสจึงไม่มีสิทธิ์ที่จะกลับมาฟื้นฟูอาณานิคมในอินโดจีนขึ้นใหม่ ทั้งการกระทำของฝรั่งเศสยังขัดต่อหลักการที่ประกาศไว้ในกฎบัตรแอตแลนติกและกฎบัตรชาน ฟรานซิสโก โฮจิมินห์เสนอแนวทางแก้ไขโดยให้นำประเด็นปัญหาดังกล่าวเสนอที่การประชุมของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านตะวันออกไกล (Consultative Commission for the Far East) ที่สหประชาชาติจัดตั้งขึ้นโดยให้มีผู้แทนชาวเวียดนามเข้าร่วมการประชุมในฐานะตัวแทนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามแทนการใช้ผู้แทนชาวฝรั่งเศสในฐานะตัวแทนอาณานิคมอินโดจีน ทั้งให้สหประชาชาติยอมรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยในฐานะประเทศเอกราช¹⁵

แม้สหรัฐอเมริกาจะทราบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเวียดนามโดยเฉพาะสงครามได้เส้นขนานที่ 16 เป็นอย่างดี แต่ด้วยนโยบายที่เปลี่ยนแปลงไป การรักษาความสัมพันธ์กับฝรั่งเศสเพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบยุโรปหลังสงคราม รวมไปถึงปัญหาความขัดแย้งกับสหภาพโซเวียตที่กำลังก่อตัวขึ้น มีผลให้สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายเป็นกลางต่อสถานการณ์ดังกล่าว ในการประชุมสมามคม

¹⁵ U.S.

นโยบายการต่างประเทศ (The Foreign Policy Association Forum) ที่นครนิวยอร์ก เมื่อกลางเดือนตุลาคม ค.ศ.1945 คำแถลงเรื่องนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อตะวันออกไกล หลังสงครามของจอห์น วินเซนต์ (John Vincent) ผู้อำนวยการแห่งสำนักงานแผนกกิจการตะวันออกไกล (The Office of Far Eastern Affairs) ซึ่งกล่าวว่า สหรัฐอเมริกายังคงเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน ทั้งพร้อมให้ความช่วยเหลือแก่ฝรั่งเศสซึ่งสหรัฐอเมริกาหวังว่าจะมีการเจรจาเพื่อสันติภาพเกิดขึ้นจึงสะท้อนถึงท่าทีของสหรัฐอเมริกาได้ชัดเจน¹⁶

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1945 สงครามได้สิ้นสุดลงในวันที่ 16 ทวีความรุนแรงมากขึ้น ฝรั่งเศสส่งกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ รถถังและยานเกราะประเภทต่างๆรวมทั้งเรือรบหลายลำเข้ามาเพิ่ม โฮจิมินห์ติดต่อขอความช่วยเหลือไปยังสหรัฐอเมริกาอีกครั้งโดยส่งจดหมายและโทรเลขถึงประธานาธิบดีทรูแมนและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอีก 2 ฉบับลงวันที่ 8 และวันที่ 26 พฤศจิกายน สารสำคัญของจดหมายและโทรเลขคือการชี้แจงสถานการณ์ทั้งก่อนและหลังการกลับมาของฝรั่งเศสดังเช่นจดหมายชุดแรกเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1945 โฮจิมินห์ยังคงย้ำว่าฝรั่งเศสได้สูญเสียอำนาจการปกครองเวียดนามและไม่มีสิทธิ์จะกลับมาปกครองเวียดนามอีกครั้ง รวมถึงเรียกร้องการปฏิบัติการของกองทัพอังกฤษและฝรั่งเศสใต้เส้นขนานที่ 16 ว่าเป็นการกระทำอันเหยียดหยามซึ่งขัดต่อหลักการในกฎบัตรแอตแลนติกและกฎบัตรซาน ฟรานซิสโก นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาตะวันออกไกลซึ่งผู้แทนชาวเวียดนามถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าร่วมการประชุม¹⁷

ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1945 ฝรั่งเศสซึ่งยึดครองพื้นที่ใต้เส้นขนานที่ 16 ได้ทั้งหมดเริ่มเปิดการเจรจากับจีนคณะชาติเพื่อให้ถอนกำลังที่ประจำการอยู่เหนือเส้นขนานที่ 16 นายพลเลอแกลร์สั่งการให้กองทัพเตรียมความพร้อมในการเคลื่อนพลสู่กรุงฮานอย ฝรั่งเศสยังสั่งการให้ผู้พันแซงเดอนีเจรจากับทั้งรัฐบาลเฉพาะกาลภายใต้การนำของขบวนการเวียดนามและผู้บัญชาการกองทัพจีนคณะชาติในกรุงฮานอยเพื่อยอมรับการเคลื่อนพลในครั้งนี้ โฮจิมินห์ซึ่งต้องการยับยั้งการกระทำดังกล่าวจึงส่งจดหมายขอความช่วยเหลือถึงประธานาธิบดีทรูแมนระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์

¹⁶ Department of State U.S., "The Post-War Period in the Far East," *Bulletin* 13, no. 314 (1945). 644-645.

¹⁷ U.S.

ค.ศ.1946 รวม 4 ฉบับ ลงวันที่ 18 มกราคม 16,18 และ 28 กุมภาพันธ์

เนื้อหาส่วนใหญ่ของจดหมายและโทรเลขทั้ง 4 ฉบับไม่แตกต่างจากฉบับที่เคยส่งไปในเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน ค.ศ.1945 ทั้งยังคงเน้นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้เส้นขนานที่ 16 การปฏิบัติการของฝรั่งเศสซึ่งขัดต่อกฎบัตรแอตแลนติกและกฎบัตรซาน ฟรานซิสโก รวมถึงเรียกร้องให้สหประชาชาติและสหรัฐอเมริกายอมรับความเป็นเอกราชของเวียดนาม อย่างไรก็ตาม จดหมายฉบับลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1946 มีข้อความใหม่บางส่วนที่ไม่ปรากฏในฉบับอื่นมาก่อน กล่าวคือ ใน 2 ย่อหน้าสุดท้าย โฮจิมินห์ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของชาวเวียดนามทุกคนเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาในฐานะชาติซึ่งเปรียบเสมือน “ผู้พิทักษ์และเจ้าแห่งความยุติธรรมของโลก” (Guardians and Champions of World Justice) เข้าแทรกแซงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นโดยตรง ทั้งให้สนับสนุนความเป็นเอกราชของเวียดนามเฉกเช่นที่เคยสนับสนุนเอกราชของฟิลิปปินส์โดยคาดหวังว่า ความร่วมมือระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่โลก¹⁸

แม้ว่าจดหมายและโทรเลขทุกฉบับที่โฮจิมินห์ส่งถึงผู้นำสหรัฐอเมริกานั้นมีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นความต้องการขอความช่วยเหลือแต่ไม่มีฉบับใดที่ใช้คำซึ่งมีลักษณะพิเศษรวมไปถึงการแสดงออกความต้องการความช่วยเหลือชัดเจนเช่นฉบับวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1946 มาก่อนการที่โฮจิมินห์จงใจใช้คำลักษณะพิเศษดังกล่าวอาจเป็นเพราะความเคลื่อนไหวของฝรั่งเศสในขณะนั้นเป็นอันตรายต่อการดำรงอยู่ของรัฐบาลเฉพาะกาลภายใต้การนำของเวียดนามห์มากกว่าทุกครั้งและที่สำคัญ โฮจิมินห์ต้องการทวงถามสหรัฐอเมริกาถึงนโยบายและหลักการในการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและประชาธิปไตยอย่างที่ได้ประกาศไว้ช่วงสงครามโลก ทั้งชี้ให้เห็นว่าความช่วยเหลือที่ร้องขอคือการสนับสนุนให้เวียดนามมีเอกราชนั้นเป็นสิ่งที่สหรัฐอเมริกาสสามารถทำได้เหมือนที่ได้ให้เอกราชแก่ฟิลิปปินส์อดีตกาลนิคม ทั้งต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองประเทศที่เกิดขึ้นช่วงปลายสงครามไว้ นอกจากสถานการณ์ทางการเมืองแล้ว ในช่วงเวลาดังกล่าวโฮจิมินห์ยังส่งจดหมายและโทรเลขเพื่อขอความช่วยเหลือในประเด็นอื่นต่อประธานาธิบดีทรูแมน เช่น สถานการณ์ขาดแคลนอาหารที่เกิดขึ้นบริเวณเหนือเส้นขนานที่ 16 โดยมีสำเนาถึงข้าหลวงใหญ่แห่งสำนักงานบรรเทาทุกข์และการฟื้นฟูแห่งสหประชาชาติ (United Nations Relief and Rehabilitation

¹⁸ ibid.

Administration) ด้วยเช่นกัน แต่ความมุ่งมั่นของโฮจิมินห์ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ผู้นำสหรัฐอเมริกาไม่ตอบทั้งจดหมายและโทรเลขของเขา ทั้งยังคงยึดนโยบายเดิมคือการเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน การวางตัวเป็นกลางต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและยอมให้ฝรั่งเศสเปิด “ปฏิบัติการเบนเทอร์” (Operation Bentre) เคลื่อนกำลังพลทางเรือในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1946 จากกรุงไซ่ง่อนมุ่งหน้าสู่เมืองท่าไฮฟอง

2.2.2 ข้อตกลงเดือนมีนาคมระหว่างฝรั่งเศสกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม

ตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ.1945 เป็นต้นมา การเจรจาระหว่างผู้พันแซงเตอร์นีและโฮจิมินห์ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ประเด็นสำคัญคือเอกราชของเวียดนามและสถานะของใต้เส้นขนานที่ 16 แซงเตอร์นีมีท่าทีเพิกเฉยในประเด็นเรื่องเอกราชเพราะขัดต่อนโยบายของฝรั่งเศส ทั้งยังอาจส่งผลกระทบต่อสถานะของใต้เส้นขนานที่ 16 โดยเฉพาะเขตโคชินไชนาซึ่งมีความสำคัญที่สุดต่อระบอบอาณานิคมอินโดจีน

ในกลางเดือนมกราคม ค.ศ. 1946 แม้รัฐบาลเฉพาะกาลของขบวนการเวียดมินห์ประสบความสำเร็จในการจัดการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งคณะรัฐมนตรีและเตรียมความพร้อมเปิดประชุมสมัชชาแห่งชาติครั้งแรก แต่ข่าวการเจรจาระหว่างโฮจิมินห์กับผู้พันแซงเตอร์นีสร้างความไม่พอใจในกลุ่มการเมืองต่างๆ โดยเห็นว่าโฮจิมินห์และเวียดมินห์นั้นทอดทิ้งการปฏิวัติที่จะขอยเอกราชของเวียดนามให้แก่ฝรั่งเศส โฮจิมินห์แก้ไขสถานการณ์ด้วยการเสนอเรื่องการปกครองตนเองกับผู้พันแซงเตอร์นีว่าจะเริ่มต้นจากการยินยอมให้อำนาจแก่เวียดนามปกครองตนเองก่อนซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นเอกราชโดยสมบูรณ์ในท้ายที่สุด¹⁹ แซงเตอร์นีเดินทางกลับกรุงไซ่ง่อนเพื่อหารือกับนายพลเลอแกลร์ เลอแกลร์เห็นว่าไม่ควรเสียเวลากับการเจรจาแต่ควรส่งกองเรือไปยังเมืองท่าไฮฟอง มุ่งตรงเข้ายึดกรุงฮานอยเพื่อกวาดล้างรัฐบาลเฉพาะกาลและเวียดมินห์ แต่รัฐบาลที่กรุงปารีสกลับเห็นว่าหากปฏิบัติการดังกล่าวเกิดขึ้นโดยเฉพาะการขึ้นบกที่เมืองท่าไฮฟองอาจเกิดการต่อต้านจากทั้งกองทัพจีนคณะชาติและกองทัพเวียดมินห์ ทั้งพลเรือนฝรั่งเศสในกรุงฮานอยและเมืองใหญ่เหนือเส้นขนานที่ 16 อาจตกอยู่ในอันตราย รวมถึงประชาชนในฝรั่งเศสและนานาชาติอาจต่อต้านปฏิบัติการครั้งนี้ เหตุนี้จึงควรให้การเจรจาดำเนินต่อไปก่อน

¹⁹ Stein Tonnesson, *Vietnam 1946: How the War Began* (California: University of California Press, 2010), 55-56.

กองเรือจะเดินทางไปถึงซึ่งเป็นเสมือนใช้การทูตบังคับหน้าการปฏิบัติการทางทหาร

แม้นายพลเลอแกลร์ซึ่งมั่นใจศักยภาพของกองทัพใต้บังคับบัญชาจะเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเจรจากับรัฐบาลเฉพาะกาล แต่ท้ายที่สุดเขาก็ยอมรับแนวทางของรัฐบาลที่กรุงปารีสโดยใช้การทูตและปฏิบัติการทางการทหารไปพร้อมกัน กล่าวคือ ให้มีการเจรจาแต่ต้องไม่บรรลุข้อตกลงใดๆ เพื่อถ่วงเวลาระหว่างรอกองเรือเดินทางไปถึง เมื่อการขึ้นบกที่เมืองท่าไฮฟองประสบผลและสามารถเคลื่อนพลเข้าสู่กรุงฮานอยสำเร็จจึงควรใช้ปฏิบัติการดังกล่าวสร้างแรงกดดันให้รัฐบาลเฉพาะกาลยอมรับข้อเสนอในการเจรจา เลอแกลร์จึงสั่งการให้ผู้พันแซงเตอร์นี้เจรจาเรื่องเอกราชตามที่โฮจิมินห์เสนอ²⁰ แต่ท้ายที่สุดการเจรจาก็ยังไม่เริ่มขึ้นเนื่องจากรัฐบาลเฉพาะกาลเห็นความจำเป็นเรื่องสร้างความเป็นเอกภาพในสภาสมัชชาแห่งชาติซึ่งมีผู้แทนจากกลุ่มการเมืองที่หลากหลายให้ได้เสียก่อน เลอแกลร์ก็สั่งการให้กองเรือมุ่งหน้าสู่เมืองท่าไฮฟองในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1946

แม้ฝรั่งเศสสามารถเริ่มปฏิบัติการทางการทหารเพื่อยึดดินแดนเหนือเส้นขนานที่ 16 ได้ แต่ปัญหาที่กองทัพจีนคณะชาติซึ่งยังคงประจำการอยู่ทำให้ฝรั่งเศสต้องเจรจากับในประเด็นดังกล่าวและนำไปสู่ข้อตกลงเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1946 ฝรั่งเศสยอมยกเลิกสนธิสัญญาและสิทธิประโยชน์ทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมในจีนทั้งหมด พร้อมทั้งสัญญาว่าจะเปิดเมืองท่าไฮฟองเป็นท่าเรือปลอดภาษีสำหรับจีน ส่วนจีนคณะชาติจะถอนกองทัพที่ประจำการอยู่เหนือเส้นขนานที่ 16 ทั้งหมดให้ความร่วมมือและถ่ายโอนอำนาจการปฏิบัติการที่ได้รับมอบหมายจากการประชุมที่พอทสดัมแก่ฝรั่งเศส ทั้งยอมรับอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน

ภายหลังการประชุมสมัชชาแห่งชาติในวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ.1946 มีการจัดตั้งรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามขึ้นโดยโฮจิมินห์ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีและมีการก่อตั้งคณะกรรมการการต่อต้านแห่งชาติภายใต้การนำของนายพลซาปเพื่อเตรียมรับมือกองทัพฝรั่งเศสที่กำลังเดินทางมา ผู้บัญชาการกองทัพจีนคณะชาติในกรุงฮานอยต่างวิตกต่อความเคลื่อนไหวของทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งของฝรั่งเศสซึ่งเรียกร้องให้จีนคณะชาติสนับสนุนการเคลื่อนทัพสู่กรุงฮานอยไม่ว่าจะเป็นเตรียมความพร้อมสำหรับการขึ้นบกที่เมืองท่าไฮฟอง การปรับปรุงทางหลวงที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองท่าไฮฟองกับกรุงฮานอย รวมทั้งสนามบินบริเวณชานกรุงฮานอย การช่วยเหลือการปฏิบัติการปลดปล่อยทหารรัฐบาลอาณานิคมที่ถูกคุมขังตั้งแต่การยึดอำนาจ

²⁰ ibid., 49-50.

ของญี่ปุ่น การติดต่ออาวุธให้แก่ทหารเหล่านั้นและอนุญาตให้เครื่องบินฝรั่งเศสสามารถใช้สนามบินทุกแห่งที่ตั้งอยู่เหนือเส้นขนานที่ 16 แต่คำร้องขอเหล่านี้ได้ถูกปฏิเสธทั้งหมดเนื่องจากเหล่าผู้บัญชาการกองทัพจีนคณะชาติต่างเห็นใจและให้ความสนับสนุนรัฐบาลเวียดมินห์ แต่สาเหตุที่สำคัญคือการไม่ต้องการเข้าไปพัวพันกับสงครามกลางเมืองที่จะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับกองทัพอังกฤษ ดังนั้นจีนคณะชาติจึงกดดันทั้งฝรั่งเศสและรัฐบาลเวียดมินห์ให้เปิดการเจรจาโดยคาดหวังว่าจะสามารถบรรลุข้อตกลงเพื่อป้องกันการเกิดสงคราม

การเจรจาสამฝ่ายระหว่างฝรั่งเศส จีนคณะชาติและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเกิดขึ้นระหว่างวันที่ 3-5 มีนาคม ค.ศ.1946 ช่วงแรกมีเพียงฝรั่งเศสและจีนคณะชาติเท่านั้นที่เข้าร่วมเนื่องจากรัฐบาลเวียดมินห์กำลังจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ จีนคณะชาติยื่นกรณาวาจะต่อต้านการขึ้นบกของฝรั่งเศสที่เมืองท่าไฮฟอง ทั้งเห็นว่าความไม่เป็นเอกภาพและไม่มีระเบียบวินัยของทั้งรัฐบาลเวียดมินห์และกองทัพเวียดมินห์อาจก่อให้เกิดการจลาจลได้เมื่อกองทัพฝรั่งเศสมาถึง จีนคณะชาติเสนอทางออกให้ฝรั่งเศสแก้ไขสถานการณ์ทางการเมืองซึ่งหมายถึงเรื่องเอกราชกับรัฐบาลเวียดมินห์ให้ได้ก่อนการยกพลขึ้นบก แม้รัฐบาลที่กรุงปารีสยังคงยืนยันเรื่องเปิดการเจรจาเพื่อบรรลุข้อตกลงกับรัฐบาลเฉพาะกาล แต่ทั้งนายพลคาร์ชองลีเยอและนายพลเลอแกลร์ก็ยังคงยืนยันแผนเดิมคือใช้การเจรจาเพื่อถ่วงเวลา ดาร์ชองลีเยอได้กดดันรัฐบาลที่กรุงปารีสเร่งเจรจากับรัฐบาลจีนคณะชาติที่จูงกิงให้ยอมรับคำเรียกร้องและร่วมมือกับฝรั่งเศส ต่อมาหลังการจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่ รัฐบาลเวียดมินห์ได้เข้าร่วมการเจรจาด้วย จีนคณะชาติจึงกดดันต่อรัฐบาลเวียดมินห์มากขึ้นเพื่อให้ยอมบรรลุข้อตกลงกับฝรั่งเศส ทั้งเตรียมความพร้อมต่อต้านการขึ้นบกซึ่งฝรั่งเศสแจ้งว่าจะเกิดขึ้นภายในวันที่ 6 มีนาคม

เมื่อทราบกำหนดการที่แน่นอนเรื่องการมาถึงของกองเรือฝรั่งเศส รัฐบาลที่จูงกิงจึงสั่งการให้ผู้บัญชาการกองทัพจีนคณะชาติในกรุงฮานอยกดดันรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามให้ยอมบรรลุข้อตกลง ทั้งเตรียมพร้อมต่อต้านการขึ้นบกที่เมืองท่าไฮฟอง ส่วนฝรั่งเศสยังคงยืนยันเรื่องการขึ้นบกและขอเรียกร้องต่อจีนคณะชาติ สถานการณ์ที่ตึงเครียดซึ่งเกิดจากจุดยืนที่แตกต่างกันของจีนคณะชาติและฝรั่งเศสดังกล่าวทำให้รัฐบาลเวียดมินห์ได้เปรียบในการเจรจา กล่าวคือ หากไม่เกิดข้อตกลงระหว่างรัฐบาลเวียดมินห์กับฝรั่งเศส จีนคณะชาติจะต่อต้านการขึ้นบกในทุกวิถีทางซึ่งรวมถึงร่วมมือกับตนและคาดว่าฝรั่งเศสจะยอมทุกวิถีทาง รวมไปถึงยอมรับข้อตกลงที่ถูกเสนอโดยฝ่ายตน

เนื่องจากกองเรือไม่สามารถย้อนกลับไปยังกรุงไซ่ง่อนได้ ทั้งไม่ต้องการปะทะกับจีนคณะชาติ ประเด็นนี้จึงเปรียบเสมือนว่ารัฐบาลเวียดนามสามารถบีบบังคับฝรั่งเศสให้สามารถยอมรับข้อเสนอ เพื่อเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในข้อตกลง ไม่ว่าเรื่องการลดจำนวนทหารฝรั่งเศสที่จะประจำการอยู่เหนือเส้นขนานที่ 16 ระยะเวลาประจำการและสถานที่ตั้งหน่วย รวมถึงการส่งทหารรัฐบาลอาณานิคมที่ถูกญี่ปุ่นคุมขังไว้กลับไปยังกรุงไซ่ง่อน ฝรั่งเศสซึ่งไม่มีทางเลือกอื่นใดในท้ายที่สุดยอมรับข้อเสนอของรัฐบาลเวียดนามที่ตอนรุ่งสางของวันที่ 6 มีนาคม ค.ศ.1946²¹ สำคัญคือฝรั่งเศสยอมรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเป็นรัฐอิสระ มีอำนาจการปกครองตนเองด้านการทหาร การเงินและการคลังแต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของ “สหพันธ์อินโดจีน” (Indochinese Federation) ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ “สหภาพฝรั่งเศส” (French Union) กำลังทหารของฝรั่งเศส 15,000 นาย จะประจำการอยู่เหนือเส้นขนานที่ 16 และในแต่ละปีทหาร 1 ใน 5 ส่วนจะถอนกำลังออกไปจนหมดภายในระยะเวลา 5 ปี ส่วนประเด็นสถานะของดินแดนใต้เส้นขนานที่ 16 ซึ่งอยู่ในการควบคุมของฝรั่งเศสนั้น ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบจะให้มีการลงประชามติเพื่อให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามหรืออยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศสต่อไป ทั้งสองฝ่ายตกลงจะจัดการเจรจาอีกครั้งในภายหน้าเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งเรื่องสถานะของดินแดนใต้เส้นขนานที่ 16 และผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านวัฒนธรรม²²

แม้ข้อตกลงระหว่างฝรั่งเศสกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามจะเกิดขึ้น แต่ข่าวความสำเร็จดังกล่าวยังไม่เป็นที่รับรู้ของกองทัพจีนคณะชาติที่เมืองท่าไฮฟอง ดังนั้นเมื่อกองเรือฝรั่งเศสเดินทางมาถึงจีนคณะชาติจึงเปิดฉากโจมตี การสู้รบดำเนินไปจนถึงช่วงสายของวันจึงได้ยุติลง เนื่องจากกองทัพจีนคณะชาติทราบข่าวการลงนามในข้อตกลงระหว่างผู้พันแซงเตอร์นี่กับโฮจิมินห์ กองทัพฝรั่งเศสจึงขึ้นบกที่เมืองท่าไฮฟองได้สำเร็จและเคลื่อนพลมุ่งสู่กรุงฮานอยโดยทันที

2.2.3 การประชุมที่เมืองด่าหลัตและข้อตกลงชั่วคราว การเจรจาระหว่างฝรั่งเศสกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเกิดขึ้นอีกครั้งระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม ค.ศ. 1946 ที่เมืองด่าหลัต (Da Lat) เมืองตากอากาศอันมีชื่อเสียงทางตอนใต้ของเขตอันนัม นายพลคาร์ซองเลียอ

²¹ *ibid.*, 55-61.

²² Tony Smith, "The French Colonial Consensus and People's, 1946-58," *Journal of Contemporary History* 9, no. 4 (1974). 224-225.

เป็นผู้แทนของฝรั่งเศส ส่วนรัฐบาลเวียดนามส่งผู้แทนเข้าร่วมการเจรจา 10 คน นำโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามตั้งตาม (Nguyen Tuong Tam) และนายพลซาป นอกจากนี้ยังมีผู้แทนจากเขตโคชินไชน่า เขตอันนัม ลาวและกัมพูชา แม้การประชุมครั้งนี้จะสืบเนื่องจากข้อตกลงเบื้องต้นเมื่อวันที่ 6 มีนาคม เพื่อเจรจาแก้ไขปัญหาต่างๆที่ค้างคากันให้แล้วเสร็จ แต่คาร์ของลีเยอหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงประเด็นปัญหาต่างๆที่เคยกำหนดไว้ในข้อตกลงโดยเฉพาะสถานะของใต้เส้นขนานที่ 16 ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการลงประชามติ หรือการหยุดยิงเนื่องจากต้องการแยกดินแดนใต้เส้นขนานที่ 16 จัดตั้งเป็น “สาธารณรัฐอินโดไชน่า” (Republic of Indochina)²³ คาร์ของลีเยอเจรจากับผู้แทนรัฐบาลเวียดนามในประเด็นอำนาจอธิปไตยของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามโดยเห็นว่าการเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพฝรั่งเศส สหพันธ์อินโดจีนจำเป็นต้องสละอำนาจอธิปไตยบางส่วนให้แก่อำนาจการบริหารส่วนกลางโดยเฉพาะการอยู่ใต้การดูแลของข้าหลวงใหญ่ที่แต่งตั้งจากรัฐบาลที่กรุงปารีส แต่ซาปกลับเห็นว่าแม้จะเป็นรัฐอิสระภายใต้สหภาพฝรั่งเศส สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามต้องมีอำนาจอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ การประชุมที่เมืองด่าหลัตจึงยุติลงโดยไม่สามารถตกลงกันแก้ไขปัญหาค้างคาที่สืบเนื่องจากข้อตกลงเดือนมีนาคมได้ ที่ประชุมมีมติให้เปิดการเจรจาใหม่ที่ฝรั่งเศส ด้วยเหตุนี้โฮจิมินห์จึงนำคณะผู้แทนของรัฐบาลเวียดนามเดินทางไปยังกรุงปารีสและได้พบกับผู้มวันดงซึ่งนำคณะเดินทางไปเยือนฝรั่งเศสเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองชาติตั้งแต่ปลายเดือนเมษายน ค.ศ.1946 เพื่อเจรจากับรัฐบาลฝรั่งเศสรอบใหม่โดยตรง

หลังโฮจิมินห์ออกเดินทางได้หนึ่งวัน ในวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ.1946 นายพลคาร์ของลีเยอซึ่งยังไม่ได้รับคำสั่งที่ชัดเจนจากรัฐบาลที่กรุงปารีสก็ประกาศแยกดินแดนใต้เส้นขนานที่ 16 จัดตั้งเป็นสาธารณรัฐอินโดไชน่าและรับรองการจัดตั้งดังกล่าวว่าเป็นไปในนามรัฐบาลฝรั่งเศส การกระทำดังกล่าวละเมิดข้อตกลงเดือนมีนาคม ทั้งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้ปฏิบัตินโยบายของฝรั่งเศสในเวียดนามไม่ว่าจะเป็นคาร์ของลีเยอ นายพลเลอแกลร์และผู้พันแซงเตอร์นีต่างไม่มีความจริงจังในการเจรจากับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม

โฮจิมินห์เดินทางถึงฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ.1946 แต่เวลานั้นฝรั่งเศสกำลังอยู่ในช่วงการแก้ไขจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของสาธารณรัฐที่ 4 (Fourth Republic, 1946-1958)

²³ Taylor, 540.

และเตรียมการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่การเจรจาจึงยังไม่เกิดขึ้น ฝรั่งเศสส่งโฮจิมินห์และคณะไปพักยังชานกรุงปารีสและเดินทางต่อไปยังเมืองตากอากาศทางภาคตะวันออก โฮจิมินห์ได้เยี่ยมเยียนคนรู้จักครั้งอาศัยอยู่ในกรุงปารีส เช่น สมาชิกจากทั้งพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคสังคมนิยมฝรั่งเศสตัวแทนจากสมาคมต่างๆและพบปะชาวเวียดนามที่อาศัยในฝรั่งเศส เขายังให้สัมภาษณ์นักข่าวฝรั่งเศสและชาติตะวันตกอื่นๆด้วย ต่อมาเมื่อคณะรัฐบาลผสมชุดใหม่ที่ประกอบด้วยพรรคคริสเตียนเดโมแครต (Christian Democratic) พรรคคอมมิวนิสต์และพรรคสังคมนิยมจัดตั้งขึ้นในปลายเดือนมิถุนายน โดยมีชอร์ช บิดอลท์ (Georges Bidault) ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ การเจรจาระหว่างรัฐบาลฝรั่งเศสกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามจึงเริ่มต้นขึ้น ณ พระราชวังฟงแตนโบล (Fontainebleau) ซึ่งห่างจากกรุงปารีสประมาณ 64 กิโลเมตร ในวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ.1946

บิดอลท์ซึ่งไม่ได้เข้าร่วมการประชุมเพราะติดพันธุกิจในการประชุมที่กรุงปารีสเพื่อจัดระเบียบยุโรปภายหลังสงครามส่งเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงอาณานิคมรวมทั้งนักการเมืองรวม 3 คน เข้าร่วม โฮจิมินห์จึงไม่เข้าร่วมประชุมโดยให้ฝั่มวันดงเป็นผู้นำในการเจรจา²⁴ ประเด็นสำคัญของการเจรจาที่ผู้แทนรัฐบาลเวียดนามที่เสนอคือเอกราชและสถานะของดินแดนใต้เส้นขนานที่ 16 ฝรั่งเศสยังคงหลีกเลี่ยงการเจรจาประเด็นดังกล่าวเหมือนกับครั้งการประชุมที่เมืองด่าหลัต การเจรจายืดเยื้อไปจนถึงปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1946 ในช่วงการเจรจาดกลางโฮจิมินห์รับทราบว่า คาร์ของลีเยอฉวยโอกาสในขณะที่เขาอยู่ที่กรุงปารีสจัดการประชุมซ้อนที่เมืองด่าหลัตครั้งที่ 2 ขึ้น วัตถุประสงค์เพื่อสานต่อจากการประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐอินโดจีนนำในต้นเดือนมิถุนายน โดยเชิญผู้แทนที่เลือกสรรจากเขตโคชินไชน่า ส่วนล่างของเขตอันนัมเขตที่ราบสูง ลาวและกัมพูชาหรือการจัดตั้งสภาแห่งชาติและคณะรัฐบาลของสาธารณรัฐโคชินไชน่ารวมทั้งข้อตกลงเกี่ยวกับอำนาจ รัฐบาลฝรั่งเศสที่กรุงปารีสแม้ทราบเรื่องแต่ไม่ได้ห้ามหรือสั่งการใดๆเพื่อยับยั้งการกระทำของคาร์ของลีเยอ ผู้แทนรัฐบาลเวียดนามที่ตอบโต้ด้วยการประท้วงยุติการเจรจาและเตรียมเดินทางกลับกรุงฮานอย

การกระทำโดยพลกาลของนายพลคาร์ของลีเยอทำให้มารีเยส มูเต (Marius Moutet) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคมขุ่นเคืองมาก เขาเห็นว่าการแยกดินแดนใต้เส้นขนานที่ 16

²⁴ บัตติงเจอร์. 182-183.

นั้นควรดำเนินการอย่างค่อยเป็นไปและควรเตรียมความพร้อมด้านต่างๆไว้ก่อน เช่น การลงประชามติ เป็นต้น²⁵ อย่างไรก็ตาม มูเตก็เพิกเฉยต่อการกระทำของดาร์ของลีเยอ กระนั้นรัฐบาลฝรั่งเศสก็ตระหนักว่าการกระทำดังกล่าวจะมีส่วนทำให้กระบวนการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนประสบปัญหาмаก ทั้งการขยายตัวของกองทัพเวียดนามห์ รวมไปถึงสงครามใต้เส้นขนานที่ 16 ที่ยังคงเกิดการสู้รบตามเขตป่าเขา ฝรั่งเศสจึงโน้มน้าวผู้แทนรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามให้กลับสู่โต๊ะเจรจาโดยเสนอว่า ผลปฏิบัติที่เกิดจากการประชุมที่เมืองด่าหลัต ครั้งที่ 2 จะไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใดๆในการเจรจาดังนี้ การเจรจาเริ่มต้นอีกครั้งในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ.1946 แต่ก็ไม่บรรลุข้อตกลงใดๆมากนัก

ล่วงเข้าถึงเดือนกันยายน ค.ศ.1946 ทั้งสองฝ่ายพยายามเสนอข้อตกลงตามแนวคิดของตน แต่ด้วยหลักการที่แตกต่างกันจึงทำให้ข้อเสนอเหล่านั้นตกไป ท้ายที่สุด ในวันที่ 10 กันยายน ผู้แทนรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามยื่นข้อเสนอที่อ่อนลงโดยยอมรับการอยู่รวมในสหพันธ์อินโดจีนหากฝรั่งเศสยอมให้มีการลงประชามติในดินแดนใต้เส้นขนานที่ 16 ท่าที่อ่อนลงดังกล่าวอาจมาจากการข่าวการถอนกองทัพจีนคณะชาติออกจากเหนือเส้นขนานที่ 16 ตามข้อตกลงเดือนมีนาคมกำลังจะเสร็จสิ้น การคงอยู่ของกองทัพจีนคณะชาติซึ่งสนับสนุนรัฐบาลเวียดนามห์เป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการต่อรองกับฝรั่งเศส เมื่อไม่มีกองทัพจีนคณะชาติ อำนาจของรัฐบาลเวียดนามห์จึงไม่มั่นคงอีกต่อไป ฝรั่งเศสไม่ยอมรับข้อเสนอดังกล่าว ผู้แทนรัฐบาลเวียดนามห์ในการประชุมที่พระราชวังฟงแตนโบลจึงเตรียมตัวกลับกรุงฮานอย

โฮจิมินห์ซึ่งทราบข่าวความยืดเยื้อของการเจรจาที่ไม่บรรลุผลใดๆจึงขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา เขาเข้าพบเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงปารีสเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.1946 โดยชี้แจงสถานการณ์ทางการเมืองในเวียดนามไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกลับมาของฝรั่งเศส สงครามใต้เส้นขนานที่ 16 ข้อตกลงเดือนมีนาคมและการประชุมที่เมืองด่าหลัต การละเมิดข้อตกลงเดือนมีนาคมของฝรั่งเศส วัตถุประสงค์ของเวียดนามห์ในการต่อสู้เพื่อเอกราชและอื่นๆ โฮจิมินห์ยังอ้างถึงความสัมพันธ์และการร่วมมือระหว่างเวียดนามห์กับหน่วยไอเอสเอสในการต่อสู้กับญี่ปุ่น รวมทั้งแนวนโยบายของประธานาธิบดีโรสเวลต์และการสนับสนุนฟิลิปปินส์ให้เป็นเอกราช²⁶

²⁵ Tonnesson, *Vietnam 1946: How the War Began* 81-82.

²⁶ U.S.

แม้เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาจะส่งรายงานการสนทนากลับไปยังกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. แต่สหรัฐอเมริกา ก็เจียบเฉย โสจิมินห์จึงหันมากดดันฝรั่งเศสโดยชี้ให้เห็นความจำเป็นที่ต้องบรรลุข้อตกลงระหว่างกัน มิเช่นนั้นสงครามจะเกิดขึ้นโดยทั้งรัฐบาลและกองทัพเวียดนามก็จะต่อสู้อย่างถึงที่สุดซึ่งจะสร้างความเสียหายอย่างมากให้แก่ฝรั่งเศส แม้กองทัพจะมั่นใจในศักยภาพของตนแต่รัฐบาลฝรั่งเศสซึ่งไม่ต้องการให้เกิดปัญหาในกระบวนการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนจึงยอมตกลงเจรจา การเจรจาดังกล่าวเกิดขึ้นระหว่างโสจิมินห์กับมูเตและนำไปสู่การลงนามร่วมกันใน “ข้อตกลงชั่วคราว” (Modus Vivendi) เมื่อวันที่ 14 กันยายน ค.ศ.1946 โดยมีสาระสำคัญคือ ข้อตกลงเดือนมีนาคมยังคงมีผลบังคับใช้ต่อไป รัฐบาลเวียดนามให้การรับรองเสรีภาพ ความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินของชาวฝรั่งเศสในเวียดนาม การรับรองผู้ที่ได้รับการศึกษาแบบฝรั่งเศสว่าจะได้รับงานที่เหมาะสม หากรัฐบาลเวียดนามต้องการผู้เชี่ยวชาญสาขาใดจะต้องเป็นชาวฝรั่งเศส การยอมรับเงินเปียสตร์เป็นสกุลเงินหลักของอินโดจีน การจัดตั้งสหภาพบุคลากรขึ้นทั่วอินโดจีนและการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆไม่ว่าเป็นเศรษฐกิจ การติดต่อสื่อสาร การทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนการรับรองอำนาจของฝรั่งเศสใต้เส้นขนานที่ 16 ข้อตกลงนี้และการหยุดยิงใต้เส้นขนานที่ 16 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 30 ตุลาคม ค.ศ.1946 ทั้งตกลงกันว่าจะจัดการเจรจาขึ้นอีกครั้งในเดือนมกราคม ค.ศ.1947²⁷ แต่ในเวลาต่อมาก็ไม่มีการเจรจาใดๆเกิดขึ้นเพราะทั้ง 2 ฝ่ายตัดสินใจใช้สงครามเป็นทางออกของการแก้ไขปัญหา

2.3 สงครามเหนือเส้นขนานที่ 16

แม้การบรรลุข้อตกลงเดือนมีนาคมและข้อตกลงชั่วคราวจะไม่ได้ข้อสรุปที่แน่นอนต่อปัญหาทางการเมืองแต่ข้อตกลงดังกล่าวก็เป็นเสมือนการประวิงเวลาการเกิดสงครามเหนือเส้นขนานที่ 16 เอาไว้ ทั้งสองต่างตระหนักว่าสงครามไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และต่างเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ กองทัพเวียดนามขยายจำนวนกำลังพลเพิ่มมากขึ้นซึ่งเมื่อการเจรจาที่ฟงแตนโบลยุติลง กำลังพลจาก 30,000 นาย เพิ่มเป็น 60,000 นาย การเพิ่มกำลังพลนำไปสู่ปัญหาการไม่สามารถจัดหาอาวุธยุทธโปกรณ์ให้พอเพียงได้ แม้จะมีอาวุธที่เคยได้รับจากหน่วยโอเอสเอสรวมถึงอาวุธของกองทัพรัฐบาลอาณานิคมซึ่งกองทัพญี่ปุ่นยึดไว้ระหว่างการยึดอำนาจเดือนมีนาคม ค.ศ. 1945 และตกเป็นของ

²⁷ Tonnesson, *Vietnam 1946: How the War Began* 83-84.

กองทัพเวียดมินห์ระหว่างการปฏิวัติเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 แต่ก็ยังไม่เพียงพอ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามจึงแก้ปัญหาโดยการจัดหาอาวุธซึ่งหลงเหลือจากสงครามโลกในประเทศใกล้เคียง เช่น จีน ไทยและฟิลิปปินส์²⁸ นอกจากนี้ยังจัดตั้งกองทหารอาสาสมัครขึ้นตามเมืองต่างๆ ส่วนฝรั่งเศสทั้งนายพลดาร์ของลีเยอและนายพลของ วาลุย (Jean Valluy) ผู้บัญชาการกองกำลังนอกประเทศของฝรั่งเศสประจำตะวันออกเฉียงไกลคนใหม่ซึ่งเข้ารับตำแหน่งแทนนายพลเลอแกลร์ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1946 ได้กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อยึดอำนาจรัฐบาลเวียดมินห์ ทั้งยังส่งกำลังทหารจากใต้เส้นขนานที่ 16 มาเพิ่มซึ่งเป็นการละเมิดข้อตกลงเดือนมีนาคมเรื่องจำนวนทหารฝรั่งเศสที่สามารถประจำการอยู่ได้เหนือเส้นขนานที่ 16 ทั้งสองฝ่ายต่างเคลื่อนย้ายกำลังพลเพื่อรักษาและยึดจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญเพิ่มเติมซึ่งทำให้เกิดการปะทะประปรายหลายครั้ง

ความเคลื่อนไหวทางการทหารดังกล่าวทำให้สถานการณ์ตึงเครียดมากขึ้นเปรียบเสมือนการเตรียมเชื้อเพลิงใส่กองไฟและสิ่งทีจุดชนวนคือนโยบายด้านเศรษฐกิจต่ออินโดจีนของฝรั่งเศสในข้อตกลงชั่วคราวแม้ฝรั่งเศสจะยอมรับสกุลเงินเปียสตร์ซึ่งรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามประกาศให้เป็นสกุลเงินทางการ แต่ฝรั่งเศสยังกำหนดให้จัดตั้งสหภาพศุลกากรขึ้นทั่วอินโดจีน ทั้งจัดตั้งคณะกรรมการร่วมในการบริหารและแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจซึ่งขัดกับข้อตกลงเดือนมีนาคมที่ว่ารัฐบาลเวียดมินห์สามารถบริหารงานทางเศรษฐกิจได้อย่างอิสระ ข้อกำหนดในข้อตกลงชั่วคราวซึ่งมีพื้นฐานจากแนวความคิดของฝรั่งเศสในการเจรจาที่ฟงแตนโบลแสดงให้เห็นว่าฝรั่งเศสต้องการควบคุมหรือน้อยเข้าไปมีส่วนร่วมต่อระบบเศรษฐกิจของรัฐบาลเวียดมินห์เพื่อใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟูระบอบอาณานิคม ฝรั่งเศสส่งเจ้าหน้าที่ไปตามพื้นที่ต่างๆของเหนือเส้นขนานที่ 16 เพื่อจัดเก็บภาษีและจัดตั้งด่านศุลกากรตามเส้นทางการค้าที่สำคัญโดยอ้างว่าเป็นไปตามข้อตกลงชั่วคราว การกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐบาลและเจ้าหน้าที่เวียดมินห์ในพื้นที่ต่างๆ ความขัดแย้งเรื่องดังกล่าวรุนแรงมากที่สุดที่เมืองท่าโฮฟอง

เมืองท่าโฮฟองมีความสำคัญอย่างมากต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามไม่ว่าจะเป็นด้านยุทธศาสตร์เนื่องจากเป็นเส้นทางหลักในการลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์ทางเรือจากจีนและฟิลิปปินส์ ส่วนด้านเศรษฐกิจนั้นรัฐบาลเวียดมินห์ได้ผลประโยชน์จำนวนมากจากภาษีศุลกากรเนื่องจากเป็นท่าเรือหลักในการค้าขายกับจีน ในวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1946 กองเรือฝรั่งเศส

²⁸ Martin Windrow, *The French Indochina War 1946-1954* (Oxford: Osprey Publishing Ltd, 2003), 24.

สกัดเรือสินค้าเงินพร้อมทั้งอ้างสิทธิการจดทะเบียนพาณิชย์ศุลกากรทั้งหมดที่เมืองท่าไฮฟอง กองทัพเวียดนามห์ จึงเปิดฉากโจมตีกองเรือฝรั่งเศส แม้ผู้บัญชาการที่เมืองท่าไฮฟองของทั้งสองฝ่ายสามารถแก้ไขสถานการณ์เบื้องต้นได้แต่เมื่อนายพลดาร์ของลิเยอทราบข่าวการปะทะเขาจึงส่งรายงานถึง คณะรัฐบาลฝรั่งเศสและขออนุมัติให้กองเรือโจมตีเมืองท่าไฮฟองเพื่อข่มขวัญรัฐบาลและกองทัพ เวียดนามห์ เมื่อรัฐบาลฝรั่งเศสอนุมัติดาร์ของลิเยอจึงสั่งการให้นายพลวาลุยซึ่งสนับสนุนการใช้กำลัง ในการแก้ปัญหาเปิดปฏิบัติการเต็มรูปแบบทั้งทางบก ทางทะเลและทางอากาศเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน²⁹ ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตกว่า 6,000 คน

ฝ่ายการเมืองของทั้งสองพยายามหาทางแก้ไขเพื่อยุติการปะทะและป้องกันไม่ให้ขยายตัว เป็นสงครามเต็มรูปแบบแต่ผู้บัญชาการกองทัพฝรั่งเศสที่ปฏิบัติการอยู่ในกรุงฮานอยปฏิเสธการเจรจา เมื่อข่าวการยึดเมืองท่าไฮฟองของกองทัพฝรั่งเศสมาถึงกรุงฮานอย ความโกลาหลได้เกิดขึ้น ในหมู่ประชาชน บ้างหลบหนีจากเมืองไปยังเขตป่าเขาส่วนผู้ที่ยังอยู่ที่ร่วมมือกับรัฐบาลและกองทัพ เวียดนามห์ตามคำเรียกร้องของคณะกรรมการแนวร่วมเวียดนามห์แห่งกรุงฮานอยในการ เตรียมการป้องกันเมือง หนังสือพิมพ์เวียดนามต่างโจมตีนายพลดาร์ของลิเยอว่าละเมิดข้อตกลง เดือนมีนาคมและข้อตกลงชั่วคราว การลาดตระเวนร่วมกันระหว่างทหารฝรั่งเศสที่ประจำการอยู่ใน กรุงฮานอยและทหารเวียดนามห์จึงยุติลง เกิดการปะทะกันของประชาชนทั้งสองฝ่ายตามท้องถนน

สถานการณ์ตึงเครียดมากยิ่งขึ้นเมื่อกองทัพฝรั่งเศสเริ่มขยายการปฏิบัติการไปยังเมืองสำคัญ ทั่วทั้งเหนือเส้นขนานที่ 16 โดยเฉพาะส่วนเหนือของเขตอันนัมซึ่งทำให้กรุงฮานอยถูกตัดขาดจากพื้นที่ อื่นๆและส่งกำลังจากกรุงไซ่ง่อนมาเพิ่มที่เมืองท่าไฮฟอง โฮจิมินห์แก้ไขสถานการณ์ด้วยการส่งโทรเลข ไปยังเลอง เบลิง (Léon Blum) ซึ่งสืบทอดอำนาจจากปิโดลท์เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ.1946 โฮจิมินห์หวังว่าเบลิงซึ่งเป็นแกนนำคนสำคัญของพรรคสังคมนิยมซึ่งประกาศแนวนโยบายการให้ เอกราชแก่อินโดจีน รวมถึงมุเตซึ่งรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคมอีกครั้งจะช่วยยุติ การปฏิบัติการของฝ่ายทหาร แต่พรรคสังคมนิยมและพรรคคอมมิวนิสต์ก็มีเสียงไม่มากพอใน รัฐบาลผสมจึงไม่สามารถผลักดันแนวนโยบายดังกล่าวได้ โทรเลขที่ส่งถึงกรุงปารีสก็ล่าช้าเนื่องจาก เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสที่กรุงไซ่ง่อนถ่วงเวลาไว้ ในวันที่ 18 ธันวาคม กองทัพฝรั่งเศสส่งชุดปฏิบัติการ ล่วงหน้าหลายร้อยนายโตดรมลงยังกรุงฮานอยเพื่อสมทบกับทหารที่ประจำการอยู่และสามารถยึด

²⁹ Hammer. 182-183.

ที่ทำการกระทรวงบางแห่งของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามได้ รัฐบาลเวียดนาม คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน กองทัพเวียดนามและคณะกรรมการแนวร่วม เวียดนามที่แห่งกรุงฮานอยต้องเปิดประชุมเร่งด่วนเพื่อรับมือสถานการณ์ดังกล่าว

เมื่อกองทัพฝรั่งเศสจากเมืองท่าโฮฟองเคลื่อนทัพมาถึงกรุงฮานอยในวันถัดมา นายพลลุย มอลีแย (Louis Morlière) ผู้บัญชาการกองทัพฝรั่งเศสประจำกรุงฮานอยยื่นคำขาดแก่ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม กองทัพเวียดนามและกองกำลังอาสาสมัครให้วางอาวุธ ทั้งให้ถ่ายโอนอำนาจการปกครองกรุงฮานอยทั้งหมดแก่ฝรั่งเศสภายในวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1946 มิฉะนั้นฝรั่งเศสจะใช้กำลังทหารการปฏิบัติการ โฮจิมินห์ออกแถลงการณ์ต่อชาวเวียดนาม โดยมีใจความสำคัญว่า สงครามได้เส้นขนานที่ 16 ได้ขยายตัวมายังเหนือเส้นขนานที่ 16 แล้ว และเรียกร้องให้ชาวเวียดนามรวมพลังทำสงครามต่อฝรั่งเศสเพื่อให้เวียดนามเป็นเอกราช ช่วงหัวค่ำ กองทัพเวียดนามที่ดัตระบบสาธารณูปโภคทั้งหมดในกรุงฮานอยและเข้าตรวจค้นที่พักอาศัยของ พลเรือนฝรั่งเศส กองทัพฝรั่งเศสจึงเปิดฉากโจมตีกองทัพเวียดนามทันที ในกลางดึกทหารฝรั่งเศส พยายามบุกเข้าจับกุมโฮจิมินห์ที่บ้านพักภายในบริเวณจวนข้าหลวงประจำเขตตั้งเคียงแต่ล้มเหลว โฮจิมินห์พร้อมทั้งคณะรัฐบาลสามารถหลบหนีออกจากกรุงฮานอยไปยังเขตป่าเขาทางภาคเหนือของ เขตตั้งเคียง เมื่อสิ้นสุดวันที่ 20 ธันวาคม ที่ทำการรัฐบาลและสถานที่ราชการทุกแห่งของรัฐบาล เวียดนามก็ถูกยึดได้ทั้งหมด

เมื่อเข้าสู่ ค.ศ. 1947 การปะทะในกรุงฮานอยยังคงดำเนินต่อไปอย่างดุเดือด เบลิงได้เปลี่ยนแปลงแนวนโยบายเกี่ยวกับเวียดนามจากที่เคยสนับสนุนให้ได้เอกราช เป็นการฟื้นฟู กฎระเบียบขึ้นมาใหม่ทั้งส่งมูเตมายังกรุงไซ่ง่อนเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติการ นอกจากนี้ นายพลดาร์ของลีเยอยังเสนอให้สถาปนาจักรพรรดิบ่าวได้ซึ่งลาออกจากที่ปรึกษาของรัฐบาล สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและลี้ภัยไปยังฮ่องกงตั้งแต่กลาง ค.ศ. 1946 กลับสู่ตำแหน่งประมุข ของเวียดนามอีกครั้ง³⁰ การสู้รบดำเนินไปจนถึงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1947 กองทัพเวียดนาม ชุตสุตท้ายจึงล่าถอยออกจากเมือง หลังการยึดกรุงฮานอยได้ทั้งหมดฝรั่งเศสจึงเริ่มขยายการปฏิบัติการ ให้ครอบคลุมเหนือเส้นขนานที่ 16

³⁰ Stanley Karnow, *Vietnam: A History* (New York: Viking, 1983). 173-174.

3. นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อสงครามอินโดจีน ค.ศ.1947-1949

นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนประกอบย่อยของ 2 นโยบายหลักด้วยกัน กล่าวคือ นโยบายต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และต่อสงครามอินโดจีน ในนโยบายแรกนั้น สหรัฐอเมริกาต้องการให้ทุกชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ และเป็นตัวแทนของประชาชนโดยแท้จริงเพื่อป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ส่วนนโยบายที่สองคือ การดำเนินนโยบายเป็นกลางต่อปัญหาความขัดแย้งในอินโดจีน อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาติดตามสถานการณ์ในอินโดจีนอย่างใกล้ชิดนับตั้งแต่การปะทะเริ่มต้นขึ้นที่กรุงไซ่ง่อน จนขยายตัวกลายเป็นสงครามได้เส้นขนานที่ 16 รวมถึงการปะทะที่เมืองท่าโฮฟองและกรุงฮานอย ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามอินโดจีนอย่างเป็นทางการ สหรัฐอเมริกาพยายามหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการทูตและประเมินวัตถุประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามว่าสอดคล้องกับนโยบายที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือไม่ ระหว่าง ค.ศ.1945-1946 สหรัฐอเมริกายังไม่พิจารณาว่ารัฐบาลเวียดนามและสงครามอินโดจีนเป็นส่วนหนึ่งในการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์หรือถูกสหภาพโซเวียตชักจูง

ใน ค.ศ.1947 สงครามเย็นในยุโรปได้ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน ก่อปรกกับสงครามกลางเมืองจีน ระหว่างจีนคณะชาติกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ดำเนินมากว่า 1 ปีก็ทวีความรุนแรงมากขึ้น สหรัฐอเมริกาจึงเริ่มตั้งสมมุติฐานว่าสงครามอินโดจีนนั้นอาจเป็นส่วนหนึ่งในการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ หากสมมุติฐานนี้ถูกต้องก็จะกระทบต่อนโยบายแรก ความกังขาและวิตกกังวลดังกล่าวจึงนำไปสู่การพยายามจะเสนอความช่วยเหลือให้แก่ฝรั่งเศส

3.1 นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อสงครามอินโดจีนสมัยมาร์แชลล์

ในต้นเดือนมกราคม ค.ศ. 1947 กระทรวงการต่างประเทศได้ส่งคำสั่งไปยังสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงปารีสเรื่องการเสนอขายอาวุธให้แก่ฝรั่งเศส แต่รัฐบาลฝรั่งเศสปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าว ด้วยเหตุผลว่า ฝรั่งเศสยังคงมีความเข้มแข็งด้านการทหารและเห็นว่าเมื่อปฏิบัติการทางการทหารซึ่งคาดว่าจะกินระยะเวลาไม่นานนักสำเร็จลงก็จะเปิดการเจรจากับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามอีกครั้ง³¹ การปฏิเสธอาจเป็นเพราะฝรั่งเศสเข้าใจว่าสหรัฐอเมริกา

³¹ U.S.

ต้องการเข้าแทรกแซงสถานการณ์ในอินโดจีนซึ่งเป็นปัญหาภายในของตนและเห็นว่าสหรัฐอเมริกา
ยังไม่แสดงท่าทีชัดเจนในการตีความวัตถุประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลเวียมินห์ ทั้งยังเคย
มีความสัมพันธ์กับโฮจิมินห์มาก่อน ตลอดจนโฮจิมินห์ก็เคยติดต่อขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา
หลายครั้ง ฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในช่วงเริ่มต้นสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ 4 ต้องการฟื้นฟูสถานะความเป็น
มหาอำนาจของตนอีกครั้งจึงต้องการให้สหรัฐอเมริกาเห็นว่าสามารถจัดการปัญหาการเมืองดังกล่าว
ได้เอง

การปฏิเสศของฝรั่งเศสสร้างความกังวลแก่สหรัฐอเมริกาอย่างมากเพราะอาจส่งผลกระทบต่อ
ความสัมพันธ์และความร่วมมือของทั้งสองประเทศในการฟื้นฟูยุโรปหลังสงคราม โดยเฉพาะ
ความร่วมมือสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในยุโรป ด้วยเหตุนี้เมื่อจอร์จ มาร์แชลล์
(George Marshall) อดีตหัวหน้าคณะเสนาธิการกองทัพสหรัฐฯ ในช่วงสงครามโลกขึ้นดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในปลายเดือนมกราคม ค.ศ.1947 ต้นเดือนกุมภาพันธ์
ค.ศ.1947 มาร์แชลล์เสนอรายงานอย่างเป็นทางการต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอินโดจีน
ในนามกระทรวงการต่างประเทศเพื่อแจ้งรัฐบาลฝรั่งเศสผ่านทางเจฟเฟอร์สัน แคฟเฟอรี
(Jefferson Caffery) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำฝรั่งเศส สารสำคัญของรายงานคือ
ความสัมพันธ์ที่สหรัฐอเมริกามีให้แก่ฝรั่งเศสนั้นคือมิตรภาพที่หวังใยต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
สหรัฐอเมริกาสันับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจทั้งการเมืองและการทหารเพื่อให้ฝรั่งเศสกลับสู่สถานะของ
ชาติมหาอำนาจโลกอีกครั้ง ในประเด็นความเข้าใจผิดเกี่ยวกับอินโดจีน สหรัฐอเมริกายังคงเคารพ
อำนาจอธิปไตยสมบูรณ์ของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีนและจะดำเนินการทุกวิถีทางที่เป็นประโยชน์
เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แม้อยุคสมัยแห่งลัทธิจักรวรรดินิยมและการล่าอาณานิคมนั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว
แต่สหรัฐอเมริกาก็ยังคงเห็นว่า การฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนขึ้นใหม่นั้นเป็นการดีกว่าที่จะให้
อินโดจีนตกอยู่ในการควบคุมของสหภาพโซเวียต³² ส่วนท้ายของรายงานยังสะท้อนความกังวลว่า
สงครามอินโดจีนอาจเป็นส่วนหนึ่งของการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตซึ่งขัดต่อ
นโยบายเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจน

³² Porter, 60-61.

3.1.1 ความพยายามหาคำตอบเรื่องการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์และสหภาพโซเวียตในอินโดจีนของสหรัฐอเมริกา ในกรณีของฝรั่งเศสนับแต่ต้น ค.ศ.1947 ก็เห็นว่าสงครามอินโดจีนเป็นส่วนหนึ่งของการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ โฮจิมินห์ซึ่งมีประวัติเป็นหนึ่งในสมาชิกผู้ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส สมาชิกองค์การคอมมิวนิสต์สากล แกนนำคนสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ผู้นำรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและขบวนการเวียดมินห์นั้น เป็นบุคคลที่ฝรั่งเศสเห็นว่าสหภาพโซเวียตชักจูงและเขาต้องการสถาปนารัฐคอมมิวนิสต์ขึ้นในเวียดนาม³³ แม้ความคิดดังกล่าวจะสอดคล้องกับสมมุติฐานบางส่วนของสหรัฐอเมริกา แต่ประเด็นการถูกชักจูงโดยสหภาพโซเวียตและจุดหมายทางการเมืองในการสถาปนารัฐคอมมิวนิสต์นั้นสหรัฐอเมริกา ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนและไม่มีหลักฐานพิสูจน์ได้

ในกลางเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1947 การเจรจาระหว่างฝรั่งเศสกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเรื่องการหยุดยิง การจัดตั้งรัฐบาลกลางขึ้นในเวียดนามและการจะอยู่ภายใต้สหภาพฝรั่งเศสไม่บรรลุผลเพราะโฮจิมินห์ปฏิเสธข้อเสนอ สหรัฐอเมริกาจึงเห็นว่า การปฏิเสธของโฮจิมินห์ขัดแย้งกับนโยบายเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และคาดคะเนว่า แท้จริงแล้ววัตถุประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลเวียดมินห์คือการสถาปนารัฐคอมมิวนิสต์ภายใต้การชักจูงของสหภาพโซเวียต

ต่อมาในกลางเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1947 เคนเนนได้เสนอบทความเรื่อง “The Sources of Soviet Conduct” ว่าด้วยนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ในนิตยสาร Foreign Affairs, XXV (No.4, July 1947) โดยมีสาระสำคัญว่า นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อสหภาพโซเวียตนั้นต้องดำเนินไปในลักษณะการสกัดกั้นหรือจำกัดวงการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์เพื่อป้องกันโลกเสรีไม่ให้เกิดเป็นบริวารของสหภาพโซเวียต ทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าประเทศด้อยพัฒนาในพื้นที่ดังกล่าวก็เสี่ยงต่อการตกอยู่ใต้อิทธิพลคอมมิวนิสต์โซเวียตด้วยเช่นกัน สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องดำเนินนโยบายสกัดกั้นและจำกัดวงเช่นเดียวกับในยุโรปโดยให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและการทหารต่อประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แนวคิดของเคนเนนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักการทรูแมน ทำให้ผู้นำทางทหารและนักการทูตหลายคนต่างสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว แต่ที่สำคัญยิ่งกว่าคือ

³³ Fredrik Logevall, *Ember of War: The Fall of an Empire and the Making of America's Vietnam* (New York: Random House Trade Paperbacks, 2012), 185.

ได้กระตุ้นความกังวลใครู้ของสหรัฐอเมริกามากขึ้นอีกด้วย มาร์แชลล์จึงส่งโทรเลขถึงชาร์ล ริด (Charles Reed) กงสุลใหญ่ประจำกรุงไซ่ง่อนเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ.1947 โดยมีคำถาม 5 ข้อ เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตของทั้งโฮจิมินห์และรัฐมนตรีบางคน ในรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ความเข้าใจทางการเมืองต่อลัทธิคอมมิวนิสต์และระบอบประชาธิปไตยของชาวเวียดนามและความคิดเห็นของชาวเวียดนามต่อสหรัฐอเมริกา

ริดและเจมส์ โอซัลลิแวน (James O'Sullivan) ผู้ช่วยกงสุลประจำกรุงฮานอยตอบมาร์แชลล์ ในวันที่ 21 และ 24 กรกฎาคม ไปในทางเดียวกันความสำคัญว่า แม้โฮจิมินห์จะเป็นคอมมิวนิสต์ แต่เป็นไปในแนวทางปฏิบัติมากกว่าอุดมการณ์และพร้อมขอการสนับสนุนจากทุกฝ่าย ไม่ใช่เฉพาะสหภาพโซเวียต การชักจูงโดยสหภาพโซเวียตต่อเหล่ารัฐมนตรีที่เป็นคอมมิวนิสต์นั้น แทบไม่มีโอกาสเป็นไปได้เนื่องจากความไม่เอื้ออำนวยของสภาพภูมิศาสตร์การเมืองโดยเฉพาะ ความห่างไกลและถูกคานอำนาจด้วยฐานทัพของสหรัฐอเมริกาที่ฟิลิปปินส์ ชาวเวียดนามส่วนใหญ่ไม่เข้าใจปรัชญาของลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างถ่องแท้ เพียงเข้าใจว่าเป็นแนวทางในการต่อสู้กับฝรั่งเศส และยินดีรับทุกแนวความคิดทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ในการต่อสู้เพื่อเอกราช แต่ด้วยปัญหา ความวุ่นวายการเมืองจึงทำให้เวียดนามยังไม่พร้อมสำหรับระบอบประชาธิปไตย สิ่งนี้อาจนำไปสู่ ระบอบเผด็จการภายใต้พรรคการเมืองเดียว ท้ายที่สุด ชาวเวียดนามยังศรัทธาว่าสหรัฐอเมริกาเป็น ดินแดนแห่งเสรีภาพและความเท่าเทียม ชาวเวียดนามและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ต่างนิยมสหรัฐอเมริกาและยินดีที่จะได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาในการต่อสู้เพื่อเอกราช³⁴

นอกจากนี้ แคลฟฟรีเออัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำฝรั่งเศสและวิลเลียม บุลลิต (William Bullitt) อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำสหภาพโซเวียตและฝรั่งเศสก็ให้คำตอบว่า หากเวียดนามเป็นเอกราชและปกครองภายใต้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม รัฐบาลเวียดนามจะปฏิบัติตามคำสั่งของมอสโกทันที แม้ความเห็นดังกล่าวจะขาดน้ำหนักเพราะ บุคคลทั้งสองนิยมฝรั่งเศสและไม่ได้อยู่ในพื้นที่จริง แต่การเป็นเจ้าหน้าที่อาวุโสและมีประสบการณ์สูง ในกระทรวงการต่างประเทศก็ทำให้ทัศนะของคนทั้งคู่มีเหตุผลมากกว่าของริดและโอซัลลิแวน³⁵ สหรัฐอเมริกาจึงไม่สามารถประเมินวัตถุประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลเวียดนามและประเด็น

³⁴ Porter, 67-70.

³⁵ Bradley, *Imagining Vietnam and America: The Making of Postcolonial Vietnam, 1919-1950*. 168-171.

การถูกสหภาพโซเวียตชักจูงได้ อย่างไรก็ตาม ความเห็นทั้งของรีดและโอซัลลิแวนสะท้อนว่าการโฆษณาชวนเชื่อช่วงสงครามโลกในเรื่องสหรัฐอเมริกาเป็นชาติที่ยึดมั่นและต่อสู้เพื่อเสรีภาพนั้น ประสบผลสำเร็จอย่างมาก แม้สหรัฐอเมริกาและหน่วยไอเอสเอสจะยุติการสนับสนุนลงไปหลายปีแล้วก็ตาม แต่ทั้งรัฐบาลเวียดนามห์และชาวเวียดนามยังคงชื่นชมและเชื่อมั่นว่าสหรัฐอเมริกาจะยังคงสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนาม

3.1.2 จุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อรัฐบาลเวียดนามห์และสงครามอินโดจีน

โทรเลขของมาร์แชลล์สะท้อนการรับรู้ที่จำกัดต่อสถานการณ์ในอินโดจีนของผู้กำหนดนโยบายที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และข้อมูลก็ได้จากแหล่งที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งมีอคติเป็นการส่วนตัว เช่น จากเจ้าหน้าที่กองกิจการฟิลิปปินส์และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Division of Philippine and Southeast Asia Affairs) ซึ่งมีความรู้พื้นฐานและทักษะด้านภาษาของประเทศในบริเวณที่ตนรับผิดชอบอย่างจำกัด หรือจากนักการทูตที่ประจำอยู่ในฝรั่งเศสซึ่งการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์โดยสหภาพโซเวียตเป็นรูปธรรมมากกว่าทั้งนิยมฝรั่งเศสเป็นการส่วนตัว ส่วนข้อมูลจากแหล่งที่มีประสิทธิภาพนั้นก็ไม่ถูกนำมาวิเคราะห์เนื่องจากระบบราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพ แต่ความเห็นที่สอดคล้องกันจากสองแหล่งข้อมูลคือสหรัฐอเมริกาไม่เอาใจวางใจรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและชาวเวียดนามได้

ในการประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ คณะนายทหาร เจ้าหน้าที่จากกระทรวงกลาโหมและนักการทูตที่ประจำทั้งภูมิภาคเพื่อประเมินสถานการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กรุงเทพฯในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1948 ในส่วนที่เกี่ยวกับอินโดจีนสะท้อนถึงความไม่ไว้วางใจเรื่องนี้เป็นอย่างดี ที่ประชุมเห็นว่าแม้โฮจิมินห์ซึ่งเชื่อมั่นในลัทธิคอมมิวนิสต์และเป็นนักปฏิบัติมากกว่านักอุดมการณ์ แต่การมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตมาก่อน ก็มีส่วนทำให้เขาอาจถูกสหภาพโซเวียตโน้มน้าวจูงใจได้ง่าย ส่วนชาวเวียดนามแม้จะเข้าใจลัทธิคอมมิวนิสต์ผิวเผินแต่ในเวลาต่อมาก็อาจศรัทธาอย่างเชื่อมั่นเต็มรูปแบบ³⁶ กอปรกับในขณะนั้น ปัญหาการเมืองในยุโรปไม่ว่าจะเป็นสงครามกลางเมืองกรีซ ค.ศ.1946 การก่อรัฐประหารในเชโกสโลวาเกียในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1948 และการปิดล้อมเบอร์ลินที่เริ่มต้นขึ้นในเดือนมิถุนายน

³⁶ ibid. 171-172.

ค.ศ.1948 รวมถึงแนวโน้มการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตมายังเอเชียไม่ว่าจะเป็นการสถาปนา รัฐคอมมิวนิสต์ขึ้นในภาคเหนือของอิหร่านและสงครามกลางเมืองจีนซึ่งช่วงเวลานั้นจีนคณะชาติ ที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนกำลังเพียงพลาให้แก่พรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งสหภาพโซเวียตสนับสนุน มาร์แชลล์รับทราบสถานการณ์ในจีนเป็นอย่างดีเนื่องจากก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง การต่างประเทศ ประธานาธิบดีทรูแมนแต่งตั้งเขาเป็นผู้แทนพิเศษของสหรัฐอเมริกาเดินทางไปยังจีน

ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ทำให้ท้ายที่สุดสหรัฐอเมริกาสามารถประเมินวัตถุประสงค์ทางการเมือง ของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามได้ชัดเจน กระทรวงการต่างประเทศจึงแถลงเกี่ยวกับ สถานการณ์ในอินโดจีนเมื่อวันที่ 27 กันยายน ค.ศ.1948 ว่าวัตถุประสงค์หลักของสหรัฐอเมริกา คือจำกัดวงการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สนับสนุน การจัดตั้งรัฐบาลที่มีแนวคิดทางการเมืองแบบชาตินิยมที่เป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกา รัฐบาลดังกล่าว จะต้องเป็นตัวแทนประชาชนโดยแท้จริงเพื่อป้องกันไม่ให้กลายเป็นรัฐเผด็จการหรือส่วนหนึ่งในการ ขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกายังคงเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน และจะไม่เรียกร้องให้ใช้การเจรจากับโฮจิมินห์เพื่อยุติปัญหาอีกต่อไปเนื่องจากการมีข้อมูลที่ชัดเจน เกี่ยวกับโฮจิมินห์และลัทธิคอมมิวนิสต์ ประเด็นรัฐบาลเวียดนามนี้แม้ว่าจะเป็นรัฐบาลผสมแต่ท้ายที่สุด ก็อาจถูกรอบงำโดยรัฐมนตรีที่เป็นคอมมิวนิสต์³⁷

การได้สมมุติฐานที่ชัดเจนจนสามารถประเมินวัตถุประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาล สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามว่าเป็นส่วนหนึ่งของการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ เพื่อสถาปนารัฐคอมมิวนิสต์ขึ้นในเวียดนามโดยมีสหภาพโซเวียตอยู่เบื้องหลัง สหรัฐอเมริกาจึงเห็น ว่าขัดแย้งนโยบายเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แนวคิดดังกล่าวนี้ในเวลาต่อมาได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง นโยบายเป็นกลางต่อความขัดแย้งในอินโดจีนท้ายที่สุด

นอกจากสมมุติฐานและผลการประเมินวัตถุประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยเวียดนามแล้ว การขึ้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของ ดิน แอชิสัน (Dean Acheson) ต่อจากมาร์แชลล์เมื่อวันที่ 21 มกราคม ค.ศ.1949 เป็นปัจจัยสำคัญ อีกประการหนึ่งต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อสงครามอินโดจีน แอชิสันซึ่งเป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศและปลัดกระทรวงการต่างประเทศมาก่อนระหว่าง

³⁷ U.S.

ค.ศ.1941-1945 เกลียตซังลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างมาก เขามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายของสหรัฐอเมริกาในระยะเวลาแรกของสงครามเย็นทั้งในยุโรปและเอเชียโดยเฉพาะอินโดจีน ในยุโรปนั้น เขาให้คำแนะนำแก่ประธานาธิบดีทรูแมนให้ช่วยเหลือกรีซและตุรกีเพื่อความปลอดภัยมั่นคงร่วมกันกับสหรัฐอเมริกาซึ่งนำไปสู่การประกาศหลักการทรูแมนใน ค.ศ.1947 และเป็นผู้วางกรอบโครงการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแก่ยุโรปเพื่อต่อต้านการขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ซึ่งพัฒนาไปสู่แผนมาร์แชลล์ทั้งสนับสนุนให้จัดตั้งองค์การนาโต้ เขาเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงในกระทรวงการต่างประเทศคนแรกที่เสนอว่า สงครามอินโดจีนเป็นส่วนหนึ่งของการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตและเห็นว่าสหรัฐอเมริกาต้องช่วยเหลือฝรั่งเศส การเสนอให้ขยายอาวุธให้แก่ฝรั่งเศสเมื่อต้น ค.ศ.1947 นั้นมาจากความคิดของเขาด้วยเช่นกัน

3.2 ข้อตกลงเอลิเซ่

ในการกลับมาয়อินโดจีนฝรั่งเศสพยายามสร้างความชอบธรรมในกระบวนการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมขึ้นแทนที่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ในต้น ค.ศ. 1947 นายพลคาร์ชองลีเยอมีแนวคิดที่จะรวมทั้ง 3 เขตของเวียดนามเข้าเป็นหน่วยทางการเมืองเดียวกัน โดยให้จักรพรรดิบาวไตดำรงตำแหน่งประมุขสูงสุด การเลือกบาวไตซึ่งสละราชบัลลังก์ไปแล้วตั้งแต่เดือนสิงหาคม ค.ศ.1945 เป็นประมุขสูงสุดนอกจากการสร้างความชอบธรรมและดึงดูดกลุ่มอนุรักษนิยมให้สนับสนุนแล้วยังเป็นแผนเพื่อดึงมวลชนที่สนับสนุนออกจากรัฐบาลเวียดนามห์ด้วย ในปลาย ค.ศ.1947 ระหว่างการหารือข้อตกลงอ่าวฮาลองครั้งที่ 1 (First Ha Long Bay Agreement) บาวไตปฏิเสธข้อเสนอเนื่องจากเห็นว่าเอกราชที่ฝรั่งเศสตกลงให้นั้นมีความคลุมเครือทั้งอำนาจการปกครองส่วนใหญ่ยังคงเป็นของฝรั่งเศสและเวียดนามทั้งสามเขตยังไม่รวมกันเป็นหน่วยทางการเมืองเดียว

ในต้น ค.ศ.1948 ฝรั่งเศสพยายามเจรจากับกลุ่มการเมืองชาตินิยมต่างๆที่เป็นศัตรูกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเพื่อสร้างการยอมรับและความร่วมมือซึ่งประสบความสำเร็จและนำไปสู่ “ข้อตกลงอ่าวฮาลองครั้งที่ 2” (Second Ha Long Bay Agreement) ในกลาง ค.ศ.1948 ด้วยการรวมสาธารณรัฐโคชินไชน่าซึ่งจัดตั้งขึ้นในระหว่างการประชุมที่ดาลัดเมื่อกลาง ค.ศ. 1946 เข้ากับส่วนเหนือของเขตอันนัมและเขตดั่งเกียจัดตั้งเป็น “รัฐบาลกลางเฉพาะกาลแห่งเวียดนาม” (Provisional Central Government of Vietnam) การรวมสามเขตเป็นหน่วยทางการเมืองเดียว

ทั้งรัฐบาลกลางมีสมาชิกส่วนใหญ่จากกลุ่มการเมืองชาตินิยมที่เป็นศัตรูกับรัฐบาลเวียดมินห์ทำให้ บ่าวไต๋ยอมรับข้อเสนอและนำไปสู่ “ข้อตกลงเอลีเซ่” (Elysée Agreement) ระหว่างจักรพรรดิ บ่าวไต๋ในฐานะตัวแทนของเวียดนามกับประธานาธิบดีวงซอง โอรีออล (Vincent Auriol) ณ พระราชวังเอลีเซ่ (Élysée Palace) ในกรุงปารีสเมื่อวันที่ 8 มีนาคม ค.ศ.1949 ฝรั่งเศสสัญญา จะมอบเอกราชแก่เวียดนามโดยจัดตั้ง “รัฐเวียดนาม” (State of Vietnam) ขึ้นและจะช่วยทำให้ เวียดนามทั้งสามเขตรวมเป็นประเทศเดียวกัน รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้ฝรั่งเศสจะยังควบคุม ด้านการต่างประเทศและการทหาร

แม้ฝรั่งเศสเห็นว่าสงครามอินโดจีนคือปัญหาภายในของตน แต่สถานการณ์สงครามที่ยืดเยื้อ ซึ่งทำให้สูญเสียชีวิตทหารจำนวนมาก รวมทั้งภาระด้านงบประมาณจำนวนมากที่ต้องรับผิดชอบ และกระแสการต่อต้านสงครามที่เริ่มก่อตัวขึ้น ฝรั่งเศสพยายามปรับเปลี่ยนนโยบายจากปัญหาภายใน ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองเป็นขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศสเห็นประโยชน์จากที่ กระบวนการดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับนโยบายเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะ การมีรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ สหรัฐอเมริกานั่นนโยบายนี้มาตลอดไม่ว่าจะเป็นแถลงการณ์ปลายเดือน กันยายน ค.ศ.1948 หรือโทรเลขจากแอชิสันถึงแคฟฟรีเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1949³⁸ แนวทางที่สอดคล้องกันทำให้ฝรั่งเศสหวังว่าสหรัฐอเมริกาจะให้ความช่วยเหลือแก่ตน³⁹

การจัดตั้งรัฐเวียดนามแม้จะสอดคล้องกับนโยบายเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่โทรเลขจาก แอชิสันถึงเจ้าหน้าที่ทูตที่ปฏิบัติภารกิจในกรุงไซ่ง่อนเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ.1949 สะท้อน ความกังวลต่อการรับรองสถานะของรัฐบาลบ่าวไต๋อย่างเป็นทางการว่า รัฐบาลบ่าวไต๋นั้นแท้จริง คือหุ่นเชิดของฝรั่งเศส ผู้ที่มีความคิดแบบชาตินิยมจะยิ่งต่อต้านรัฐบาลบ่าวไต๋ซึ่งท้ายที่สุดก็จะไม่ สามารถต่อต้านรัฐบาลคอมมิวนิสต์ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามได้ ความร่วมมือและ การช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อรัฐบาลบ่าวไต๋ตกลงกับฝรั่งเศสเรื่องอำนาจ การปกครอง ทั้งได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่เสียก่อนและได้รับการรับรองสถานะอย่างเป็นทางการจากชาติอื่นๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁴⁰

³⁸ Porter, 76-77.

³⁹ Karnow, 187.

⁴⁰ Porter, 77-78.

3.3 ความจำเป็นของสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม

แม้กระบวนการของฝรั่งเศสจะสอดคล้องกับนโยบายเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่สหรัฐอเมริกาก็ยังไม่มั่นใจว่ารัฐบาลบาวไตจะเข้มแข็งพอที่จะต่อต้านการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ ความกังวลดังกล่าวยิ่งถูกซ้ำเติมด้วยความเชื่อของแอสซันซึ่งแสดงออกผ่านทางโทรเลขถึงเจ้าหน้าที่ทูตซึ่งปฏิบัติภารกิจในกรุงฮานอยเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ.1949 เรื่องวัตถุประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและแนวความคิดทางการเมืองที่โฮจิมินห์ศรัทธาว่าแท้จริงแล้วคือลัทธิคอมมิวนิสต์ รวมไปถึงความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียต⁴¹

สหรัฐอเมริกาหาทางแก้ไขต่อสถานการณ์ดังกล่าวและท้ายที่สุดนำไปสู่รายงานจากกระทรวงการต่างประเทศถึงสภาความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Council) เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1949 ในรายงานกระทรวงการต่างประเทศเป็นกังวลต่อศักยภาพในการปฏิบัติการทางการทหารของฝรั่งเศสและรัฐบาลบาวไตในการต่อต้านการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ แม้จะมีการเสนอวิธีแก้ไขสถานการณ์หลายประการแต่ท้ายที่สุดสงครามจะดำเนินต่อไป กระทรวงการต่างประเทศจึงเห็นเป็นครั้งแรกว่า การต่อต้านการขยายอิทธิพลของทั้งสหภาพโซเวียตและพรรคคอมมิวนิสต์จีนต่ออินโดจีนนั้นต้องมีรากฐานที่มั่นคงและนำไปใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น สหรัฐอเมริกาจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องมีบทบาทสำคัญในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียและไม่ว่าจะใช้ระยะเวลานานเพียงใดแต่ท้ายที่สุดก็จะต้องได้รับชัยชนะเหนือลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน⁴²

การมีสมมติฐานที่ชัดเจนและการประเมินวัตถุประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและโฮจิมินห์ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์เพื่อสถาปนารัฐคอมมิวนิสต์ขึ้นโดยมีสหภาพโซเวียตซัพพอร์ตอยู่เบื้องหลัง รวมไปถึงการตระหนักเรื่องความจำเป็นที่ต้องแสดงบทบาทสำคัญในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียโดยเฉพาะในเวียดนามจึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องทบทวนนโยบายการวางตัวเป็นกลางต่อปัญหา

⁴¹ *ibid.*, 79-80.

⁴² *ibid.*, 80-82.

ความขัดแย้งในอินโดจีน ปลายที่สุดท้ายที่ทำให้สหรัฐอเมริกาไม่สามารถดำเนินนโยบายเป็นกลางได้อีกต่อไปคือชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเหนือจีนคณะชาติในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 ซึ่งทำให้จีนคอมมิวนิสต์สามารถมีกำลังทหารตามแนวพรมแดนเวียดนาม ทั้งอาจมีอิทธิพลทางการเมืองเหนือรัฐบาลเวียดนามอีกด้วย สถานการณ์ดังกล่าวจึงนับเป็นการเริ่มต้นนโยบายของสหรัฐอเมริกาในการสนับสนุนฝรั่งเศสต่อสู้กับรัฐบาลเวียดนามที่ใน ค.ศ. 1950

บทที่ 5

การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาต่อฝรั่งเศสในสงครามอินโดจีน ค.ศ.1949-1954

การตีความจุดประสงค์ทางการเมืองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและโฮจิมินห์ ส่งผลต่อนโยบายวางตัวเป็นกลางต่อสงครามอินโดจีนของสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก สิ่งนี้เปรียบเสมือนปัจจัยหลักซึ่งกระตุ้นความคิดในการเปลี่ยนแปลงนโยบายดังกล่าว วิกฤตการณ์ปิดล้อมเบอร์ลินใน ค.ศ.1948-1949 และชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ในสงครามกลางเมืองจีน ใน ค.ศ.1949 เป็นปัจจัยสำคัญท้ายสุดที่ทำให้สหรัฐอเมริกาตัดสินใจเปลี่ยนแปลงนโยบายวางตัวเป็นกลางเป็นการให้ความสนับสนุนแก่ฝรั่งเศส ความสำเร็จของสหภาพโซเวียตในการทดลองระเบิดปรมาณูในปีเดียวกันและการเริ่มต้นของสงครามเกาหลีใน ค.ศ.1950 ทำให้สหรัฐอเมริกาเห็นว่าสงครามเย็นขยายตัวจากยุโรปมายังเอเชียโดยสมบูรณ์ สงครามอินโดจีนจึงเป็นส่วนหนึ่งของการขยายตัวดังกล่าวซึ่งทำให้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาแก่ฝรั่งเศสเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สถานการณ์สงครามของฝรั่งเศสยังคงไม่พัฒนาดีขึ้น รัฐบาลเวียดนามที่ซึ่งขณะนั้นได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตและจีนเริ่มเป็นฝ่ายได้เปรียบและท้ายที่สุดความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศส ในยุทธการที่เดียนเบียนฟู (Battle of Dien Bien Phu) ซึ่งนำไปสู่การสิ้นสุดระบอบการปกครองอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศส

1. การขยายตัวของสงครามเย็นจากยุโรปมายังเอเชีย

ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตงต่อจีนคณะชาติภายใต้การนำของจอมพลเจียงไคเช็คในสงครามกลางเมืองซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน (People's Republic of China) ขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1949 ทำให้สหรัฐอเมริกาตระหนักถึงการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียเนื่องจากแนวกันชนระหว่างสหภาพโซเวียตกับเอเชียนั้นหมดไป

ภายหลังกองทัพปลดปล่อยประชาชน (People's Liberation Army) เคลื่อนทัพประชิดชายแดนเขตตั้งเกี้ยวที่ประชุมร่วมระหว่างประธานาธิบดีทรูแมนกับสภาความมั่นคงแห่งชาติเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ.1949 ได้ร่วมกันกำหนดนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อการขยายอิทธิพลของลัทธิ

คอมมิวนิสต์ในเอเชียว่า สหรัฐอเมริกาจะร่วมมือและช่วยเหลือทั้งด้านการทหารและเศรษฐกิจแก่ชาติที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ในเอเชีย รวมทั้งชาติตะวันตกและชาติเครือจักรภพเพื่อป้องกันการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชีย ชาติที่เกิดความขัดแย้งจากการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์แล้วในขณะนั้นจะได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษทั้งด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกา¹ การปรับเปลี่ยนนโยบายครั้งนี้นับเป็นการแสดงบทบาทหลักในการจำกัดวงการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียและเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์สงครามอินโดจีนด้วย

1.1 การรับรองสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและรัฐเวียดนาม

ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อสงครามอินโดจีนเช่นเดียวกับการจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนทำให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเห็นโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนด้านการเมืองและการทหารโดยเฉพาะอาวุธยุทโธปกรณ์จากจีน ในระยะแรกของสงคราม กองทัพเวียดนามที่ได้อาวุธยุทโธปกรณ์จากการเข้ายึดคลังแสงของกองทัพญี่ปุ่นในการปฏิวัติเดือนสิงหาคมและหลังการยอมจำนนของญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการในเดือนกันยายน ค.ศ.1945 ตลอดจนยึดจากกองทัพฝรั่งเศสหลังการปะทะกันในแต่ละครั้ง รัฐบาลเวียดนามที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยในสมัยนายกรัฐมนตรีปรีดี พนมยงค์เนื่องจากเขาสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งต้องการจัดตั้งองค์การความร่วมมือทางการเมืองขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสงครามโลกยุติ ในสมัยของพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ การสนับสนุนของรัฐบาลไทยยังคงดำเนินต่อไปและได้ยุติลงเมื่อจอมพลผิน ชุณหะวัณก่อการปฏิวัติใน ค.ศ.1947

ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1949 โฮจิมินห์ส่งโทรเลขถึงเหมาเจ๋อตงเพื่อแสดงความยินดีต่อชัยชนะในสงครามกลางเมืองและการจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ในต้นเดือนมกราคม ค.ศ.1950 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามส่งโทรเลขแจ้งเรื่องการรับรองสถานะอย่างเป็นทางการแก่จีนและเสนอให้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการขึ้น รวมทั้งแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ทูตระหว่างกัน นอกจากการทูตเชิงรุกต่อจีนแล้วนั้นรัฐบาลเวียดนาม

¹ U.S.

ยังใช้วิธีการเดียวกันในระดับนานาชาติด้วยการออกแถลงการณ์ต่อประเทศต่างๆ ซึ่งแจ้งว่าตนนั้นเป็นรัฐบาลหนึ่งเดียวของเวียดนามและเป็นตัวแทนของชาวเวียดนามโดยแท้จริง ทั้งพร้อมที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาประเทศ แถลงการณ์ดังกล่าวอาจมีส่วนทำให้จีนยอมรับข้อเสนอของรัฐบาลเวียดมินห์ โจวเอินไหลนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แจ้งกลับว่า จีนยินดีที่จะรับรองสถานะรัฐบาลเวียดมินห์เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายและเป็นตัวแทนของชาวเวียดนามโดยแท้จริง ทั้งยินดีที่จะให้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตและแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ทูตระหว่างกัน ต่อมาในวันที่ 18 มกราคม ค.ศ.1950 จีนประกาศรับรองสถานะอย่างเป็นทางการของรัฐบาลเวียดมินห์ สหภาพโซเวียตในเวลาต่อมารับรองสถานภาพทางการเมืองของรัฐบาลเวียดมินห์ว่าเป็นรัฐบาลตัวแทนแท้จริงของชาวเวียดนาม ทั้งสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตและแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 30 มกราคม ค.ศ.1950

ในการรับรองสถานภาพรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามทั้งจากจีนและสหภาพโซเวียตนั้นเป็นเสมือนการเน้นย้ำว่าสงครามอินโดจีนนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์โดยสหภาพโซเวียตแล้ว สหรัฐอเมริกาจึงวิตกกังวลต่อรัฐบาลบ่าวได้มากขึ้น ความกังวลดังกล่าวสะท้อนผ่านแถลงการณ์กระทรวงการต่างประเทศเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ.1950 ความสำคัญว่า การที่จีนรับรองสถานะทำให้รัฐบาลเวียดมินห์กลายเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมตามกฎหมายซึ่งแสดงออกถึงการยอมรับของนานาชาติ การสนับสนุนของประชาชนที่มีจำนวนน้อยต่อรัฐบาลบ่าวได้อาจสิ้นสุดและจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์สงครามโดยรวม กระทรวงการต่างประเทศเห็นว่าการรับรองสถานะแก่รัฐบาลเวียดมินห์ของจีนซึ่งตามด้วยการการเจรจาระหว่างโฮจิมินห์กับเหมาเจ๋อตงเป็นสถานการณ์ทางการเมืองที่สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องพิจารณารับรองสถานะรัฐบาลบ่าวได้อย่างเป็นทางการด้วย²

ฝรั่งเศสซึ่งต้องการให้สหรัฐอเมริกาสนับสนุนรัฐบาลบ่าวได้ได้เริ่มถ่ายโอนอำนาจการปกครองบางประการให้แก่รัฐบาลบ่าวได้จนสหรัฐอเมริกาในท้ายที่สุด แม้จะประกาศยอมรับการถ่ายโอนอำนาจดังกล่าวเมื่อวันที่ 27 มกราคม ค.ศ.1950 แต่ก็ยังคงไม่รับรองสถานะอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม เมื่อสหภาพโซเวียตรับรองรัฐบาลเวียดมินห์เมื่อ 30 มกราคม สหรัฐอเมริกาจึงรับรองสถานะรัฐบาลบ่าวได้อย่างเป็นทางการโดยดีน แอชิสัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

² ibid.

ได้ออกแถลงการณ์ต่อสาธารณชนอเมริกันเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1950 ความว่า การกระทำดังกล่าวของสหภาพโซเวียตชัดเจนเรื่องวัตถุประสงค์ทางการเมืองของโฮจิมินห์ว่าไม่ใช่ชาตินิยม แต่เป็นคอมมิวนิสต์ เขาเป็นศัตรูกับชาวอินโดจีนทั้งหมดที่ต้องการเอกราช สหรัฐอเมริกาจะรับรองทุกรัฐบาลในสหพันธ์อินโดจีนภายใต้สหภาพฝรั่งเศส รวมทั้งกระบวนการถ่ายโอนอำนาจของฝรั่งเศส เพื่อจะสามารถสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันได้³ สหรัฐอเมริกาในเวลาต่อมาได้ประกาศรับรองสถานะอย่างเป็นทางการของรัฐบาลบ่าวไต่ ลาวและกัมพูชาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ การประกาศดังกล่าวจึงเป็นการตัดความสัมพันธ์ที่เคยมีกับโฮจิมินห์ ขบวนการเวียดมินห์และรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามอย่างสิ้นเชิงและสนับสนุนฝรั่งเศสอย่างเป็นทางการ⁴

1.2 จุดเริ่มต้นการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาแก่ฝรั่งเศส

การรับรองสถานะอย่างเป็นทางการทำให้ทั้งรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและฝรั่งเศสเห็นเป็นโอกาสที่จะขอการสนับสนุนจากประเทศนานาชาติเพื่อสร้างรายได้เปรียบในสถานการณ์การรบของตน ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1950 ระหว่างการประชุมสมัชชาแห่งชาติฝรั่งเศสที่ประชุมมีมติให้ถ่ายโอนอำนาจแก่รัฐบาลบ่าวไต่ ในเวลาเดียวกัน โฮจิมินห์เดินทางไปกรุงปักกิ่ง (Beijing) เพื่อหารือเรื่องความร่วมมือด้านต่างๆกับเหมาเจ๋อตงและโจวเอินไหล ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างดี หลังการหารือโฮจิมินห์และเหมาเจ๋อตงได้เดินทางไปสหภาพโซเวียตเพื่อหารือกับสตาลิน สตาลินตกลงจะช่วยเหลือและสนับสนุนแก่รัฐบาลเวียดมินห์ด้านการทหารและ

³ Department of State U.S., "Kremlin Recognizes Communist Movement in Indochina," *Bulletin* 22, no. 548 (1950): 224.

⁴ ระหว่าง ค.ศ.1980-2000 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกามักเสนอแนวคิดว่าการยุติความสัมพันธ์และการสนับสนุนแก่รัฐบาลเวียดมินห์ รวมถึงการรับรองสถานะรัฐบาลบ่าวไต่เปรียบเสมือนการสูญเสียโอกาส (Lost Opportunity) ครั้งสำคัญของสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ถ้าสหรัฐอเมริกายังคงรักษาความสัมพันธ์และรับรองสถานะรัฐบาลเวียดมินห์ โฮจิมินห์ซึ่งนิยมสหรัฐอเมริกาอยู่ก่อนแล้วก็จะไม่นำรัฐบาลเวียดมินห์เข้าร่วมค่ายคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียต การสูญเสียโอกาสนี้ก็นำมาสู่การแทรกแซงโดยตรงของสหรัฐอเมริกาภายหลังฝรั่งเศสถอนตัวออกจากอินโดจีนและความพ่ายแพ้ของตนในสงครามเวียดนาม ถึงอย่างนั้นการศึกษาในระยะเวลาไม่นานมานี้มีมุมมองที่ต่างออกไป กล่าวคือ แท้จริงแล้วไม่ใช่การตัดสินใจผิดพลาดของสหรัฐอเมริกา แต่เป็นโฮจิมินห์และพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามต่างหากที่เลือกค่ายคอมมิวนิสต์ มุมมองดังกล่าวเสนอให้พิจารณาลักษณะพิเศษของขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนามที่เป็นนิกปฏิบัติมากกว่านิกอภิมุขการ การปรับใช้ลักษณะพิเศษดังกล่าวให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเมืองโลกในขณะนั้น พร้อมทั้งวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่แท้จริง เรื่องการปฏิวัติเพื่อเอกราชที่สอดคล้องกับการปฏิวัติโลกของลัทธิคอมมิวนิสต์. ดู Tuong Vu, *Vietnam's Communist Revolution* (Chelsea: Cambridge University Press, 2017). 90-116.

เหมาเจ๋อตงก็สัญญาจะช่วยเหลือรัฐบาลเวียดมินท์อย่างเต็มกำลังเช่นเดียวกัน ความช่วยเหลือที่จะได้รับจากทั้งสหภาพโซเวียตและจีนครั้งนี้ถือว่าเป็นความสำเร็จด้านการทูตครั้งใหญ่ของรัฐบาลเวียดมินท์⁵

ในต้นเดือนมีนาคม ค.ศ.1950 สภาคองเกรสอนุมัติงบประมาณเร่งด่วนจำนวน 15 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อสนับสนุนฝรั่งเศส⁶ งบประมาณสนับสนุนเพิ่มจำนวนขึ้นในเดือน พฤษภาคม ค.ศ.1950 ซึ่งเป็นผลจากการหารือร่วมกันระหว่างโรแบร์ ชูมอง (Robert Schuman) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศฝรั่งเศสกับแอสซันซึ่งเดินทางไปร่วมการประชุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของชาติตะวันตกที่กรุงลอนดอนเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ.1950 การหารือร่วมกันนี้เป็นครั้งแรกที่ทั้งสองฝ่ายแลกเปลี่ยนความต้องการของฝ่ายตน ระหว่างกันอย่างเปิดเผยทางการ หลังการหารือแอสซันออกแถลงการณ์ความว่า ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้อง กันว่าปัญหาสำคัญในอินโดจีนขณะนี้คือความมั่นคงของทั้งรัฐบาลลาวได้ ลาวและกัมพูชา สหรัฐอเมริกาเห็นว่าแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดคือการส่งเสริมแนวคิดแบบชาตินิยมและ ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาจะมีส่วนทำให้แนวทางดังกล่าวบรรลุผล สหรัฐอเมริกาซึ่งมีนโยบาย ช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและการทหารต่อทุกประเทศที่ตกอยู่ใต้อภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ ตามหลักการทรูแมนจะช่วยเหลือรัฐบาลในสหพันธ์อินโดจีนและฝรั่งเศสเพื่อฟื้นฟูความมั่นคง สันติและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย⁷ นอกจากนี้รายงานของคณะผู้แทนพิเศษกระทรวง การต่างประเทศที่ลงพื้นที่ในเอเชียตะวันออกเฉียงเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม ค.ศ.1950 กล่าวว่า จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความ เชี่ยวชาญด้านระบอบเศรษฐกิจ ทั้งควรพัฒนาความช่วยเหลือที่มีอยู่ขณะนี้ให้เป็นโครงการช่วยเหลือ ขนาดใหญ่โดยใช้งบประมาณจำนวน 60 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อรวมกับการช่วยเหลือต่อฝรั่งเศส และรัฐบาลทั้ง 3 ในสหพันธ์อินโดจีนตามแถลงการณ์ของแอสซัน งบประมาณสุทธิทั้งหมดที่จัดสรร จากกระทรวงกลาโหมและกระทรวงการต่างประเทศควรเป็น 75 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ความช่วยเหลือ ดังกล่าวเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศเมื่อกลาง ค.ศ.1949 ที่ต้องการขยาย

⁵ Pham Hong Tung, "The Cold War and Vietnam 1945-1954: How Did a Nationalist Struggle Turn into a Class Struggle?," in *Southeast Asia and the Cold War*, ed. Albert Lau (New York: Routledge, 2012), 165.

⁶ Karnow, 192.

⁷ Cameron, 148.

โครงการความช่วยเหลือแก่ชาติสมาชิกนาโต้ให้ครอบคลุมชาติในภูมิภาคอื่นๆ และจากนโยบายในการประชุมร่วมกันระหว่างประธานาธิบดีทรูแมนและสภาความมั่นคงเมื่อปลาย ค.ศ.1949⁸

แอสซิสต์ซึ่งสนับสนุนฝรั่งเศสเห็นด้วยกับรายงานและต้องการให้ประธานาธิบดีทรูแมนอนุมัติงบประมาณดังกล่าวโดยชี้ถึงความจำเป็นและประโยชน์ของงบประมาณนี้เช่นเดียวกับหลักการทรูแมนท้ายที่สุดทรูแมนจึงอนุมัติงบประมาณดังกล่าวและกลายเป็นโครงการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจตามคำแนะนำในรายงานของคณะผู้แทนพิเศษกระทรวงการต่างประเทศเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ.1950 มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานในพื้นที่ร่วมกับฝรั่งเศสและรัฐสมทบในสหพันธ์อินโดจีนอย่างใกล้ชิด สหรัฐอเมริกาหวังว่าโครงการดังกล่าวช่วยทำให้ระบบเศรษฐกิจกลับคืนสู่สภาวะปกติซึ่งจะช่วยฟื้นฟูเสถียรภาพ ความมั่นคง สันติภาพและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย⁹

การให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาแก่ฝรั่งเศสทางด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะโครงการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจซึ่งอนุมัติเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1950 มีต้นแบบมาจากหลักการทรูแมนและแผนมาร์แชลล์อย่างเห็นได้ชัดเนื่องจากทั้งสองโครงการสามารถจำกัดวงการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในยุโรปโดยสหภาพโซเวียตได้ผล สหรัฐอเมริกาจึงนำวิธีการดังกล่าวมาใช้ในอินโดจีนโดยหวังว่าจะประสบผลสำเร็จเช่นกัน การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาในระยะแรกนั้นจึงยังคงเน้นเพียงด้านเศรษฐกิจ แต่เมื่อเกิดสงครามเกาหลีสหรัฐอเมริกาได้เห็นความจำเป็นที่ต้องสนับสนุนฝรั่งเศสด้านการทหารควบคู่กับด้านเศรษฐกิจ

1.3 สงครามเกาหลี

สงครามเกาหลีเริ่มต้นขึ้นเมื่อกองทัพเกาหลีเหนือเคลื่อนพลข้ามเส้นขนานที่ 38 เข้าสู่เกาหลีใต้ในวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ.1950 สงครามเกาหลีเป็นผลสืบเนื่องจากแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศของประธานาธิบดีโรสเวลต์ เกาหลีเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นตั้งแต่ ค.ศ.1910 แต่ตามแนวคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศที่นอกจากต้องการให้อาณานิคมของชาติตะวันตกเป็นเอกราชหลังสงครามโลกยุติแล้วยังรวมไปถึงอาณานิคมของชาติศัตรูอีกด้วย ใน ค.ศ.1943 โรสเวลต์กำหนดให้เกาหลีซึ่งเป็นอาณานิคมของชาติศัตรูได้เอกราชหลังสงคราม

⁸ U.S.

⁹ Cameron. 148-149.

โดยสหรัฐอเมริกาและจีนคณะชาติจะรับหน้าที่ดูแลจนกว่าเกาหลีจะพร้อมในการปกครองตนเอง แต่ใน ค.ศ.1945 ด้วยปัญหาด้านการทหารและการเมืองภายในทำให้จีนคณะชาติไม่สามารถรับหน้าที่ดังกล่าวได้ สหภาพโซเวียตซึ่งมีความพร้อมมากกว่าจึงรับหน้าที่แทน

เมื่อญี่ปุ่นยอมจำนนใน ค.ศ.1945 ตามแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตได้เคลื่อนทัพสู่เกาหลีโดยใช้เส้นขนานที่ 38 เป็นจุดแบ่งพื้นที่รับผิดชอบเหนือเส้นขนานที่ 38 เป็นเขตรับผิดชอบของสหภาพโซเวียต ส่วนใต้เส้นขนานที่ 38 เป็นส่วนของสหรัฐอเมริกา ระหว่าง ค.ศ.1945-1949 ทั้งสองฝ่ายต่างปฏิบัติหน้าที่เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ชาวเกาหลีสำหรับการปกครองตนเองในเขตพื้นที่ของตน สหภาพโซเวียตสนับสนุนให้จัดตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (Democratic People's Republic of Korea) หรือเกาหลีเหนือขึ้นเหนือเส้นขนานที่ 38 ซึ่งปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของคิม อิล-ซ็อง (Kim Il-sung) สหรัฐอเมริกาสนับสนุนให้จัดตั้งสาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea) หรือเกาหลีใต้ขึ้นใต้เส้นขนานที่ 38 ซึ่งปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยโดยมีซิงมัน รี (Syngman Rhee) เป็นผู้นำและนำไปสู่การถอนทัพของสหภาพโซเวียตใน ค.ศ.1948 และสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ.1949

แม้ทั้งสองชาติมหาอำนาจจะปฏิบัติหน้าที่ตามแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ แต่ความไม่ชัดเจนเรื่องภายหลังการเตรียมความพร้อมโดยเฉพาะการรวมเกาหลีทั้งสองเป็นหนึ่งเดียว ความขัดแย้งจึงเริ่มก่อตัวขึ้น แม้ผู้นำของทั้งสองเกาหลีจะพยายามแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างสันติ ด้วยการเจรจาแต่ก็ล้มเหลว ท้ายที่สุดเกาหลีเหนือจึงตัดสินใจใช้สงครามเพื่อรวมเกาหลี ในการยับยั้งการรุกรานของเกาหลีเหนือ สหประชาชาติมีมติให้จัดส่งกำลังในนามของสหประชาชาติไปยังเกาหลีเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ.1950 ซึ่งในวันเดียวกันนั้นประธานาธิบดีทรูแมนได้ออกแถลงการณ์ต่อสาธารณชนชาวอเมริกันชี้แจงภัยการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ครั้งนี้ว่าการรุกรานเกาหลีใต้นั้นจะส่งผลกระทบต่อไปยังรัฐบาลจีนคณะชาติที่เกาะไต้หวันและญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องส่งกองทัพไปยังเกาหลีเพราะการรุกรานของเกาหลีเหนือในครั้งนี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อเอเชียตะวันออกแล้ว ยังรวมถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นกันโดยเฉพาะในอินโดจีน ทรูแมนจึงแจ้งเรื่องการเพิ่มความช่วยเหลือซึ่งเดิมจำกัดเฉพาะด้านเศรษฐกิจเป็นการทหาร ทั้งจะส่งที่ปรึกษาทางการทหารลงไปปฏิบัติการร่วมกับกองทัพฝรั่งเศสและกองทัพของทั้ง 3 รัฐบาล

ในสหพันธ์อินโดจีน¹⁰

นอกเหนือจากการมีสมมุติฐานที่ชัดเจนจนสามารถประเมินวัตถุประสงค์ทางการเมืองของโฮจิมินห์และรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและการรับรองรัฐบาลเวียดนามที่โดยค่ายคอมมิวนิสต์แล้ว การเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นในมาลายาที่เกิดวิกฤตการณ์มาลายา (Malayan Emergency) ในอินโดนีเซียและพม่า รวมถึงสงครามเย็นในยุโรปกับสหภาพโซเวียต สถานการณ์เหล่านี้สร้างความวิตกแก่สหรัฐอเมริกาอย่างมาก กอปรกับความวิตกของสาธารณชนอเมริกันว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ขยายมายังประเทศของตน เมื่อโจเซฟ แมคคาร์ธี (Joseph McCarthy) วุฒิสมาชิกมลรัฐวิสคอนซิน (Wisconsin) พรรครีพับลิกัน (Republican) กล่าวหาว่ามีพวกคอมมิวนิสต์แฝงฝังทำงานในกระทรวงการต่างประเทศจำนวนมาก ทั้งให้ตามล่าผู้ถูกสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ในหน่วยงานต่างๆ การกล่าวหาและใส่ร้ายป้ายสีเรื่องคอมมิวนิสต์ได้นำไปสู่การออกกฎหมายการป้องกันคอมมิวนิสต์และตรวจสอบความจงรักภักดีของประชาชนอเมริกันต่อประเทศชาติจน “ลัทธิแมคคาร์ธี” (McCarthyism)¹¹ มีอิทธิพลต่อสังคมอเมริกันในทศวรรษที่ 1950 และได้ชื่อว่าเป็นยุคเงียบ ปัจจัยเหล่านี้กดดันให้ประธานาธิบดีทรูแมนต้องเร่งหาทางรับมือการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งนำไปสู่การกำหนดนโยบายของสภาความมั่นคงแห่งชาติในต้นเดือนเมษายน ค.ศ. 1950 หรือที่รู้จักกันในชื่อ “เอกสารเอ็นเอสซี 68” (NSC 68) โดยสาระสำคัญว่าเพื่อกำจัดวงการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ไปทั่วโลกจำเป็นต้องให้ความสนใจยังประเทศโลกที่สาม โดยเฉพาะที่ได้รับเอกราชแล้วหรือกำลังได้รับเอกราชจากระบอบอาณานิคม¹² สงครามเกาหลีคือปัจจัยสำคัญสุดท้ายซึ่งสหรัฐอเมริกาเห็นว่าเป็นการขยายตัวของสงครามเย็นจากยุโรปมายังเอเชียอย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงมีอาจนิ่งเฉยได้ต่อไปและต้องแสดงบทบาทสำคัญในการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนโดยเฉพาะเวียดนามโดยให้การสนับสนุนแก่ฝรั่งเศส

¹⁰ ibid., 150.

¹¹ ดู History on The Net, "The Cold War Home Front: Mccarthyism," <https://www.historyonthenet.com/cold-war-home-front-mccarthyism/>.

¹² Pierre Asselin, *Vietnam's American War: A History* (Bungay: Cambridge University Press, 2018), 58-59.

2. การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาต่อฝรั่งเศสระหว่าง ค.ศ.1950-1953

กล่าวได้ว่าการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นในจังหวะที่เหมาะสมสำหรับฝรั่งเศสเป็นอย่างยิ่งเพราะใน ค.ศ.1950 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามกำลังเป็นฝ่ายได้เปรียบในสถานการณ์สงคราม กองทัพฝรั่งเศสสูญเสียทั้งกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ งบประมาณจำนวนมาก นอกจากนั้นยังสูญเสียแรงสนับสนุนของประชาชนต่อสงครามทั้งจากชาวฝรั่งเศสเองหรือชาวเวียดนามที่ยังคงเชื่อมั่นและสนับสนุนต่อทั้งรัฐบาลและกองทัพเวียดนามห์ ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดสถานการณ์ดังกล่าวคือการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีของกองทัพเวียดนามห์

2.1 การปรับเปลี่ยนยุทธวิธีของกองทัพเวียดนามห์ระหว่าง ค.ศ.1947-1950

หลังการยึดกรุงฮานอยเมื่อต้น ค.ศ.1947 กองทัพฝรั่งเศสได้ขยายพื้นที่ปฏิบัติการให้ครอบคลุมพื้นที่เหนือเส้นขนานที่ 16 ซึ่งประสบความสำเร็จและสามารถยึดเมืองสำคัญต่างๆจาก รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามคืนได้ ทั้งผลักดันกองทัพเวียดนามห์ออกจากฐานที่มั่นสำคัญบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดง ในกลาง ค.ศ.1947 ฝรั่งเศสควบคุมพื้นที่เหนือเส้นขนานที่ 16 ได้เกือบทั้งหมด¹³ รัฐบาลและกองทัพเวียดนามห์ต้องล่าถอยไปยังป่าเขาทางภาคเหนือของเขตตั้งเกี่ยว ซึ่งเป็นฐานที่มั่นสำคัญในการต่อสู้กับญี่ปุ่นระหว่างสงครามโลก ภายหลังการล่าถอยกองทัพเวียดนามห์เห็นความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีของตน แม้อำนาจเวียดนามห์เคยได้รับการฝึกอบรมยุทธวิธีสงครามตามรูปแบบจากชุดภารกิจทางของหน่วยไอเอสเอสเมื่อกลาง ค.ศ. 1945 แต่กำลังพลที่มีจำนวนมากในกลาง ค.ศ.1946 ทำให้อัตราส่วนของทหารที่มีศักยภาพในการปฏิบัติการด้วยยุทธวิธีดังกล่าวมีน้อยจนกองทัพเวียดนามห์ไม่อาจปฏิบัติการได้เต็มศักยภาพ กองทัพฝรั่งเศสมีศักยภาพดีกว่าเนื่องจากมีประสบการณ์รบสูงจากสงครามโลก มีอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย ทั้งทหารฝรั่งเศสบางหน่วยที่ถูกส่งมาปฏิบัติการถือได้ว่าเป็นหน่วยรบชั้นยอดของกองทัพฝรั่งเศส เช่น กองทหารต่างด้าว (Foreign Legion) เป็นต้น กองทัพเวียดนามห์จึงไม่สามารถต่อสู้กับกองทัพฝรั่งเศสด้วยยุทธวิธีการรบตามสงครามตามรูปแบบได้ นายพลซาปจึงเปลี่ยนกลยุทธ์มาเป็นยุทธวิธีสงครามกองโจร

¹³ Logevall, 167.

ยุทธวิธีสงครามกองโจรที่กองทัพเวียดนามห์เลือกใช้นั้นดำเนินตามยุทธวิธีจรยุทธ์ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เหมาเจ๋อตงเป็นผู้นำ เช่น หลัก 4 ประการที่ว่า “...ข้าศึกรุกเราถอย ข้าศึกพักเราควน ข้าศึกเพลียเราตี ข้าศึกถอยเราไล่...” หรือหลักสงครามประชาชนในการสร้างแนวร่วมตามทฤษฎีลัทธิคอมมิวนิสต์ระหว่างกองทัพกับประชาชนเพื่อเกื้อหนุนกันทั้งด้านการทหารและการเมือง นายพลซาปนิยามหลักของสงครามประชาชนไว้ว่า “...กองทัพเป็นดั่งปลา ประชาชนเป็นดั่งน้ำ...” ทั้งสองสิ่งไม่สามารถแยกหรือดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองต้องพึ่งพาอาศัยเพื่อประโยชน์ร่วมกัน¹⁴ หรือการใช้ “ทฤษฎีป่าล้อมเมือง” โดยจัดตั้งฐานปฏิบัติการตามเขตป่าเขาที่ห่างไกลต่ออำนาจการปกครองและการเข้าถึงของฝรั่งเศสและใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นฐานเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการด้านการทหารและการเมือง เป็นต้น หลักยุทธวิธีดังกล่าวจึงนำไปสู่การปฏิบัติงานด้านการเมืองทั้งของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและกองทัพเวียดนามห์ด้วยการจัดตั้งและขยายฐานปฏิบัติการตามเขตชนบท ขยายกำลังพลทั้งกองทหารประจำการ กองทหารอาสาสมัครและแนวร่วมประชาชนตามพื้นที่ต่างๆพร้อมทั้งการจัดฝึกอบรมสงครามกองโจรให้แก่กำลังพลเหล่านั้น จุดมุ่งหมายหลักของการเปลี่ยนยุทธวิธีครั้งนี้คือการใช้สงครามกองโจรเพื่อพักฟื้นและปรับปรุงกองทัพเวียดนามห์ สร้างความอ่อนแอให้แก่กองทัพฝรั่งเศส รอคอยสถานการณ์ที่เหมาะสม เมื่อสถานการณ์สุกงอมกองทัพเวียดนามห์ก็จะปรับเปลี่ยนยุทธวิธีกลับมาใช้สงครามตามรูปแบบอีกครั้ง

บททดสอบของการเปลี่ยนยุทธวิธีของกองทัพเวียดนามห์เกิดขึ้นในปลาย ค.ศ. 1947 เมื่อกองทัพฝรั่งเศสเปิดการรุกใหญ่เพื่อยึดเวียดบั๊ก (Viet Bac) พื้นที่ป่าเขาทางภาคเหนือของเขตตั้งเกียซึ่งเป็นฐานที่มั่นใหญ่ของทั้งรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและกองทัพเวียดนามห์¹⁵ การเป็นพื้นที่ห่างไกลที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าทึบทำให้หลักยุทธวิธีจรยุทธ์ 4 ประการประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี กองทัพเวียดนามห์ทุ่มโจมตีขบวนกองทัพฝรั่งเศสตลอดระยะเวลาการเคลื่อนไหว นอกจากนั้นยังทุ่มโจมตีเส้นทางลำเลียงในแนวหลังจนทำให้ทหารฝรั่งเศส

¹⁴ นายพลซาปนิยามหลักการดังกล่าวไว้ในหนังสือ “People’s War People’s War” ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1962 หนังสือดังกล่าวถูกยกย่องจากเหล่านักประวัติศาสตร์และนักการทหารว่าเป็นหนึ่งในงานเขียนด้านยุทธศาสตร์และยุทธวิธีการทำสงครามซึ่งดีที่สุดในศตวรรษที่ 20 งานเขียนดังกล่าวถูกใช้เป็นต้นแบบและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่กองกำลังต่อสู้ด้วยสงครามกองโจรและยุทธวิธีจรยุทธ์ทั่วโลก.

¹⁵ นิษฐานาล นิลดี, "ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม ค.ศ. 1945-1975" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 49.

ขาดแคลนยุทโธปกรณ์ที่สำคัญซึ่งยุทโธปกรณ์เหล่านั้นถูกกองทัพเวียดนามยึดไว้ได้จำนวนมาก ท้ายที่สุด กองทัพฝรั่งเศสจึงต้องยุติปฏิบัติการและล่าถอยกลับไปยังกรุงฮานอย

ฝรั่งเศสตอบโต้สงครามกองโจรและยุทธวิธีจรรยาของกองทัพเวียดนามที่โดยดำเนินนโยบายหลายอย่าง เช่น การนำจักรพรรดิบัวขาวได้กลับมาดำรงตำแหน่งประมุขสูงสุดของเวียดนามอีกครั้ง การจัดตั้งฐานปฏิบัติการส่วนหน้าและป้อมรักษาการตามพื้นที่ห่างไกล จัดตั้งหมู่บ้านในชนบทเป็นเขตควบคุมพิเศษ จัดตั้งโครงการช่วยเหลือในด้านต่างๆแก่ชาวเวียดนามทั้งสาธารณสุขและการศึกษา เป็นต้น ฝรั่งเศสหวังว่านโยบายเหล่านี้จะโน้มน้าวประชาชนให้กลับมาสนับสนุนฝ่ายตน หรืออย่างน้อยก็ไม่สนับสนุนรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก ระหว่าง ค.ศ. 1949-1950 รัฐบาลและกองทัพเวียดนามสามารถสถาปนาอำนาจและควบคุมพื้นที่ชนบททั่วทั้งเวียดนามได้ทั้งหมด ฝรั่งเศสเพียงควบคุมได้เฉพาะพื้นที่ในเขตเมืองและบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น

2.2 โครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่ค

ในปลายเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1950 การสนับสนุนด้านการทหารอย่างเร่งด่วนของ สหรัฐอเมริกาแก่ฝรั่งเศสได้เริ่มขึ้น มีการถ่ายโอนเครื่องบินรบ เครื่องบินลำเลียงรวมทั้งชิ้นส่วนอุปกรณ์ และอะไหล่จากฐานทัพอากาศในฟิลิปปินส์และหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกให้แก่กองทัพฝรั่งเศส โดยนักบินกองทัพอากาศสหรัฐฯบินนำมาส่งยังกรุงไซ่ง่อน เพื่อให้การสนับสนุนมีแบบแผนและชัดเจนมากขึ้น กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงกลาโหมจึงร่วมกันจัดตั้ง “โครงการให้ความช่วยเหลือด้านการทหารระหว่างกัน” (Mutual Defense Assistance Program) หรือ “โครงการเอ็มดีเอพี” (MDAP) ตามคำแนะนำจากคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมีงบประมาณเริ่มต้น 16 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โครงการดังกล่าวคล้ายคลึงกับโครงการที่สหรัฐอเมริกาจัดตั้งขึ้นในปลาย ค.ศ. 1949 เพื่อช่วยเหลือแก่ชาติสมาชิกนาโต้ ในปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1950 สหรัฐอเมริกาจัดส่งอาวุธที่เพียงพอสำหรับการประกอบกำลังได้ 12 กองพันไปยังกรุงไซ่ง่อนใน ทั้งเพิ่มงบประมาณขึ้นเป็น 31 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯโดยจัดสรรจากงบประมาณกลางและงบประมาณของทั้งสามเหล่าทัพ ระหว่างเดือนสิงหาคม-กันยายน ค.ศ. 1950 เรือบรรทุกเครื่องบินและเรือลำเลียงของฝรั่งเศสยังเดินทางไปรับเครื่องบินขับไล่และยานเกราะสะเทินน้ำสะเทินบกที่มลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) พร้อมทั้งถ่ายโอนเรือสนับสนุนการปฏิบัติการ

ยกพลขึ้นบกและยุทธปัจจัยอื่นๆให้แก่ฝรั่งเศสจำนวนมาก¹⁶ นอกจากนี้สถานีวิทยุกระจายเสียงอเมริกา (Voice of America) ก็เริ่มกระจายเสียงเพื่อโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์เป็นภาษาเวียดนามนับแต่เดือนกันยายน ค.ศ.1950

ในระยะเวลาเดียวกันนั้น ประธานาธิบดีทรูแมน กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม และคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ ได้ส่งคณะผู้แทนพิเศษของโครงการเอ็มดีเอพีมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการของโครงการ คณะผู้แทนพิเศษแบ่งเป็นสองส่วนด้วยกันคือด้านเศรษฐกิจและด้านการทหาร แต่ละส่วนปฏิบัติการขึ้นกับสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่ อินโดจีนโดยเฉพาะเวียดนามอยู่ภายใต้การตรวจสอบและการประเมินด้านการทหารซึ่งมีนายพลเกรป เออร์สไคน์ (Graves Erskine) เป็นหัวหน้า เขาจัดส่งรายงานการตรวจสอบในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1950 โดยให้ความเห็นว่าแก่นแท้ของปัญหาไม่ใช่ด้านการทหารแต่คือด้านการเมือง ฝรั่งเศสไม่สามารถสร้างพลังการสนับสนุนจากประชาชนได้ ปฏิบัติการทางการทหารจึงไม่อาจแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว¹⁷

อย่างไรก็ตาม นายพลเออร์สไคน์เห็นว่า การปฏิบัติทางการทหารยังคงจำเป็นอยู่เนื่องจากในเวลานั้นกองทัพเวียดนามที่ปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากและเป็นไปได้ว่ากองทัพจีนอาจเคลื่อนพลเข้าสู่อินโดจีนเพื่อช่วยเหลือกองทัพเวียดนาม ฝรั่งเศสไม่อาจมีชัยชนะเหนือสงครามนี้ได้หากขาดการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาควรจัดตั้งหน่วยงานที่จะช่วยให้กองทัพฝรั่งเศสและรัฐบาลทั้ง 3 ในสหพันธ์อินโดจีนสามารถดำเนินยุทธศาสตร์และยุทธวิธีรวมถึงการใช้อาวุธเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁸ รายงานดังกล่าวจึงนำไปสู่การจัดตั้ง “คณะที่ปรึกษาเพื่อความช่วยเหลือทางการทหาร” (Military Assistance Advisory Group) หรือที่รู้จักกันในชื่อ “คณะแม่ค” (MAAG) ชุดปฏิบัติการล่วงหน้าชุดแรกของคณะแม่คก็เดินทางถึงกรุงไซ่ง่อนวันที่ 3 สิงหาคม ค.ศ.1950

¹⁶ Joint History Office U.S., *The Joint Chiefs of Staff and the First Indochina War 1947-1954* (Washington: Government Printing Office, 2004), 54.

¹⁷ U.S.

¹⁸ Logevall, 257.

2.2.1 การจัดระเบียบโครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่ค หลังการจัดตั้งโครงการและคณะที่ปรึกษาทางการทหารได้ไม่นาน ในเดือนกันยายน ค.ศ.1950 กองทัพเวียดนามห์เปิดปฏิบัติการใหญ่โจมตีทางหลวงและป้อมรักษาการบริเวณชายแดนระหว่างเขตตั้งเกี่ยวกับจีน กองทัพเวียดนามห์ซึ่งได้รับการสนับสนุนและฝึกอบรมจากจีนมีชัยชนะในปฏิบัติการดังกล่าว การเดินทางติดต่อ การลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามกับจีนจึงเป็นไปอย่างเสรี¹⁹ การสูญเสียจุดยุทธศาสตร์สำคัญครั้งนี้สร้างความได้เปรียบให้แก่รัฐบาลเวียดนามห์เนื่องจากฝรั่งเศสไม่สามารถยับยั้งหรือตัดเส้นทางสนับสนุนของจีนได้อีกต่อไป สหรัฐอเมริกาซึ่งกังวลต่อสถานการณ์จึงต้องการเพิ่มการสนับสนุนให้แก่ฝรั่งเศสมากยิ่งขึ้น ในต้นเดือนตุลาคม ค.ศ.1950 จอร์จ มาร์แชลล์ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้กีดกันคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯซึ่งดูแลโครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่คให้หาทางรับมือต่อสถานการณ์ดังกล่าว รวมถึงเพิ่มการสนับสนุนอย่างเร่งด่วนให้แก่ฝรั่งเศส

คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯจึงจัดระเบียบโครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่คให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น แต่งตั้งผู้อำนวยการคณะแม่คประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการกำหนดนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนซึ่งถูกเผยแพร่ในนามของคณะกรรมการนโยบายเพื่อช่วยเหลือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Aid Policy Committee) ในวันที่ 11 ตุลาคม ค.ศ.1950 สาระสำคัญของนโยบายดังกล่าวยังคงคล้ายคลึงกับนโยบายที่ผ่านมา โดยสหรัฐอเมริกาจะสนับสนุนฝรั่งเศสและรัฐสมทบในสหพันธ์อินโดจีนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และการฝึกเพื่อให้กองทัพเหล่านี้ปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนแก่ฝรั่งเศสที่จะเพิ่มมากขึ้น ความร่วมมือระหว่างข้าหลวงใหญ่แห่งอินโดจีนและเหล่าผู้บัญชาการกองทัพฝรั่งเศสประจำอินโดจีนกับคณะแม่ค²⁰ เป็นต้น

ในด้านการเพิ่มการสนับสนุนอย่างเร่งด่วนนั้น คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯซึ่งเห็นว่าการเพิ่มการสนับสนุนแก่ฝรั่งเศสในขณะนี้อาจทำให้กองกำลังสหประชาชาติที่กำลังรุกข้ามเส้นขนานที่ 38 เข้าสู่เกาหลีเหนืออ่อนกำลังลงและอาจส่งผลกระทบต่อโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ชาติสมาชิกนาโต้ อีกด้วย แต่ท้ายที่สุดคณะเสนาธิการร่วมซึ่งถูกมาร์แชลล์กีดกันก็ยอมปฏิบัติตาม มีการอนุมัติ

¹⁹ Pham Hong Tung, 166.

²⁰ U.S.

งบประมาณเพิ่มเติมแก่โครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่ค้ำจำนวน 133 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ.1950 รวมทั้งสนับสนุนเครื่องบินขับไล่ เครื่องบินทิ้งระเบิด วิทยุสื่อสาร เรือตรวจการณ์ขนาดเล็กและเรือขนาดเล็กประเภทอื่นๆ กระจุนสำหรับทั้งสามเหล่าทัพของฝรั่งเศส และยุทธปัจจัยสำคัญอื่นๆด้วย

แม้จะตอบสนองข้อเรียกร้องของฝรั่งเศสได้แล้วก็ตาม แต่คณะกรรมการเฉพาะกิจ (Ad hoc Committee) ซึ่งมีสมาชิกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องการสนับสนุนแก่ฝรั่งเศส คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯและมาร์แชลล์ยังคงกังวลว่าฝรั่งเศส จะดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้หรือไม่ ทั้งสามฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกันว่านอกไปจากการช่วยเหลือฝรั่งเศส แล้วนั้น กองทัพของรัฐสมทบในสหพันธ์อินโดจีนก็ควรที่จะได้รับอาวุธยุทโธปกรณ์เหล่านี้ด้วยและการจัดส่งหรือการร้องขอให้สนับสนุนในแต่ละครั้งต้องเป็นไปตามแผนปฏิบัติการทางการทหารซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสหรัฐอเมริกา คณะแม่ค้ำซึ่งตั้งศูนย์ปฏิบัติการใหญ่อยู่ในกรุงไซ่ง่อนจะให้คำปรึกษารวมทั้งเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการปฏิบัติการดังกล่าว²¹ ความเห็นของทั้งสามฝ่ายถูกเน้นชัดเจนมากขึ้น ในการหารือร่วมกันระหว่างคณะรัฐมนตรีชุดเล็กของสหรัฐอเมริกา กับคณะผู้แทนรัฐบาลฝรั่งเศส ระหว่างการเยือนสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการของจูส์ ม็อค (Jules Moch) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและมอริช เพช (Maurice Petsche) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในต้นเดือนตุลาคม ค.ศ.1950 กระทรวงการต่างประเทศออกแถลงการณ์สรุปผลการเยือนครั้งนี้ ในวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ.1950 ว่าสภาองเกรสจะจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือแก่ฝรั่งเศส 250 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯเพื่อการปฏิบัติการที่สำคัญในอินโดจีนตามที่ฝรั่งเศสพิจารณา มีข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องการนำความช่วยเหลือดังกล่าวไปปฏิบัติการว่า ภายในกลาง ค.ศ.1951 สภาองเกรสจะอนุมัติงบประมาณจำนวน 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯซึ่งรวมถึงอาวุธยุทโธปกรณ์และการฝึกอบรมให้แก่ฝรั่งเศส ทั้งการอนุมัติความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาในอนาคตจะต้องเป็นไปตามกรอบเดียวกับที่องค์การนาโต้ได้รับ²² ข้อตกลงเบื้องต้นนี้จึงนำไปสู่การลงนามในข้อตกลงช่วยเหลือด้านการป้องกันร่วมกัน (Agreement for Mutual Defense Assistance) ระหว่างโดนัลด์ ฮีธ (Donald Heath) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงไซ่ง่อนกับผู้แทนทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนของฝรั่งเศสและ

²¹ U.S., 57.

²² Cameron, 153-54.

รัฐบาลสมทบในสหพันธ์อินโดจีนเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ.1950 สารสำคัญของข้อตกลงคือ การกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการด้านการทหารร่วมกันระหว่างฝรั่งเศสและรัฐบาลสมทบเพื่อดูแล การสนับสนุนที่ได้รับจากสหรัฐอเมริกา ให้ความเคารพและร่วมมือระหว่างกองทัพฝรั่งเศสกับ คณะแม่²³

เมื่อมีการรับประกันว่าฝรั่งเศสและรัฐบาลสมทบในสหพันธ์อินโดจีนจะนำความสนับสนุนที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในปฏิบัติการทางการทหารซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ คณะกรรมการนโยบายเพื่อให้การช่วยเหลือเอเชียตะวันออกเฉียงที่ได้ประกาศไว้เมื่อต้นเดือน ตุลาคม ค.ศ.1950 ระหว่าง 2 เดือนสุดท้ายของ ค.ศ.1950 การสนับสนุนฝรั่งเศสได้เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งตรงจากสหรัฐอเมริกา หรือการถ่ายโอนจากกองทัพสหรัฐฯในเกาหลี เมื่อสิ้นสุด ค.ศ.1950 โครงการช่วยเหลือด้านการทหารแก่กองทัพฝรั่งเศสในสงครามอินโดจีน จึงมากกว่าโครงการลักษณะเดียวกันของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคอื่นๆ เป็นรองก็เพียงการปฏิบัติการ ของกองกำลังสหประชาชาติในเกาหลีเท่านั้น

2.3 สถานการณ์สงครามและการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาแก่ฝรั่งเศสระหว่าง ค.ศ.1951-1953

ความสำเร็จในการยึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของเวียดนาม การช่วยเหลือจากจีนและสหภาพ โซเวียตทั้งด้านที่ปรึกษาทางการทหารและการเมือง อาวุธยุทโธปกรณ์ รวมถึงชัยชนะในการยุทธ บริเวณชายแดนเขตตั้งเกี่ยวกับจีนในเดือนกันยายน ค.ศ.1950 นายพลซาปจึงเห็นว่าสถานการณ์ สุกงอมเพียงพอสำหรับการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์จากสงครามกองโจรเป็นสงครามตามแบบ ระหว่างปลาย ค.ศ.1950-ต้น ค.ศ.1951 ซापเปิดการรุกใหญ่อีกครั้งต่อพื้นที่ตลอดริมฝั่งแม่น้ำแดง ซึ่งเปรียบเสมือนด้านหน้าของกรุงฮานอย ปฏิบัติการดังกล่าวเป็นครั้งแรกที่กองทัพเวียดนาม ใช้อุบายสงครามตามแบบที่สมบูรณ์แต่ก็พ่ายแพ้ในยุทธการที่เมืองวิงห์เยน (Battle of Vinh Yen) เมืองเอกของจังหวัดหวิญฟุก (Vinh Phuc) เนื่องจากนายพลชอง เดอ ลাত্র์ เดอ ตาซิงญี (Jean de Lattre de Tassigny) ข้าหลวงใหญ่แห่งอินโดจีนและผู้บัญชาการกองกำลังนอกประเทศ ของฝรั่งเศสประจำตะวันออกเฉียงไกลคนใหม่จัดสร้างป้อมเป็นแนวป้องกันและเสริมกำลังทหารตลอด ริมฝั่งแม่น้ำแดงเรียกว่าแนวป้องกันเดอ ลাত্র์ (de Lattre line) พร้อมทั้งประสานการตั้งรับ

²³ U.S., 63.

ของกองทัพบกให้สอดคล้องกับการโจมตีของกองทัพอากาศ แผนการป้องกันดังกล่าวทำให้กองทัพเวียดมินห์ที่ใช้ยุทธวิธีคลื่นมนุษย์ (Human Wave) ด้วยการทุ่มกำลังพลจำนวนมากเพื่อโจมตี ฝรั่งเศสจึงใช้กำลังทางอากาศและปืนใหญ่รวมทั้งระเบิดนาปาล์มที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนต่อต้านจนกองทัพเวียดมินห์สูญเสียทหารเป็นจำนวนมาก แต่ฝรั่งเศสก็สูญเสียกำลังพลเป็นจำนวนมากเช่นกัน

แม้กองทัพเวียดมินห์จะพ่ายแพ้แต่การรุกรดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากองทัพเวียดมินห์มีความพร้อมทั้งด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และกำลังพล เหตุนี้ฝรั่งเศสจึงต้องการให้สหรัฐอเมริกาเพิ่มการสนับสนุนมากขึ้น ความต้องการดังกล่าวแสดงออกผ่านแถลงการณ์ร่วมกันระหว่างประธานาธิบดีทรูแมนกับเรอเน เปลวอง (René Pleven) นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 30 มกราคม ค.ศ.1951 ในช่วงที่เดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกา เขากล่าวว่าเป็นหน้าที่อันใหญ่หลวงของฝรั่งเศสที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงและเอกราชของรัฐสมทบในสหพันธ์อินโดจีนอย่างแน่วแน่ ไม่ว่าจะต้องสูญเสียชีวิตหรือทรัพย์สินประมาณมากเพียงใด ทรูแมนก็ตอบรับโดยยืนยันที่ว่าสหรัฐอเมริกาจะยังคงสนับสนุนกองทัพฝรั่งเศสและกองทัพของรัฐสมทบในสหพันธ์อินโดจีนต่อไป ทั้งการสนับสนุนงบประมาณภายใต้โครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่คเโน ค.ศ.1951 จะเพิ่มจำนวนขึ้น²⁴

อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาแก่ฝรั่งเศสของประธานาธิบดีทรูแมนก็เป็นไปเพียง 3 เดือนเท่านั้น ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1951 การสนับสนุนเริ่มลดลงและระหว่างเดือนกรกฎาคม-กันยายน ค.ศ.1951 การขนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์มายังอินโดจีนจาก 10,000 ตันต่อเดือนเหลือเพียง 4,147 ตัน กอปรกับกองทัพเวียดมินห์เริ่มเคลื่อนไหวเพื่อยึดพื้นที่ตลอดริมฝั่งแม่น้ำแดงรวมถึงแม่น้ำดำอีกครั้ง นายพลเดอตาซินญีในเวลานั้นซึ่งเดินทางไปสหรัฐอเมริกาเพื่อหารือถึงสถานการณ์ในเกาหลีและอินโดจีนในปลายเดือนกันยายนจึงสอบถามเรื่องดังกล่าว²⁵ ในงานเลี้ยงที่สโมสรสำนักข่าวแห่งชาติ (National Press Club) กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เขาได้กล่าวสุนทรพจน์ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสงครามในอินโดจีนว่าเป็นสิ่งเดียวที่สามารถยับยั้งการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชีย ความเห็นของนายพลเดอตาซินญีเป็นเสมือนการตั้งคำถามในเรื่องที่ทรูแมนเคยกล่าวไว้ กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงกลาโหมจึงออกแถลงการณ์ร่วมกันเมื่อวันที่

²⁴ Cameron. 154-155.

²⁵ U.S., 83-84.

23 กันยายน ค.ศ.1951 ซึ่งแจ้งเรื่องการสนับสนุนฝรั่งเศสและรัฐสมทบในสหพันธ์อินโดจีนความว่า สหรัฐอเมริกาได้พิจารณาคำถามของนายพลเดอตาซินญีและจะเพิ่มการสนับสนุนให้มากขึ้นใน ค.ศ.1952²⁶

ประธานาธิบดีทรูแมนได้ให้โรเบิร์ต โลเว็ตต์ (Robert Lovett) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมคนใหม่ชี้แจงเพิ่มเติมว่าโครงการช่วยเหลือด้านการทหารนั้นขยายตัวมากขึ้น ก่อปรการขาดแคลนแรงงานที่มีประสิทธิภาพซึ่งทำให้กระบวนการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย ต้องล่าช้า การประท้วงหยุดงานและการขาดแคลนวัตถุดิบสำคัญในการผลิตและอื่นๆเป็นปัจจัยทำให้ การสนับสนุนแก่ฝรั่งเศสต้องลดปริมาณลงและเดือนตุลาคม ค.ศ.1951 ก็เหลือแค่เพียง 1,772 ตัน เท่านั้น เมื่อฝรั่งเศสเปิดปฏิบัติการรุกใหญ่ในปลาย ค.ศ.1951 หวังยึดฐานที่มั่นสำคัญในการส่งกำลัง บำรุงของกองทัพเวียดนามที่ยังเมืองหว่าบิงห์ (Hoa Binh) ทั้งเสริมสร้างแนวป้องกันและกำลังรบ รอบเมืองและตลอดพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำดำ ปฏิบัติการดังกล่าวทำให้ฝรั่งเศสเรียกร้องการสนับสนุนเพิ่ม มากขึ้น

เพื่อแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ค.ศ.1951 กระทรวงกลาโหมได้ออกมาตรการพิเศษเร่งกระบวนการจัดส่งอาวุธยุทโธปกรณ์และยุทธปัจจัย ที่สำคัญต่างๆซึ่งค้างอยู่ที่ท่าเรือได้เป็นจำนวนมาก มาตรการพิเศษดังกล่าวทำให้การสนับสนุนแก่ ฝรั่งเศสใน 2 เดือนสุดท้ายของ ค.ศ.1951 เพิ่มจำนวนขึ้นถึง 55,250 ตัน ซึ่งประกอบไปด้วย ยานพาหนะประเภทต่างๆทั้งสำหรับใช้งานทั่วไปและเพื่อปฏิบัติการทางการทหาร ปืนกล วิทยุสื่อสาร เรือระบายพลและเรือลาดตระเวนชายฝั่ง เป็นต้น²⁷

แม้ได้รับอาวุธยุทโธปกรณ์ตามคำเรียกร้องแต่สถานการณ์สงครามของฝรั่งเศสในช่วงเวลา ดังกล่าวยังคงไม่ดีขึ้นโดยเฉพาะการยุทธที่จังหวัดหว่าบิงห์ (Battle of Hoa Binh) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเขตดังกล่าว การยุทธดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการผสมผสานกันระหว่าง กลยุทธ์สงครามกองโจรกับสงครามตามแบบของกองทัพเวียดนามที่ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ การที่ฝรั่งเศสสามารถยึดพื้นที่สำคัญของจังหวัดหว่าบิงห์คืนได้นั้นเป็นไปตามแผนที่กองทัพเวียดนามที่ วางไว้เมื่อตระหนักว่าไม่สามารถต่อสู้กับกองทัพฝรั่งเศสได้ กองทัพเวียดนามจึงถอยร่นจากพื้นที่

²⁶ Cameron. 191-192.

²⁷ U.S., 84.

สำคัญโดยเฉพาะเมืองหว่าบิงห์เมืองเอกของจังหวัดไปยังเขตชนบท การออกลาดตระเวนของฝรั่งเศส เพื่อค้นหาได้สร้างความเหนื่อยล้าและความสูญเสียจากการชุมนุมโจมตีโดยกองทัพเวียดมินห์เป็นจำนวนมาก การหลอกล่อให้กองทัพฝรั่งเศสออกค้นหาเป็นไปตามหลักยุทธวิธีจรยุทธ์ 4 ประการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงการปะทะโดยตรง รอคอยจนกว่าสภาพกองทัพและสถานการณ์จะพร้อมถึงที่สุด

ความพร้อมดังกล่าวมาถึงในปลาย ค.ศ.1951 กองทัพเวียดมินห์ประสบความสำเร็จในการยึดพื้นที่สำคัญของจังหวัดหว่าบิงห์คืนจากฝรั่งเศส เมื่อสหรัฐอเมริกาสามารถการแก้ไขปัญหาเรื่อง การสนับสนุนได้สำเร็จทำให้กองทัพฝรั่งเศสเริ่มเตรียมพร้อมยึดพื้นที่สำคัญคืนด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ ที่มีประสิทธิภาพดีกว่า กองทัพเวียดมินห์เลือกที่จะถอนกำลังอีกครั้งโดยไม่เคลื่อนพลรุกต่อไป การกระทำดังกล่าวเป็นไปตามหลักยุทธวิธีจรยุทธ์ที่ว่า ห้ามมีปฏิบัติการโจมตีเกิดขึ้นหากไม่มีกำลังเหนือกว่าข้าศึก

ในการเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติการสงครามตามแบบ กองทัพเวียดมินห์ใช้สงครามกองโจรชุมนุมโจมตีเส้นทางลำเลียงที่มุ่งสู่เมืองหว่าบิงห์ รวมถึงป้อมค่ายและจุดรักษาการณ์ต่างๆ ตลอดริมฝั่งแม่น้ำดำ ในต้น ค.ศ.1952 กองทัพเวียดมินห์มีความพร้อมและสามารถเปิดปฏิบัติการรุกใหญ่ต่อพื้นที่สำคัญต่างๆในจังหวัดหว่าบิงห์ด้วยสงครามตามแบบอีกครั้ง ฝรั่งเศสสูญเสียแนวป้องกัน และกำลังพลเป็นจำนวนมาก รวมถึงขาดแคลนอาวุธและยุทธสัมภาระเพราะขบวนลำเลียง ถูกกองทัพเวียดมินห์ชุมนุมโจมตีและถูกยึดไป ทั้งทหารฝรั่งเศสขณะล่าถอยก็ได้ทำลายอาวุธยุทโธปกรณ์ ทั้งเป็นจำนวนมาก ทำยที่สุด นายพลราอูล ซาล็อง (Raoul Salan) ซึ่งรับตำแหน่งแทนนายพลเดอตาซันญีจึงถอนกำลัง จังหวัดหว่าบิงห์และทางหลวงหมายเลข 6 ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของกรุงฮานอยจึงตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม

นอกจากกลยุทธ์สงครามกองโจรแล้ว แนวร่วมระหว่างกองทัพเวียดมินห์กับประชาชนก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญในชัยชนะของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามในช่วงเวลาดังกล่าวเช่นกัน กล่าวคือ แนวร่วมระหว่างกองทัพกับประชาชนซึ่งเกิดจากหลักการสงครามประชาชน สร้างข้อได้เปรียบสำคัญหลายประการ การไม่ได้เป็นกองกำลังประจำการได้เอื้อประโยชน์ต่อปฏิบัติการด้วยยุทธวิธีจรยุทธ์ในหลายรูปแบบ เช่น การปฏิบัติการในเมืองซึ่งเป็นเขตยึดครองของฝรั่งเศส แนวร่วมสามารถแฝงตัวเข้าไปรวบรวมข่าวกรอง ก่อวินาศกรรม แม้กระทั่งลอบสังหารได้

อย่างมีประสิทธิภาพ หรือในเขตชนบทที่ปฏิบัติการชุ่มโจมตีต่อเส้นทางลำเลียงในแนวหลังและ
 หลบหนีการกวาดล้างตรวจค้นของของฝรั่งเศสโดยปะปนไปกับภูมิประเทศและประชากรบริเวณนั้น
 หรือให้การช่วยเหลือด้านเสบียง ที่พักและแหล่งเก็บซ่อนอาวุธต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาลเวียดมินห์และ
 กองกำลังประจำการที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ แนวร่วมยังเป็นประโยชน์เรื่องการสนับสนุนด้าน
 ส่งกำลังบำรุงด้วยเช่นกันเนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวบรรทุกที่ได้รับการสนับสนุนจากจีนและ
 สหภาพโซเวียตยังมีจำนวนไม่มาก ทั้งเสี่ยงต่อการถูกโจมตีทางอากาศโดยฝรั่งเศส แนวร่วมจึงเป็น
 กำลังสำคัญในการขนส่งยุทโธปกรณ์ไปยังแนวหน้า เป็นแรงงานสำคัญในการการผลิตอาวุธยุทธโปกรณ์
 และสนับสนุนหน่วยทหารช่วงในการซ่อมสร้างเส้นทางต่างๆ เป็นต้น

ความพ่ายแพ้ดังกล่าว ก่อปรกับปัญหาภายในของฝรั่งเศสเรื่องค่าใช้จ่ายในโครงการป้องกัน
 ประเทศและการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักเพื่อสนับสนุนโครงการป้องกันประเทศได้สร้างปัญหาด้าน
 การคลังและระบบเศรษฐกิจแก่ฝรั่งเศสอย่างมาก แม้ว่าการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาจะมีปริมาณถึง
 21,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่จากปัญหาดังกล่าวฝรั่งเศสจึง
 เรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านการทหารให้มากขึ้น ในการประชุม
 สภาองค์การนาโต้ที่กรุงลิสบอน (Lisbon) ระหว่างวันที่ 20-25 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1952 สหรัฐอเมริกา
 ได้ทำข้อตกลงกับฝรั่งเศสด้วยการอนุมัติงบประมาณฉุกเฉินซึ่งแยกจากงบประมาณของโครงการ
 เอ็มดีเอพีและคณะแม่ค้ำจำนวน 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ งบประมาณดังกล่าวจะนำไปส่งเสริม
 โครงการป้องกันประเทศและพัฒนาอุตสาหกรรมหนักของฝรั่งเศส การใช้จ่ายแบ่งเป็น 2 ประเภท
 ประเภทแรกสำหรับการผลิตอาวุธเพื่อใช้ในอินโดจีนจำนวน 126 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯและประเภท
 ที่สองสำหรับผลิตอาวุธเพื่อใช้ในโครงการป้องกันตนเองในยุโรปของฝรั่งเศสจำนวน 74 ล้านดอลลาร์
 สหรัฐฯ แต่ท้ายที่สุดฝรั่งเศสก็ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงโดยนำงบประมาณทั้งหมดไปสนับสนุนการ
 ปฏิบัติการในอินโดจีน ทั้งยังเรียกร้องให้เพิ่มงบประมาณอีกโดยส่งรายการวัตถุประสงค์สำหรับการผลิต
 อาวุธซึ่งมีมูลค่า 623 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯแก่สหรัฐอเมริกา แม้จะไม่พอใจต่อข้อเรียกร้อง
 แต่สหรัฐอเมริกาก็เพิ่มงบประมาณอีก 186 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯเพื่อการผลิตกระสุนประเภทต่างๆ
 และจัดซื้อเชื้อเพลิงเครื่องบิน²⁸

²⁸ ibid. 100-101.

ชัยชนะของกองทัพเวียดมินห์ในต้น ค.ศ.1952 ส่งผลให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามสามารถควบคุมพื้นที่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเขตตั้งภัยและเส้นทางหลวงสำคัญหลายแห่งในพื้นที่ดังกล่าว²⁹ แม้ประสบความสำเร็จในการทดแทนทรัพยากรและกำลังพลที่สูญเสียไปด้วยการเพิ่มเติมการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา แต่ยุทธวิธีของกองทัพเวียดมินห์ที่เปลี่ยนไปคือปัญหาแท้จริงซึ่งฝรั่งเศสต้องหาทางแก้ไขโดยเร็ว ด้วยเหตุนี้ กลาง ค.ศ.1952 นายพลชาลส์อิงจิงพยายามปรับปรุงกำลังรบเพื่อป้องกันการรุกคืบของกองทัพเวียดมินห์และเตรียมเปิดปฏิบัติการรุกรกลับเมือง เลอตูร์นู (Jean Letourneau) ซึ่งรับตำแหน่งข้าหลวงใหญ่แห่งอินโดจีนคนใหม่ก็เห็นชอบกับแผนดังกล่าวโดยเฉพาะยุทธวิธีการรบเคลื่อนที่เร็ว

แต่เดิมกองทัพฝรั่งเศสอาศัยรถบรรทุกหรือการเดินเท้าเข้าสู่พื้นที่ปฏิบัติการซึ่งล่าช้ามาก กองทัพเวียดมินห์จึงสามารถหลบหนีไปยังเขตปลอดภัยที่เตรียมไว้ตามหลักยุทธวิธีจรยุทธ์ 4 ประการ ทั้งขบวนกำลังพลและลำเลียงยุทธปัจจัยก็ถูกข่มขู่โจมตีบ่อยครั้ง การส่งกำลังและยุทธปัจจัยทางอากาศจึงรวดเร็วและปลอดภัยกว่า ทั้งสร้างความได้เปรียบเรื่องการโจมตีแบบโฉบฉวยด้วยกำลังพลร่วมให้แก่กองทัพฝรั่งเศส เลอตูร์นูจึงอาศัยโอกาสที่เดินทางไปกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เพื่อหารือสถานการณ์ในอินโดจีนหลังเข้ารับตำแหน่งขอการสนับสนุนเร่งด่วนด้านอาวุธยุทธโธปกรณ์โดยเฉพาะเครื่องบินประเภทต่างๆ

ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ค.ศ.1952 สหรัฐอเมริกาได้ประเมินคำขอของฝรั่งเศส โดยให้คณะแม่ทัพจัดส่งรายงานเรื่องการปฏิบัติการกองทัพอากาศฝรั่งเศสในอินโดจีน รวมถึงการขาดแคลนในด้านต่างๆมายังกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. แม้การประเมินจะสอดคล้องกับคำร้องของฝรั่งเศสแต่สหรัฐอเมริกาก็ยังไม่อนุมัติการสนับสนุนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับข้อเรียกร้องบ่อยครั้งรวมทั้งทราบแผนปฏิบัติการรุกของฝรั่งเศส ตลอดจนคำแนะนำของนายพลโทมัส เทريبแนล (Thomas Trapnell) หัวหน้าโครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่ทัพประจำอินโดจีนและคำแนะนำของคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ โลเว็ตต์จึงอนุมัติการสนับสนุนอย่างเร่งด่วนแก่ฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 27 กันยายน ค.ศ.1952 ซึ่งการสนับสนุนครั้งนี้จะมีความสำคัญเป็นอันดับแรกโดยเทียบเท่ากับการสนับสนุนกองกำลังสหประชาชาติในเกาหลี³⁰

²⁹ Windrow, 37.

³⁰ U.S. 101-104.

ปลาย ค.ศ.1952 กองทัพเวียดมินห์เคลื่อนพลยึดพื้นที่ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตตั้งเกี้ยวที่มีท่าที่จะเคลื่อนพลต่อไปยังลาว เพื่อยึดคืนพื้นที่ดังกล่าวและป้องกันไม่ให้กองทัพเวียดมินห์ขยายพื้นที่ปฏิบัติการไปยังภาคเหนือของลาว นายพลชาลียงได้นำยุทธวิธีการรบเคลื่อนที่เร็วมาปฏิบัติการครั้งแรกในปฏิบัติการลอเรน (Operation Lorraine) ส่งพลร่มจำนวน 2,350 นายเพื่อสมทบกับกำลังส่วนอื่นในการโจมตีเขตเวียดบักเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของกองทัพเวียดมินห์ให้ถอนกำลังกลับมาปกป้องฐานที่มั่นใหญ่ของตน แม้แผนการดังกล่าวจะล้มเหลวเพราะกองทัพเวียดมินห์ไม่หลงเชื่อการลวง ทั้งกองทัพฝรั่งเศสประสบปัญหาเรื่องการลำเลียงยุทโธปกรณ์ปัจจัย แต่กองทัพฝรั่งเศสก็สามารถทำลายอาวุธยุทโธปกรณ์และยุทโธปกรณ์ที่สำคัญของกองทัพเวียดมินห์ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตตั้งเกี้ยวได้เป็นจำนวนมาก³¹

ใน ค.ศ.1953 สหรัฐอเมริกาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ดไวต์ ไอเซนฮาวร์ ซึ่งชนะการเลือกตั้งเมื่อปลาย ค.ศ.1952 ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีต่อจากทรูแมนในปลายเดือนมกราคม ค.ศ.1953 แต่นโยบายสงครามอินโดจีนของสหรัฐอเมริกาก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองที่ว่าสงครามอินโดจีนเป็นส่วนหนึ่งในการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียหรือด้านการทหารที่ต้องให้ความช่วยเหลือแก่ฝรั่งเศสเพื่อยับยั้งการขยายตัวของตัวดังกล่าว รวมทั้งการรักษาความสัมพันธ์อันดีกับฝรั่งเศสเอาไว้เพื่อประโยชน์ในการต่อต้านการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในยุโรป การสนับสนุนฝรั่งเศสยังคงดำเนินต่อไปทั้งเพิ่มจำนวนมากขึ้นกว่าสมัยประธานาธิบดีทรูแมนตลอด ค.ศ.1953 การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาต่อฝรั่งเศสคิดเป็นมูลค่าทั้งหมด 742.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐประกอบไปด้วยงบประมาณแบบปกติผ่านโครงการความช่วยเหลือต่างๆ เช่น โครงการเอ็มดีเอพีและคณะแม่ค หรืองบประมาณแบบเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเรื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ เช่น อาวุธประจำกาย รถถังและยานเกราะประเภทต่างๆ รถบรรทุก กระสุน เวชภัณฑ์และยุทโธปกรณ์ที่สำคัญอื่นๆ³² แต่อาวุธยุทโธปกรณ์ที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนเป็นพิเศษตลอดระยะเวลาดังกล่าวคือกำลังรบทางอากาศ โดยเฉพาะเครื่องบินลำเลียงขนาดต่างๆตามคำขอของฝรั่งเศส

กำลังรบทางอากาศเป็นสิ่งเดียวที่สร้างความได้เปรียบให้แก่กองทัพฝรั่งเศส ฝรั่งเศสต้องการขยายฝูงบินที่ปฏิบัติการจากทั้งฐานทัพอากาศและเรือบรรทุกเครื่องบินที่ลอยลำอยู่ในอ่าวตั้งเกี้ยว

³¹ Windrow, 37-38.

³² U.S., 121.

ให้มากขึ้น ทั้งการเปลี่ยนมาใช้ยุทธวิธีการรบเคลื่อนที่เร็วของฝรั่งเศสที่ต้องอาศัยกำลังพลร่วมเป็นหลัก รวมถึงประโยชน์ในการลำเลียงยุทโธปกรณ์ให้กองทัพฝรั่งเศส ด้วยเหตุนี้ฝรั่งเศสจึงต้องการการสนับสนุนเป็นพิเศษด้านกำลังรบทางอากาศจากสหรัฐอเมริกา ในระหว่างการหารือร่วมกันของนายพลชาลส์ วิลสัน (Charles Wilson) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส (John Foster Dulles) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศระหว่างการเดินทางไปเยือนฝรั่งเศส นายพลชาลส์ วิลสันเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาสนับสนุนการขยายฝูงบินด้วยเครื่องบินขับไล่ไอพ่น เครื่องบินทิ้งระเบิดขนาดกลางและเครื่องบินลำเลียง โดยเครื่องบินลำเลียงนั้นชาลส์ต้องการเลื่อนระยะเวลาการเข้ายึดออกไป เจ้าหน้าที่ทูตและคณะแม่ทัพยอมตามความต้องการดังกล่าวและยืดระยะเวลาการส่งคืนเครื่องบินลำเลียงให้แก่กองทัพอากาศสหรัฐฯ ประจำตะวันออกไกล (US Far East Air Force) เป็นเดือนเมษายน ค.ศ.1953 พร้อมทั้งให้ที่ปรึกษาจากกองทัพอากาศสหรัฐฯ ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป³³

เมื่อกองทัพเวียดนามใต้เปิดปฏิบัติการรุกใหญ่เข้าไปยังภาคเหนือของลาวในเดือนเมษายน ค.ศ.1953 ฝรั่งเศสจึงตอบโต้ด้วยการใช้ยุทธวิธีการรบเคลื่อนที่เร็วส่งทหารพลร่มลงยังจุดยุทธศาสตร์สำคัญต่างๆในลาวเพื่อจัดตั้งจุดรักษาการและแนวป้องกัน เช่น บริเวณทุ่งไหหินและหลวงพระบาง³⁴ เป็นต้น สถานการณ์ดังกล่าวทำให้เหล่าผู้บัญชาการระดับสูงของกองทัพสหรัฐฯ ประจำตะวันออกไกลเห็นความจำเป็นต้องเลื่อนระยะเวลาการส่งคืนเครื่องบินลำเลียงออกไปเป็นกลางเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1953 ทั้งถ่ายโอนเครื่องบินลำเลียงมาเพิ่มอีกจำนวนหนึ่ง แต่คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ กลับไม่เห็นด้วยไม่ว่าจะเป็นความไม่เหมาะสมกับการขนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ขนาดใหญ่และการเข้าไปมีส่วนร่วมของที่ปรึกษาจากกองทัพอากาศสหรัฐฯ คณะเสนาธิการร่วมจึงปฏิเสธคำขอของเหล่าผู้บัญชาการระดับสูงของกองทัพสหรัฐฯ ประจำตะวันออกไกล

ในปลายเดือนเมษายน ค.ศ.1953 เรอเน มาแยร์ (René Mayer) นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส นำประเด็นดังกล่าวหารือร่วมกับสองรัฐมนตรีใหม่ของรัฐบาลประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ คือชาลส์ วิลสัน (Charles Wilson) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส (John Foster Dulles) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศระหว่างการเดินทางไปเยือนฝรั่งเศส

³³ *ibid.*, 122.

³⁴ Windrow, 38.

เมเยอร์ยังคงยืนยันความต้องการเดิม พร้อมทั้งเสนอวิธีแก้ปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วมของที่ปรึกษาจาก กองทัพอากาศสหรัฐฯ โดยให้ปลอมตัวเป็นพลเรือนซึ่งทำยี่ห่วยที่สุดิวิลสันเห็นด้วย คณะเสนาธิการร่วม กองทัพสหรัฐฯ จึงอนุมัติการสนับสนุนเร่งด่วนดังกล่าวเมื่อวันที่ 28 เมษายน ค.ศ.1953 ตามมาด้วยการเห็นชอบของสภาความมั่นคงแห่งชาติในวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ.1953 สหรัฐอเมริกาจะนำนักบิน ของกองทัพอากาศฝรั่งเศสไปฝึกอบรมยังฐานทัพอากาศในเยอรมนี ซึ่งระหว่างรอให้สำเร็จการฝึกนั้น คณะเสนาธิการร่วมได้มอบหมายให้หน่วยซีไอเอจัดหานักบินพลเรือนจากอเมริกามาปฏิบัติหน้าที่แทน ไปก่อนโดยอยู่ภายใต้สัญญาจ้างของฝรั่งเศส

หลังประสบความสำเร็จเรื่องเครื่องบินลำเลียง ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1953 ฝรั่งเศสร้องขอการสนับสนุนเรือบรรทุกเครื่องบินจากสหรัฐอเมริกาอีก 1 ลำเนื่องจาก เรือบรรทุกเครื่องบินทั้ง 2 ลำในอ่าวตังเกี๋ยซึ่งสหรัฐอเมริกาสันับสนุนและจัดซื้อจาก การปลดประจำการของกองทัพเรืออังกฤษใน ค.ศ. 1951 จำเป็นต้องได้รับการซ่อมบำรุง แม้จะไม่เห็นด้วยแต่จากแรงกดดันของประธานาธิบดีไฮเซนฮาวร์และวิลสัน ในวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ.1953 คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ และกองทัพเรือสหรัฐฯ จึงยอมตามคำขอของฝรั่งเศส โดยกองทัพเรือสหรัฐฯ จะจัดหาเรือบรรทุกเครื่องบินที่เหมาะสมจากกองเรือตนและมอบให้ฝรั่งเศส ในช่วงเดือนกันยายน ค.ศ. 1953³⁵ ในระยะเวลาเดียวกันนั้นฝรั่งเศสได้เปลี่ยนตัวผู้บัญชาการ กองกำลังนอกประเทศของฝรั่งเศสประจำตะวันออกไกลจากนายพลชาลส์องมาเป็น นายพลองรี นาวาร์ (Henri Navarre) หลังเข้ารับตำแหน่งเขาได้เชิญคณะเสนาธิการร่วมกองทัพ สหรัฐฯ ให้ส่งตัวแทนมาสังเกตการณ์ในอินโดจีน คณะเสนาธิการร่วมมอบหมายให้ นายพลจอห์น โอ'แดเนียล (John O'Daniel) เป็นหัวหน้าคณะ นอกจากภารกิจสังเกตการณ์เขาต้อง รายงานการใช้ประโยชน์ของฝรั่งเศสจากการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา

ประเด็นดังกล่าวเป็นที่กังวลของคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ เพราะฝรั่งเศส มักไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำจากสหรัฐอเมริกาทั้งนโยบายด้านการเมืองหรือยุทธศาสตร์สงครามรวมถึง ในระดับปฏิบัติการ ฝรั่งเศสเชื่อว่าหลักนิยมทางการทหารของตนมีประสิทธิภาพมากกว่าจึงปฏิเสธ คำแนะนำจากคณะแม่ค เช่น กีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมทหารในการฝึกอบรมของรัฐสมทบโดยให้เหตุผล

³⁵ U.S. 122-123.

ว่าวิธีของสหรัฐอเมริกาสิ้นเปลือง ทั้งมุ่งเน้นสงครามตามแบบมากกว่าสงครามกองโจร³⁶ หรือไม่ทำตามคำแนะนำในการเลือกใช้ขนาดเครื่องบินขนส่งให้เหมาะกับปฏิบัติการ เป็นต้น กอปรกับการบริหารจัดการเรื่องต่างๆที่ไม่มีประสิทธิภาพของกองทัพฝรั่งเศส เช่น ความล้มเหลวด้านการบริหาร การส่งกำลังบำรุงเรื่องกระสุนและอะไหล่ของอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆโดยเฉพาะเครื่องบิน ศักยภาพของกำลังพลโดยเฉพาะกองทัพอากาศที่อยู่ในระดับต่ำมาก การขาดแคลนกำลังพลในทุกระดับชั้นของทั้งกองทัพฝรั่งเศสและของกองทัพรัฐสมทบในสหพันธ์อินโดจีน³⁷ ไม่เพียงแต่ด้านการทหาร การสนับสนุนด้านเศรษฐกิจก็ถูกนำไปใส่ผิดวัตถุประสงค์ ฝรั่งเศสนำงบประมาณสำหรับฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพไปสนับสนุนการปฏิบัติการของกองทัพทั้งสิ้น เช่น จัดซื้อเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์สำหรับการก่อสร้างและปรับปรุงถนนเพื่อประโยชน์ในการลำเลียงกำลังพลและยุทโธปกรณ์ ก่อสร้างฐานทัพอากาศ จัดซื้อเวชภัณฑ์ จัดซื้อเครื่องบินและอะไหล่สำหรับเรือประเภทต่างๆที่ใช้ในการลำเลียงยุทโธปกรณ์ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ทำให้กองทัพฝรั่งเศสใช้การสนับสนุนด้านการทหารจากสหรัฐอเมริกาไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร กองทัพเวียดนามซึ่งได้รับการฝึกอบรมทั้งจากที่ปรึกษาทางการทหารของจีนและจากค่ายฝึกในจีน ได้รับอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยจากทั้งจีนและสหภาพโซเวียตรวมทั้งการปรับเปลี่ยนยุทธวิธี กองทัพฝรั่งเศสจึงไม่สามารถมีชัยเหนือกองทัพเวียดนามได้

รายงานของนายพลโอ'แดเนี่ยลสะท้อนปัญหาลักษณะเดียวกันโดยเฉพาะระบบการฝึกที่ไม่มีประสิทธิภาพ คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯจึงสั่งการทั้งนายพลโอ'แดเนี่ยลและคณะแม่ทัพให้คำปรึกษาชี้แนะนายพลนาวาร์ซึ่งกำลังกำหนดแผนยุทธศาสตร์ใหม่รวมถึงโครงการปรับปรุงและเสริมสร้างกำลังรบในอินโดจีนที่ดำเนินการในช่วงปลาย ค.ศ.1953-ต้น ค.ศ.1954 ฝรั่งเศสจึงเริ่มยอมรับฟังคำแนะนำของสหรัฐอเมริกา ปรับปรุงระบบฝึกอบรมกำลังพลให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งคณะนายทหารฝรั่งเศสไปเกาหลีเพื่อศึกษาระบบการฝึกที่กองทัพสหรัฐฯจัดให้กองทัพเกาหลีได้ ความร่วมมือระหว่างกองทัพฝรั่งเศสกับคณะแม่ทัพตามโครงการเอ็มดีเอพีจึงพัฒนาดีขึ้น ฝรั่งเศสยอมรับหลักนิยมทางการทหารของกองทัพสหรัฐฯมาปรับใช้กับกองทัพตน ยินยอมให้คณะแม่ทัพปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น มีการทำงานร่วมกันไม่ว่าจะเป็นระดับนโยบาย เช่น

³⁶ Robert. Sherrod, "Our Stake in the Indochina War," *The Saturday Evening Post* 35, no. 226 (1954): 29.

³⁷ U.S. 123-125.

การกำหนดยุทธศาสตร์สงคราม หรือในระดับปฏิบัติการ เช่น ปฏิบัติการรวบรวมข่าวกรองระหว่าง กองทัพฝรั่งเศสกับหน่วยซีไอเอ เป็นต้น³⁸

2.4 การสนับสนุนของจีนและสหภาพโซเวียตต่อรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม

จีนและสหภาพโซเวียตสนับสนุนสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามอย่างมากเพราะ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนมีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์ของทั้งสองชาติ จีนและสหภาพโซเวียตยังเห็นว่าสงครามอินโดจีนมีความสำคัญด้านยุทธศาสตร์ในการต่อสู้กับฝ่ายตะวันตก โดยเฉพาะจีนเห็นว่าเวียดนามมีชายแดนติดต่อกับตนและยังคงอยู่ใต้อำนาจของฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้นำจักรวรรดินิยมตะวันตกอาจใช้เวียดนามเป็นฐานที่มั่นเพื่อรุกรานจีน จีนจึงต้องการให้ รัฐบาลเวียดนามหันหน้าสงครามเพื่อเป็นรัฐกึ่งชนกับฝ่ายตะวันตก³⁹ ส่วนสหภาพโซเวียตนั้นต้องการใช้ สงครามอินโดจีนเบี่ยงเบนความสนใจของสหรัฐอเมริกาจากยุโรปมายังเอเชีย เมื่อสถานการณ์สงคราม ยืดเยื้อกว่าเดิมการสนับสนุนแก่ฝรั่งเศสก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาแก่ ยุโรปตะวันตกก็จะลดน้อยลงและสะดวกต่อการขยายอิทธิพลของตนเข้าสู่ยุโรปตะวันตก

จุดเริ่มต้นของการสนับสนุนแก่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเกิดขึ้นหลังการ รับรองสถานะอย่างเป็นทางการได้ไม่นาน ในปลายเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1950 คณะผู้แทนรัฐบาลจีน เดินทางไปยังฐานปฏิบัติการใหญ่ที่เขตเวียดบั๊กเพื่อจัดตั้งการติดต่อระหว่างกันและปฏิบัติหน้าที่ ในฐานะที่ปรึกษาด้านการเมืองให้แก่รัฐบาลเวียดนาม คณะที่ปรึกษาทางการทหารจีน (Chinese Military Advisory Group) โดยมีนายพลฉินเก็ง (Cheng Geng) และนายพลเว่ยกั๋วชิง (Wei Guoqing) เป็นหัวหน้าคณะได้เดินทางมาถึงในเดือนเมษายน ค.ศ.1950 ตามคำขอของ โฮจิมินห์⁴⁰ ภารกิจของคณะที่ปรึกษาทางการทหารจีนนั้นได้แก่ การร่วมกำหนดและให้คำแนะนำ ต่อแผนปฏิบัติการต่างๆของกองทัพเวียดนาม ให้คำปรึกษาพร้อมทั้งฝึกอบรมเหล่าเจ้าหน้าที่รัฐบาล และทหารในกองทัพเวียดนามให้เข้าใจแนวทางการต่อสู้ทางด้านการเมืองด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ แบบเหมาเจ๋อตง หรือที่รู้จักกันในชื่อลัทธิเหมา (Maoism) ฝึกอบรมกองทัพเวียดนามให้รู้จักยุทธวิธี

³⁸ ibid., 112.

³⁹ Bob Seals, "Chinese Support for Vietnam During the Vietnam War: The Decisive Edge," <http://www.militaryhistoryonline.com/20thcentury/articles/chinesesupport.aspx>.

⁴⁰ Pham Hong Tung, 166.

จรรยา เช่น หลัก 4 ประการแบบลัทธิเหมา ฝึกอบรมการใช้อาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆที่ได้รับจากจีนและสหภาพโซเวียต เป็นต้น นอกจากนั้นคณะที่ปรึกษาทางการทหารยังคัดเลือกทหารซึ่งมีประสบการณ์สูงจากกองทัพตนเดินทางมาปฏิบัติการร่วมกับกองทัพเวียดมินห์ พร้อมทั้งจัดส่งทหารเวียดมินห์ข้ามชายแดนเข้าไปยังจีนเพื่อรับการฝึกอบรมในค่ายที่จัดตั้งขึ้นและควบคุมโดยกองทัพจีน แม้สงครามเกาหลีในปลาย ค.ศ.1950 จะทำให้จีนหันเหความสนใจพร้อมทั้งทรัพยากรต่างๆไปให้แก่กองทัพเกาหลีเหนือแต่การปฏิบัติการกิจของคณะที่ปรึกษาทางการทหารก็ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

ชัยชนะครั้งสำคัญของกองทัพเวียดมินห์ในปฏิบัติการรุกครั้งใหญ่เพื่อโจมตีทางหลวงและป้อมรักษาการบริเวณชายแดนระหว่างเขตตั้งเกี่ยวกับจีนในเดือนกันยายน ค.ศ.1950 แสดงให้เห็นศักยภาพของกองทัพเวียดมินห์ที่เพิ่มพูนขึ้นจากการได้รับความช่วยเหลือดังกล่าว ระหว่าง ค.ศ.1951 การช่วยเหลือจากจีนจึงเพิ่มมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะจำนวนเจ้าหน้าที่ของคณะที่ปรึกษาทางการทหารและที่ปรึกษาทางด้านการเมือง รายงานของหน่วยซีไอเอกล่าวว่าจีนเริ่มระดมเจ้าหน้าที่ทั้งทหารและพลเรือนเพื่อภารกิจในการช่วยเหลือเวียดนามหลายหมื่นนายบริเวณชายแดนตั้งแต่กลาง ค.ศ.1950 โดยเจ้าหน้าที่ทั้งหมดสวมใส่เครื่องแบบของกองทัพเวียดมินห์⁴¹ ซึ่งบางส่วนได้ลักลอบข้ามชายแดนเข้ามาปฏิบัติการกับกองทัพเวียดมินห์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

การเพิ่มจำนวนดังกล่าวส่งเสริมให้พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนซึ่งโฮจิมินห์ประกาศยุติการเคลื่อนไหวอย่างไม่เป็นทางการเพื่อสร้างการยอมรับจากสหรัฐอเมริกาและชาวเวียดนามในปลาย ค.ศ.1945 กลับมาแสดงบทบาทสำคัญอีกครั้งโดยจัดการสมัชชาพรรคครั้งที่ 2 ขึ้นในกลางเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1951 ที่ประชุมมีมติให้เปลี่ยนชื่อพรรคเป็น “พรรคแรงงานเวียดนาม” (Dang lao dong Viet Nam, Workers Party of Vietnam) เพื่อแสดงถึงความสอดคล้องกับประเทศคอมมิวนิสต์อื่นๆเรื่องลัทธิทางการเมืองที่พรรคยึดมั่น ที่ประชุมเห็นว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ตามแนวทางสหภาพโซเวียตและจีนนั้นสอดคล้องกับประสบการณ์ทางการเมืองของพรรค ซึ่งการจัดระเบียบโครงสร้างการบริหารพรรค องค์กรที่สังกัดและการปฏิบัติงานจะต้องให้สมาชิก

⁴¹ Central Intelligence Agency U.S., "Chinese Communist Troops for Indochina," <https://www.cia.gov/library/readingroom/document/cia-rdp82-00457r005700020005-9>.

พรรคเข้าใจแนวทางของสหภาพโซเวียตและจีนอย่างถ่องแท้⁴² ทั้งนี้ย้ำเรื่องการสนับสนุนจากชาวเวียดนามทุกชนชั้นเพื่อชัยชนะ รวมถึงใช้กระแสต่อต้านสงครามให้เป็นประโยชน์

การประชุมสมัชชาครั้งที่ 2 สะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะตัวของขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนามในการผสมผสานอุดมการณ์คอมมิวนิสต์กับชาตินิยมเป็นอย่างดี กล่าวคือ แม้จะประกาศตนยอมรับแนวทางลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตและจีนซึ่งเสมือนการยืนยันว่าตนอยู่ค่ายคอมมิวนิสต์ แต่พรรคก็ยังคงไม่ละทิ้งการร่วมมือกับทุกชนชั้นและกลุ่มการเมืองต่างๆ ในการต่อสู้เพื่อเอกราช ซึ่งจะสามารถรักษาการสนับสนุนจากชาวเวียดนามทั้งหมดเอาไว้ได้ ทั้งสามารถเพิ่มความนิยมจากประชาชนที่ต่อต้านสงครามในชาติตะวันตกได้อีกด้วย⁴³

มติจากการประชุมดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ของจีนเดินทางเข้ามาปฏิบัติงานในเวียดนามเพิ่มมากขึ้นและนำไปสู่การจัดตั้งค่ายฝึกและโรงเรียนการเมืองขึ้นเป็นจำนวนมากในเขตปกครองของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม เจ้าหน้าที่จีนควบคุมดูแลค่ายฝึกและโรงเรียนอย่างใกล้ชิด โดยมีภารกิจเพื่อปรับปรุงกองทัพเวียดมินห์ขึ้นใหม่โดยใช้รูปแบบของกองทัพปลดปล่อยประชาชนเป็นหลักและจัดตั้งองค์กรแนวร่วมทางการเมืองจากฝ่ายพลเรือนตามลัทธิเหมาเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส⁴⁴ ใน ค.ศ.1952 หน่วยซีไอเอได้ประเมินจำนวนที่ปรึกษาทางการทหารและที่ปรึกษาด้านการเมืองที่ปฏิบัติการร่วมกับกองทัพเวียดมินห์ตลอดระยะเวลาดังกล่าวว่ามีจำนวนถึง 15,000 นาย ส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่ปรึกษาในระดับต่างๆ ผู้ฝึกสอนด้านการทหารและการเมืองรวมไปถึงเจ้าหน้าที่ทางเทคนิค⁴⁵ ซึ่งประสบความสำเร็จในการจัดตั้งกำลังประจำการให้แก่กองทัพเวียดมินห์ได้ถึง 6 กองพล กองพลเหล่านี้ไม่เพียงมีศักยภาพในการรบเท่านั้นแต่ยังปฏิบัติการด้านข่าวกรอง การล่าเหยียดและการแพทย์ด้วย⁴⁶

ในช่วงเวลาเดียวกับที่เจ้าหน้าที่จีนจากคณะที่ปรึกษาทางการทหารและที่ปรึกษาด้านการเมืองหลังไหลเข้าไปยังเขตปกครองของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม สหภาพโซเวียต

⁴² Pham Hong Tung, 167.

⁴³ Asselin, 60-61.

⁴⁴ Pham Hong Tung, 167.

⁴⁵ Seals.

⁴⁶ Christopher Goscha, *The Penguin History of Modern Vietnam* (London: Allen Lane, an imprint of Penguin Books, 2016), 275.

ก็เริ่มช่วยเหลือรัฐบาลเวียดนาม รายงานของหน่วยซีไอเอระบุว่า ต้น ค.ศ.1951 ขณะที่ปรึกษาของ สหภาพโซเวียตที่ประจำอยู่ในกรุงปักกิ่งเดินทางไปยังชายแดนระหว่างจีนกับเวียดนาม พร้อมทั้งเรียก ประชุมเจ้าหน้าที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนที่บริหารพื้นดังกล่าวเพื่อจัดตั้งโรงงานผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ สำหรับกองทัพเวียดนามขึ้น⁴⁷

แม้สหภาพโซเวียตเห็นความสำคัญในการช่วยเหลือแก่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตย เวียดนาม แต่ระหว่าง ค.ศ.1950-1953 ก็ไม่ได้แสดงท่าทีชัดเจนในเวทีการเมืองระดับโลกว่า ให้การสนับสนุนรัฐบาลเวียดนาม ทั้งความช่วยเหลือยังคงมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับความ ช่วยเหลือจากจีน สาเหตุสำคัญมีหลายประการ เช่น สหภาพโซเวียตไม่ต้องการขัดแย้งกับฝรั่งเศส การไม่แน่ใจต่อแนวทางลัทธิคอมมิวนิสต์ที่โฮจิมินห์นิยม ไม่ต้องการขัดขวางการแสดงบทบาทผู้นำ ของจีนในเวียดนาม เป็นต้น ความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตส่วนใหญ่ในเวลาดังกล่าวจะเป็นการให้ งบประมาณสนับสนุนโดยจัดสรรผ่านจีน ใน ค.ศ.1953 ท่าทีของสหภาพโซเวียตเริ่มเปลี่ยนแปลงไป หลังการอสัญกรรมของสตาลินซึ่งไม่เชื่อมั่นในแนวทางของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่โฮจิมินห์นิยม การสิ้นสุดของสงครามเกาหลี สถานการณ์สงครามในอินโดจีนที่เปลี่ยนแปลงไปและนโยบายของ สหรัฐอเมริกาในการสร้างองค์การความร่วมมือทางการเมืองและการทหารในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้⁴⁸ การช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตจึงเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะที่ปรึกษาด้านต่างๆ และอาวุธยุทโธปกรณ์

อาวุธยุทโธปกรณ์ที่สนับสนุนแก่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยและกองทัพเวียดนามนั้น ส่วนใหญ่เป็นอาวุธประจำกาย เช่น ปืนไรเฟิลและปืนกลมือ อาวุธเบา เช่น ปืนกลขนาดต่างๆ อาวุธหนัก เช่น เครื่องยิงลูกระเบิดและปืนใหญ่ พร้อมทั้งกระสุนและยุทธปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์สื่อสาร เครื่องแบบและเวชภัณฑ์ เป็นต้น ระหว่าง ค.ศ.1950-1953 อาวุธยุทโธปกรณ์ส่วนใหญ่เป็นของที่หลงเหลือหรือถูกยึดโดยจีนและสหภาพโซเวียตจากสงครามต่างๆ เช่น จากโรงงานและคลังอาวุธของกองทัพญี่ปุ่นที่จีนและสหภาพโซเวียตยึดได้ในแมนจูเรียและ เกาหลีเหนือ หรือจากกองทัพเยอรมันที่ยอมจำนนต่อสหภาพโซเวียตหลายสมรภูมิในช่วงปลาย

⁴⁷ Central Intelligence Agency U.S., "Military Supplies for Viet Minh," <https://www.cia.gov/library/readingroom/document/cia-rdp82-00457r006700800003-1>.

⁴⁸ Douglas Pike, *Vietnam and the Soviet Union: Anatomy of an Alliance* (Boulder: Westview Press, 1987), 32-34.

สงครามโลกครั้งที่ 2 จากกองทัพจีนคณะชาติในสงครามกลางเมือง จากกองกำลังสหประชาชาติ บางหน่วยซึ่งยอมจำนนต่อกองทัพจีนและเกาหลีเหนือในสงครามเกาหลี เป็นต้น⁴⁹ แต่ใน ค.ศ.1953 เมื่อสหภาพโซเวียตเพิ่มจำนวนความช่วยเหลืออาวุธยุทโธปกรณ์ส่วนใหญ่จึงเป็นอาวุธที่ผลิตโดย สหภาพโซเวียต นอกจากอาวุธประจำกายและอาวุธเบาแล้วยังเริ่มมีการสนับสนุนอาวุธหนัก โดยเฉพาะปืนต่อสู้อากาศยานและปืนใหญ่ประเภทต่างๆ รวมไปถึงยานพาหนะประเภทรถบรรทุก เป็นต้น การขนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ให้แก่กองทัพเวียดนามในระยะเวลาแรกนั้นใช้วิธีการขนส่งทางน้ำ ซึ่งรายงานของหน่วยซีไอเอระบุว่าจีนได้จัดตั้งบริษัทขนส่งทางเรือและบริษัทการค้าขึ้น ในต้น ค.ศ.1950 เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว⁵⁰ แต่ชัยชนะของกองทัพเวียดนามที่บริเวณชายแดนในเดือน กันยายน ค.ศ.1950 ทำให้เปลี่ยนการขนส่งทางน้ำมาเป็นการขนส่งทางบกโดยเฉพาะถนนและ ทางรถไฟที่ตัดผ่านเขตปกครองของรัฐบาลเวียดนาม ความช่วยเหลือจึงเพิ่มขึ้นจาก 10-20 ตัน ต่อเดือนในปลาย ค.ศ.1950-1951 มาเป็น 250 ตันต่อเดือนใน ค.ศ.1952 จนถึง 600 ตันต่อเดือน ใน ค.ศ.1953⁵¹

3. ยุทธการที่เตียนเบียนฟู

แม้ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและเป็นจำนวนมากจากสหรัฐอเมริกา ทั้งด้านงบประมาณ อาวุธยุทโธปกรณ์และที่ปรึกษาทางการทหาร แต่สถานการณ์สงครามระหว่าง ค.ศ.1950-1953 ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง พื้นที่ส่วนใหญ่ของเวียดนาม บางส่วนของลาวและกัมพูชายังคง อยู่ภายใต้การควบคุมหรือเกิดปฏิบัติการของกองทัพเวียดนามบ่อยครั้งทั้งมีท่าทีว่าจะขยายตัวกว้าง มากขึ้นซึ่งทำให้ฝรั่งเศสต้องสูญเสียทั้งทรัพยากรและกำลังพลเป็นจำนวนมาก สิ่งนี้ทำให้สาธารณชน ไม่สนับสนุนสงครามอีกต่อไปทั้งเรียกร้องให้เกิดการเจรจา เมื่อกระทบกับปัญหาอื่นๆ ฝรั่งเศสจึงต้องการยุติสงครามอินโดจีนโดยเร็วซึ่งนำไปสู่การกำหนดแผนยุทธศาสตร์สงคราม เพื่อนำชัยชนะมาสู่ฝ่ายตน

⁴⁹ Windrow, 24.

⁵⁰ Central Intelligence Agency U.S., "Chinese Communist Support for Vietminh Military Activities," <https://www.cia.gov/library/readingroom/document/cia-rdp82-00457r005000400013-2>.

⁵¹ Seals.

3.1 แนวความคิดในการยุติสงครามของฝรั่งเศส

ในช่วงเวลาเดียวกับที่กองทัพเวียดมินห์เปิดปฏิบัติการรุกใหญ่เข้าสู่ภาคเหนือของลาว แม้ฝรั่งเศสจะได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และงบประมาณจำนวนมหาศาลแต่ก็ไม่สามารถมีชัยชนะเหนือกองทัพเวียดมินห์ได้ ทั้งการสูญเสียกำลังพลและทรัพยากรก็เพิ่มจำนวนขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการต่อต้านสงครามอย่างรุนแรงซึ่งนำไปโดยพรรคการเมืองฝ่ายซ้าย นับตั้งแต่สาธารณรัฐที่ 4 ถูกจัดตั้งใน ค.ศ.1946 ประเทศถูกบริหารโดยรัฐบาลผสม 3 ฝ่าย มาตลอดโดยประกอบด้วยพรรคการเมืองฝ่ายขวา พรรคสังคมนิยมและพรรคคอมมิวนิสต์ แต่ปัญหาต่างๆหลังสงครามโลกยุติโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจทำให้ขัดแย้งกันบ่อยครั้ง แม้นโยบายแก้ไขด้วยการเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมหนักจะประสบความสำเร็จอยู่บ้างแต่ทำให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มีเพิ่มขึ้นเนื่องจากการขยายตัวของชนชั้นแรงงาน⁵² ก่อปรกับปัญหาเศรษฐกิจด้านอื่น เช่น สภาวะเงินเฟ้อ การว่างงาน สินค้าเกษตรกรรมที่ลดลงทำให้เกิดการประท้วงของชนชั้นแรงงานบ่อยครั้ง สถานการณ์ดังกล่าวเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองฝ่ายขวาขึ้นมาใช้อำนาจ ขับพรรคการเมืองฝ่ายซ้ายออกจากรัฐบาลผสมใน ค.ศ.1947 พรรคการเมืองฝ่ายซ้ายที่เปลี่ยนสถานะเป็นพรรคฝ่ายค้าน จึงเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล เมื่อสถานการณ์ในอินโดจีนยังไม่เปลี่ยนแปลงทั้งเริ่มเลวร้ายลงตั้งแต่ ค.ศ.1950 สิ่งนี้จึงกลายเป็นประเด็นหลักโจมตีรัฐบาล ทั้งการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตสู่ยุโรป ตะวันออกยังคงเกิดขึ้น ฝรั่งเศสจึงกังวลว่าจะส่งผลต่อเสถียรภาพการเมืองภายในและการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจและสังคมภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นอกจากนี้ การเจรจาที่กำลังเกิดขึ้นในเกาหลีมีส่วนทำให้เห็นว่า หากไม่สามารถเอาชนะทางการทหารได้ก็ควรใช้วิธีการเจรจาตั้งความเห็นของสาธารณชนฝรั่งเศสที่ว่า “...หากอเมริกันสามารถเจรจากับพวกคอมมิวนิสต์ในเกาหลีได้ ทำไมเราจะเจรจาในอินโดจีนไม่ได้...”⁵³ รัฐบาลฝรั่งเศสซึ่งถูกกดดันหนักในเวลาต่อมาจึงประกาศว่าหากมีทางยุติสงครามอย่างสมศักดิ์ศรีก็พร้อมจะยุติความขัดแย้งเช่นเดียวกับในสงครามเกาหลี

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1953 มาแยร์นายกรัฐมนตรีนอร์แมนฝรั่งเศสแต่งตั้งนายพลนาวาร์เข้ารับตำแหน่งผู้บัญชาการกองกำลังนอกประเทศของฝรั่งเศสประจำตะวันออกไกลแทนนายพล

⁵² Richard Vinen, "The Fifth Republic as Parenthesis? Politics since 1945," in *Modern France: 1880-2002*, ed. James McMillan (Oxford: Oxford University Press, 2003), 77.

⁵³ Sherrod, 29.

ชาลียงในวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ.1953 แม้นาวาร์ชาติประสพการณ์เกี่ยวกับอินโดจีน แต่ประสพการณ์การรบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และการดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองกำลังยึดครองเยอรมนีของฝรั่งเศสก็ทำให้รัฐบาลเชื่อมั่นเขาและมอบหมายให้หาวิธีการสร้างเงื่อนไขอันได้เปรียบทางการทหารเพื่อประโยชน์ต่อสถานการณ์สงครามโดยรวมและสถานการณ์ทางการเมือง⁵⁴

3.1.1 แผนนาวาร์ ใน ค.ศ.1953 ฝรั่งเศสซึ่งต้องการยุติสงครามอินโดจีนอย่างสมศักดิ์ศรี ได้ส่งเลอตูร์นูรัฐมนตรีแห่งความสัมพันธ์กับรัฐสมทบ (Minister of State for Relations with Associated States) ในสหพันธ์อินโดจีนและข้าหลวงใหญ่แห่งอินโดจีนไปหารือกับประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์โดยเสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อส่งผ่านปฏิบัติการทั้งหมดของฝรั่งเศสไปสู่รัฐสมทบโดยเพิ่มกำลังพลแก่กองทัพรัฐบาลสมทบโดยเฉพาะกองทัพรัฐเวียดนาม การปฏิบัติการผสมเพื่อรักษาพื้นที่ทั่วทั้งเวียดนามโดยเฉพาะสามเหลี่ยมปากแม่น้ำในเขตตั้งเกีย เมื่อการเพิ่มกำลังเสร็จสิ้นลงกองทัพรัฐเวียดนามจะรักษาการด้วยตนเองทั้งหมดเพื่อเปิดทางให้กองทัพฝรั่งเศสปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพในการรุกใหญ่ต่อเขตปกครองของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามในเขตตั้งเกีย ฝรั่งเศสคาดว่าแผนดังกล่าวจะสามารถทำลายกองทัพเวียดมินห์ในเขตตั้งเกียได้ทั้งหมดใน ค.ศ.1955 และเพื่อให้แผนปฏิบัติการสำเร็จฝรั่งเศสจึงขอการสนับสนุนเป็นกรณีพิเศษจากสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาเห็นว่าแผนดังกล่าวมีข้อบกพร่องหลายด้าน เช่น การไม่สามารถตัดเส้นทางลำเลียงอาวุธยุทธโปกรณ์ของกองทัพเวียดมินห์จากจีนได้ ปัญหาด้านการเสริมสร้างกองทัพและการปฏิบัติการที่ไม่มีประสิทธิภาพของกองทัพรัฐสมทบ ดัลเลสรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯจึงให้ฝรั่งเศสกำหนดแผนขึ้นใหม่⁵⁵ ซึ่งตกเป็นหน้าที่ของนายพลนาวาร์

เดิมทีแผนที่นายพลนาวาร์คิดคือการรักษาพื้นที่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสเอาไว้เพื่อรอโอกาสการเจรจากับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามที่อาจเกิด แต่ด้วยคำแนะนำจากนายพลโอ'แดเนียลซึ่งรับมอบหมายให้ดูแลการกำหนดแผนใหม่เพื่อป้องกันไม่ให้ฝรั่งเศสเปิดการเจรจากับรัฐบาลเวียดมินห์ก่อนจะเกิดความได้เปรียบในสถานการณ์สงคราม ด้วยเหตุนี้ แผนฉบับใหม่

⁵⁴ Christopher Goscha, "Navarre Plane," in *Historical dictionary of the Indochina war (1945-1954): An International and Interdisciplinary Approach* (2011), 306-07.

⁵⁵ U.S. 110-111.

ที่นายพลนาวาร์เสนอจึงเป็นการปรับปรุงจากแผนของเลอตูร์นูเป็นพื้นฐานเพียงแต่กระชั้นระยะเวลาให้รวดเร็วและให้เป็นปฏิบัติการเชิงรุกมากยิ่งขึ้น⁵⁶ แผนใหม่เป็นที่รู้จักกันในชื่อ “แผนนาวาร์” (Navarre Plan) มีสาระสำคัญคือระยะแรกระหว่าง ค.ศ.1953-1954 ฝรั่งเศสจะรวมกำลังพลเท่าที่มีเพื่อรักษาพื้นที่ปกครองที่เหลืออยู่ทั้งเสริมสร้างกำลังพลของตนและรัฐสมทบให้มีความพร้อมด้านการปฏิบัติการและอาวุธยุทโธปกรณ์ หลีกเลี่ยงการสู้รบขนาดใหญ่ให้เหลือเพียงการสู้รบขนาดเล็ก ใช้ยุทธวิธีการรบเคลื่อนที่เร็วเป็นหลักโดยมุ่งเน้นปฏิบัติการเพื่อทำลายแนวรบด้านข้าง แนวรบด้านหลังหรือเส้นทางลำเลียงเป็นหลัก ระยะที่สองระหว่าง ค.ศ.1954-1955 กองทัพฝรั่งเศสจะเปิดปฏิบัติการรุกใหญ่เต็มรูปแบบเพื่อยึดคืนพื้นที่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเวียดนามห์และกวาดล้างกองทัพเวียดนามห์ การปฏิบัติการในระยะเวลาดังกล่าวจะช่วยสร้างความได้เปรียบทางการทหารและการเมืองให้แก่ฝรั่งเศสและบีบบังคับรัฐบาลเวียดนามห์ให้เปิดการเจรจาสันติภาพภายในฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ.1955

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1953 นายพลนาวาร์เดินทางไปกรุงปารีสเพื่อเสนอแผนดังกล่าวพร้อมขอการสนับสนุนเพิ่มเติมจากคณะรัฐบาลชุดใหม่ของฝรั่งเศสภายใต้การนำของโซแซฟ ลานีล (Joseph Laniel) ลานีลไม่เห็นด้วยเนื่องจากรัฐบาลเขาเคยเสนอการเจรจากับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยและการยุติสงครามโดยเร็ว ลานีลต้องการเปิดการเจรจากับรัฐบาลเวียดนามห์ให้เร็วที่สุดเช่นเดียวกับที่สหประชาชาติและเกาหลีเหนือกำลังเจรจายุติอยู่ในช่วงขณะนั้น

ฝรั่งเศสได้เสนอแนวความคิดยุติสงครามต่อสหรัฐอเมริกาในระหว่างการประชุมร่วมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษและฝรั่งเศส ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ระหว่างวันที่ 10-14 กรกฎาคม ค.ศ.1953 แม้สหรัฐอเมริกาจะเห็นด้วยกับการยุติสงครามอินโดจีนแต่เห็นว่าไม่ควรนำประเด็นการเจรจายุติในเกาหลีมาเป็นแบบอย่าง ดัลเลสให้ความเห็นกับปีโดลต์รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศว่า ในเกาหลีนั้นการปฏิบัติการทางการทหารที่ประสบผลสำเร็จของสหรัฐอเมริกาก่อให้เกิดความได้เปรียบในสถานการณ์ทางการเมืองจนนำไปสู่การเจรจา หากฝรั่งเศสต้องการเจรจาก็ควรดำเนินตามวิธีดังกล่าว⁵⁷ ความเห็นดังกล่าวเป็นเสมือนการบีบบังคับให้ลานีลต้องยอมรับแผนนาวาร์ซึ่งสหรัฐอเมริกาเห็นว่าการปฏิบัติการตามแผนดังกล่าวจะนำชัยชนะ

⁵⁶ Logevall, 335.

⁵⁷ Ibid., 337.

มาสู่ฝรั่งเศสได้มีเช่นนั้นสงครามอาจจะยืดเยื้อต่อไปจนถึงคณะรัฐบาลฝรั่งเศสชุดใหม่ ทั้งการต่อต้านสงครามของสาธารณชนจะกดดันให้คณะรัฐบาลชุดใหม่ละทิ้งการปฏิบัติการทางการทหารและเลือกการเจรจาอย่างเต็มรูปแบบซึ่งจะทำให้นโยบายการจำกัดวงการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์โดยสหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องล้มเหลว⁵⁸ ท้ายที่สุดลานีลจึงยอมรับแผนนาวาร์

3.1.2 การปฏิบัติการตามแผนนาวาร์และการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา

ตามแผนนาวาร์กองทัพฝรั่งเศสลดปฏิบัติการทางการทหารขนาดใหญ่ในเขตตั้งเกี่ยลงคงเหลือเพียงขนาดเล็กด้วยยุทธวิธีการรบเคลื่อนที่เร็ว เช่น ปฏิบัติการฮิรอนเดลล์ (Operation Hirondelle) ที่จังหวัดหลั่งเซินในกลางเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1953 กำลังพลร่วมจำนวน 2,000 นาย สมทบกับกองทัพของรัฐเวียดนามที่เคลื่อนพลทางบกสามารถทำลายเส้นทางลำเลียงและอาวุธยุทธโปกรณ์ของกองทัพเวียดมินห์ได้เป็นจำนวนมาก ปฏิบัติการโบรเชต์ (Operation Brochet) ระหว่างเดือนสิงหาคม-เดือนตุลาคม ค.ศ.1953 บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงโดยสนธิกำลังระหว่างพลร่มกับทหารราบของกองทัพฝรั่งเศสและรัฐเวียดนาม แต่การปฏิบัติการดังกล่าวไม่สามารถขับไล่กองทัพเวียดมินห์ออกจากสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงได้ ปฏิบัติการขนาดเล็กเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนโดยเฉพาะกรุงฮานอย

กองทัพฝรั่งเศสมุ่งปฏิบัติการทั้งหมดไปยังเขตอันนัมเนื่องจากเป็นพื้นที่อิทธิพลของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามตั้งแต่ต้นสงคราม⁵⁹ โดยเปิดปฏิบัติการกามาร์ก (Operation Camargue) ที่จังหวัดเถื่อเทียน-เว้ (Thua Thien-Hue) ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ค.ศ.1953 เป็นการสนธิกำลังกันระหว่างพลร่มและทหารราบของทั้งกองทัพฝรั่งเศสและรัฐเวียดนามซึ่งเคลื่อนพลทั้งทางบกและทางเรือโดยได้รับการสนับสนุนจากกองทัพเรือและกองทัพอากาศ⁶⁰ ปฏิบัติการดังกล่าวประสบความสำเร็จเพียงเล็กน้อยเนื่องจากกองทัพเวียดมินห์ได้ถอนกำลังออกไปก่อนหน้า ทั้งกองทัพฝรั่งเศสประสบปัญหาหลายด้าน เช่น การเคลื่อนพลล่าช้าเนื่องจากสภาพภูมิประเทศ การถูกข่มขู่โจมตีขบวนลำเลียง ท้ายที่สุดกองทัพฝรั่งเศสจึงถอนตัวออกจากพื้นที่ รัฐบาลและกองทัพเวียดมินห์จึงกลับเข้าควบคุมพื้นที่อีกครั้ง

⁵⁸ U.S. 112-113.

⁵⁹ Goscha, *The Penguin History of Modern Vietnam*, 283.

⁶⁰ Windrow, 39.

ตามแผนนาวาร์นอกจากการส่งกำลังพลไปเพิ่มเติมยังอินโดจีนแล้ว งบประมาณก็เป็นปัจจัยสำคัญ กระแสการต่อต้านสงครามทำให้คณะรัฐบาลลาโนลไม่สามารถอนุมัติงบประมาณในการทำสงครามได้อีก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1953 ลาโนลจึงของบประมาณสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาจำนวน 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเป็นงบประมาณที่มากที่สุดนับแต่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนฝรั่งเศส รัฐบาลอเมริกันจึงกังวลว่าสภาองเกรสอาจไม่อนุมัติงบประมาณจำนวนดังกล่าว ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้ใช้การประชุมร่วมของผู้ว่าการมลรัฐต่างๆ ที่เมืองซีแอตเทิล (Seattle) ในต้นเดือนสิงหาคม ค.ศ.1953 เพื่อโน้มน้าวสภาองเกรสว่าสถานการณ์ในอินโดจีนมีความสำคัญต่อเสรีชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้และตะวันออกกลางเป็นอย่างมาก หากสูญเสียอินโดจีนไปดินแดนเหล่านี้จะถูกรุกรานโดยคอมมิวนิสต์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาต้องสนับสนุนฝรั่งเศสเพื่อจำกัดวงการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน⁶¹ ฝ่ายทหารและหน่วยงานที่สำคัญอื่นๆ เช่น สภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น ก็สนับสนุนเรื่องการให้งบประมาณจำนวนดังกล่าวด้วยเพราะเห็นว่า การปฏิบัติการทางการทหารที่ประสบความสำเร็จในอินโดจีนจะช่วยสนับสนุนสถานการณ์ทางการเมืองของฝรั่งเศส แผนนาวาร์เป็นเสมือนคำสัญญาที่เพียงพอซึ่งจะรับประกันถึงความสำเร็จจากช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา

ในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ.1953 มีการออกแถลงการณ์เกี่ยวกับโครงการในอินโดจีนของฝรั่งเศสเรียกร้องงบประมาณช่วยเหลือ 380 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯซึ่งทำให้สภาองเกรสอนุมัติงบประมาณดังกล่าวโดยมีเงื่อนไขว่า ฝรั่งเศสจะต้องปฏิบัติตามการทหารอย่างจริงจังตามแผนนาวาร์ ปฏิบัติการดังกล่าวต้องไม่กระทบกับการทำหน้าที่ในนาโต้ ฝรั่งเศสต้องแสดงบัญชีค่าใช้จ่ายงบประมาณดังกล่าวรวมถึงแผนการปฏิบัติการแก่คณะแม่ค ฝรั่งเศสจะต้องให้เอกราชสมบูรณ์แก่รัฐสมทบในสหพันธ์อินโดจีน งบประมาณจำนวนดังกล่าวจะถูกจัดสรรให้จนถึง ค.ศ.1954 หากฝรั่งเศสไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้งหมดการสนับสนุนจะยุติลง ในวันที่ 29 กันยายน ดักลาส ดิลลอน

⁶¹ The American Presidency Project, "156 - Remarks at the Governors' Conference, Seattle, Washington. August 4, 1953," <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=9663>.

(Douglas Dillon) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงปารีสและเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากคณะรัฐบาลฝรั่งเศสลงนามในข้อตกลงด้านการสนับสนุนงบประมาณจำนวนดังกล่าว⁶²

3.2 การปิดล้อมแนวป้องกันของฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟู

ด้วยนโยบายของคณะรัฐบาลลานีลและข้อตกลงเพื่อรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากสหรัฐอเมริกาทำให้ระหว่างวันที่ 15-17 ตุลาคม ค.ศ.1953 ฝรั่งเศสได้ทำข้อตกลงกับรัฐสมทบเพื่อให้เอกราชโดยสมบูรณ์ ข้อตกลงดังกล่าวทำให้ฝรั่งเศสยังคงมีพันธะทางการทหารในการป้องกันรัฐเวียดนาม ราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) และราชอาณาจักรลาว (Kingdom of Laos) รวมถึงการปฏิบัติตามแผนนาวาร์ด้วย

3.2.1 ปฏิบัติการกาสเตอร์ ในช่วงเวลาเดียวกัน กองทัพเวียดมินห์ได้ขยายปฏิบัติการกลับเข้าสู่ภาคเหนือของลาวอีกครั้ง นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นความพยายามของกองทัพเวียดมินห์เพื่อขยายแนวรบไปยังลาวเหมือนทุกครั้งไม่มีวัตถุประสงค์สำคัญใดๆ แต่การศึกษาในเวลาต่อมาแสดงให้เห็นว่าปฏิบัติการดังกล่าวเป็นไปเพื่อตอบโต้แผนนาวาร์ กล่าวคือกลางเดือนกันยายน ค.ศ.1953 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามรับทราบยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นอย่างดีโดยเฉพาะการรักษาพื้นที่สำคัญ เช่น กรุงฮานอยและพื้นที่โดยรอบเอาไว้ การเปิดปฏิบัติการรุกต่อพื้นที่ดังกล่าวโดยตรงจะต้องเผชิญกับการป้องกันซึ่งผสมผสานกันระหว่างทางบกและทางอากาศของกองทัพฝรั่งเศส ดังนั้นคณะกรรมการเมือง (Politburo) ของพรรคแรงงานเวียดนาม คณะรัฐบาลเวียดมินห์ คณะเสนาธิการกองทัพเวียดมินห์และคณะที่ปรึกษาทางการทหารจีนจึงร่วมกันกำหนดแผนยุทธศาสตร์ สำคัญคือหลอกล่อกองทัพฝรั่งเศสให้ออกจากพื้นที่ดังกล่าวไปยังพื้นที่ซึ่งกองทัพเวียดมินห์กำหนดเพื่อทำสงครามใหญ่กว่าดล้ากองทัพฝรั่งเศสทั้งหมด⁶³ ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1953 มีการหารือร่วมกันในประเด็นดังกล่าวอีกครั้ง แม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งจากฝ่ายทหารซึ่งต้องการโจมตีพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง แต่ด้วยคำแนะนำของจีนทั้งจากกรุงปักกิ่งและที่ปรึกษาทางการทหารในเวียดนามรวมถึงฝ่ายการเมืองท้ายที่สุดที่ประชุมจึงมีมติเลือกบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของเขตตั้งเกียเป็นพื้นที่หลักในการหลอกล่อ

⁶² U.S. 113-114.

⁶³ Goscha, *The Penguin History of Modern Vietnam*, 283.

กองทัพฝรั่งเศสเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอำนาจการปกครองของทั้งฝรั่งเศสและรัฐบาลลาวได้ไม่เข้มแข็งนัก ทั้งกองทัพฝรั่งเศสที่ปฏิบัติการอยู่ก็มีจำนวนน้อยและยากต่อการส่งกำลังบำรุงถึงอย่างนั้นที่ประชุมก็ยังไม่สามารถเลือกสถานที่ชัดเจนได้ว่าจะเป็นแห่งใดในบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือ มีการเสนอสถานที่สำคัญไว้หลายแห่ง เช่น จังหวัดลายเจิว (Lai Chau) ซึ่งเป็นที่มั่นแข็งแกร่งที่สุดท้ายของกองทัพฝรั่งเศสในพื้นที่ดังกล่าว หรือ จังหวัดเดียนเบียน (Dien Bien) ซึ่งเป็นชุมทางสำคัญเปรียบเสมือนประตูสู่ลาว

แม้ยังไม่ข้อสรุปในรายละเอียดโดยเฉพาะสถานที่อย่างชัดเจน แต่กลางเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1953 คณะกรรมการเมืองได้อนุมัติแผนยุทธศาสตร์หลอกล่อกองทัพฝรั่งเศสมายังบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของเขตดังกล่าว ด้วยยุทธศาสตร์ดังกล่าวกองทัพเวียดนามที่จะขยายปฏิบัติการเข้าไปยังภาคเหนือของลาวอีกครั้ง ปฏิบัติการครั้งนี้อาจขยายต่อไปยังภาคกลางและภาคใต้ของลาว รวมถึงตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชาอีกด้วย⁶⁴

เมื่อปฏิบัติการในลาวของกองทัพเวียดนามเริ่มต้นขึ้น ด้วยความสำคัญหลายประการของลาวต่อฝรั่งเศส เช่น การเป็นรัฐสบทบในสหพันธ์อินโดจีนที่เป็นมิตรกับฝรั่งเศสมากที่สุด หรือสนธิสัญญากับเจ้ามหาชีวิตสีเสหวางวงในเดือนตุลาคม ค.ศ.1953 เรื่องเอกราชและการเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพฝรั่งเศสซึ่งรวมถึงพันธะทางการทหารเพื่อคุ้มครองลาว⁶⁵ ฝรั่งเศสซึ่งมั่นใจว่าจะเป็นฝ่ายชนะเพราะมีอาวุธยุทโธปกรณ์และการส่งกำลังบำรุงที่เหนือกว่า รวมถึงอาจจะโน้มน้าวกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณดังกล่าวให้สนับสนุนตนจึงติดกับแผนของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและกองทัพเวียดนาม นายพลนาวาร์เปิด “ปฏิบัติการกาสเตอร์” (Operation Castor) ส่งกำลังพลร่วมจากกองทัพฝรั่งเศสและรัฐเวียดนามเพื่อยึดครองเดียนเบียนฟู (Dien Bien Phu) ที่ราบระหว่างกลางหุบเขาซึ่งเป็นเมืองเอกของจังหวัดเดียนเบียน ทางตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงฮานอยประมาณ 272 กิโลเมตร สาเหตุสำคัญที่ฝรั่งเศสตัดสินใจเลือกสถานที่ดังกล่าวเพราะต้องการควบคุมเส้นทางยุทธศาสตร์สำคัญเสมือนชุมทางเชื่อมต่อระหว่างเวียดนาม ลาวและจีน ซึ่งสามารถขัดขวางการลำเลียงกำลังพลอาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพเวียดนามเข้าสู่ลาวได้ ทั้งให้การสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ไตและม้งที่ภักดีต่อฝรั่งเศส นอกจากนั้นฝรั่งเศสยังต้องการ

⁶⁴ ibid. 283-284.

⁶⁵ Asselin, 66.

ครอบครองพื้นที่ปลูกฝิ่นที่เป็นรายได้หลักของรัฐบาลเวียดนามเพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนปฏิบัติการลับของตนเอง⁶⁶

แม้รัฐบาลฝรั่งเศสที่กรุงปารีสซึ่งต้องการหาทางออกอย่างสันติวิธีและเริ่มหาช่องทางเปิดการเจรจาไม่เห็นด้วยกับปฏิบัติการกาสเตอร์เนื่องจากไม่มียุทธวิธีและงบประมาณมากพอสำหรับปฏิบัติการใหญ่ แม้สหรัฐอเมริกาจะสนับสนุนจำนวน 380 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แต่งบประมาณดังกล่าวถูกนำไปใช้เสริมสร้างกำลังพลมากกว่า แต่ด้วยการยืนยันให้เปิดปฏิบัติการดังกล่าวของนายพลนาฮาร์ ทำให้รัฐบาลที่กรุงปารีสไม่ขัดขวางปฏิบัติการแต่อย่างใด

ระหว่างวันที่ 20-22 พฤศจิกายน ค.ศ.1953 กองกำลังพลร่มทั้งกองทัพฝรั่งเศสและรัฐเวียดนามจำนวน 4,560 นาย⁶⁷ โดดลงบที่ราบระหว่างหุบเขานอกหมู่บ้านเดียนเบียนฟู ใกล้ชายแดนลาวทางตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด ปฏิบัติการดังกล่าวนับเป็นการรบที่ใช้ยุทธวิธีรบเคลื่อนที่เร็วโดยเฉพาะการส่งลงทางอากาศครั้งใหญ่ที่สุดตลอดสงครามอินโดจีน นอกจากนั้นยังมีอาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการก่อสร้างแนวป้องกันอีกเป็นจำนวนมาก เมื่อเหล่าพลร่มลงถึงพื้น เกิดการปะทะกับกองทัพเวียดนามขนาดเล็กที่รักษาการอยู่บริเวณสนามบินเก่าของกองทัพญี่ปุ่นบริเวณใจกลางหุบเขา ท้ายที่สุดกองทัพเวียดนามก็ล่าถอยไป ฝรั่งเศสจึงเริ่มก่อสร้างแนวป้องกันและปรับปรุงสนามบิน ทั้งออกปฏิบัติการในพื้นที่โดยรอบทันที สหรัฐอเมริกาทราบรายละเอียดของปฏิบัติการกาสเตอร์ซึ่งได้รับคำร้องขอการสนับสนุนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์สำหรับการปฏิบัติการดังกล่าวจากนายพลนาฮาร์หลายรายการ รายการสำคัญที่สุดคือเครื่องบินลำเลียงทั้งขนาดกลางและใหญ่ ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์อนุมัติคำร้องขอดังกล่าว⁶⁸

3.2.2 การเสริมสร้างแนวป้องกันของฝรั่งเศสและการเตรียมพร้อมของกองทัพเวียดนาม

ตลอดเดือนธันวาคม ค.ศ.1953-กุมภาพันธ์ ค.ศ.1954 แม้มีการปะทะกันในบริเวณโดยรอบ แต่ปฏิบัติการขนาดใหญ่ยังไม่เกิดขึ้น นายพลนาฮาร์แต่งตั้งพันเอกคริสตียอง เดอ ลากัวซ์ เดอ กาสตรี (Christian de la Croix de Castries) เป็นผู้บัญชาการภาคสนามกองทัพฝรั่งเศสและรัฐเวียดนามประจำเดียนเบียนฟู ฝรั่งเศสได้ส่งกำลังพลมาเพิ่มจนท้ายที่สุดมีจำนวนเกือบถึง

⁶⁶ Logevall. 383-385.

⁶⁷ Howard R Simpson, *Dien Bien Phu: The Epic Battle America Forgot* (Washington: Potomac Books, 2005), 16.

⁶⁸ U.S., 131.

20,000 นาย นอกจากนั้นยังปรับปรุงสนามบินของกองทัพญี่ปุ่นจากเดิมที่เป็นเพียงแผ่นเหล็ก ประกอบให้เป็นสนามบินมาตรฐานที่สามารถรองรับการปฏิบัติการของเครื่องบินขับไล่ เครื่องบินโจมตี และเครื่องบินลำเลียงได้ ทั้งก่อสร้างแนวป้องกันขนาดใหญ่ 9 แห่งทั่วทั้งที่ราบระหว่างหุบเขาได้แก่ ป้อมเกเบรียล (Gabrielle) ป้อมเบียตริซ (Beatrice) ป้อมแอน-มารี (Anne-Marie) ทางทิศเหนือ ป้อมฮิวเก็ต (Huguette) ป้อมฟร็องซัว (Françoise) ป้อมโดมินิค (Dominique) ป้อมเอเลียน (Eliane) ป้อมคลอดีน (Claudine) ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางที่ราบระหว่างหุบเขาและป้อมอิซาเบลล์ (Isabelle) ทางทิศใต้ พร้อมทั้งส่งทหารออกลาดตระเวนเพื่อค้นหากองทัพเวียดมินห์ ทำลายขบวน และเส้นทางลำเลียงยุทธปัจจัยที่เดินทางไปยังตอนเหนือของลาว

ตลอดระยะเวลาดังกล่าวมีนายทหารระดับสูง นักการเมืองและนักข่าวของทั้งฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาเดินทางมาตรวจและเยี่ยมชมทั้งแนวป้องกันและการปฏิบัติการของกองทัพฝรั่งเศส ที่เดียนเบียนฟูตลอดเวลา แม้จะเกิดข้อกังวลในหลายเรื่อง เช่น ชัยภูมิที่เสียเปรียบเนื่องจาก แนวป้องกันทั้งหมดอยู่ในที่ราบซึ่งล้อมรอบด้วยภูเขา สิ่งนี้เอื้อประโยชน์ให้แก่กองทัพเวียดมินห์ หากพวกเขาสามารถนำปืนใหญ่ขึ้นไปบนยอดเขาได้ ความห่างไกลจากกรุงฮานอยและการส่งกำลังบำรุงที่ทำได้เพียงทางเดียวคือทางอากาศ ข่าวกการเคลื่อนกำลังพลจำนวนมากเข้าสู่พื้นที่ของ กองทัพเวียดมินห์ เป็นต้น ถึงอย่างนั้นคณะเสนาธิการกองทัพฝรั่งเศสประจำอินโดจีนกลับแสดงความมั่นใจว่า แม้กองทัพเวียดมินห์สามารถนำปืนใหญ่มายิงเดียนเบียนฟูได้ก็ไม่สามารถนำขึ้นไปบนภูเขาได้ ที่ตั้งเดียวที่เหมาะสมคือด้านหลังภูเขาเหล่านั้นและเมื่อเปิดฉากยิงฝรั่งเศสจะตอบโต้ ด้วยปืนใหญ่และเครื่องบินโจมตีของตนเพื่อทำลายที่ตั้งปืนใหญ่ของกองทัพเวียดมินห์ ทั้งประเมินว่า กองทัพเวียดมินห์ไม่มีศักยภาพในการส่งกำลังบำรุงแฉกเช่นตนซึ่งทำให้ไม่สามารถปฏิบัติการรบใน บริเวณนั้นได้นาน ท้ายที่สุด เหล่าผู้เยี่ยมชมลงความเห็นว่ากองทัพเวียดมินห์นั้นไม่มีทางทำลาย แนวป้องกันอันแข็งแกร่งของฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟูได้

ข่าวปฏิบัติการกาสเตอร์สร้างความประหลาดใจแก่กองบัญชาการกองทัพเวียดมินห์ เป็นอย่างมาก การที่ยังไม่ได้ข้อสรุปเรื่องสถานที่อย่างชัดเจนทำให้คณะเสนาธิการกองทัพเวียดมินห์ กังวลต่อความเคลื่อนไหวของฝรั่งเศสครั้งนี้หลายประการ แม้นายพลซาปะจะเห็นว่าเป็นสัญญาณถึง การรบแตกหักที่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามต้องการแต่เขามีข้อสงสัยเรื่องวัตถุประสงค์ ในการยึดครองเดียนเบียนฟูว่าอาจเป็นเพียงปฏิบัติการย่อยของฝรั่งเศสเพื่อสนับสนุนฐานที่มั่นใน

จังหวัดลายเจิวที่กำลังถูกกองทัพเวียดนามห์ปิดล้อมอยู่ขณะนั้น ถึงอย่างนั้นซาบสั่งการทหารเวียดนามห์หลายกองพัน รวมถึงกองพันปืนใหญ่และทหารช่างเตรียมเดินทางไปยังเดียนเบียนฟู⁶⁹ ทั้งเพิ่มปฏิบัติการหาข่าวกรองให้มากขึ้น

ในวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ.1953 กองทัพเวียดนามห์ดักฟังสัญญาณทางวิทยุเรื่องคำสั่งจากนายพลนาวาร์ไปยังเดียนเบียนฟูได้ สารสำคัญของคำสั่งดังกล่าวคือความสำคัญในปฏิบัติการของกองทัพฝรั่งเศสบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของเขตตั้งเกีย เดียนเบียนฟูจะเป็นฐานที่มั่นสำคัญของปฏิบัติการดังกล่าวและจะได้รับการป้องกันอย่างเต็มที่ ถ้าหากจำเป็นให้ถอนกำลังจากฐานที่มั่นในจังหวัดลายเจิว ข่าวกรองดังกล่าวทำให้ข้อกังวลของนายพลซาบหมดไปและนำไปสู่การเสนอแผนโจมตีเดียนเบียนฟูที่คณะเสนาธิการกองทัพเวียดนามห์และคณะที่ปรึกษาทางการทหารจีนกำหนดร่วมกันต่อกรมการเมืองในวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ.1953 กรมการเมืองอนุมัติแผนดังกล่าวโดยแต่งตั้งซาบเป็นผู้บัญชาการสูงสุดในยุทธการที่เดียนเบียนฟู ที่ปรึกษาทางการทหารจีนจะเป็นส่วนหนึ่งในคณะเสนาธิการของยุทธการครั้งนี้ด้วย

บทเรียนจากอดีตในการเข้าโจมตีสถานที่ๆฝรั่งเศสเลือกสรรเองโดยก่อสร้างแนวป้องกันที่แข็งแกร่งไว้ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่กองทัพเวียดนามห์มาก ทั้งปัญหาเรื่องสภาพอากาศและภูมิประเทศที่ห่างไกลทุรกันดารสร้างความกังวลให้แก่นายพลซาบเป็นอย่างมาก เพื่อตอบโต้ความได้เปรียบของฝรั่งเศส กองทัพเวียดนามห์ระดมกำลังทหารจำนวนมากซึ่งประกอบไปด้วยทหารราบ ทหารปืนใหญ่ ทหารช่างและหน่วยต่อสู้อากาศยานกว่า 45,000 นาย และเพื่อแก้ปัญหาด้านการส่งกำลังบำรุงมีการระดมแนวร่วมและมวลชนผู้สนับสนุนทุกเพศวัยกว่า 14,500 คน⁷⁰ เพื่อก่อสร้างเส้นทาง ลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์และยุทธปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งการลำเลียงนั้นจะทำโดยเท้าจักรยานและรถบรรทุกหลายร้อยคันทั้งที่ผลิตในสหภาพโซเวียตหรือยึดได้จากกองทัพจีนคนองชาติและกองกำลังสหประชาชาติในเกาหลี⁷¹ การระดมสรรพกำลังอาวุธยุทโธปกรณ์และยุทธปัจจัยทั้งหมดมุ่งสู่จุดหมายเดียวคือพื้นที่เดียนเบียนฟูซึ่งตามแผนจะสามารถเปิดปฏิบัติการโจมตีได้ภายในปลายเดือนมกราคม ค.ศ.1954

⁶⁹ Simpson, 17-18.

⁷⁰ Logevall, 390-394.

⁷¹ Simpson, 32.

แต่เมื่อถึงวันที่ 24 มกราคม ค.ศ.1954 หนึ่งวันก่อนเปิดปฏิบัติการโจมตี นายพลซาป ออกคำสั่งให้เลื่อนปฏิบัติการออกไป สาเหตุสำคัญมากมาจากความกังวลต่อประสิทธิภาพในแนวป้องกันของฝรั่งเศสและความปลอดภัยต่อปืนใหญ่ของกองทัพเวียดมินห์ สองสิ่งนี้เป็นบทเรียนที่ได้รับจากปฏิบัติการรุกบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงว่า หากกองทัพเวียดมินห์ใช้ยุทธวิธีคลื่นมนุษย์โจมตีแนวป้องกันอันแข็งแกร่งของฝรั่งเศสจะก่อให้เกิดความสูญเสียจำนวนมาก นอกจากนี้กำลังทางอากาศที่เหนือกว่าของฝรั่งเศสสามารถสามารถทำลายปืนใหญ่ของกองทัพเวียดมินห์ที่ปราศจากการซ่อนพรางได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้ซาปจึงสั่งให้เคลื่อนปืนใหญ่ขึ้นสู่จุดสูงสุดของภูเขา การกระทำดังกล่าวจะสามารถทำให้มองเห็นเป้าหมายชัดเจนซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการยิงเพื่อสร้างความเสียหายให้แก่แนวป้องกันของฝรั่งเศสให้มากที่สุดและให้การสนับสนุนทหารราบเมื่อถึงเวลาโจมตีเต็มรูปแบบ⁷² กองทัพเวียดมินห์ใช้ถนนที่ทหารช่างและมวลชนก่อสร้างโดยไม่มีเครื่องมือสมัยใหม่เพื่อขนส่งปืนใหญ่ขึ้นสู่ยอดเขา ช่วงแรกปืนใหญ่ถูกลากจูงด้วยรถบรรทุกที่สภาพโซเวียตสนับสนุน แต่เมื่อถนนมีความลาดชันจนรถบรรทุกไม่สามารถไต่ระดับได้ ทหารเวียดมินห์แนวร่วมและมวลชนจึงชักลากปืนใหญ่ขนาดกลางด้วยเชือก ส่วนปืนใหญ่ขนาดเบาและเครื่องยิงลูกระเบิดนั้นถูกแยกชิ้นส่วนและลำเลียงด้วยเท้า ทั้งหมดถูกลำเลียงไปติดตั้งในถ้ำและบังเกอร์บนยอดหรือจุดลาดเอียงด้านข้างภูเขาซึ่งสามารถป้องกันการยิงตอบโต้จากปืนใหญ่ฝรั่งเศสได้ ทั้งมีการซ่อนพรางเป็นอย่างดีเพื่อป้องกันการตรวจพบและการโจมตีของเครื่องบินฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังให้เพิ่มการลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์และยุทธปัจจัยให้มากขึ้น

3.2.3 การประชุมที่กรุงเบอร์ลิน ระหว่างที่ทั้งกองทัพฝรั่งเศสและกองทัพเวียดมินห์กำลังเตรียมความพร้อมเพื่อการรบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในไม่ช้า การประชุมที่กรุงเบอร์ลิน (Berlin Conference) ระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของชาติมหาอำนาจ 4 ฝ่ายที่ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศสและสหภาพโซเวียตระหว่างวันที่ 25 มกราคม-18 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1954 ก็เริ่มขึ้น การประชุมดังกล่าวเกิดจากความพยายามของสหภาพโซเวียตในการลดความบาดหมางกับตะวันตกภายหลังการอสังกรรมของสตาลินและการเจรจาหยุดยิงในเกาหลี ประเด็นสำคัญอยู่ที่สถานการณ์ในเกาหลีโดยทั้งสหภาพโซเวียตและ

⁷² Karnow. 211-212.

จีนเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดสันติภาพในเอเชียโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินโดจีน

สหภาพโซเวียตและจีนจึงเห็นพ้องกันตั้งแต่ปลาย ค.ศ.1953 ว่าแนวหนทางยุติสงครามอินโดจีนคือการเจรจาทางการทูตและจำเป็นต้องกดดันรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามให้ยอมรับ แม้รัฐบาลเวียดนามที่ไม่ยอมรับโดยยืนยันวิธีเดิมคือ ชัยชนะทางการทหารโดยสมบูรณ์ แต่ท้ายที่สุด กรมการเมืองพรรคแรงงานเวียดนามก็เห็นชอบแนวทางดังกล่าวโดยประกาศว่าพรรคพร้อมที่จะเปิดแนวรบด้านใหม่คือด้านการทูต ความเห็นดังกล่าวถูกเน้นด้วยคำตอบของโฮจิมินห์ต่อคำถามจากสื่อมวลชนฝรั่งเศสในประเด็นดังกล่าวผ่านทางหนังสือพิมพ์ของสวีเดนว่า รัฐบาลเวียดนามและประชาชนเวียดนามพร้อมและต้องการให้การเจรจาเกิดขึ้น⁷³

การปรับเปลี่ยนแนวทางของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามสอดคล้องกับนโยบายของฝรั่งเศสทั้งจากการประชุมสภาแห่งชาติในปลายเดือนตุลาคม ค.ศ.1953 และการประชุมที่เบอร์มิวดา (Bermuda Conference) ระหว่างผู้นำสหรัฐอเมริกา อังกฤษและฝรั่งเศสที่เมืองทักเกอร์ (Tucker's Town) บนเกาะเบอร์มิวดาซึ่งเป็นดินแดนโพ้นทะเลของอังกฤษ (British Overseas Territory) ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1953 ซึ่งลანიลและบีโกลด์ได้เสนอเรื่องดังกล่าวให้ที่ประชุมรับทราบและพิจารณา⁷⁴

นโยบายที่สอดคล้องกันดังกล่าวจึงทำให้ระหว่างการประชุมที่กรุงเบอร์ลิน โมโลตอฟรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหภาพโซเวียตเสนอให้จัดการประชุมเพื่อแก้ปัญหาในเกาหลีและอินโดจีน ทั้งต้องการให้จีนมีส่วนสำคัญในการประชุมดังกล่าว สหรัฐอเมริกาไม่ยอมรับข้อเสนอโดยต้องการให้ฝรั่งเศสปฏิบัติตามแผนนาวาร์ไปอีกระยะหนึ่ง ทั้งไม่เห็นด้วยกับการให้จีนมีส่วนร่วมในการประชุม ถึงอย่างนั้นอังกฤษกลับเห็นว่าการยอมรับข้อเสนอ นั้นจะทำให้การประชุมที่กรุงเบอร์ลินซึ่งไม่สามารถหาข้อตกลงเรื่องปัญหาเยอรมนีและออสเตรียที่ยืดเยื้อมาตั้งแต่สงครามโลกยุติลงไม่เสียเปล่า ทั้งจะช่วยปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตให้ดีขึ้น อิเดนจึงใช้ทักษะและประสบการณ์ด้านการทูตกดดันให้ตัลเลสยอมรับข้อเสนอซึ่งประสบความสำเร็จ⁷⁵ ท้ายที่สุดทั้ง 4 ชาติจึงมีมติร่วมกันจากการประชุมที่กรุงเบอร์ลินว่า การส่งเสริมให้เกาหลีเป็นชาติเอกราช

⁷³ Logevall. 395-396.

⁷⁴ U.S., 132.

⁷⁵ Logevall. 435-436.

โดยรวมกันเป็นหนึ่งเดียวนั้นจะส่งผลต่อสถานการณ์ความขัดแย้งและการฟื้นฟูสันติภาพในเอเชียด้วยเหตุนี้จึงกำหนดจัดการประชุมขึ้นอีกครั้งในวันที่ 26 เมษายน ค.ศ.1954 ที่นครเจนีวา (Geneva) สวิตเซอร์แลนด์เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยชาติที่จะมีบทบาทหลักในการเจรจาดังกล่าวได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส สหภาพโซเวียตและจีน ประเด็นสำคัญที่จะนำมาหารือได้แก่ สถานการณ์ในเกาหลีโดยเชิญผู้แทนจากทั้งเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ร่วมด้วย ปัญหาในอินโดจีนจะเป็นส่วนหนึ่งในการเจรจาครั้งนี้ด้วยซึ่งนอกจากผู้แทน 5 ชาติมหาอำนาจแล้วยังเชิญผู้แทนจากรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและรัฐบาลสหภาพในสหพันธ์อินโดจีน⁷⁶ การกำหนดวันเจรจาที่แน่นอนเพื่อแก้ปัญหาในอินโดจีนดังกล่าวทำให้ทั้งฝรั่งเศสและรัฐบาลเวียดนามตระหนักว่าปฏิบัติการรบที่กำลังดำเนินอยู่นั้นมีความสำคัญอย่างมาก ทั้งสองฝ่ายจึงรีบเร่งเผด็จศึกเพื่อให้ได้ชัยชนะเด็ดขาดในสมรภูมिरบแห่งใดแห่งหนึ่งเพราะจะเป็นการสร้างความสำเร็จเปรียบเทียบทางการเมือง ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายตนในการเจรจาที่จะเกิดขึ้น ฝรั่งเศสเห็นว่าปฏิบัติการแอตแลนเต (Operation Atlante) ที่ส่วนกลางของเขตอันนัมและส่วนเหนือของเขตโคชินไชน่าที่ดำเนินมาตั้งแต่ปลายเดือนมกราคม ค.ศ.1954 จะนำมาซึ่งความสำเร็จเปรียบเทียบดังกล่าว ส่วนรัฐบาลเวียดนามเห็นว่าเดียนเบียนฟูคือสมรภูมิสำคัญที่สุดซึ่งจะสร้างความสำเร็จเปรียบเทียบให้แก่ฝ่ายตน

3.2.4 สถานการณ์การสู้รบและการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา แม้จะเลื่อนปฏิบัติการโจมตีเต็มรูปแบบออกไป แต่ระหว่างปลายเดือนมกราคม ค.ศ.1954-กุมภาพันธ์ ค.ศ.1954 ปืนใหญ่ของกองทัพเวียดนามเริ่มระดมยิงใส่แนวป้องกันของฝรั่งเศส วัตถุประสงค์หลักคือเพื่อเตรียมความพร้อมในการโจมตีอย่างเต็มรูปแบบของทหารราบด้วยการทำลายความแข็งแกร่งในแนวป้องกันของฝรั่งเศส การกระทำดังกล่าวสร้างความตื่นตระหนกให้แก่กองทัพฝรั่งเศสมาก เนื่องจากเคยประเมินว่ากองทัพเวียดนามจะไม่สามารถขนส่งปืนใหญ่ขึ้นไปบนยอดเขาสำเร็จ ฝรั่งเศสตอบโต้ด้วยปืนใหญ่ทั้งส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดและเครื่องบินโจมตีทั้งจากฐานลอยและสนามบินที่เดียนเบียนฟูเพื่อทำลายที่ตั้งปืนใหญ่เหล่านั้น มีการส่งชุดปฏิบัติการออกลาดตระเวนโดยรอบเพื่อค้นหาและทำลายที่ตั้งปืนใหญ่และปืนต่อสู้อากาศยาน ปฏิบัติการดังกล่าวประสบความสำเร็จไม่มากนักเพราะแม้จะทำลายแนวป้องกันของกองทัพเวียดนามบริเวณเนินเขา

⁷⁶ Cameron. 229-230.

ได้หลายแห่งแต่ฝรั่งเศสต้องสูญเสียกำลังพลจำนวนมาก⁷⁷ ทั้งไม่สามารถค้นหาและทำลายที่ตั้งปืนใหญ่ และปืนต่อสู้อากาศยานบนเทือกเขาได้

ในต้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 1954 กองทัพเวียดมินห์ยังคงระดมยิงปืนใหญ่โจมตีแนวป้องกันของ กองทัพฝรั่งเศสโดยตลอด ทั้งเพิ่มความถี่ของการระดมยิงและเลือกเป้าหมายที่สำคัญมากขึ้น เช่น ที่ตั้งปืนใหญ่และสนามบินทั้ง 2 แห่ง เส้นทางหลักในการลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์และยุทปัจจัย ที่สำคัญของประเทศที่เดียนเบียนฟูคือทางอากาศ เมื่อสนามบินเสียหายทำให้เครื่องบินลำเลียง ไม่สามารถลงจอดได้ การเพิ่มเติมกำลังพลพร้อมทั้งส่งกำลังบำรุงทางเดียวที่ทำได้คือการทิ้งร่ม ถึงอย่างนั้นเครื่องบินลำเลียงของฝรั่งเศสก็ต้องเผชิญกับปืนต่อสู้อากาศยานของกองทัพเวียดมินห์ ซึ่งถูกควบคุมการปฏิบัติการจากที่ปรึกษาทางการทหารจีน ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนายพลซาป ได้สั่งให้ทหารราบเคลื่อนเข้าใกล้แนวป้องกันของฝรั่งเศสด้วยการซุ่มสนามเพลาะ ยาวหลายร้อยกิโลเมตรล้อมรอบแนวป้องกัน

ในวันที่ 13 มีนาคม ค.ศ. 1954 กองทัพเวียดมินห์ระดมยิงปืนใหญ่ต่อแนวป้องกันทุกแห่งเพื่อ สนับสนุนการปฏิบัติการโจมตีด้วยทหารราบครั้งใหญ่ที่เริ่มต้นขึ้นในช่วงบ่าย เป้าหมายแรกคือ ป้อมเป็ยทริช การโจมตีได้รับการสนับสนุนจากปืนใหญ่อยู่ตลอดซึ่งสามารถทำลายเครื่องกีดขวาง ต่างๆ สนามเพลาะ จุดรักษาการณ์และรังปืนกลของกองทัพฝรั่งเศส รวมถึงบังเกอร์บัญชาการซึ่งทำให้ ผู้บัญชาการป้อมพร้อมคณะนายทหารเสียชีวิตทั้งหมด ท้ายที่สุดในช่วงดึกของวันนั้นกองทัพเวียดมินห์ ก็ยึดป้อมเป็ยทริชได้สำเร็จ การสูญเสียป้อมเป็ยทริชทำให้ป้อมเกเบรียลซึ่งอยู่ทางทิศเหนือสุดของที่ ราบระหว่างหุบเขาถูกตัดขาดจากแนวป้องกันอื่นๆ หลังถูกปืนใหญ่ของกองทัพเวียดมินห์ระดมยิง ซึ่งสามารถทำลายบังเกอร์บัญชาการได้เช่นเดียวกันและถูกโจมตีด้วยทหารราบ ท้ายที่สุด ป้อมเกเบรียลก็แตกพ่ายในวันที่ 14 มีนาคม แม้ฝรั่งเศสจะพยายามยึดป้อมคืนในวันถัดมาโดยส่ง ทหารราบและพลร่มซึ่งได้รับการสนับสนุนด้วยรถถังและปืนใหญ่แต่ปฏิบัติการดังกล่าวก็ล้มเหลว แม้จะยังไม่ถูกโจมตีแต่ในวันที่ 17 มีนาคม กองกำลังชาติพันธุ์ไตที่เป็นกำลังหลักในการป้องกัน ป้อมแอน-มารีต่างละทิ้งหน้าที่หลบหนีไปโดยเป็นผลจากการโฆษณาชวนเชื่อของกองทัพเวียดมินห์ ฝรั่งเศสจึงต้องสละป้อมแอน-มารี

⁷⁷ Simpson, 54-58.

แม้ประสบความสำเร็จในการกวาดล้างแนวป้องกันของฝรั่งเศสทางทิศเหนือทั้งหมดแต่การใช้ยุทธวิธีคลื่นมนุษย์ก็ทำให้กองทัพเวียดมินห์สูญเสียกำลังพลเป็นจำนวนมาก ปัญหาโรคระบาด การขาดแคลนเวชภัณฑ์และแพทย์สนามยังส่งผลต่อปฏิบัติการโจมตีเพราะบั่นทอนกำลังใจเหล่าทหาร นายพลชาปป์จึงยุติการโจมตีขนาดใหญ่ด้วยทหารราบ ปรับเปลี่ยนเป็นการระดมยิงปืนใหญ่พร้อมทั้งส่งกำลังเข้าปิดล้อมแนวป้องกันของฝรั่งเศสที่อยู่ใจกลางที่ราบระหว่างหุบเขาซึ่งได้แก่ป้อมฮิว แก็ท ป้อมฟร็องซัว ป้อมโดมินิค ป้อมเอเลียนและป้อมคลอดินด้วยสนามเพลาะยาวหลายสิบกิโลเมตร ยุทธวิธีดังกล่าวมีประสิทธิภาพในหลายด้าน เช่น ทหารเวียดมินห์สามารถใช้สนามเพลาะเพื่อป้องกันการโจมตีจากปืนใหญ่ของฝรั่งเศสระหว่างเคลื่อนย้ายกำลังพลเข้าสู่แนวออกติ กองทัพเวียดมินห์สามารถจำกัดพื้นที่แนวป้องกันของฝรั่งเศสให้แคบลงซึ่งทำให้การส่งกำลังบำรุงทางอากาศยากมากขึ้น ทั้งระยะที่ประชิดกันมากระหว่างสนามเพลาะกับแนวป้องกันทำให้ปืนใหญ่ของฝรั่งเศสที่หลงเหลืออยู่ไม่สามารถยิงสนับสนุนทหารของตนเมื่อทหารราบเวียดมินห์เข้าโจมตีได้ ยุทธวิธีดังกล่าวทำให้ป้อมมิซาเบลล์ที่อยู่ทางทิศใต้สุดถูกตัดขาดโดยปริยาย ตลอดระยะเวลาดังกล่าวฝรั่งเศสพยายามเพิ่มเติมกำลังพลพร้อมทั้งลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์และยุทโธปกรณ์ปัจจัยที่สำคัญอื่นๆด้วยการทิ้งร่ม แต่ด้วยปืนต่อสู้อากาศยานของกองทัพเวียดมินห์ทำให้เครื่องบินลำเลียงของฝรั่งเศสหลายลำถูกยิงตก ทั้งยุทธวิธีการขุดสนามเพลาะเพื่อจำกัดพื้นที่แนวป้องกันทำให้ยุทโธปกรณ์ปัจจัยจำนวนมากจากการทิ้งร่มตกยังพื้นที่ยึดครองของกองทัพเวียดมินห์

3.2.4.1 ปฏิบัติการวัลเซอร์และปฏิบัติการร่วมกัน การสูญเสียแนวป้องกันทางทิศเหนือทั้งหมดในเวลาอันรวดเร็วสร้างความตื่นตระหนกแก่ฝรั่งเศสมาก เพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว ในกลางเดือนมีนาคม ค.ศ.1954 นายพลปอล เอลี (Paul Ély) ประธานคณะเสนาธิการร่วมกองทัพฝรั่งเศสเดินทางไปยังกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เพื่อขอการสนับสนุนเร่งด่วนจากสหรัฐอเมริกา จากการประชุมร่วมกับประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์และนายพลอาเธอร์ แรดฟอร์ด (Arthur Radford) ประธานคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯในวันที่ 22 มีนาคม ค.ศ.1954 สหรัฐอเมริกาจะสนับสนุนด้วยการส่งเครื่องบินประเภทต่างๆโดยเฉพาะเครื่องบินทิ้งระเบิด เครื่องบินโจมตี เครื่องบินลำเลียง และเฮลิคอปเตอร์เพื่อชดเชยเครื่องบินที่เสียหายจากปืนต่อสู้อากาศยานและใช้อพยพผู้บาดเจ็บออกจากเตียงเบียนฟู ทั้งจัดส่งทหารจากกองทัพอากาศสหรัฐฯไปยังเวียดนามเพื่อจัดการฝึกอบรมให้แก่ฝรั่งเศส จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อทำหน้าที่นักบินในปฏิบัติการส่งกำลังบำรุงให้เตียงเบียนฟู

นอกจากนี้ยังสนับสนุนอาวุธยุทโธปกรณ์ กระสุนและยุทธปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ

แม้ประสบความสำเร็จในการขอการสนับสนุนเร่งด่วนแต่สิ่งที่ฝรั่งเศสต้องการมากที่สุดคือให้สหรัฐอเมริกาส่งกำลังทั้งภาคพื้นและทางอากาศมาปฏิบัติการในอินโดจีน แม้ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์จะโน้มเอียงไปตามความต้องการดังกล่าว แต่ท้ายที่สุดก็เห็นด้วยกับความเห็นของดัลเลส ในขณะที่นั้นว่า สหรัฐอเมริกาจะไม่แทรกแซงทางการทหารโดยตรงเพียงแต่จะให้ความช่วยเหลือฝรั่งเศสและรัฐสมทบแต่เพียงเท่านั้น ถึงอย่างนั้นนายพลแรดฟอร์ดกลับเห็นต่างออกไป ตั้งแต่มติของการประชุมที่กรุงเบอร์ลินที่ให้จัดการเจรจาขึ้นในปลายเดือนเมษายน ค.ศ. 1954 ฝ่ายทหารของสหรัฐอเมริกาเห็นว่า ฝรั่งเศสควรมีความได้เปรียบในสถานการณ์สงครามก่อนจะเข้าสู่การเจรจา ซึ่งหากไม่เป็นเช่นนั้นสหรัฐอเมริกาจะต้องสานต่อการต่อสู้ดังกล่าว สภาพความมั่นคงแห่งชาติและคณะกรรมการพิเศษด้านอินโดจีน (Special Committee on Indochina) ซึ่งไอเซนฮาวร์แต่งตั้งก็เห็นด้วยพร้อมทั้งเสนอความเป็นไปได้ที่จะให้จัดทำแผนปฏิบัติการทางการทหารต่ออินโดจีน

ด้วยเหตุนี้ นายพลแรดฟอร์ดจึงยืนยันต่อนายพลเอลีก่อนเดินทางกลับกรุงปารีสว่า เมื่อใดที่สถานการณ์เอื้ออำนวย เช่น ได้รับการร้องขอจากฝรั่งเศส หรือการเข้าแทรกแซงโดยตรงของจีนตามที่ฝรั่งเศสกังวลได้เกิดขึ้น สหรัฐอเมริกาพร้อมที่จะแทรกแซงทางการทหาร นอกจากนี้ยังเสนอแผนให้ความช่วยเหลือเตียนเบียนฟูโดยจะส่งเครื่องบินจำนวน 350 ลำจากเรือบรรทุกเครื่องบินของสหรัฐฯ ซึ่งจะถูกส่งมาจอดทอดสมอในอ่าวตังเกี๋ยและเครื่องบินทิ้งระเบิดขนาดหนักจากฐานทัพอากาศสหรัฐฯที่ฟิลิปปินส์มาทิ้งระเบิดทำลายแนวปิดล้อม ที่ตั้งปืนใหญ่และปืนต่อสู้อากาศยาน รวมถึงเส้นทางลำเลียงของกองทัพเวียดมินห์ การทิ้งระเบิดดังกล่าวจะใช้เพียงแค่ 2 วันก็จะสามารถปลดปล่อยเตียนเบียนฟูได้สำเร็จ ในเวลาต่อมาแผนโจมตีทางอากาศดังกล่าวรู้จักกันในชื่อ “ปฏิบัติการวัลเซอร์” (Operation Vulture)⁷⁸

ความเห็นและความเคลื่อนไหวของคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ รวมถึงของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์อีกหลายวาระภายหลังจากนายพลเอลีก่อนเดินทางกลับฝรั่งเศสทำให้ดัลเลสเห็นชอบเรื่องการแทรกแซงทางการทหารโดยตรง แต่การกระทำดังกล่าวโดยพลการอาจก่อให้เกิดปัญหาและที่สำคัญคือปัญหาภายในสหรัฐอเมริกาเอง ไอเซนฮาวร์และดัลเลสจึงต้องการให้นโยบายดังกล่าวมีความชอบธรรมโดยสภาองเกรสนุมัติ รวมไปถึงการได้รับทราบความเห็นจากสาธารณชน

⁷⁸ U.S. 152-156.

อเมริกันอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ระหว่างปลายเดือนมีนาคม-ต้นเดือนเมษายน ค.ศ.1954 จึงเริ่มมีการพูดคุยกันในฝ่ายการเมืองถึงนโยบายดังกล่าว พร้อมทั้งการตั้งคำถามโดยสื่อมวลชนเพื่อรับทราบความเห็นของสาธารณชน ฝรั่งเศสซึ่งไม่มีทางเลือกจำต้องรอ

ระหว่างการรอความคิดเห็นจากทั้งสองฝ่าย ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ดัลเลส ตัวแทนจากกระทรวงกลาโหมและคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐอเมริกาหรือร่วมกันถึงแผนการดังกล่าวและได้ข้อสรุปว่านอกเหนือจากปฏิบัติการวัลเซอร์แล้ว การแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาด้วยปฏิบัติการภาคพื้นนั้นจะต้องเป็นไปในลักษณะ “ปฏิบัติการร่วมกัน” (United Action) โดยชาติพันธมิตรของตนได้แก่ อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ ไต้หวันและไทยต้องมีส่วนร่วมในการส่งกำลังทหารมาปฏิบัติการด้วย ดัลเลสชี้แจงแนวคิดดังกล่าวผ่านสุนทรพจน์ในงานสมาคมสำนักข่าวอเมริกาโพ้นทะเล (The Overseas Press Club of America) เมื่อวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ.1954⁷⁹ แต่ก็ถูกต่อต้านเป็นอย่างมากโดยเฉพาะจากสมาชิกสภาองเกรส

เมื่อกองทัพเวียดนามห์เปิดปฏิบัติการโจมตีด้วยทหารราบอีกครั้งต่อแนวป้องกันที่ตั้งอยู่ใจกลางที่ราบระหว่างหุบเขาเมื่อวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ.1954 แม้กกองทัพฝรั่งเศสจะตอบโต้ด้วยปฏิบัติการคอนดอร์ (Operation Condor) โดยเข้าโจมตีจุดอ่อนในแนวปิดล้อมของกองทัพเวียดนามห์แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ทำยที่สุด ภายในวันที่ 4 เมษายน ค.ศ.1954 พื้นที่สำคัญบางส่วนของป้อมเอเลียนและป้อมโดมินิก็ถูกยึดครองโดยกองทัพเวียดนามห์ สถานการณ์ดังกล่าวยังทำให้ทั้งประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมวิลสันและนายพลแรดฟอร์ดต้องประชุมฉุกเฉินเพื่อหาทางให้สภาองเกรสนุมัติการเข้าแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาโดยด่วน

ความสำเร็จของกองทัพเวียดนามห์ทำให้ฝรั่งเศสแจ้งต่อสหรัฐอเมริกาว่าถึงเวลาแล้วที่การโจมตีทางอากาศตามปฏิบัติการวัลเซอร์และการส่งกำลังภาคพื้นตามปฏิบัติการร่วมกันจะถูกนำมาดำเนินการ ดัลเลสตอบกลับคำร้องขอว่าสหรัฐอเมริกาจะเข้าแทรกแซงได้ต่อเมื่อได้รับการอนุมัติจากสภาองเกรสและความเห็นชอบจากสาธารณชนอเมริกันพร้อมทั้งทำความเข้าใจกับชาติพันธมิตรโดยเฉพาะอังกฤษ ซึ่งระหว่างนี้จะให้การสนับสนุนด้านอื่นไปก่อน เพื่อแก้ไขปัญหาโดยเร็ว ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์และสภาความมั่นคงแห่งชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้การ

⁷⁹ Cameron. 233-236.

แทรกแซงเป็นไปอย่างชอบธรรม เช่น ได้รับการอนุมัติจากสภาองเกรส ต้องกำหนดแผนการรบและการระดมกำลังทหารสหรัฐฯให้รอบคอบ ทำความเข้าใจกับสาธารณชนอเมริกันต่อปฏิบัติการดังกล่าว การปฏิบัติการจะยุติได้ต่อเมื่อสามารถยับยั้งการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สำเร็จ สร้างความร่วมมือกับอังกฤษและชาติพันธมิตรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อจัดตั้งการป้องกันร่วมกัน ทั้งดำเนินนโยบายการทูตเชิงรุกเพื่อให้ฝรั่งเศสและรัฐสมทบในสหพันธอินโดจีนเตรียมพร้อมสำหรับปฏิบัติการร่วมกันที่จะเกิดขึ้น⁸⁰ เป็นต้น แต่ที่สำคัญที่สุดคือต้องทำให้สภาองเกรส สาธารณชนอเมริกัน รวมถึงชาติพันธมิตรที่จะมีส่วนในการปฏิบัติการร่วมกันเห็นว่า การแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้เป็นการเรียกร้องจากรัฐสมทบทั้งสาม ตลเลสจึงเริ่มทาบทามเอกอัครราชทูตชาติต่างๆที่จะมีส่วนในปฏิบัติการร่วมกันซึ่งประจำอยู่ในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

กลางเดือนเมษายน ค.ศ. 1954 ตลเลสเดินทางไปยุโรปเพื่อเตรียมความพร้อมการประชุมที่นครเจนีวา เขาใช้โอกาสดังกล่าวหารือกับรัฐบาลของประเทศที่จะมีส่วนร่วมตามแผนปฏิบัติการร่วมกันโดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศส อังกฤษนั้นแสดงท่าทียอมรับปฏิบัติการดังกล่าวโดยแสดงออกผ่านแถลงการณ์ร่วมในวันที่ 14 เมษายน ระหว่างอีดอนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษกับตลเลส⁸¹ ช่วงเวลาเดียวกันนั้นฝ่ายทหารของสหรัฐอเมริกาเริ่มกำหนดแผนปฏิบัติการแทรกแซงให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เช่น เตรียมสนับสนุนการขนส่งกำลังพลรวมของกองทัพฝรั่งเศสจากแอลจีเรียไปยังเวียดนาม ส่งเรือบรรทุกเครื่องบินสองลำไปยังอ่าวตังเกี๋ย แต่ประเด็นที่สำคัญที่สุดคือการใช้ระเบิดปรมาณูในปฏิบัติการวัลเซออร์⁸² ประเด็นดังกล่าวเป็นข้อถกเถียงกันของนักประวัติศาสตร์มายาวนานว่าสหรัฐอเมริกาหรือฝรั่งเศสเป็นผู้เริ่มเสนอความคิดดังกล่าวก่อน ถึงอย่างนั้นการศึกษาในระยะเวลาหลังแสดงให้เห็นว่าคือสหรัฐอเมริกาโดยเกิดขึ้นครั้งแรกในการประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติเมื่อต้นเดือนเมษายน นายทหารระดับสูงหลายคนของคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯมีความเห็นว่า ควรใช้ระเบิดปรมาณู 2-3 ลูกเพื่อทำลายจุดรวมพลและเส้นทางส่งกำลังบำรุงของกองทัพเวียดนามที่เดียนเบียนฟู เมื่อตลเลส

⁸⁰ U.S.

⁸¹ Cameron. 238-239.

⁸² U.S. 158-163.

เดินทางจากอังกฤษไปยังฝรั่งเศสเขาได้เสนอแนวคิดดังกล่าวกับบีโกลต์ในระหว่างการหารือร่วมกัน เมื่อวันที่ 22 เมษายน อีกด้วย⁸³

แม้ว่าปฏิบัติการวัลเซออร์และปฏิบัติการร่วมกันจะได้ข้อยุติในเรื่องวิธีการแล้ว แต่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทันทีเนื่องจากยังไม่ได้รับการอนุมัติจากสภาองเกรส เมื่อการประชุมที่นครเจนีวาใกล้เริ่มต้น คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐอเมริกาจึงกังวลว่าถ้าหากการแทรกแซงโดยตรงตามแผนปฏิบัติการทั้งสองยังล่าช้าต่อไปฝรั่งเศสจะไม่มีอำนาจต่อรองในการเจรจา ด้วยเหตุนี้ระหว่างที่ดัลเลสกำลังเดินทางจากฝรั่งเศสไปยังสวีเดน นายพลแรดฟอร์ดได้เดินทางไปอังกฤษเพื่อเน้นย้ำความร่วมมือในปฏิบัติการร่วมกันที่ตกลงไว้เมื่อต้นเดือนเมษายนซึ่งจะส่งผลให้สภาองเกรสอนุมัติการแทรกแซงอย่างทันทีถึงอย่างนั้นท่าทีของอังกฤษกลับเปลี่ยนแปลงไป แม้จะยังคงเห็นด้วยกับสหรัฐอเมริกาว่า ความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสในอินโดจีนจะส่งผลกระทบต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด แต่การแทรกแซงโดยตรงโดยเฉพาะปฏิบัติการวัลเซออร์ไม่อาจทำให้สถานการณ์สงครามโดยรวมดีขึ้น ทั้งอาจทำให้จีนตอบโต้ด้วยการเข้าแทรกแซงโดยตรงเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในเกาหลีซึ่งอาจบานปลายกลายเป็นสงครามระหว่างประเทศ แต่ปัจจัยสำคัญคืออังกฤษเห็นว่าปัญหาภายในที่ตนกำลังเผชิญอยู่มีความสำคัญมากกว่า ทั้งสงครามกับพรรคคอมมิวนิสต์มาลาया ปัญหาการร้องเอกราชจากอาณานิคมของอังกฤษเองซึ่งหากช่วยเหลือฝรั่งเศสเพื่อรักษาอินโดจีนไว้ อาจทำให้สาธารณชนอังกฤษไม่พอใจ

ท้ายที่สุด อังกฤษจึงปฏิเสธการมีส่วนร่วมในการแทรกแซงทางการทหารตามปฏิบัติการร่วมกันของสหรัฐอเมริกา เซอร์ซิลได้ชี้แจงการตัดสินใจดังกล่าวต่อรัฐสภา⁸⁴ ทั้งเน้นย้ำชัดเจนมากขึ้นผ่านแถลงการณ์ต่ออินโดจีนจัดทำโดยกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษเมื่อวันที่ 25 เมษายน ค.ศ.1954 ว่า อังกฤษจะไม่เข้าร่วมกับปฏิบัติการทางการทหารในสงครามอินโดจีนโดยจะยืนหยัดต่อนโยบายในการจัดการประชุมที่นครเจนีวา ทั้งจะสนับสนุนด้านการทูตแก่ฝรั่งเศสเพื่อให้บรรลุข้อตกลงซึ่งเป็นที่ยอมรับได้ อังกฤษพร้อมยอมรับและสนับสนุนข้อตกลงที่ได้จากการประชุมหากการประชุมล้มเหลวไม่บรรลุข้อตกลงใดๆและสงครามยังคงดำเนินต่อไป เมื่อถึงเวลานั้นอังกฤษ

⁸³ Fredrik Logevall, "We Might Give Them a Few." Did the Us Offer to Drop Atom Bombs at Dien Bien Phu?, <https://thebulletin.org/we-might-give-them-few-did-us-offer-drop-atom-bombs-dien-bien-phu9175>.

⁸⁴ U.S. 164-166.

และพันธมิตรจึงค่อยเตรียมแผนเพื่อแก้ไขสถานการณ์ซึ่งแผนดังกล่าวอาจจะเป็นหนทางใดก็ได้ ไม่ใช่เฉพาะด้านการทหารแต่เพียงอย่างเดียว⁸⁵ แม้ทั้งสภาความมั่นคงแห่งชาติและคณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ จะพยายามโน้มน้าวชาติอื่นให้เข้าร่วมแทนอังกฤษแต่ก็ไม่สำเร็จ ท้ายที่สุด สภาคองเกรสจึงไม่อนุมัติปฏิบัติการร่วมกัน

แม้ปฏิบัติการร่วมกันไม่สามารถดำเนินการได้แต่คณะเสนาธิการร่วมกองทัพสหรัฐฯ ยังไม่ละทิ้งความพยายามโดยเฉพาะปฏิบัติการวัลเซอร์ ในการประชุมคณะกรรมการวางแผนของสภาความมั่นคงแห่งชาติในวันที่ 29 เมษายน ค.ศ.1954 มีการถกเถียงเรื่องการใช้ระเบิดปรมาณูในปฏิบัติการว่า การใช้จะยับยั้งจีนไม่ให้เข้าแทรกแซงและแสดงให้เห็นถึงวิทยาการด้านการทหารของสหรัฐอเมริกาที่ทันสมัย แต่วันถัดมาทั้งประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์และรองประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) กลับเห็นว่า แม้สหรัฐอเมริกาควรช่วยเหลือฝรั่งเศสด้วยระเบิดปรมาณูแต่กังวลว่า อาจไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่คาด ทั้งอาจเกิดผลกระทบร้ายแรงตามมาเช่นเดียวกับที่อิโรซิมาและนะงะซะกิ รวมถึงความกังวลของสมาชิกคนอื่นที่ไม่ใช่ฝ่ายทหารในสภาความมั่นคงแห่งชาติ เรื่องความขัดแย้งระหว่างประเทศ การใช้ระเบิดปรมาณูอาจจะส่งผลตรงกันข้ามแทนที่จะเป็นการยับยั้งแต่จะทำให้จีนและสหภาพโซเวียตเข้าแทรกแซงโดยตรง ทั้งอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับชาติสมาชิกนาโต้⁸⁶ ท้ายที่สุด ปฏิบัติการวัลเซอร์จึงถูกยกเลิกไป

3.2.5 ความพ่ายแพ้ของกองทัพฝรั่งเศส ในช่วงเวลาเดียวกันที่สหรัฐอเมริกาพยายามหาช่องทางเข้าแทรกแซงทางการทหารเพื่อช่วยเหลือฝรั่งเศส ในกลางเดือนเมษายน ค.ศ.1954 กองทัพเวียดนามห์เปิดปฏิบัติการโจมตีด้วยทหารราบใหญ่อีกครั้งต่อแนวป้องกันที่ตั้งอยู่ใจกลางที่ราบระหว่างหุบเขา ฝรั่งเศสจำเป็นต้องละทิ้งป้อมป้อมพร้อมซาว์ทั้งเสียพื้นที่สำคัญของป้อมเอเลียน ป้อมฮิวแก็ตและพื้นที่ส่วนใหญ่ของสนามบินหลักที่ตั้งอยู่ใจกลางแนวป้องกัน กองทัพฝรั่งเศสในเวลานั้นขาดแคลนทั้งกำลังพล กระสุนและเวชภัณฑ์ ทั้งรถถัง ปืนใหญ่และอาวุธหนักอื่น ๆ ก็ถูกทำลายเกือบทั้งหมด บางส่วนที่หลงเหลืออยู่ก็ไม่สามารถยิงตอบโต้กองทัพเวียดนามห์ได้เนื่องจากขาดแคลนกระสุน ฝรั่งเศสพยายามเพิ่มเติมกำลังพลและการสนับสนุนด้วยปฏิบัติการส่งทางอากาศ

⁸⁵ Cameron. 240-241.

⁸⁶ Logevall, "We Might Give Them a Few." Did the Us Offer to Drop Atom Bombs at Dien Bien Phu?."

หลายครั้งซึ่งก็ถูกตอบโต้ด้วยปืนต่อสู้อากาศยาน ทั้งอาวุธยุทธโศปกรณ์และยุทธปัจจัยซึ่งถูกส่งลงทางอากาศส่วนใหญ่ก็ตกลงในเขตยึดครองของกองทัพเวียดนามห์ แม้พยายามโจมตีตอบโต้เพื่อยึดพื้นที่สูญเสียโดยได้รับการสนับสนุนทางอากาศจากเครื่องบินที่มาจากฐานออย แต่ด้วยขาดแคลนกำลังพลและยุทธปัจจัยที่สำคัญ กองทัพฝรั่งเศสจึงไม่สามารถรักษาพื้นที่ซึ่งยึดคืนไว้ได้ นอกจากแนวป้องกันที่ตั้งอยู่ใจกลางที่ราบระหว่างหุบเขาแล้ว ป้อมมิซาเบลล์ซึ่งอยู่ทางทิศใต้สุดก็ถูกระดมยิงด้วยปืนใหญ่และการโจมตีด้วยทหารราบของกองทัพเวียดนามห์เช่นเดียวกัน แต่กองทัพฝรั่งเศสยังคงรักษาป้อมเอาไว้ได้

เมื่อสหรัฐอเมริกายกเลิกปฏิบัติการร่วมกันและปฏิบัติการวัลเซอร์ กองทัพฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟูต้องเผชิญกับการรบตามลำพัง กองทัพเวียดนามห์เปิดปฏิบัติการโจมตีใหญ่ด้วยทหารราบซึ่งได้รับการสนับสนุนจากปืนใหญ่ต่อแนวป้องกันที่ตั้งอยู่ใจกลางที่ราบระหว่างหุบเขาที่หลงเหลือพื้นที่อยู่เพียงเล็กน้อยเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ.1954 การสู้รบถึงขั้นตะลุมบอลในระยะประชิดตัว ด้วยความพยายามสุดท้ายที่จะรักษาแนวป้องกันที่เดียนเบียนฟูเอาไว้ นายพลนาวาร์ได้เลื่อนยศเดอ กาสตรีจากพันเอกเป็นพลจัตวาโดยหวังว่าจะช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจให้แก่กำลังพล ทั้งเป็นเสมือนการกดดันให้เดอ กาสตรีทำการต่อสู้จนถึงกำลังพลนายสุดท้ายโดยไม่ยอมจำนนเพื่อให้สมเกียรติตำแหน่งใหม่ดังกล่าว มีการจัดส่งกำลังพลร่วมไปเพิ่มในวันที่ 6 พฤษภาคม แต่กองทัพเวียดนามห์บุกเข้าถึงที่มั่นสุดท้ายได้ในช่วงบ่ายของวันที่ 7 พฤษภาคม ด้วยการสนับสนุนจากปืนใหญ่และเครื่องยิงจรวดหลายลำกล้องที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต ท้ายที่สุด กองทัพเวียดนามห์ก็สามารถยึดแนวป้องกันที่ตั้งอยู่ใจกลางที่ราบระหว่างหุบเขาได้ทั้งหมด นายพลเดอ กาสตรี คณะเสนาธิการกองทัพฝรั่งเศสประจำเดียนเบียนฟูรวมถึงกำลังพลที่เหลืออยู่ถูกจับเป็นเชลยทั้งหมด

เมื่อข่าวความพ่ายแพ้ของของแนวป้องกันที่ตั้งอยู่ใจกลางที่ราบระหว่างหุบเขาและการตกเป็นเชลยของนายพลเดอ กาสตรีมาถึงป้อมมิซาเบลล์ กำลังพลที่รักษาป้อมทั้งหมดจึงตัดสินใจตีฝ่าวงล้อมกองทัพเวียดนามห์และหลบหนีไปยังภาคเหนือของลาว ยุทธการที่เดียนเบียนฟูตลอดระยะเวลา 55 วันนำมาซึ่งความสูญเสียด้านกำลังพลเป็นจำนวนมหาศาลแก่ทั้งสองฝ่าย กองทัพฝรั่งเศสเสียชีวิต บาดเจ็บและสูญหายระหว่างการรบประมาณ 7,000 นาย ตกเป็นเชลยประมาณ 11,000 นาย ส่วนกองทัพเวียดนามห์เสียชีวิตประมาณ 8,000 นาย บาดเจ็บประมาณ

15,000 นาย แม้จำนวนของกองทัพเวียดนามที่จะสูงกว่ากองทัพฝรั่งเศสมากแต่การเสียสละดังกล่าวนำไปสู่ชัยชนะเด็ดขาดตามที่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามคาดหวังไว้ ชัยชนะครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นหนึ่งวันก่อนปัญหาในอินโดจีนจะถูกยกมาเจรจาในการประชุมที่นครเจนีวา (Geneva Conference)⁸⁷ ซึ่งเป็นการประชุมนานาชาติระหว่างเดือนเมษายน-กรกฎาคม ค.ศ.1954 ได้สร้างความได้เปรียบทางการเมืองแก่รัฐบาลเวียดนามเป็นอย่างมากในการประชุม ผลสำคัญของการประชุมครั้งนี้นำไปสู่การลงนามในข้อตกลงเจนีวา (Geneva Agreement) กลางเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1954 สาระสำคัญคือการแบ่งเวียดนามเป็น 2 ส่วน การถอนกำลังทหารฝรั่งเศสออกจากเวียดนาม ลาวและกัมพูชา แม้ข้อตกลงเจนีวาจะทำให้ระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสในอินโดจีนสิ้นสุดลงแต่สันติภาพและเอกภาพของเวียดนามยังคงห่างไกลและใช้เวลาอีกยาวนานกว่าจะบรรลุเป้าหมายใน ค.ศ.1975

87

ดู SSICsim,

"Geneva

Conference

(1954),"

<https://static1.squarespace.com/static/573c756e859fd06a1f830223/t/575a508fe32140bd67b971c8/1465536655554/Geneva-Conference-1954-Background-Guide.pdf>.

บทที่ 6

บทสรุป

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1944-1954 ทำให้พบว่า บริบทเหตุการณ์คือปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานะความสัมพันธ์ในแต่ละช่วงเวลา โดยสงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเย็นคือสองบริบทที่สำคัญ

บริบทเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นยังสามารถแยกย่อยได้เป็น 2 ช่วงเวลาด้วยกัน ได้แก่ 1. นโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมและ 2. สถานการณ์สงครามทั้งในแปซิฟิกและเอเชีย ในช่วงปลายสงคราม บริบทย่อยแรกโดยเฉพาะแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศของ ประธานาธิบดีโรสเวลต์ที่ต้องการให้เวียดนามเป็นเอกราชจากฝรั่งเศสภายหลังสงครามยุติ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางการเมืองของขบวนการเวียดนามจึงทำให้โฮจิมินห์ ที่ส่วนตัวนิยมในปรัชญาและแนวคิดทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาอยู่ก่อนแล้วโดยเฉพาะการต่อสู้ เพื่อเสรีภาพต้องการร่วมมือและขอการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา

ส่วนบริบทย่อยที่สองนั้นโดยเฉพาะการหันเหความสนใจจากสมรภูมิยุโรปมายังสมรภูมิ แปซิฟิกและเอเชียเพื่อชัยชนะอย่างเบ็ดเสร็จเหนือญี่ปุ่น จากแผนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการทางการ ทหารเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวจึงทำให้เกิดปฏิบัติการร่วมกันระหว่างสหรัฐอเมริกา กับ ขบวนการเวียดนามเพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่นในเวียดนามขึ้น สงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเป็นบริบทเหตุการณ์ สำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองอยู่ในสถานะพันธมิตรระหว่างกัน

ในส่วนบริบทเหตุการณ์สงครามเย็นนั้นสามารถแยกย่อยได้เป็น 3 ช่วงเวลาด้วยกัน ได้แก่ 1. สถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศในปลายสงครามโลก 2. สงครามเย็นในยุโรป และ 3. สงครามเย็นในเอเชีย บริบทย่อยแรกโดยเฉพาะนโยบายจัดระเบียบยุโรปภายหลังสงคราม ที่จำเป็นต้องส่งเสริมสถานะของฝรั่งเศสให้กลับสู่ความเป็นมหาอำนาจอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกา จึงยุตินโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมและแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ สนับสนุนให้ ฝรั่งเศสกลับไปปกครองอินโดจีนอีกครั้ง พันธมิตรระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาก็จึงยุติ ลง บริบทย่อยดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ในสถานะศัตรูระหว่างกัน

บริบทย่อยที่สองโดยเฉพาะการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตในยุโรป ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งกับชาติตะวันตก สหรัฐอเมริกาผู้นำชาติตะวันตกจึงแสดงบทบาทสำคัญ เพื่อสกัดกั้นและจำกัดลัทธิคอมมิวนิสต์ในยุโรป สถานการณ์การเมืองและบทบาทดังกล่าวในยุโรป ส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติของสหรัฐอเมริกาในสงครามอินโดจีน การเคลื่อนไหวของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและโฮจิมินห์ถูกตั้งข้อสังเกตว่าเป็นส่วนหนึ่งในการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตในเอเชีย ด้วยเหตุนี้ เฉกเช่นเดียวกับในยุโรปสหรัฐอเมริกาเริ่มเห็นว่าคุณเองต้องแสดงบทบาทสำคัญในการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชีย โดยเฉพาะในเวียดนาม

ส่วนบริบทย่อยสุดท้ายโดยเฉพาะชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในสงครามกลางเมือง และการรุกรานเกาหลีใต้ของเกาหลีเหนือ สองเหตุการณ์ดังกล่าวในมุมมองของสหรัฐอเมริกาเปรียบเสมือนหลักฐานที่ชัดเจนว่าสงครามเย็นขยายตัวมายังเอเชียโดยสมบูรณ์ สหรัฐอเมริกาจึงมั่นใจในข้อสังเกตที่มีต่อรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามและโฮจิมินห์ ทำหน้าที่สุดนำไปสู่การให้ความสนับสนุนแก่ฝรั่งเศสของสหรัฐอเมริกาเพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียโดยสหภาพโซเวียตผ่านทางรัฐบาลเวียดนาม สงครามเย็นจึงเป็นบริบทเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองเปลี่ยนสถานะมาเป็นศัตรูระหว่างกัน

หากพิจารณาความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายนอกเหนือจากระยะเวลาที่ทำการศึกไว้ใ่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้โดยเฉพาะ ค.ศ.1954-2016 จะเห็นว่าบริบทเหตุการณ์ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสถานะความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายเช่นเคย กล่าวคือ บริบทเหตุการณ์สงครามเย็น โดยเฉพาะบริบทย่อยสงครามเย็นในเอเชียยังคงทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศอยู่ในสถานะศัตรูอีกหลายทศวรรษ หลังความพ่ายแพ้ในการยุทธที่เดียนเบียนฟูซึ่งทำให้ฝรั่งเศสถอนตัวออกจากเวียดนามใน ค.ศ.1954 สหรัฐอเมริกาจึงรับช่วงต่อเพื่อสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ช่วงปลายทศวรรษที่ 1950 จนถึงกลางทศวรรษที่ 1970 สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆแก่สาธารณรัฐเวียดนาม (Republic of Vietnam) หรือเวียดนามใต้ (South Vietnam) ทั้งส่งกำลังทหารของตนไปยังเวียดนามเพื่อต่อสู้กับเวียดนามเหนือ (North Vietnam) แม้สงครามเวียดนามจะยุติลงด้วยชัยชนะของเวียดนามเหนือใน ค.ศ.1975 และนำไปสู่การรวมชาติในเวลาต่อมา ถึงอย่างนั้นผลจากการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลา

ดังกล่าวทำให้สถานะศัตรูระหว่างกันคงอยู่แทบถาวรในอีกหลายปีต่อมา แม้ว่าสงครามเย็นจะยุติลงในปี ค.ศ.1991 แต่สถานะความสัมพันธ์ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง สหรัฐอเมริกายังดำเนินมาตรการคว่ำบาตรต่อเวียดนามทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและการทหารอย่างแข็งกร้าว

อิทธิพลของบริบทเหตุการณ์สงครามหมดลงใน ค.ศ.1995 บริบทเหตุการณ์การเมืองโลกหลังสงครามเย็นขึ้นมาแทนที่ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Socialist Republic of Vietnam) ที่สืบทอดอำนาจต่อจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามกับสหรัฐอเมริการ่วมกันปรับระดับและสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นมาใหม่ บริบทเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองปรับเปลี่ยนสถานะจากศัตรูระหว่างกันมาอยู่ในระดับปกติ ถึงอย่างนั้นมาตรการคว่ำบาตรต่อเวียดนามบางประการยังคงดำเนินต่อไป

เมื่อก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่ 2010 เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่าย ด้วยบริบทเหตุการณ์ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ (South China Sea Conflict) โดยเฉพาะการอ้างกรรมสิทธิ์ที่ทับซ้อนกันระหว่างจีนกับเวียดนามเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly Island) หมู่เกาะพาราเซลและการอ้างกรรมสิทธิ์ของจีนเหนือเส้นทางเดินเรือเสรีในน่านน้ำสากล เพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เวียดนามและสหรัฐอเมริกาก็ร่วมมือกันในหลายภาคส่วนและนำไปสู่จากเยือนสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดีเวียดนามใน ค.ศ.2013 การเยือนครั้งนี้เองที่ผู้นำเวียดนามยกเอาเหตุการณ์ในอดีตครั้งสองฝ่ายเป็นพันธมิตรกัน รวมถึงเรื่องที่ดินพิพาทที่ขึ้นขมในแนวคิดและปรัชญาทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาเพื่อสานและยกระดับสถานะความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดียิ่งขึ้น แม้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์และการตั้งข้อสงสัยจากสาธารณชนอเมริกันอย่างมากเนื่องจากขัดแย้งกับความเข้าใจและความทรงจำของพวกเขา แต่การกระทำดังกล่าวมีส่วนส่งเสริมสถานะความสัมพันธ์ให้พัฒนาขึ้นท้ายที่สุดนำไปสู่การเดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดีโอบามาเมื่อ ค.ศ.2016 การเยือนเวียดนามในครั้งนี้โอบามาประกาศยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรที่เป็นมรดกสืบทอดจากบริบทเหตุการณ์สงครามเย็นแทบทั้งหมด ความสัมพันธ์ของทั้งสองปรับเปลี่ยนสถานะจากระดับปกติสู่การเป็นมิตรประเทศระหว่างกัน

ด้วยเหตุนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่า บริบทเหตุการณ์โลกในแต่ละช่วงเวลาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบ หรือมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาอย่างแท้จริง

การศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อบริบทเหตุการณ์โลกดังกล่าวสามารถทำให้การศึกษา
ประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างของทั้งสองเกิดความชัดเจน มีความเที่ยงตรงและสามารถเห็น
พัฒนาการได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ววิธีการและมุมมอง
ดังกล่าวยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการการศึกษาประเด็นทางประวัติศาสตร์
ด้านอื่นๆอีกด้วย

รายการอ้างอิง

- Asselin, Pierre *Vietnam's American War: A History*. Bungay: Cambridge University Press, 2018.
- Axelrod, Alan. *The Real History of the Cold War: A New Look at the Past* New York: Sterling, 2009.
- Bartholomew-Feis, Dixee R. *The Oss and Ho Chi Minh: Unexpected Allies in the War against Japan*. Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 2006.
- Batrachious. "Timewatch - Uncle Ho and Uncle Sam (Bbc 1998)."
<https://www.youtube.com/watch?v=Q02w70UwUQ>.
- Beevor, Antony. *The Second World War* New York: Back Bay Books, 2013.
- Bell, P.H.M. *Twelve Turning Points of the Second World War* New Haven: Yale University Press, 2011.
- Bishop, Chris, and Chris McNab. *Campaigns of World War II Day by Day* London: Amber Books, 2003.
- Bradley, Mark. "Franklin Roosevelt, Trusteeship and Us Exceptionalism: Reconsidering the American Vision of Postcolonial Vietnam." In *A Companion to the Vietnam War*, edited by Marilyn B Young and Robert Buzzanco, 130-45. Malden Mass: Blackwell, 2006.
- . *Imagining Vietnam and America: The Making of Postcolonial Vietnam, 1919-1950*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2000.
- Brocheux, Pierre. *Ho Chi Minh: A Biography*. Translated by Claire. Duike. New York: Cambridge University Press, 2007.
- Cameron, Allan W. *Viet-Nam Crisis: A Documentary History, Vol. I: 1940-1956* London: Cornell University Press, 1971.
- Colbert, Evelyn Speyer. *Southeast Asia in International Politics, 1941-1956* Ithaca: Cornell University Press, 1977.
- Currey, Cecil B. *Victory at Any Cost: The Genius of Viet Nam's Gen. Vo Nguyen Giap* Washington D.C.: Potomac Books, 2005.
- Do Hoang Linh, and Nguyen Van Duong. *President Hồ Chí Minh's Foreign Activities*

- (1945-1969). Vietnam: The gioi, 2013.
- Duiker, William J. "Building the United Front: The Rise of Communist in Vietnam, 1925-1954." In *Communism in Indochina*, edited by Joseph J Zasloff and MacAlister Brown, 3-26. Lexington Massachusetts: D.C. Heath and Company, 1975.
- Fall, Bernard B. *The Two Viet-Nams: A Political and Military Analysis* New York: Praeger, 1967.
- Fifield, Russel Hunt. *Americans in Southeast Asia: The Roots of Commitment* New York: Thomas Y. Crowell, 1973.
- Gelb, Leslie H, and Richard H Betts. *The Irony of Vietnam: The System Worked* Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2016.
- Goscha, Christopher. "Bảo Đại (Nguyễn Phúc Vĩnh Thụy, Jean-Robert, 1913-1997)." In *Historical dictionary of the Indochina war (1945-1954): An International and Interdisciplinary Approach*, 52-53, 2011.
- . "Navarre Plane." In *Historical dictionary of the Indochina war (1945-1954): An International and Interdisciplinary Approach*, 306-07, 2011.
- . *The Penguin History of Modern Vietnam*. London: Allen Lane, an imprint of Penguin Books, 2016.
- Hammer, Ellen Joy. *The Struggle for Indochina 1940-1955* California: Stanford University Press, 1966.
- Havers, Robin. *The Second World War (2): Europe 1939-1943* Oxford: Osprey, 2002.
- History on The Net. "The Cold War Home Front: Mccarthyism."
<https://www.historyonthenet.com/cold-war-home-front-mccarthyism/>.
- Isaacs, Jeremy, and Taylor Downing. *Cold War: An Illustrated History, 1945-1991* Boston: Little, Brown and Company, 1998.
- Karnow, Stanley. *Vietnam: A History* New York: Viking, 1983.
- Kelly, Sean, and Colin Mackerras. "The Application of Marxism-Leninism to Vietnam." In *Marxism in Asia*, edited by Colin Mackerra and Nick Knight, 202-31. London: Croom Helm, 1985.
- LaFeber, Walter. "The United State and Vietnam: The Enemies." In *The War That Never Ends: New Perspectives on the Vietnam War*, edited by David L Anderson and John Ernst, 35-54. Kentucky: University of Kentucky Press, 2004.

- Liptak, Eugene. *Office of Strategic Services 1942-45: The World War II Origins of the CIA* Oxford: Osprey Publishing Ltd, 2009.
- Logevall, Fredrik. *Ember of War: The Fall of an Empire and the Making of America's Vietnam* New York: Random House Trade Paperbacks, 2012.
- . "We Might Give Them a Few." Did the Us Offer to Drop Atom Bombs at Dien Bien Phu?" <https://thebulletin.org/we-might-give-them-few-did-us-offer-drop-atom-bombs-dien-bien-phu9175>.
- Marr, David G. *Vietnam 1945: The Quest for Power* Berkeley: University of California Press, 1995.
- Overy, Richard. *The Second World War: The Complete Illustrated History* London: Andre Deutsch, 2014.
- Pham Hong Tung. "The Cold War and Vietnam 1945-1954: How Did a Nationalist Struggle Turn into a Class Struggle?". In *Southeast Asia and the Cold War*, edited by Albert Lau, 153-85. New York: Routledge, 2012.
- Pike, Douglas. *Vietnam and the Soviet Union: Anatomy of an Alliance* Boulder: Westview Press, 1987.
- Porter, Gafreth. *Vietnam: A History in Documents* New York: New American Library, 1981.
- Seals, Bob. "Chinese Support for Vietnam During the Vietnam War: The Decisive Edge." <http://www.militaryhistoryonline.com/20thcentury/articles/chinesesupport.aspx>.
- Sherrod, Robert. "Our Stake in the Indochina War." *The Saturday Evening Post* 35, no. 226 (1954): 28-29.
- Shiu Wen-Tang. "Negotiations over French Indochina between France and Japan During the Second World War." In *Vietnam-Indochina-Japan Relations During the Second World War: Documents and Interpretations*, edited by Bruce M Lockhart, 37-53. Tokyo: Waseda University Institute of Asia-Pacific Studies, 2017.
- Simpson, Howard R. *Dien Bien Phu: The Epic Battle America Forgot* Washington: Potomac Books, 2005.
- Smith, Tony. "The French Colonial Consensus and People's, 1946-58." *Journal of Contemporary History* 9, no. 4 (1974): 217-47.
- SSICsim. "Geneva Conference (1954)."

<https://static1.squarespace.com/static/573c756e859fd06a1f830223/t/575a508fe32140bd67b971c8/1465536655554/Geneva-Conference-1954-Background-Guide.pdf>.

Taylor, K.W. *A History of the Vietnamese* New York: Cambridge University Press, 2013.

The American Presidency Project. "156 - Remarks at the Governors' Conference, Seattle, Washington. August 4, 1953."

<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=9663>.

The Obama White House. "President Obama's Bilateral Meeting with President Truong Tan Sang." <http://www.youtube.com/watch?v=38dKDeJ2828>.

Tonnesson, Stein. *Vietnam 1946: How the War Began* California: University of California Press, 2010.

———. *The Vietnamese Revolution of 1945: Roosevelt, Ho Chi Minh and De Gaulle in a World at War* London: Sage, 1991.

Tucker, Spencer C. "Lao Động Party." In *Encyclopedia of the Vietnam war: a political, social, and military history*, 220-21, 2001.

Tuong Vu. *Vietnam's Communist Revolution*. Chelsea: Cambridge University Press, 2017.

U.S., Central Intelligence Agency. "Chinese Communist Support for Vietminh Military Activities." <https://www.cia.gov/library/readingroom/document/cia-rdp82-00457r005000400013-2>.

———. "Chinese Communist Troops for Indochina." <https://www.cia.gov/library/readingroom/document/cia-rdp82-00457r005700020005-9>.

———. "Military Supplies for Viet Minh." <https://www.cia.gov/library/readingroom/document/cia-rdp82-00457r006700800003-1>.

U.S., Department of Defense. "Report of the Office of the Secretary of Defense Vietnam Task Force." <https://www.archives.gov/research/pentagon-papers>

U.S., Department of State. "Kremlin Recognizes Communist Movement in Indochina." *Bulletin* 22, no. 548 (1950): 244.

———. "The Post-War Period in the Far East." *Bulletin* 13, no. 314 (1945): 644-45.

- U.S., Department of War, Strategic Services Unit History Project. *The Overseas Targets: War Report of the Oss Vol. II*. New York: Walker Publishing Company, 1976.
- U.S., Joint History Office. *The Joint Chiefs of Staff and the First Indochina War 1947-1954* Washington: Government Printing Office, 2004.
- Vinen, Richard. "The Fifth Republic as Parenthesis? Politics since 1945." In *Modern France: 1880-2002*, edited by James McMillan, 74-102. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Wall, Donald D. *Nazi Germany and World War II* Belmont Calif: Wadsworth/ Thomson Learning, 2003.
- Warren, James A. *Giap: The General Who Defeated America in Vietnam*. New York: St. Martin's Press, 2013.
- WGBH Media Library and Archives. "Vietnam: A Television History; Roots of a War; Interview with Archimedes L. A. Patti, 1981." http://openvault.wgbh.org/catalog/V_3267C58E4C104A54A0AFDF230D618AE6#at_2073.923_s
- Willmott, H.P. . *World War II*. London: Dorling Kindersley, 2010.
- Windrow, Martin. *The French Indochina War 1946-1954*. Oxford: Osprey Publishing Ltd, 2003.
- YouHotNews. "Alert: Obama Praises Ho Chi Minh While Lincoln Memorial Vandalized." <https://www.youtube.com/watch?v=1PmWoyp4bv0>.
- จักรสิน พิเศษสาทร. 30 ปีของสงครามกู้อิสรภาพเวียดนาม กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2519.
- เชิดเกียรติ อรรถากร. ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540.
- ธีระ นุชเปี่ยม. เวียดนามหลัง 1975 กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2537.
- นิษฐนาถ นิลดี. "ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม ค.ศ.1945-1975." จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- บัดดิงเจอร์, โจเซฟ. ประวัติศาสตร์การเมืองเวียดนาม. Translated by เพ็ชรี สุมิตร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522.
- พวงทิพย์ เกียรติสกุล. "5 ทศวรรษของการขยายอำนาจจักรวรรดินิยมทางการทหารของญี่ปุ่น ค.ศ. 1895-1945." วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 37, no. 2 (2558): 78-112.
- วินัย คุณอุดม. โฮจิมินห์ *President Ho Chi Minh* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2535.
- สัจชัย สุวังบุตร. นาซีเยอรมนี ค.ศ.1933-1945. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2556.

———. ยุโรปในสงครามเย็น ค.ศ.1945-1991 กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2558.

สัญญา สุวังบุตร, and อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์. ทรรศนะประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 20.

กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2555.

สุด จอนเจดสิน. ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณาจักรคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ว่าที่ร้อยตรีพิชยพรรณ ช่วงประยูร
วัน เดือน ปี เกิด	1 เมษายน 2533
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2551 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์-บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว (หลักสูตรคู่ขนาน) มหาวิทยาลัยนเรศวร
	พ.ศ. 2556 อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

